PÉTER ESTERHÁZY

NICIO ARTĂ

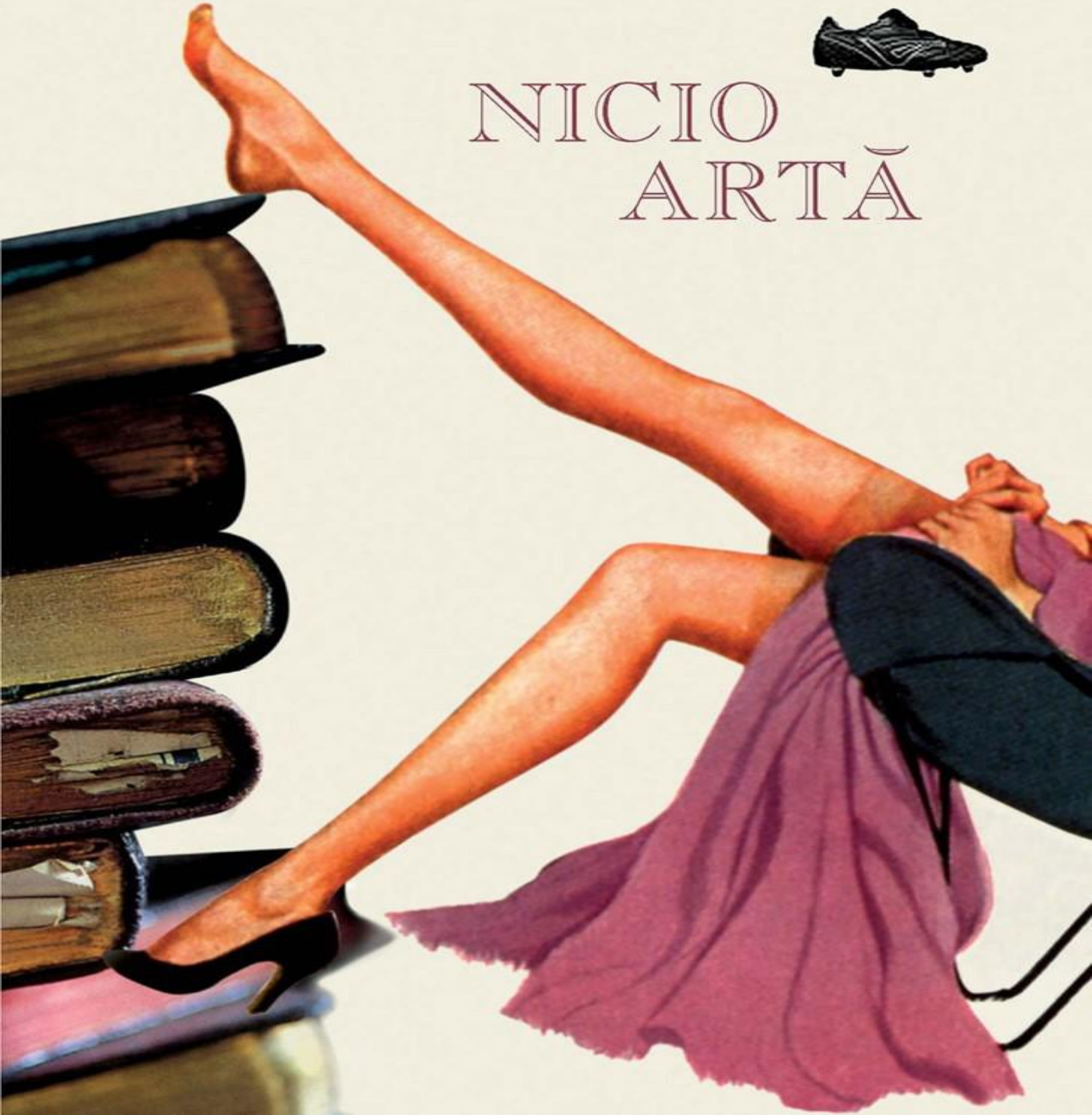

Péter Esterházy

Nicio artă

Traducere din limba maghiară de

Anamaria Pop

CURTEA VECHE PUBLISHING

2011

Byblos

Volum apărut cu sprijinul Fundaţiei Cărţii Maghiare

MAGYAR KÖNYV

ALAPÍTVÁNY

Nicio artă

Péter Esterházy

PÉTER ESTERHÁZY

Semmi művészet

Copyright © 2008 by Esterházy Péter

Originally published by Magvetö, Budapest.

All rights are represented by BV Berlin Verlag GmbH, Berlin

Romanian edition published by arrangement with

Agenţia Literară Livia Stoia

© CURTEA VECHE PUBLISHING, 2008, 2013

pentru prezenta versiune în limba română

CURTEA VECHE PUBLISHING

str. Aurel Vlaicu, nr. 35, Bucureşti

tel.: (021)260 22 87, (021)222 57 26

redacţie: 0744 55 47 63

fax: (021)223 16 88

distribuţie: (021)222 25 36

e-mail: redacţie@curteaveche.ro

internet: www.curteaveche.ro

ISBN ePUB: 978-606-588-561-5

ISBN PDF: 978-606-588-562-2

ISBN Print: 978-606-588-262-1

Editor: Grigore Arsene

Redactor: Iulia Popovici

Corector: Carmen Bîtlan

Tehnoredactor: Dragoş Dumitrescu

Ilustraţia copertei: Gitta Esterházy

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Péter Esterházy (născut în 1950, la Budapesta, într-una dintre cele mai vechi şi renumite familii aristocratice din Ungaria) este, probabil, scriitorul maghiar cel mai cunoscut în momentul de faţă, una dintre vocile şi conştiinţele literare definitorii pentru problematica spaţiului central şi est-european contemporan. A urmat iniţial studii de matematică la universitatea din oraşul natal şi a lucrat ca matematician între 1974 şi 1978; a debutat în 1978 în reviste literare, iar de atunci s-a dedicat în întregime literaturii. Este autorul unei opere vaste, ce cuprinde romane, nuvele, piese de teatru, eseuri, studii, publicistică, lucrări traduse în peste douăzeci şi cinci de limbi şi încununate cu numeroase distincţii naţionale (printre care prestigiosul premiu Kossuth, în 1996) şi internaţionale (Herder, în 2002, Grinzane Cavour, în 2004, Premiul Păcii al Uniunii Editorilor şi Librarilor din Germania, în 2004, Premiul de Excelenţă al Institutului Cultural Român, Premiul Grinzane-Beppe Fenoglio din Italia, în 2007 ş.a.). Curtea Veche Publishing i-a dedicat lui Péter Esterházy o serie de autor în care au apărut, până acum, în traducerea reputatei Anamaria Pop, următoarele cărţi: Verbele auxiliare ale inimii (2007), Harmonia cælestis (2008), Ediţie revăzută (2008), O femeie (2008), Rubens şi femeile neeuclidiene (2009; ultima piesă a acestui volum, Treizeci şi trei de variaţiuni pe craniul-Haydn, reprezentând o premieră editorială) şi un volum inedit de interviuri, La început eram încă un om normal – Dialog cyberspaţial (2010), Péter Esterházy în dialog cu Iolanda Malamen.

Nota traducătorului

Faptul că în acest volum nu sunt respectate diverse convenţii editoriale (de exemplu: grafierea cu litere cursive a cuvintelor în limbi străine ori a titlurilor unor cărţi sau reviste, folosirea obişnuită a ghilimelelor etc.) este o chestiune de stil, ţinând de pura intenţionalitate auctorială. Cuvintele scrise după regulile fonetice şi cu litere cursive, cuvintele scrise împreună sau după o „anume“ ortografie (uneori, în mod voit greşită) reflectă particularitatea logicii autorului, particularitate care completează spiritul şi atmosfera textului.

1. A muri e un păcat.

Mihály Babits

2. Dragostea-i un morman de bălegar, Betty, iar eu sunt doar un cocoş ce stă în vârful acestuia şi cântă cucurigu.

Rob Roy

3. …că esenţa manevrelor mele de învăluire, destul de confuze, este să obosesc realitatea ce vine din faţă, aşa cum poate fi obosită, să spunem, o măslină înainte să-nfigem în ea, cu succes, furculiţa…

Jean-Philippe Touissaint,

Aparatul foto

CAPITOLUL 1

Poezie şi realitate

În spital

Al mamei şi al fiului! Nu propoziţia asta m-a trezit, oricum nu dormeam, propoziţia asta m-a făcut, pur şi simplu, să tresar speriat, strigătul ăsta, ca un ţipăt, răcnetul ăsta, care suna victorios şi, în acelaşi timp, resemnat, revendicativ sau cel puţin încăpăţânat, dar, totodată, dezinteresat, ca o rugăciune adevărată. Cunoşteam bine vocea asta.

Eram în pat, printre perne, cum spune poetul, totuşi, cu un aer marţial, parcă rănit prin împuşcare. De mai multe ori m-am tot gândit de ce este atât de greu de imaginat ca în aşa-numita actuala proză maghiară să fie cineva împuşcat? Fireşte, chiar dacă cineva-i împuşcat, nu e vorba de eul narator! E adevărat, e posibil chiar şi să se vindece, apoi poate povesti cât doreşte… Ar sta culcat într-un pat de spital, cum stau şi eu, n-ar înţelege exact unde este şi din ce cauză, cum nu înţeleg nici eu, încă ar mai fi sub efectul calmantelor şi tranchilizantelor, singurul punct aparent fix fiind poliţistul anchetator care stă (stă de vorbă?, se ceartă?) la uşă.

Împuşcăturilor li s-ar asocia, încetul cu-ncetul, chiar şi evenimente — revelaţii. Se spune că prin anii ’90, mafia ucraineană şi cea albaneză s-au luptat în Budapesta sau pentru Budapesta. Şi eu am auzit împuşcături, la noi, pe drumul Szentendrei. Abia a doua zi am aflat, din ziar, c-au fost împuşcături, atunci crezusem că iar e vreun party prin vecini, la careva dintre noii îmbogăţiţi, cu foc de artificii şi toate celelalte, dar în zadar am tot scrutat, iritat, bolta întunecată, bolta a rămas întunecată, am constatat cu maliţiozitate. Apoi s-a făcut linişte, au câştigat albanezii, cred. Carevasăzică, acu’ avem şi mafioţi albanezi. Dar nu prea înţeleg de ce trebuie să facem import de mafie? Ce ştiu albanezii şi nu ştim noi? Dacă pe ucraineni îi considerăm ruşi, iar pe ăia, comunişti, atunci despre ăia e uşor să se presupună orice fel de lucruri rele. Dar că poporul lui Bartók şi al lui Puskás să nu fie în stare să organizeze din resurse proprii cel puţin o mafie, chiar şi ceva mai mică, asta deja mi se pare ciudat. Sau avem şi noi, numai că sunt modeşti şi, oricum, s-au integrat deja în structurile europene… Deşi, de ce nu s-au integrat la noi albanezii? Puskás chiar că mai poate fi

imaginat cu un Magnum barosan în mână… Cred că mama fusese singura persoană care-i spunea Ferenc (şi nu Öcsi). Dar cu Bartók e deja o problemă ceva mai complicată. Ce idee deplasată ar fi, deşi aparent la îndemână, să i se dea un pistolet elegant, de damă. Ar trebui văzut dacă printre astea, în ciuda delicateţii lor, există un exemplar zdravăn, sau mai degrabă chiar bestial: arată ca o bijuterie, dar inspectorul de poliţie ar putea povesti despre câte un craniu făcut zob şi vreun torace găurit. Ar putea trece pe acolo un tren personal, ce tren personal!, un tren rapid, domnilor, în torace e un tunel în toată regula!

Nu-mi dau seama de ce un popor atât de talentat n-ar putea avea o mafie independentă. Există violenţa necesară, suferinţa necesară şi corupţia necesară… Pentru că-n zadar sunt ingenioşi finlandezii, în zadar au un nivel ridicat al PIB-ului, dacă nu sunt suficient de corupţi. De altfel, într-o vreme, am stat de multe ori cu maşina la semafor, aşteptând culoarea verde, la coborârea din cartierul Rózsadomb, acolo unde l-au împuşcat pe acel important om de afaceri, care era în maşină şi aştepta pe cineva. Pe 11 februarie 1998, la ora 17 şi 44 de minute, un Mitsubishi Lancer bătrân oprise alături de el; de lângă şofer a coborât cu gesturi calme, ferme, de parc-ar fi fost un instalator de apă şi gaz, un tânăr în jur de douăzeci de ani, de profesie ucigaş, a trântit portiera, a ocolit Mitsubishi-ul şi a început să tragă cu pistolul automat cu amortizor, tip Agram 2000, din care a descărcat cel puţin treizeci de gloanţe în capul şi gâtul victimei, care în zadar avea la îndemână, ca întotdeauna, un pistol — acum, aici s-ar putea ivi, în sfârşit, preferinţa mea, un Smith and Wesson, calibru 38 —, nici măcar nu-şi putuse mişca braţul, şi, cu toate că era ros tot timpul de suspiciuni, cunoscându-şi bine — obligaţie de serviciu — duşmanii de moarte, nu-şi luase cu el bodyguarzii, simţindu-se, probabil, în siguranţă în circulaţia la oră de vârf. Între timp, Mitsubishi-ul a pornit, nu pe verde, încă pe roşu, iar tânărul a dispărut în tumultul după-amiezii, în direcţia acelei librării unde şi eu obişnuiam să intru uneori.

Oferta de carte maghiară din afara graniţelor e bogată. De exemplu, scriitorii maghiari care trăiesc în fosta Iugoslavie ştiu mai multe despre cum se ucide decât ştim noi, cei din ţara-mamă, fiindcă ei au avut parte de bombardamentele NATO, nemaivorbind de întregul Război Balcanic. Eu sunt un copil al păcii. Sigur, e o prostie, probabil că-n timp de pace se ucide

mai mult, în tot cazul, în scopuri personale, decât pe timp de război. Sau Pulp Fiction-ul. În general, filmele. Atât de uşor, şi, de la sine înţeles, zboară creierii, împroaşcă peste tot sângele, totul e atât de apetisant, parcă am fi într-unul dintre serialele tot mai prolifice de televiziune despre gastro-turism (deviza: Răsfaţă-te şi călătoreşte sau Lumea ca antipasto).

Am închis, am reînchis ochii. Am obosit din cauza operaţiei, de la faptul că mi-au tăiat în carne, că m-au tranşat — minunata viaţă a unui pui tranşat —, că m-au tăiat în felii, am obosit sau, mai degrabă, aş spune că mi-a obosit trupul, simţeam că, de exemplu, dacă aş face o mişcare necugetată, pe loc mi s-ar chirci piciorul, îmi dădea de bănuit pulpa stângă, parcă acolo ar fi fost punctul slab, stavila de proastă calitate, peste care o să se reverse valul mâzgos al durerii, deşi pulpa stângă primise acest rol onorant mai degrabă din amintire, ea obişnuia să se contracteze. Mişcare necugetată: în primul rând, asta mă deranja, apoi „contracţia bruscă (dureroasă) şi neprevăzută“ a muşchilor, adică, nici măcar nu-mi puteam imagina ce înseamnă acest necugetat, prin urmare, trebuia să cred că totul este necugetat, fiecare mişcare posibilă. Prin urmare, din cauza asta nu mă mişcam, stăteam întins în pat, speriat şi ţeapăn, deşi ar fi trebuit să ştiu că fac o greşeală (ceva necugetat).

Greşeala asta atârna întunecoasă deasupra mea, o sufocare plină de remuşcări, în stil catolic, a existenţei aflate într-o permanentă stare de culpă; în schimb, faptul că oboseala se asocia atât de explicit trupului mă umplea de o veselie prea puţin motivată. Mi-am deschis, rânjind, ochii. Am primit o cameră separată, ceea ce-i bine, dar mă şi izola de toată lumea. De pe coridor se auzeau, din când în când, voci misterioase. La fel şi râsul unei femei, care se distingea clar, de parcă femeia aia, femeia care râdea, ar fi stat lângă mine; era cât se poate de deranjant. De tulburător. Mama stătea în uşă, nici înăuntru, nici afară, cu asistenta Emma, şi parcă ar fi stat de vorbă. Asistenta Emma era severă, neprietenoasă, dar aveam mare încredere în ea. Nu ştiu din ce motiv, însă aveam impresia că nutrea gânduri rele despre mine, pe care şi le masca, de asemenea, şi ea, din obligaţie de serviciu.

Astăzi scoatem firele de sutură, mi-a spus într-o dimineaţă. Afară ningea cu fulgi mari, ca într-o poveste.

Când?

La un moment dat, mi-a răspuns şi s-a uitat la mine de parcă ar fi surprins-o ceea ce-mi spusese. Odinioară, ospătarii întrebau câte felii de pâine au fost consumate. La care tata, când încă mai putea vorbi, întotdeauna spunea, de parcă ar fi zis un banc prost, păi, câteva. Despre asta am scris deja în altă parte, dar nu contează, mi-am amintit de tata auzind acel la un moment dat, recunoscător fiindu-i asistentei.

O să mă doară?

Doar cât sexul. Am văzut pe chipul ei închis că-n cazul în care acum mi-aş permite orice replică cu două înţelesuri, mi-ar da o palmă sau, nu-i aşa?, m-ar împuşca, în tot cazul, şi-ar lua revanşa. Oricum, o să fie necaz.

Mama îşi permisese — încă, adică, deja pentru totdeauna — să-şi ia turbanul galben, să şi-l pună pe cap. Acel articol vestimentar care-i atestă nemijlocit aşa-zisa calitate de doamnă. Cu toate că deja nu mai juca rolul doamnei, deja — cred — nu mai juca, nu mai joacă nimic, deja e o femeie foarte bătrână, în curând face nouăzeci; totuşi, nu era numai o bătrână, cu energii incredibile şi o pălărie tip turban, bestial de galbenă, dar semnala şi faptul că femeia asta bătrână fusese, după toate probabilităţile, o doamnă. Din când în când, poate o damă. Că a fost o vreme — eu ştiu: vremuri secrete — când era ţinută în evidenţe ca fiind damă…, păi, asta-i, cine ţinea evidenţele? În Europa de Est, a doua jumătate a secolului XX nu fusese favorabilă damelor, dar mama nu prea regreta. Totuşi, întotdeauna sugera — în vremurile astea secrete, nelegale — că ea, printre altele, asta şi este, o damă, asta era părerea ei: despre sine.

La baza pălăriei era o bucată de filţ de forma tichiei (întâmplător mi-a ieşit rima asta şchioapă, scuze!), deci, asta era baza (o oală de noapte, ar spune un bărbat ungur lipsit de sensibilitate), pe ea fiind lucrate fronseurile turbanului. Îşi cumpărase turbanul ăsta de la magazinul lui Bozsik, de pe strada Kígyó, în centrul vechi al Budapestei. Cucu Bozsik, celălalt (cum spune mama, respectiv, corectează ţipând: al treilea!) geniu al Echipei de Aur, după ce-şi încheiase cariera (cum îi place mamei să spună, mai exact, să corecteze iritată: nu şi-o încheiase, băieţelul meu, nici nu l-au pus să şi-o încheie, ci i s-a încheiat, cariera aia s-a prelins în cenuşiul opărit al anilor ’60), şi-a deschis un magazin de pălării. Sau de tricotaje.

Cucule drag — singurul căruia îi spunea pe numele de alint —, uită-te la mine. Aşa nu mai merge, arăt ca o mamă creştină epuizată, cu patru copii.

Da' de unde, tanti Lilike.

Ascultă la mine, băiete, am cincizeci de ani, nu-mi spune tanti. Nenea Bozsik. Bozsik se făcu roşu, ca racul. Cucule drag, îmi trebuie ceva bestial, la un preţ convenabil. Ei bine, fotbalistul selecţionat de o sută de ori atunci inventase pentru mama eternul obiect turbanoid. Dacă nu ne iese în cale creştinismul, mai bine zis, dacă nu se aşază în curmeziş şi-n cruciş în faţa regelui nostru Szent István, fireşte că-n locul calului său drag am pune lângă el, în mormânt, turbanul cel fidel.

Pe mama n-o interesau clişeele-mamă, astfel că ba le folosea, serioasă, supusă, fără să se necăjească şi fără ironie, ci agăţându-se înspăimântată de ele, ba le parodia cu glacialitate, parcă s-ar fi situat deasupra lor, iar în asemenea situaţii chiar că era deasupra lor. Parcă ar fi polemizat cu asistenta Emma, două chipuri serioase în uşa întredeschisă, aruncând câte o privire spre mine. E o banalitate, dar banalităţile sunt adevărate (şi asta-i o banalitate; şi asta; şi aşa mai departe: şi poate la sfârşit, adică, tocmai după nesfârşitul şir de punct şi virgulă, la un moment dat, afirmaţia o să conţină, totuşi, o noutate: aşa îmi imaginez lumea, un astfel de mai curând sau mai târziu, într-un cuvânt, că găurile negre nu vor înghiţi, totuşi, informaţiile), lângă mama lui, omul devine iar copil, în zadar are, să spunem, cincizeci şi opt de ani, ajunge iar în situaţia de a fi copil. (E adevărat, între copil şi copil există o mare diferenţă.) De altfel, pe patul de spital, omul devine fără vârstă, un obiect, fără număr de ani, nu-şi poate face iluzii că se va împotrivi cu puterea tinereţii acelui ceva necunoscut care-l aşteaptă aici — vizibil — ameninţător, şi nu se poate calma ascunzându-se sub umbrela bătrâneţii, spunându-şi că se întâmplă numai ceea ce se poate întâmpla; nu e nimic, doar patul, closetul din cameră, asistenta Emma, cam atât. Şi mama.

Adierea vântului ce bătea dinspre nord-vest, îngreunată cu aromă de mazăre, aducea spre mine frânturi de propoziţii. Mi-a plăcut mâncarea primită la prânz: supa care cu greu putea fi definită, cel mai mult semăna cu supa de legume, mâncarea de mazăre, parcă am fi în anii '60, prima mâncare de mazăre comestibilă din viaţa mea!, şi nişte chiftele cât se poate de banale: carnea tocată grosolan, dar condimentată din belşug tocmai cum,

subiectiv fiind, îmi place: ronţăiam şi scuipam bucăţi de piper şi de usturoi. Îmi pica bine.

Pentru că ştii, drăguţo, o mamă rămâne în vecii vecilor mamă. Iar copilul ei, în vecii vecilor, copil. Ăsta-i destinul mamei şi al fiului.

Totuşi, domnul profesor deja…, păi, nu-i copil.

Dumnezeule mare! Îl numiţi domn' profesor pe fiul meu? Ce lume!

El a propus asta, fiindcă nu ştiam cum să-i spunem. Prima dată a spus că-i totuna, dar dacă-i posibil, totuşi, nu Feri. N-am mai înţeles nimic. Atunci ne-a propus asta, la fel ca-n Italia, unde de obicei i se spune profesor.

Mama a dat din mână. Mi-am închis ochii. Parcă ar fi trecut curentul electric prin mine, aproape c-am auzit sunetul muşchiului străfulgerat, în coapsa stângă, în spate, până sus, mi s-a încordat întregul trup şi m-a inundat transpiraţia. Dacă asta nu-i de parcă m-ar fi împuşcat (mişeleşte) cineva, atunci nu ştiu ce-i. În centrul vechi al oraşului, s-a tras cu arma chiar şi pentru un loc de parcare, în pasaj încă se pot vedea urmele împuşcăturilor. La fel ca, pe pereţii clădirilor, cele ale gloanţelor din '56, numai că aura lor e mai solemnă; au rămas mult timp acolo, mult timp puteau fi văzute, cu toate că nimeni n-a vrut să-şi amintească de ele, nici noi, nici ei.

Mama ca jertfă a literaturii

În ultima mea carte, adică, acum în penultima, pentru că între timp a apărut şi Rubens, există o scenă în care îi explic mamei, aflată pe patul de moarte, legea ofsaidului. Cred că nu exagerez dacă spun că e vorba despre o imagine peste măsură de impresionantă. Să ne-o imaginăm în faţa noastră pe mama „altruistă şi mult suferindă“, pe mama mea, din care atârnă tuburi, „un obiect îndepărtat, ciudat, din care atârnă tuburi complicat răsucite, iar printre buzele surpate suflă şuierând vântul“, are ochii închişi, dar se poate vedea că nu doarme, cu toate că nici moartă nu-i, se poate vedea şi asta, sufletul e încă în ea (mai mult decât suflu, mai puţin decât dovadă divină), dar ceva deja — să nu spui în legătură cu mine că deja — s-a schimbat definitiv, mama e pe drum, n-a devenit mai slabă, cum s-ar putea crede în prima clipă, văzându-i faţa surpată, felul cum îi atârnă pielea puhavă şi acel alb ce nu poate fi numit alb, care parcă luminează în direcţia opusă, înghite lumina, privirea, întreaga lume, acest alb lichidează totul, nu-i plăcut să te uiţi la ea, dar nu poţi să-ţi întorci privirea de la ea. Proporţiile s-au schimbat. S-a deformat totul.

N-o spun cu plăcere, dar faţa îi devenise ca de cal (în cărţile mele în care era pe patul de moarte). Înainte de schimbări, semăna uluitor cu regina Angliei, cu Elisabeta, era aidoma copia ei, sau chiar dacă nu aidoma, asta ar fi subiectivitatea fiului, totuşi, copie. (Atât eu, cât şi fraţii mei, până şi în frumuseţea actriţei Éva Ruttkay am descoperit frumuseţea mamei, cred că-n cazul acesta lipsa de obiectivitate îşi avea rădăcinile în coafură, într-o vreme, le semăna foarte mult părul, felul cum îl purtau, în care era ceva de doamnă, cu toate că prin doamnă noi înţelegeam mai cu seamă mirosul, mireasma, băieţelul meu, mireasma, mireasma, în mod concret, parfumul. Deşi nu la tot ce era parfumat îi spuneam doamnă, dar toate doamnele erau parfumate. Iar cât priveşte mirosul lui Ruttkay, nici măcar nu dispuneam de informaţii sigure. Eu, personal, mult mai târziu am avut ocazia să fiu cu ea pe aceeaşi scenă. Atunci am văzut ce înseamnă o reverenţă, acest sistem complicat al mişcărilor, şi-n zadar funcţionează rutina, omul trebuie să fie atent cu tot ce are. I-am spus că seamănă cu mama. Mi-a zâmbit, de parcă

nici nu m-ar fi văzut. Dar la sfârşitul serii mi-a spus, totuşi, că-i transmite salutări dragei mele mame. Nu-mi mai amintesc dacă i le-am transmis sau nu.) Carevasăzică, semăna cu regina, întrucât dacă întrebam pe cineva: seamănă?, sau şi mai accentuat: nu-i aşa că seamănă?, atunci toată lumea, fără excepţie, răspundea (aproape plescăind): într-adevăr, sau şi mai accentuat: e incredibil!, deşi în Ungaria ne gândim relativ rar (din proprie iniţiativă) la regina tuturor englezilor, anii ’60, ’70 ai secolului XX n-au fost marcaţi de evocarea sistematică a trăsăturilor feţei reginei Angliei, în mod surprinzător deloc aristocratice, dar fine şi nu finisate. Din când în când, îşi făcea apariţia la telejurnal, era între doi membri ai gărzii de onoare cu nişte căciuli imense pe cap, eu le spuneam simplu: flocoşi, iar în asemenea momente strigam, de obicei în sinea mea, dar uneori şi cu glas tare: leit mami! Am avut o ilustrată cu ea, şi acolo, între flocoşi. O mai am şi acum, o folosesc drept semn de carte, obişnuiesc să mă uit la ea de parcă, nu ştiu de ce, dar mama ar fi regină. A fost, deci, aleasă… cu o majoritate neaşteptat de mică, dar cu mare însufleţire, pe gheaţa Tamisei. Regina Lilike! În genunchi, căţelandrilor! Pe patul de spital i s-a alungit bărbia, ochii i s-au mărit, cât două nuci. Nasul era cel care exprima, mai cu seamă, schimbarea proporţiilor. Pe chipul mamei se ivise nasul fratelui ei mai mic. Pe un chip chinuit, curăţat, slăbit, un nas cărnos, viguros, diform. Pe fond gotic, o proeminenţă falstaffiană.

Asta să ne imaginăm că avem în faţă.

Pe frunte i se prelinge un voal de transpiraţie de greutatea unui chintal, parcă ar fi după un efort fizic foarte greu, parcă ar fi vorba de truda de decenii a unei sclave, în faţă, părul năclăit îi atârnă pe frunte, îi atârnă deprimant (parcă ar fi într-o nuvelă de Mándy), iar de-o parte şi de cealaltă, în spate şi-n vârful capului e vâlvoi, ca penele zburlite ale unei vrăbii. E mai scurt ca de obicei. Iar atunci, în cartea aceea a mea, m-am aşezat pe marginea patului, simţeam şi prin plapumă cât de fierbinte îi era coapsa. Să nu uităm, era în agonie. Iniţial nu voiam să vorbesc, fiindcă n-aveam ce spune. În liniştea asta nenorocită, în ţiuitul aparatelor care o ţineau în viaţă pe mama, îi ţineau în viaţă trupul, mi-am amintit râsul ei, râsul mai rar decât rar al mamei. Zâmbet, da — zâmbea ca o pâinişoară din orz pe lopata brutarului: asta, totuşi, numai de câteva ori —, privire senină, da, dar râset, rar. Rar se întâmpla să râdă. Să râdă cu hohote. „Iar atunci mama a început

să râdă cu gura plină“: cu toate că o asemenea propoziţie nu există, mi-am amintit-o acolo, pe marginea patului.

Din când în când, împreună cu sora mea mai mică (adică, mai exact, cu fratele meu mai mic, şi mai exact, cu unul dintre cei doi fraţi mai mici, care, de obicei, în romanele mele devine sora mea mai mică, îl transform în soră, motivele nu sunt psihanalitice, doar pragmatice, cel mult, dramaturgice: n-am nevoie de toţi patru, de regulă, sunt suficiente trei direcţii), testam pe mama acea prejudecată de macho, conform căreia creierul femeii, ca atare, este incapabil să priceapă legea ofsaidului în fotbal. Ne străduiam să i-o băgăm în cap, dar în zadar. În asemenea situaţii, râdea (nu exclud că ăsta era motivul pentru care reveneam neîncetat la gluma asta de o simplitate copilărească) sau mai degrabă chicotea, chicotea fericită, aproape cu izbucniri zgomotoase, că ea nu-nţelege asta, nu înţelege nici în ruptul capului. Nici eu nu înţeleg! replica triumfătoare şi se uita la noi de parcă am fi fost copiii ei buni şi cuminţi, iar noi simţeam că, într-adevăr, aşa suntem.

Mângâiam plapuma, deci asta-i ultima ocazie. Acum, aici, fiecare clipă, într-un anume sens, este ultima, făcând abstracţie de faptul că fiecare clipă este astfel, fiind unică, din cauza asta omul poate deveni serios. Oamenii serioşi privesc din capului locului viaţa dinspre moarte, aşa am citit. Este ultima ocazie s-o facem să înţeleagă — de facto, în clipa cea din urmă — nenorocita asta de lege a ofsaidului. Nu-mi era ruşine, ci am început să mormăi, de parcă aş fi rostit o rugăciune în cerul declarat gol, mai întâi strict definiţia — Doamne, cum mai râdea întotdeauna când auzea: chli-pha lho-vhi-thu-rhii!, ştiu! şi-i curgeau lacrimile! —, după care problemele fundamentale, cunoscutele situaţii de capcană, situaţiile de excepţie, situaţiile particulare, apoi istoria ofsaidului, povestea şi ontologia lui, psihologia şi misterul, misticismul, minunea, genialitatea ascunsă în simplitatea lui, astea au fost ultimele cuvinte pe care i le-am adresat mamei, cuvinte care, în sfârşit, am simţit că nu au căzut pe un teren arid, i s-au mişcat genele şi mi-a strâns mâna, aşa cum vedeam în filme. Nu mi-ar fi plăcut să ajungă complet nepregătită în faţa arbitrului ceresc.

Mama în faţa arbitrului ceresc (ficţiune)

Ar sta biata mama acolo, între doi nori cârlionţaţi, ca regina Angliei între flocoşi, ar căsca gura, tocmai ar avea loc un meci de antrenament, să spunem că între îngeri şi romancieri. Care din capul locului miroase întru câtva a mită, fiindcă înaintaşul romancierilor fireşte că ajunge în iad (sau nici nu ştiu, depinde cine decide, se zvoneşte că Sfântul Petru, el stă în poarta cerului, e portar, chiar dacă, s-o spunem pe şleau, ceresc, cel mult cu puteri mai mici — mai mari —; dacă-i pe-aşa, atunci e clar, ar putea, eventual, să scape Cervantes — fireşte, dintr-o eroare; în schimb, Domnul nu-i birocrat, de altfel, şi în cazul ăsta-i clar, e atotştiutor, aşa că ar şti, şi ar şi simţi, că figurile astea multe şi piezişe, mai obscure decât obscurul, în ultimă instanţă, şi pe cine altcineva ar interesa mai mult această ultimă instanţă, dacă nu pe Domnul?, laudă creaţia, ajută să se finalizeze truda creaţiei; deşi… se pare că trag — în calitate de sfânt? — spuza pe turta mea: mi-e teamă că-i ceva mai complicat, pentru că — nu-i aşa? — ce se întâmplă dacă romanul, în general vorbind, a fost zămislit din dragoste, dar viaţa scriitorului, nu?; de exemplu, se obişnuieşte să se spună, aud, că un oarecare autor e identic cu scrierile sale, dar în cazul ăsta, unde i-e viaţa?, ridică Domnul opera, aşa cum ar ridica o piatră, iar de sub ea gângăniile aleargă în toate direcţiile, chioare şi înspăimântate, scriitorul nu văzuse soarele, viaţa lui anemică, speriată, o rămăşiţă a vieţii), carevasăzică, stă mama, soldat profesionist recent angajat în rai, la oiştea Carului Mare, pe linia de şaişpe metri, tocmai sare Arhanghelul Mihail pe locul mijlocaşului dreapta, de lângă puţin greoiul Chesterton (aparent greoiul Chesterton, pentru că-n clipa următoare, el se aruncă pe urmele arhanghelului şi-i trage una în pulpă, cum făcuse Gabi Tóth, care mă tot învăţa — în romanele mele — cum trebuie faultat să nu observe arbitrul, dar n-am învăţat, în zadar susţin contrariul unii scriitori maghiari, de altfel, în majoritatea lor talentaţi, referindu-se la experienţele personale), ei bine, atunci Domnul Dumnezeu, încă nici n-au fost făcute prezentările, ba, mai mult, încă nici nu s-au salutat, o priveşte interogativ pe mama, pe astea le ştie foarte bine Domnul, o, da, priviri interogative, ei bine, doamna mea, a fost ofsaid sau kuglof? (Un joc de cuvinte intraductibil, fiindcă s-ar presupune, cu îndrăzneală, că

Dumnezeu e ungur. Dar de ce tocmai Dumnezeu n-ar fi ungur, din moment ce toţi savanţii americani în fizică atomică sunt? Sau nu-i ungur, doar vorbeşte ungureşte? Iisuse, ăsta a fost un citat, dar aici poate n-ar trebui amestecat Domnul. Poate că vorbeşte ungureşte exclusiv cu mama, din politeţe.) Ar sta biata mama acolo, ca măgarul lui Balaam, asta nu mi-ar fi plăcut să se întâmple, apoi ar începe să chicotească neserioasă, între timp, Chesterton l-a şi făcut zob pe arhanghel, o, Doamne Dumnezeule, i-ar spune mama Domnului, la care nu întotdeauna se vede că are simţul umorului, iar în cazul ăsta chiar c-ar avea dreptate, ofsaidul nu-i o joacă de copil, asta nu-i o problemă care să poată fi eludată (offside or not offside, o făcuse Lucifer pe spiritualul, dar degeaba avusese dreptate, l-au gonit din ceruri de nu s-a văzut, în chestia asta nu suportau parodia uşuratică), o, Doamne Dumnezeule, păi, să vorbim despre altceva, doar e atât de vast universul, ei bine, asta nu mi-ar fi plăcut să se întâmple.

„Mă bucur că te-am putut ajuta.“

Pentru amânare (nu-i un joc de cuvinte! — uneori trebuie precizate asemenea aspecte, întrucât limba merge înainte, ca un mistreţ, merge după cum o taie capul, dar cine vede de-adevăratelea ce se întâmplă înăuntru?!) n-am cerut aprobare, dar am informat-o pe mama. Şi cuvântul, amânare, e tot de la ea, fireşte, dar ce nu-i de la ea?, doar scriu în limba maternă. Şi asistentei Emma tot asta îi spuse, ştii, drăguţo, fiul meu are o mare predilecţie să mă amâne din când în când. Faţa asistentei rămase impasibilă. Nu trăise mult în regimul trecut, dar păstrase, totuşi, o anume consideraţie demodată faţă de arte, mai cu seamă faţă de literatură, un soi de solemnitate anacronică, frumoasă, un respect, parcă ea însăşi ar fi fost ţara poporului care citeşte, parcă inclusiv personajele literaturii de astăzi ar fi numai un Petõfi şi Mikszáth; prin urmare, fiind şi eu unul dintr-ăştia, şi mie mi se cuvenea această evlavie, în timp ce atribuţiile zilnice de serviciu şi le îndeplinea nu cu grosolănie, dar cu o obiectivitate deranjantă. Nu eram pentru ea o excepţie, ci-şi făcea bine treaba. Se gândea cu reverenţă la cărţile mele, nu la modul concret, ci doar aşa, în general, nu la Fancsikó şi Pinta, ci la meseria mea de scriitor, care pentru ea, probabil, era ca un castel fabulos ce pluteşte cu dragă inimă între cer şi pământ (în fundal, palmieri şi Ferenc Kazinczy sau, mai degrabă, Goethe), dar la mine nu se gândea cu o anume reverenţă. Ar fi putut să fie, dar nicidecum nu era snoabă.

Povestea cu moartea mamei mi-a reuşit, chiar şi de mai multe ori, deja, ca să folosesc expresia asta ce poate fi numită arogantă, dar nu-i arogantă, ci obiectivă, pe bune că mi-a reuşit; am făcut o treabă pe cinste, cu dibăcie, cu verbe auxiliare (cu multe citate din Handke, fiindcă mama lui, într-adevăr, murise, iar asta se şi vede în propoziţiile cărţii sale, Wunschloses Unglück), în curând se-mplinesc trei decenii de atunci! Îmi amintesc bine de ziua aceea de august. În oraş năvălise un frig nemilos, e adevărat, de nins, n-a nins, maşinile îşi păstraseră cauciucurile de vară, ceasurile arătau ora de vară, însă părea totul îngheţat, pe dinafară şi pe dinăuntru. Moartea, dar să rămânem (în veci recunoscători!) la cuvântul mamei, amânarea se dovedise o idee literară fertilă. Puff (sau vumm!), parcă aş fi căzut numaidecât într-o

fântână întunecoasă şi adâncă, foarte întunecoasă şi foarte adâncă, aşa că ţac-pac m-am putut transpune în situaţia respectivă; nu am o mare putere a imaginaţiei, dar chiar şi cu asta medie, de care dispun, am reuşit să las impresia (pentru mine) că s-ar fi întâmplat, parcă, într-adevăr, mi-ar fi murit mama, iar acest lucru, din punct de vedere al psihologiei procesului de creaţie (cu ale cărei detalii privind autobiografia, autoironia, autosuficienţa, autocompătimirea şi resemnarea, într-un cuvânt, cu ale cărei dantelării n-aş dori să plictisesc pe nimeni; nici să irit), este avantajos, căci, astfel, cuvântul dureros se iveşte atât de lejer, dacă trebuie să se ivească, dacă e nevoie de asta; de fapt, nu e vorba că s-ar ivi lejer, ci, mai degrabă, firesc, şi probabil că nu durerea nemijlocită este cea care umple cuvântul, ci mai curând acel ceva între orfelinaj şi teamă, să nu spunem mai mult de-atât, care stârneşte durerea sau a cărui goliciune înspăimântătoare este acoperită tocmai de durerea cea îndurătoare.

Prin urmare, am reuşit, pe de o parte, să trăiesc în mod autentic şi creativ mişcarea complicată a durerii şi a lipsei de durere, iar pe de altă parte, şi, probabil, nu independent de asta, cartea de acum douăzeci şi ceva de ani fusese prima care a ieşit, cum ne place nouă, fino-ugricilor, să spunem, din închisoarea limbii. Mama vorbeşte până şi azi, cu o împăunare amuzantă, despre succesul acestei cărţi, dar fără mine n-ar fi mers atât de fain, băieţelul meu, nu-i aşa? Mă bucur pentru tine, cu aşa-numita mea moarte, am reuşit să-ţi ajut caariera. Cu a-ul ei caracteristic, la fel cum rostea şi cuvântul taaxi. Îi priveam năuc ochii căprui, minunaţi. Îi moştenise de la bunicul, pe care n-am avut norocul să-l cunosc, şi, ţinând seama de ochii ăştia, chiar că poate să-mi pară foarte rău. Mă bucuram că se bucură, dar strâmbam din nas când citeam că prin cartea asta i-am ridicat mamei un monument sau că durerea personală este cea care s-a întrupat în forme literare atât de îndrăzneţe.

Ce fel de mamă, ce fel de durere?! întrebam iritat.

Cum ce fel de mamă?! Mama e doar una, băieţelul meu, râdea. Iar îi priveam năuc ochii. Vezi, ăştia scriu că te-ai făcut, în sfârşit, om serios, că eu sunt cea care conferă greutate cărţii tale şi că deja nu te mai ocupi numai cu joaca, ai nu numai cuvinte, ci şi mamă. Şi mai mănâncă măcar o îmbucătură.

Nu mănânc.

Mănânc.

E totuna. Şi tu eşti făcută numai din cuvânt!

Păi, acu' să nu discutăm despre asta, băieţelul meu.

E-n regulă.

Familia se străduise să nu-şi facă o părere despre stilul folosit; situaţia familiilor amestecate în literatură nu e simplă, în principiu, le deranjează deja până şi că sunt puse în situaţia asta, apoi, doar faptul dacă cele scrise corespund realităţii, acelei realităţi pe care ei o consideră astfel, respectiv, dacă există abateri de la ea. Într-un mod cu totul neaşteptat, soţul surorii mai mici a mamei fusese cel care s-a revoltat împotriva stilului generos pe care familia şi-l impusese cu forţa, nenea Şarl, cel care n-avusese niciodată o părere personală despre nimeni şi despre nimic, e prea rapidă lumea pentru el, obişnuiam să spunem răutăcios, eu şi fratele meu. Niciodată nu făcuse nimănui vreun rău, se purta amabil cu lumea, cu o amabilitate soră cu parodia. Cred că aceste forme goale îi dădeau o anume ţinută. Era un bărbat surprinzător de frumos, în timpul deportării a pus ochii pe el o femeie de la Ávó, dar n-au ajuns nicăieri. E adevărat, aşa ştim de la mătuşa. Se pare că femeia l-a convocat în biroul ei, la Hatvan, a trimis maşina după el, mătuşa, mereu eleganta şi glaciala mătuşă (era atât de elegantă, de parcă n-ar fi fost dictatură proletară), s-a aruncat la pământ, a îmbrăţişat picioarele şoferului, urlând ca din gură de şarpe să nu-l ducă pe soţul ei, vă rog din suflet, tovarăşe şofer, înduraţi-vă de noi. Şoferul nu era de la Ávó, lucra la Consiliul Popular din Hatvan, om bun la toate, probabil ştia că nu la închisoare îl duce pe bărbatul istericei, ci la întâlnire, probabil ştia şi mătuşa, în tot cazul, şoferul a dispreţuit-o profund pentru scena asta teatrală, şi, cu toate că-n fond era un om blând, echilibrat, de la o vreme încoace putea să simtă că are o putere greu de exprimat, dar care cel puţin stârneşte frică, ceea ce la început l-a deranjat, apoi nu l-a mai deranjat, şi-a smuls piciorul din îmbrăţişarea dramatică a mătuşii, du-te dracu', i-a spus cu lehamite, iar tu urcă în maşină, futu-ţi, şi i-a tras un ghiont lui nenea Şarl, parcă totuşi ar fi fost de la Ávó, în birou, femeia de la Ávó i-a făcut propuneri fără echivoc, la care nenea Şarl i-ar fi spus: distinsa mea doamnă,

trăiesc în sfânta taină a cununiei, astfel că-mi sunt legate mâinile, picioarele şi alte părţi ale trupului. Îi plăcea să citească texte vechi. Femeia de la Ávó i-a tras o palmă cu dosul mâinii, s-o fi priceput ca lumea, pentru că apoi, tot restul vieţii, pe nenea Şarl îl apuca hemoragia nazală, în cele mai neaşteptate şi penibile situaţii, în timpul mesei, la biserică, la concert. Şiroia sângele din unchiul meu, s-ar putea spune că sângele istoriei est-europene. Într-o secundă, batista decorativă i se îmbiba de sânge, pentru că asta, bineînţeles, trăgea întotdeauna galant cu ochiul de acolo, păi, nici nu ştiu exact de unde trag galant cu ochiul batistele decorative. Îmi cer iertare pentru neplăceri, se scuza în asemenea situaţii. În copilărie, îl dispreţuiam, întrucât simţeam că-i slab, deci, ne puteam permite, iar din cauza asta ne-am şi permis. Dar pe măsură ce-am crescut, am început să-l iubim tot mai mult. La fel, am început să-i cunoaştem puterea slăbiciunii. Şi curajul.

Rămăsese uimit de romanul care diseca moartea cumnatei sale, pentru prima dată l-am văzut că nu zâmbeşte un timp mai îndelungat, şi tot pentru prima dată nu mi s-a uitat în ochi, deşi altfel întotdeauna perseverent, sincer, nevinovat — şi de o imprecizie perfectă, căci durata, intensitatea privirii exprimau clar că voia ceva, dar cred că nenea Şarl, personal, niciodată nu voise nimic, lui doar i s-a întâmplat ba una, ba alta; l-a luat valul. Dacă ar fi fost dezamăgit, atunci ar fi fost un soi de dandy, ironic, resemnat, cinic. Dar departe de el aşa ceva. Nu se amăgea cu nimic, astfel că nu era nici dezamăgit. Trăia la suprafaţă — omul cu două dimensiuni, am putea glumi. Privea în faţă şi nu spunea decât că: Aşa nu-i în regulă. La fel spunea şi pentru ora de vară. Sau e ora opt, sau e ora nouă, dar nu există să fie ora opt, iar noi să spunem că, începând de azi, asta-i ora nouă. Aşa nu-i în regulă.

Mama s-a bucurat de carte.

Cum sunt mamele?

Probabil că sună neserios, aşa şi este, neserios, uşuratic şi cochet, frivol şi imprudent, de o zburdălnicie necuviincioasă, dar nicidecum lipsit de responsabilitate, pentru că este în deplină concordanţă cu adevărul: pentru mine, absurditatea mamei este la fel ca pentru Imre Kertész absurditatea lagărelor de concentrare, firească, deoarece aşa am cunoscut, au cunoscut lumea. M-am obişnuit, m-am obişnuit ca mama să vorbească mereu (întotdeauna, oricând, vara-iarna, orişicând (arh.), din vechime (arh.), tot timpul, zi şi noapte, în veci, în vecii vecilor, veşnic, îndelung, până la sfârşit, zi-noapte (reg.), pururelnic (reg.), veşnic (reg.), cât e lumea-lume, permanent, continuu, neîncetat, fără întrerupere, necontenit, necurmat, întruna, încontinuu, fără oprire, în permanenţă, fără contenire, fără răgaz (reg.), pururea, de-a pururi, acu' deja s-a cam lungit toată povestea, nemaivorbind c-a mai fost (şi o să mai fie), fest (fam.), într-un suflet, fără încetare, asiduu — Tezaurul cuvintelor ungureşti, Budapesta, 1998) despre fotbal, compară totul cu fotbalul, ajunge permanent la acest subiect. Mama a fost prima mamă în viaţa mea, deci am toate motivele să cred că aşa sunt mamele. Aşa-i lumea că mamele sunt astfel. Mamele sunt aşa că le putem spune mami, au gâtul cald, calzi le sunt şi umerii, acolo unde ne punem capul, şi au un miros plăcut. Mamele se ocupă mereu (întotdeauna, oricând etc.) de noi, tot timpul ţin ochii aţintiţi asupra noastră, iar acest lucru le face vizibil fericite. Sunt fericite. Au ochii de culoarea unui cer înnorat, pe care, totuşi, ar străluci soarele. În profunzimea acestor ochi zâmbitori vom vedea — mai târziu — şi tristeţea, durerea permanentă, nesecată şi de neşters, despre care nu ştim la ce se referă, dacă nu la zâmbetul însuşi. Ne dau de mâncare, ne dau de băut, ne pupă. Aşa începe ziua, ne pupă — aşa ne trezim. Sau ne trezim că stau pe marginea patului şi ne ţin de mână. Sau îşi pun palma, uşoară ca puful, pe toracele nostru, pe bătăile inimii — aşa ne trezim. Oricum ar fi, când deschidem ochii, chipul lor umple întregul spaţiu vizibil. Lumea. Ceva mai încolo, va fi o scurtă perioadă de timp când nu ne mai place (ne vine să ne dăm cu capul de pereţi) dacă ne ating. Nu-i nevoie să le spunem asta, vor şti, vor simţi şi se vor opri în uşă, noi încă nu vedem asta, nici faptul că de acolo ne scrutează îndelung şi cu plăcere, dacă am

vedea, şi de la asta ne-ar veni să ne dăm cu capul de pereţi, nu ştim nimic despre aceste roluri virtuoase ale unei mame lirice, n-avem cunoştinţă nici despre micul lor zâmbet satisfăcut, adică ştim, desigur, că-n secret ne privesc cu mândrie sau, mai degrabă, cu plăcere; dar numai când dormim îşi pierd spiritul de disciplină şi simţul proporţiilor, astfel încât în imagine (să nu greşim: în noi!) să vadă ceva liniştitor, să vadă tihna, cu privire la lume, în acel adolescent cu faţa plină de coşuri (dar nu foarte multe), căruia nici măcar nu încearcă, având motive întemeiate, să i se adreseze; iar noi încă înotăm în ceaţa viselor când auzim domol, strălucitor, parcă ar fi glasul îngerului, ceva încântător, da, plutind foarte domol, numele nostru, un înger ne rosteşte numele, la prima tresărire, înainte de a ne întinde, tresar şi mamele, se întorc tresărind în acea lume a lor unde nu avem acces, un ţinut umbros şi care, de fapt, niciodată nu ne-a interesat, ne auzim numele rostit din ceruri, astfel că nu înţelegem, acceptăm doar, drept o urmare destul de logică, faptul că binele care începe cu trezirea noastră, cu care intrăm, alunecând încet, în lume, are într-un fel legătură cu mamele. În încăperi îndepărtate, tata discută cu alţi îngeri. Apoi, mamele sunt aşa că seara ne spun câte o poveste. Povestea-i frumoasă, veselă, plină de învăţăminte, aşa ne-a învăţat mama (care ne învaţă, ne educă, ne amuză), care-i reală, adevărată?, se poate spune şi aşa, băieţelul meu, şi-n care este vorba exclusiv despre fotbal. De asemenea, şi despre ce-i legat de fotbal, de exemplu, despre stâlpul porţii. Barele astea pentru porţi sunt făcute din lemn de brad — astăzi, deja din aluminiu; iată de ce nu pocneşte mingea ca lumea! —, nişte gemeni monozigotici din Sopron asigură necesarul pentru toată ţara, Néro Gál şi Hektor Gál, nu-i o afacere mare, dar e solidă. Îi cunosc bine, băieţelul meu, le-am tricotat nişte pulovere verzi, cu guler rulat. Pentru noi, chestia cu gemenii ăştia monozigotici, îmbrăcaţi în pulovere cu guler rulat, înseamnă deja cam mult. Cele mai multe poveşti sunt despre un fotbalist cu numele de Puskás, care a provenit din rândul celor de jos, s-a dus să vadă lumea, apoi a devenit regele lumii.

CAPITOLUL 2

Casă şi tată

Tresărire

Când m-am hotărât să scriu povestea mamei, relaţia ei uluitoare, dar cel puţin ieşită din comun, cu fotbalul, încă nu ştiam că voi avea şi eu o nouă poveste care se varsă în asta (păi, cum râuleţul Tur îi iese-n cale, ca un prunc grăbit spre sânul mamei sale — dar asta e deja exagerat). Planurile astea le-am semnalat deja în cartea mea despre fotbal, e adevărat, atunci încă aveam de gând să scriu povestea unui bărbat („povestea unui bărbat, pentru care fotbalul înseamnă însăşi viaţa“, „care povesteşte şi tot povesteşte, deja nu mai e tânăr, din cauza vinului are nasul roşu, ca sfecla, şi-i cunoaşte pe toţi marii fotbalişti ai lumii“, Călătorie în adâncul celor şaişpe metri, 2006, p. 146), crezând că aşa o să-mi fie mai simplu, voiam să scap de mama, de conflictele cu ea, fiindcă presupuneam că or să fie conflicte.

Nu pentru că o amestec iar într-o carte, cu asta deja s-a obişnuit, ba, mai mult, chiar se bucură, deşi neagă; nu, nu-i chiar aşa, aş fi nedrept, de fapt, se bucură că mă poate ajuta, motiv pentru care, deşi bombăne, între timp îi străluceşte superb chipul. În el, întotdeauna îl văd pe cel al fetişcanei care fusese şi pe care niciodată n-am putut să-l cunosc; iată acel sentiment de jind pe care-l simte fiecare băiat (şi se străduieşte să-l nege).

Fluturele misterios al teoriilor haosului — nu există fluture fără urzici! strigă iritată pe neaşteptate, se întâmplase demult, o femeie cu numele de Karola, adulmeca teatral, prelung, semnificativ, asemenea cuiva care aşteaptă un răspuns important, iar eu nu ştiam unde vrea să ajungă sau, pur şi simplu, dacă vrea sau nu ceva, şi nici care ar fi rolul meu în această lipsă de voinţă, dacă aş fi, mai degrabă, urzica sau fluturele; totul se petrecuse mult mai simplu —, deci, cândva, după marea criză economică mondială, fluturele haosului îşi fâlfâise aripile nevinovate, ca apoi mai târziu, cam după un deceniu şi jumătate, să schimbe în mod dramatic istoria mamei, spun, a mamei mele, deşi, în mod nemijlocit, cu o brutalitate bestială, o schimbase pe cea a tatălui meu, astfel, fireşte, şi pe a mea, dar treaba asta nu mai merită pusă la socoteală (pentru că, altfel, ar trebui să mă gândesc chiar

şi la potcoava aia banală drept făurar al destinului meu, potcoavă pe care calul de călărit — excelentă rasă! — cu numele de Csillag o pierduse când urca o pantă din Munţii Zemplén, cam pe la sfârşitul tulbure al secolului al XVII-lea, başca, înainte plouase cu găleata, motiv pentru care călăreţul, unul dintre cei doi fraţi, mai tânărul, ajunsese ceva mai târziu la castelul familiei Thököly, respectiv, castelul nu era al familiei Thököly, nu era von Haus aus?????, Imre ajunse acolo după ce se însurase, dacă bine-mi amintesc, întârziere căreia i se datorează faptul că sângele uneia, şi nu al celeilalte, dintre cele două fete ale familiei curge — susură! — în venele mele, stârnind cine ştie ce pasiuni şi apatii furtunoase în mine, în cel care nu bănuieşte nimic, sosit fiind cu secole mai târziu).

Tresărirea aripilor fluturelui se întruchipase în imaginea nerăbdării celui care fusese dr. Aurél Bognár. În 1929, doctorul a construit casa în care locuiesc şi-n prezent, iar vecinul meu este tocmai nepotul lui, al cărui prenume nu-l ştie nimeni în zonă, toată lumea îi cunoaştem drept Bognár. Sau Bognár milionarul. În schimb, în cazul neveste-sii, oamenii îi cunosc numai numele de alint al prenumelui, Bogi, care, cel puţin aşa ştie memoria colectivă de aici, nu din Bognár provine, ci — probabil — din prenumele de Boglárka.

Orientare

Greu s-ar fi putut reconstrui starea sufletească a proprietarului. Casa este un amestec confuz şi înduioşător, ce abia poate fi urmărit, dintre rafinament şi lipsă de gust sau, mai binevoitor, a teatralităţii. Toată casa este nicicum, părţile ei se anihilează reciproc, iar luate separat, sunt fie aşa, fie altfel, ridicole, delicate, greoaie.

Ar trebui să spun invers, totuşi, spun aşa: strada unde este casa, strada principală a acestei suburbii budapestane, un fel de sat, ce duce la Dunăre, era pentru mine asemenea bulevardelor din romanul scriitorului László Végel. De la bulevard e doar o aruncătură de băţ până la balul mascat, sau cel puţin până la alee; aleea lui Végel nu-i una domnească, pălării de gală, pudeli, operetă, ci plină de fetişcane, braţ la braţ, înaintând în mers de marinar, fandoseala amazoanelor neserioase, în timp ce băieţii, plini de jind, fluieră după ele. Iar undeva se vinde îngheţată în cornete frumos ornate, la fel şi tescovină. Bulevardul meu este, totuşi, ceva mai raţional, mai diurn. În fiecare zi, pe bulevardul ăsta mă duceam la şcoală, tot pe ăsta să fac cumpărături, pe o porţiune a lui, până la chioşcul cu îngheţată, în fiecare duminică, pe bulevardul ăsta mergeam la biserică şi tot pe ăsta, în direcţie opusă, pentru un scurt timp, să joc fotbal, la antrenament, de două ori pe săptămână, apoi, de trei, o dată la meci, sau de două ori, în cazul în care în locul antrenamentului aveam meci de antrenament, miercurea.

Partea din mijloc a casei, cea mai absurdă, contrazicând toate aşteptările raţionale şi imaginaţia logică, se înălţa sub forma unui turn, aici e şi camera mea de lucru, pe care abia dacă aş aminti-o, căci e deranjant de metaforică, poet în turn, iar dacă mai adaug că acest turn e amplasat la marginea Panoniei, la graniţa de odinioară a marelui Imperiu Roman, ba, mai mult, aşa cum îl descriu şi-n cartea mea despre fotbal, dincolo de asta la o staţie de tren interzonal, atunci propoziţia n-am putea-o descâlci din lianele simbolurilor, ar rămâne doar orgoliul liniştit al „eu sunt deja un barbar cale de-o staţie“. Cât priveşte robusteţea, turnul parcă ar fi fost construit pentru un cavaler-tâlhar cu suflet creativ din secolul al XVI-lea, care obosise în

exersarea permanentă, profesională a răutăţii, fără să creadă că asta o să-l istovească, într-un asemenea hal, de-a lungul anilor, el purtând amprenta unei arhaice asprimi agresive, arăta concomitent tihnit şi războinic, aş spune, cu băgare de seamă, viril. Nişte ochi pricepuţi, nu neapărat ai mei, vedeau îndată, fireşte, că-i contrafăcut, cacialmaua din jocul acoperişului plat ce imita crenelurile, astfel că despre virilitate, în cazul în care ar fi aşa, s-ar putea vorbi numai din punctul de vedere feminist, partinic, glacial şi militant, potrivit căruia bărbatul este tipul ăla care se lamentează, e neputincios, totuşi, cu gura mare, a cărui chestie inutilă se bălăngăne deja nici nu se ştie unde; cumva aşa — parcă.

Din camera mea de lucru, nişte scări din fier duceau pe acoperişul plat, înconjurat de jur împrejur de un parapet tencuit cu un mortar dur, greoi, astfel că turnul arăta chiar ca un bastion, omul căuta îndată crenelurile, ţesând îngândurat planuri privind amplasarea, considerată ideală, a obuzierelor. Mereu îngândurat, mereu obuzier. Oare cât de mare e un obuzier? Cam cât o vacă. Deşi, bineînţeles, dă mai puţin lapte. Şi cum ar ajunge aici, sus? Dacă vacile ar şti să zboare, fireşte că ar fi mai simplu. Colină n-aş numi-o, mai degrabă pantă, un povârniş aproape întâmplător — ca să repet gluma obişnuită: în Ungaria, tot ce nu-i gaură e considerat munte —, deasupra lui stă casa, ceea ce accentua verosimilitatea neverosimilităţii caracterului de bastion al bastionului. Acolo, sus, peste puţin timp, zăpăcitul căpitan al cetăţii devenise un filozof zăpăcit, îl deprimau deja nu numai obuzierele (poate că obuzierul este în subteran, asemenea pirului?, şi bănuiala chinuitoare că poate obuzierul ar fi aidoma cu mortierul), dar îl copleşea angoasa şi din cauza aşa-numitei structuri a lumii: dacă asta-i tura, atunci, oare, — iarăşi acest oare! — unde stau celelalte figuri, regele, regina… credincioşii pioni… Poate în Munţii Pilis, acolo, în misteriosul trecut ungar şi-n sacralitatea maghiară. Nebunii, la Solymár. Se pune întrebarea cât de mare este, de fapt, această tablă de şah, iar totul depinde şi de cine joacă acest joc. Astfel că persoana care urca pe acoperiş — eu — se gândea destul de repede, de fapt, la al doilea pas, la Dumnezeu. De cele mai multe ori, îmi aminteam, inevitabil, de dumnezeiasca apărare Nimzo-indian, deşi nu-mi place, şi nici nu am obiceiul, să vorbesc, turuind ca o hahaleră, despre Dumnezeu, pentru că, până la urmă, şi El o să vorbească, turuind ca o hahaleră, despre mine. Cu mine. De mult n-a mai vorbit cu mine.

Nu ştiu dacă-n Ungaria de azi mai sunt sau nu oameni, dacă mai sunt sau nu bărbaţi şi femei care se gândesc la orientarea unei case, a unei camere. Pe la sfârşitul anilor ’20 ai secolului trecut, dr. Aurél Bognár se mai gândea, pentru că nu puteam considera ca fiind întâmplătoare amplasarea rafinată a ferestrelor de la camera mea de lucru. Spre marele lui noroc, doctorul şi-a băgat banii (o parte din ei) în casă încă înainte ca marea criză economică mondială să-i fi hăpăit, astfel că deja amintita nerăbdare fatală n-o mai pot pune în cârca inumanelor structuri capitaliste. (Am povestit deja într-o altă carte că încă din copilărie am capacitatea sau dependenţa de a vizualiza textual formele lingvistice cu sens figurat; îmi imaginez cârca structurilor capitaliste, apoi, ceva mai sus, ceafa lor, oare în ce măsură seamănă ea cu cea de pe afişul cu „konieţ tovarăşi“, din 1989?, o ceafă unsuroasă, şifonată, cât se poate de realistă, plină de pliuri mai ceva ca nişte caltaboşi — pe bune că aşa era ceafa, asta este!).

Cu câţiva ani în urmă, a sunat o femeie, venise din Australia, mi-a spus că trăise aici şi s-o las să revadă scena, atât de dragă, unde copilărise, apoi a şi pornit pe traseu, iar eu după ea, şontâc-şontâc, de parcă am fi fost un grup de turişti japonezi. Din loc în loc, se oprea, privea îndelung câte un perete sau câte o cercevea de la uşă, dădea tot timpul nemulţumită din cap; bănuiesc că din cauza teancului de cărţi şi de reviste şi de scrisori nepuse la loc — dacă, pur şi simplu, aveau loc!, fiindcă tocmai asta-i rădăcina (una dintre ele) problemei! Eram într-o pasă proastă (dimineaţa, soarele, când m-a salutat, fusese într-o pasă proastă), în asemenea situaţii „amplific haosul“, respectiv, nu fac nimic, nu amplific, nu micşorez sau nu fac acel nimic pe care-l fac de obicei, iar acest lucru amplifică haosul, ceea ce-i mai neplăcut decât o dezordine banală, fiindcă fac şi eu parte din el. Vizitatoarea era o femeie grasă, cu faţa nostimă, îmbrăcată într-o rochie de o urâţenie atât de inimaginabilă a rozului, a volanelor impulsive, a falselor jabouri, a mânecilor şi a accesoriilor şi a eşarfelor de mătase şi a desuului din mătase, sclipind pentru o clipă, de asemenea, a roz, şi a pălăriei, deci, într-o rochie pe care nici măcar n-o puteam considera reală, atât de lipsită de cusur în imperfecţiunea ei, încât arăta perfect (un caz al afoniei drept auz absolut), un soi de năzbâtie îndrăzneaţă, care nu vrea nimic altceva decât să ne trântească-n faţă cu îngâmfare: pe sine însăşi, victoriosul fapt că şi de-al dracu’ există — astfel ar fi fost dacă aceste culori de chiloţi, trabant, pulovere-tricotate-în-piaţa-forumului-democraţiei-maghiare nu le-aş fi

cunoscut de la fereastra mea, adică, din cer, de la poalele cerului. Oare poate fi natura lipsită de gust? — s-ar întreba pe acoperişul plat gânditorul zăpăcit. Oare tot creaţia lui Dumnezeu este verdele Trabantului?, pentru că ăsta era un astfel de roz.

Aveam o fereastră pentru zare, pentru opacitatea cerului somnoros, încetineala alburie de la începutului zilei, pentru zvâcnetul ăsta absurd de leneş al albului şi al purpuriului îndepărtat, una pentru dimineţile cu ploaie, pentru lumina ţâşnind cu putere, soarele sălbatic din orele amiezii era strecurat de perdeaua aflată în faţa ferestrei următoare, o pânză gălbuie din viţă sălbatică şi lujeri crescând aiurea, care apoi, de la rubiniul toamnei, împrumuta acele culori surprinzătoare, revăzute după aceea pe femeie, şi, în final, fereastra serii pentru parada lipsită de scandal a kitsch-ului luminii unui soare adormit, derapând pe nori. Stând în camera mea, mi-am însuşit deja frumuseţea urâţeniei naturii, această neputinţă părând o confuzie, cu care de cele mai multe ori nu ştim ce să facem, chicotim stingheriţi, poate că şi realitatea se legitimează pe sine din punct de vedere estetic: parcă s-ar afla despre Dumnezeu că-i pasionat de banalitatea de categoria a treia, de romanele scriitorului X, că e nebun după pisicile care se hârjonesc cu motocei, după ţigăncile cu ţâţe mari şi burta despuiată, care dansează (menţionez…, dar să lăsăm) şi, nu în ultimul rând, după apusurile de soare care se scaldă în sânge de tomate, dar, fireşte, nu ne stă în putinţă să oferim câmp liber strâmbăturilor din nas, dimpotrivă, se pare că din ce în ce mai des, reculegându-ne, trebuie să ne gândim dacă nu cumva toată viaţa ne este o eroare.

Mă tot uitam la femeia asta străină, o priveam din spate, îi priveam culorile şi fesele zdravene, s-ar putea spune, amicale, cu mişcări lente — în Australia, numele îi devenise Jennifer, din Jutka, Jennifer (de ce nu Judy?), Smith, ăsta-i numele soţului, care-i îngrijitorul terenului de fotbal din cadrul clubului maghiar din Sydney, n-au divorţat, dar e ca şi cum ar fi divorţat —, iar femeia, căreia casa mea îi era mai casă decât propria casă pentru mine, la un moment dat, se întoarse brusc şi-mi strigă în faţă: Nu se poate să fie atât de mică! Se uita la mine de parcă eu aş fi marele şef al celor care au chircit istoria maghiară. În dictatură se schimbă proporţiile, mi-am amintit, dar m-am gândit să nu împovărez cu aşa ceva pe cineva din Australia, chiar dacă-i unguroaică. Apoi izbucni în râs.

Lumea în opinia mamei

Mama avea una dintre acele rare calităţi, şi, odată cu trecerea anilor, ea abia dacă s-a tocit, să arate permanent bogăţia lucrurilor — fie pe neaşteptate, smulgând vălurile, fie printr-o dezvăluire înceată, treptată. Dar abundenţa inepuizabilă a lumii o etala nu cu jindul puhav al omului lacom de plăceri, era călăuzită de seriozitate, ba, mai mult, de neseriozitate: seriozitate, parcă ar fi calificat (pozitiv) lumea creată, şi, neseriozitate, parcă în felul ăsta ar respinge responsabilitatea ce planează asupra ei. Parcă ar fi spus, cu obişnuita ei chicoteală: Până şi eu consider că-i exagerat ceea ce spun. Deşi, fără doar şi poate, tot timpul ne revela clar că nici lumea, ca un întreg, nici oricare dintre părţile ei (mulţimea părţilor, obişnuiam să-mi dau importanţă) nu pot fi luate în posesie, că lumea nu are nici măcar o părticică minusculă, un eveniment arid, o persoană neînsemnată, un obiect, o ţară, un oraş, un munte, o apă, o celebritate care să nu fie inimaginabil de mult, şi, cu toate că pe mama o îndemna, incontestabil, dorinţa cunoaşterii, iar această dorinţă este deja aproape jind, atitudinea ei firească era mai degrabă uimirea, rămânea neîncetat surprinsă că treburile lumii sunt aşa cum le presupune ea în mod vizibil. Sau poate că nu presupunea nimic, ci, în mod neaşteptat şi pentru sine, descoperea în mod repetat acest mult, această plenitudine, această bogăţie, acest mister.

Pentru mama, totul era misterios. Până şi eu. I-ar fi plăcut să devin un mare fotbalist. Drept urmare a celor spuse mai sus, nu avea prejudecăţi, examina (urmărea, canaliza) talentul ascuns în mine, rămânând nici în cea mai mică măsură surprinsă când la cincisprezece ani, „fix“ pe 14 aprilie, de ziua mea, „am pus balonul în cui“, iar de atunci încoace eu mingea n-am mai atins-o cu piciorul.

Îngerii tatălui

La noi, multe lucruri se întâmplau pe dos, la meciurile de fotbal mergeam cu mama, iar tata stătea culcat în pat, nu o dată, în camera din fund, în întuneric, cu perdelele trase, chinuit de migrenă. Pentru el, jocul cu mingea era exclusiv tenisul, practicându-l şi el, după spusele sale, binişor. Îi plăceau aceste exprimări, hai să-i spunem, englezeşti, care mizează atât de frapant pe understatement, a cărui falsă sobrietate e atât de bătătoare la ochi, aproape mătăhăloasă, încât îndărătul ei se poate presupune pe bună dreptate o sobrietate reală sau cel puţin o reţinere, o anume modestie. L-am văzut de nenumărate ori în preajma remizei pentru ambarcaţiuni — după 1956, devenise om bun la toate la remiza de pe malul Dunării, se întâmpla chiar să şi doarmă acolo, nu-i adevărat că ar fi dispărut, sau, cum se tânguia bunica, mă-ta l-a gonit, pur şi simplu, doar alunecase ceva mai jos pe bulevard, în direcţia Dunării —, în spatele remizei, la bazine, costumat: nădragi lungi, albi, nu-s nădragi, băieţelul meu, dar sunt pantaloni!, tricou din bumbac, moale, de asemenea alb, pulover subţire, uşor, cu o bordură bleu în jurul anchiorului şi acelaşi bordaj la capătul mânecilor. Şi, uneori, vesta albă, tricotată! Dacă purta vesta asta, îşi cerea îndată scuze pentru micul simbol, despre care cu siguranţă se poate spune „că aproape sigur e lipsit de bun-gust“, un avion mărunţel, brodat cu aţă mov-roşiatică, un doppeldecker care-i plana deasupra inimii mult suferinde şi pe care, dacă n-ar fi adus vorba, nimeni nu l-ar fi observat (în afară de mama).

După război, ceva se întâmplase cu tatăl nostru, dar ce anume?, nu ştiam şi nici nu ne interesa în mod deosebit, tata nu ne rezerva surprize, putea fi uşor cunoscut (spre deosebire de mama). Ştiam despre el până şi faptul că-i plăcea băutura, deşi niciodată nu l-am văzut să fi băut, dar era întotdeauna machit, nu foarte tare, nu într-un mod scandalos, numai că tot timpul prea îi străluceau ochii, însă nici asta nu ne deranja, la fel cum nici mirosul de alcool care-l înconjura; pentru noi, probabil că asta era, mutatis mutandis, cum era pentru fata lui Stalin aroma intimă de tutun a tătucului. Dacă se uita la mine, iar el căuta mereu ocazia să ne înhaţe, s-ar putea spune că ne vâna, simţeam că aşteaptă ceva, parcă el ar fi fost copilul, iar eu, adultul. Într-

adevăr, mă comportam ca un adult, eram serios şi pătruns de simţul responsabilităţii. Un copil liniştit. Mama mă urmărea cu suspiciune, arăţi de parcă tot timpul ai fi puţin bolnav. Atunci măcar să ai şi febră, puţulică. Doamne, cum mai detestam treaba asta cu puţulica! Nici nu ştiam ce-nseamnă sau, totuşi, numai că nu voiam să iau la cunoştinţă că tocmai mama vorbeşte aşa. Când — în floarea virilităţii — i-am vorbit primei neveste, care, surprinzător de banal, semăna în multe privinţe cu mama, cât de tare mă deranja să aud asta, a ridicat din umeri, păi, ce vrei?, te pomeneşti că ar fi trebuit să-ţi spună pulişoara mea, pulişoara mea? Ce replică aş fi putut să am? Prima nevastă avea nişte sâni ca nişte lubeniţe mai mici sau pepeni galbeni, ceva mai mari. Da' cum de mi-am amintit de asta? Nu-şi are locul aici! Bine că nu dovleci, la urma urmei, şi ăia sunt rotunzi!

Tata parcă ar fi plâns continuu, parc-ar fi plâns şi-ar fi zâmbit, parc-ar fi plâns şi-ar fi zâmbit şi-ar fi cerşit. Nici asta nu mă deranja, nu cunoşteam un alt fel de tată (vezi, mamă), nouă ne convenea aşa cum era. Nu mă deranja nici faptul că nu înţelegeam ce vrea, ce anume îmi cere, astfel că nu puteam să-i dau nimic. N-am avut (nu am) remuşcări. Drept urmare, nu mă străduiam să-l evit, nu căutam portiţe de scăpare. În perioada poveştii cu remiza, îl vizitam cu dragă inimă; e adevărat, mă trimitea şi mama, la fel ca după cumpărături. În asemenea ocazii, îmi dădea un brânci, parcă n-ar fi avut încredere că sunt în stare să pornesc. În comparaţie cu mama, toată lumea e mai înceată.

Deseori, tata stătea ore-n şir zâmbind în faţa ferestrei, în camera în care stau eu, zi de zi, la masa de scris, şi privea afară. Sau nu se ştie unde, poate că înăuntru, în mod simbolic. Uneori, zile, săptămâni la rând, nici măcar nu se ridica din pat, nu putea nimeni să-i vorbească, nici măcar de intrat la el nu era permis. Nu-l duc la spital, mamă, te rog, pot, vreau şi am să-l îngrijesc eu. Îmi omori fiul. Eu?!, dragă mamă. Păi, dumneata, bătrână nenorocită ce eşti, nu vezi că-i mort de foarte multă vreme?! Te bate pe tine Dumnezeu că vorbeşti aşa! Bine că aduci vorba de el, mamă dragă. Cu el să vorbeşti, lui să-i spui ce i-a făcut fiului dumitale. De mine-ţi păzeşti tu fiul?! Pizda mă-sii, pe aia s-o păzeşti!

Erau multe lucruri pe care nu le înţelegeam, dar în nimic nu ni se părea c-ar fi fost ceva enigmatic. De exemplu, bunica numai de rău o vorbea pe mama,

aş putea spune că ne ferea de ea, şi totuşi se putea vedea clar, ştiam precis că o iubeşte pe mama noastră. Păi, cu aşa ceva, ce-am fi putut face?! Mai demult, pe vremea când eram copii mici, aproape întotdeauna se putea vorbi cu tata, mai târziu, „perioadele comunicative“ au devenit tot mai scurte. În schimb, mai demult erau izbucnirile: tata, de la o clipă la alta, izbucnea într-un plâns cu hohote, dar nu într-unul simplu, ci însoţit de strigăte şi urlete. Se văita, ăsta-i cuvântul potrivit. Nu puteam să ştim de unde-i vine, nu din cauza oboselii, nici a supărării, nu din cauza oamenilor, nu din cauza întunericului sau a luminii soarelui, venea de undeva din interior, din profunzime, din depărtare, din ţinuturi grele, necunoscute. Fiind de faţă, începea să plângă şi bunica, îşi îngropa faţa între palme, nu voia să vadă nimic. Noi ne uitam la mama. (Dacă aveam musafiri, se străduiau şi ei să devină invizibili.) Mama stătea sau se aşeza foarte aproape de trupul străbătut de convulsii, începea să-l dezmierde, să-l mângâie. Era o imagine frumoasă, ne plăcea, dar suportam greu diferenţa dintre tihna gesturilor şi stridenţa urletelor. La început ne era teamă, dar niciodată niciunul din noi nu şi-a îngropat faţa între palme, cum făcea bunica. Voi sunteţi mai curajoşi decât mine. Aţi moştenit asta de la mama voastră. Între timp, dădea din cap. Şi mai adăuga: Mă bucur că încă trăieşte fiul meu, spuneţi-i mamei voastre că mă bucur. Dar noi nu-i spuneam nimic, omul nu trebuie să se amestece în treburile adulţilor. Apoi, când nu ne-a mai fost teamă, destul de repede, ne aşezam şi noi lângă tata, să-l dezmierdăm. Atunci iar ne era teamă, întotdeauna. Sonoritatea şi tremuratul! Mai degrabă, zvârcolire, crispare! Pentru mine, cel mai neplăcut era faptul că vedeam în interiorul gurii deschise a tatălui meu. Nu puteam să-mi întorc de acolo privirea. Era de parcă cineva ar fi săpat în tata o gaură mare, o fântână întunecoasă. O fântână — plină cu dinţi. Din tata, îmi amintesc mai cu seamă de dinţii lui, nişte dinţi gălbui de la nicotină şi piatră dentară. Parcă ar fi avut gura ornată cu chihlimbar, iar chihlimbarul este foarte valoros, cel puţin, aşa ştiam. Rar, deosebit, străvechi. Şi că-nchide în sine vremuri de odinioară. Pentru toate astea îl apreciam foarte tare (pe tata).

La sfârşit i s-a liniştit viaţa, săptămâni de comă alternau cu săptămâni abia ceva mai însufleţite. Dar îi apăruse un obicei proaspăt, nou: vorbea în permanenţă. Tăcea săptămâni în şir, apoi vorbea întruna. Adăuga la tot şi la toate cuvinte — nu explicaţii, interpretări sau păreri, ci cuvinte. Parcă ar fi mânjit tot ce era în jurul lui, camera, grădina, pe noi, cu o mulţime de

cuvinte. Lipea cuvinte peste tot şi peste toate. După modelul satyromaniei, pe el îl apuca mania denumirilor, umplea cu sinonime tot ce urma să fie denumit, nu i se oprea gura. Fireşte, şi peste cuvinte lipea tot cuvinte. Era mult mai penibil decât izbucnirile lui de odinioară, mai exact, pentru noi nu era deloc penibil, doar pentru bunica şi pentru străini, nu ştiau ce să facă, erau neputincioşi în faţa suferinţelor inumane ale tatălui meu, în general, omului nu-i place să se gândească la suferinţa umană. E nepoliticos să suferi. Nu se cuvine. Gehört sich nicht, spunea mereu sora mai mică a mamei, în asemenea situaţii, nenea Şarl îşi apleca ruşinat capul. Cred că ni s-ar fi alăturat cu dragă inimă, celor care îl dezmierdam, numai că nu îndrăznea să-şi înfrunte nevasta (cu soţia mea be, cum îi plăcea să spună, iar noi ani la rând n-am ştiut ce înseamnă acel be, motiv pentru care mai degrabă îi spuneam ca, soţia mea ca, domnilor, asta ca să înţelegem exact: cu soţia ca a lui nenea Şarl). Suferinţa a rămas, fiindcă suferinţa era însuşi tatăl nostru, îi aparţinea mai cu seamă suferinţa. Iar eu mai ştiam ceva, şi chihlimbarul este tot el.

Bunica era de părere că tata devenise swedenborgian, nu neapărat în secret, dar foarte repede, cât ai clipi din ochi, fără niciun indiciu vizibil. Şi-i catolic! (Probabil că bunica înţelesese ceva greşit.) Cred că-i singurul catolic swedenborgian de pe toată faţa pământului! Oho, la Mohács s-a pierdut şi mai mult, mamă. În spaţii publice, în parc, pe malul Dunării, în trenul interzonal, în tramvai, în faţa bisericii (acolo mai rar), tata îşi găsea numaidecât victime, nevoite să-i asculte prelegerile impulsive despre vârsta îngerilor. Dar puţine persoane îl lăsau să-şi termine discursul, de obicei considerau că-i vorba de o provocare şi — de obicei — îi propuneau tatii să-şi ducă de acolo îngerii. Îi spuneau şi locuri concrete, nu numai la dracu' şi la mă-sa (dacă-i „m“, bal să fie!), ci să-i ducă acasă, la nevastă, sau înapoi la biserică. Să-i dea la ceape! La toţi le era frică de toţi. Tata era trist că oamenii au curajul să vorbească atât de dur despre fiinţele cereşti, dar nu s-a dat bătut.

Voi ştiţi că Swedenborg a lăsat în urma lui o importantă activitate ştiinţifică? Să ne imaginăm trenul interzonal supraaglomerat, elevi, muncitori de la şantierul naval.

Chiar aşa, bătrâne?!

Chiar aşa, domnilor! Încă înaintea lui Laplace, a intuit Big Bang-ul! Ce spuneţi de asta?!

Păi, tovarăşu', noi nu spunem nimic, şi să vă bucuraţi cât e aşa.

E-n regulă, domnii mei, aveţi dreptate, să vorbim serios. Tatălui meu nu-i era frică de nimeni şi de nimic, de fapt, aspectul ăsta era cel mai penibil. Dar putem fi de acord, cred, şi să n-o luăm drept ipoteză, domnii mei, vreau să accentuez asta, să n-o luăm drept ipoteză!, că Biblia este cuvântul lui Dumnezeu. Al Domnului nostru creştin, cred că atâta delimitare şi generalizare sunt suficiente şi, firește, cred că nu presupuneţi c-aş fi uitat Vechiul Testament, ca atare. De altfel, sunt convins că omul, fie el galben, alb, negru, se roagă aceluiaşi Dumnezeu. Asta-i sfânta mea convingere, dar să nu ne întindem şi să înşfăcăm prea mult. Nu mai descriu ce hohote de râs izbucneau la auzul unor asemenea propoziţii, ce părţi ale trupului erau amintite ca fiind înşfăcate. Dragii mei prieteni, în Biblie găsim toate semnele, trebuie doar citite cu devotament. Cu devotamentul inimii şi al raţiunii. Fiindcă nu-i suficientă, mulţi cred asta, dar se înşală, însufleţirea în sine, este nevoie, mai pe şleau spus, şi de ştiinţă. Să nu uităm, citim un text, cuvintele lui Dumnezeu, dar sunt doar cuvinte. Foloseşte cuvintele noastre, gramatica noastră, iar treaba asta n-o putem considera ca fiind întâmplătoare. Cât priveşte semnele, nu spun că odinioară grecii nu vorbeau de aşa ceva, mai cu seamă marele Platon. Uitaţi-vă-n jur, domnii mei, şi imaginaţi-vă că tot ce vedeţi, aici-ul şi acum-ul, hic et nunc-ul, este reproducerea ţării lui Dumnezeu. O copie palidă. Şi invers: lumea spirituală spre care, din împuternicirea lui Dumnezeu, avem cu toţii obligaţia să aspirăm, realitatea existenţei acesteia, şi tocmai Scriptura ne învaţă asta, este la fel de la sine înţeleasă ca deja amintitul hic et nunc. Domnii mei. Fără înnoirea creştinătăţii, părerea mea e că viitorul omenirii va fi întunecos.

Şi comunismul, babacule? Pe vremea aceea, tata nu se mai bărbierea zilnic, ţepii de un roşcat tomnatic, asemenea ierbii rămase necosită pentru iarna, îi acopereau atât de poetic faţa. Culoarea asta spălăcită, ruginie avea un efect surprinzător, nicicum nu putea fi considerată drept o urmare a părului odinioară negru ca pana corbului, cu luciri albăstrii, apoi îmblânzit a grizonant, care încă — până-n clipa morţii lui — îi cădea fluturând pe

fruntea şi tâmplele legendare, la fel ca lui Alain Delon, încă de prin anii ’60; întotdeauna rămăsese în el ceva de băieţel, în ţinuta lui dreaptă, în bătrâneţea şi-n neschimbata lui supleţe şi-n dezinvoltura paşilor lui, mai exact, în acea dezinvoltură ce păstra cu fidelitate rigiditatea dintotdeauna, unduirea specifică a felului cum umbla.

O să râzi, domnul meu, trebuie să se unească toate forţele. Toate forţele bine intenţionate. O teorie, mă rog frumos, şi aş accentua asta, iar o teorie care-şi propune visul măreţ al oamenilor de a fi egali între ei cum ar putea fi altfel decât bine intenţionată? Era faza când publicului îi sărea ţandăra. Că tipul îşi laudă îngerii mai treacă-meargă, dar ne pune să înghiţim şi găluşca amară a comuniştilor…! Deja nimeni nu mai era atent la el, îi întorceau spatele, să nu fie nevoiţi să-i vadă mutra, mutra lui de pisică belită, iar el, având grijă să echilibreze motivele prelegerii, mai revenea pentru scurt timp la activitatea lui Swedenborg, astăzi am spune, domnii mei, că şi-a exprimat părerile originale în forme abstracte, pe o elegantă pagină şi jumătate standard. Şi că printr-o pagină standard, probabil că asta nu mai trebuie să precizeze, el înţelege 30 × 60 de semne, şi, firește, ar fi pagina mică standard, 20 × 50, iar dacă domnii doresc, asta chiar că nu-l costă nimic, n-ar fi o problemă să le dea coeficientul de transformare. O pagină mare standard face… ei, pămpălăule, asta până şi tu eşti în stare să calculezi. Spaţiere la două rânduri. Simţeam că ruşinea n-are limite. Şi vedeam cum se oglindeşte în geamul trenului interzonal faptul că şi eu m-am întors.

A murit de aproape un deceniu, atunci i-am cumpărat mamei locuinţa asta de acum, la capătul de jos al bulevardului, aproape de Dunăre, sunt ceva mai mulţi ţânţari decât crezusem, viaţa grea, nefericită a tatălui meu s-a terminat uşor şi într-un mod fericit, toată viaţă cărase greutăţi îngrozitoare, pentru ca apoi să devină complet imponderabil, a murit fără să fi fost bolnav, fără dureri, fără umilirea trupului şi singurătatea usturătoare a sufletului, într-o clipă, a adormit în eternitate, ştia că-i aşteptat, mâncase ceva la prânz, fără grabă, dar tot mai puţin, devenise şi tot mai palid, mai transparent, băuse un pahar de vin, spre sfârşit îi plăcea numai cel roşu, un roşu de Toscana, un vin de încredere, nu mare scofală, Rosso di Montalcino, Castello Banfi, dar de la Budapesta era complicat (îmbârligat!) de procurat, totuşi, insista să-i procurăm, altminteri îl lăsau rece urmările practice ale cumpătărilor sale teoretice (şi nici măcar nu pentru că, în general, nu el

suferea din cauza lor), la fel cum şi cele ale ideilor întâmplătoare, aşa-zis hoinare (să mă exprim cu un cuvânt învăţat de la Péter Nádas), se acoperise cu învelitoarea roşie, tricotată, acum o folosesc eu, pentru „moţăiala de după-amiază“, tot mai des îmi face plăcere să dorm după-amiaza o jumătate de oră, după iureşul prelungit al trudei din timpul dimineţii, înainte de a-l continua, chiar mai puţin decât o juma’ de oră, e suficient să mă învioreze, dar cel puţin mă mai ţine-n viaţă, se culcase pe o parte, îşi trăsese sub el genunchii, asemenea unui prunc, adormind pe loc (calitatea asta, o mare danie, probabil că de la el am moştenit-o!), pentru ca apoi, abia o oră mai târziu — dar atunci timpul deja se şi oprise! — să se trezească printre îngerii lui, pe care-i cunoştea bine, şi ei pe el, doar ultimul deceniu şi jumătate şi-l petrecuse cu ei, în tihnă, într-o armonie celestă (o, cum mi-a alunecat stiloul!), tot mai aproape de Dumnezeu — astfel îmi imaginez destinul lui, sărăcuţul de el.

Studiu Ávó

Drept contrapunct, aş nuanţa — mi-ar face plăcere — cum l-au bătut pe tata, lăsându-l pe jumătate mort, cei de la Ávó, cam în perioada naşterii mele, deşi presupun că, totuşi, independent de asta, metodic, de jos în sus, nu ca şi cum ar fi ţinut morţiş la ordinea asta, nu, uneori îşi dădeau drumul, la fel cum poate fi caracterizată o bătaie, ceva mai jovială, de la cârciumă: cafteală-păruială, arde-i una că-ţi dă mâna, nu ţi-e mamă, nu ţi-e tată (ba da!), lovituri haotice, fără ca-n asemenea situaţii să poată fi evitată pasiunea personală, flăcări scoate pe nas, ceea ce susţinea îndată acţiunea, simţeau că au dreptate, chiar dacă în timpul loviturilor nu se gândeau pe îndelete la conexiunile sociale şi istorice, care, de altfel, nu argumentau nemijlocit necesitatea acestei metode concrete, dar cu siguranţă că necesitau ceva metode, prin urmare, asta putea fi considerată drept prima opintire, primul pas, chiar dacă împiedicat, pe drumul, vizibil sinuos, spre dreptatea socială. Ciomăgarii erau tineri, iar tinereţea pretinde explicaţii cu privire la lume. Nu-ntotdeauna ciomăgarii erau cei care băteau, ci diverşi indivizi tocmai aflaţi la îndemână, uneori chiar şoferul maşinii de poliţie care făcea (rezolva) transportul, cu toate că el nu făcea parte din Serviciul pentru Securitatea Statului, intrase în efectivul acestuia după război, pentru că trebuia să trăiască şi el din ceva, apoi, la scurt timp, l-au şi avansat în gradul de plutonier, dar indivizii ceva mai în vârstă, fiindcă aici voiam să ajung, nu se prea gândeau în timp ce aplicau loviturile, nu se gândeau deloc, loveau, erau obosiţi deja de dis-de-dimineaţă, îi istovea povara propriei vieţi pe care şi-o cărau în spate, trebuiau s-o care şi noaptea, în somn, iar dimineaţa, când ajungeau la locul de muncă, aveau deja faţa cenuşie, ochii roşii de oboseală, şi întregul trup le era gârbovit sub greutatea necunoscută a vieţii lor, dar mă gândesc că se foloseau de bătaie, o explicaţie psihologică banală, ca, pur şi simplu, să lovească, să cureţe de pe ei înşişi această neputinţă, să scape de ea, dădeau în cei la îndemână — cred că-i aceeaşi mână ca mai sus —, puteau fi nevestele lor, copiii lor, prietenii lor, ei înşişi, tata le era la îndemână, deci pe el băteau, metodic, de jos în sus. Tălpile-i goale, cu bastonul de cauciuc, lovituri standard, clasice, asupra loviturilor aplicate pe glezne am să mai revin, dar rămânând la bastonul de cauciuc: următoarea

staţie o reprezintă pulpele, un teren lipsit de interes la prima vedere, dar pe măsură ce trec anii, varicele se umflă, prezentarea atractivă, tridimensională a hidrografiei unei ţări necunoscute, pulsează, ustură, ard, etalează miile şi diversele forme mărunte ale durerii, stimulând astfel o stare permanentă de veghe a amintirilor, e suficientă o singură privire, dimineaţa, trasul şosetei, în timp ce degetul mic cât pe ce să se împiedice în umflătura unei vene (al cărei traseu aminteşte de afluentul superior al Tisei — iar râuleţul Tur? —, în cazul ăsta, poate că totuşi nu-i chiar atât de necunoscută ţara semnalată pe pulpe), sau o mângâiere, mâna străină e plină de dragoste, dar tresărirea ei speriată e suficientă ca iar şi iar şi iar să apară întrebarea, dimineaţa, la prânz, seara, noaptea, oricând, pe ploaie, pe vânt, pe arşiţă, pe pământ, în apă şi-n aer (undeva am mai scris asta): dar de ce? Pentru rinichi, stomac, pentru întreaga zonă ceva mai moale din jur, respectiv, apoi, pentru coaste, se folosesc mai degrabă loviturile cu piciorul, deşi pentru coaste se practică, atingându-şi scopul, şi varianta lovirii cu un obiect; în poziţie culcată, loviturile în cap sunt de la sine înţelese, dar sunt specifice mai cu seamă bătăilor afective, pasionale, haotice, în timp ce în poziţie verticală — sunt clipele cele mai personale, cele mai critice —, palmele date bărbăteşte reprezintă o rezolvare firească. Dar înapoi la glezne: cum lovitul tălpilor cu bastonul de cauciuc poate fi numit ca unanim şi logic, tot aşa este şi lovitul gleznelor cu bocancii. Bocancii sunt mai buni decât cizmele, dar nici cizmele nu-s de lepădat, îşi iau mai greu avânt, nu-s atât de vioaie, nu sunt în stare să facă mişcări rapide, surprinzătoare, dar dacă îşi iau avânt — există spaţiu şi timp, fiindcă experienţa şi răbdarea cumpătată le creează —, atunci avântul e considerabil. Pantofii de stradă cu greu pot fi comparaţi cu cizmele. Bocancii îmbină, pare-se, avantajele pantofilor cu cele ale cizmelor, dar statutul nevinovat al pantofilor, antecedentele dintr-o viaţă presupus pacifistă, într-un cuvânt, existenţa lor civilă generează speranţe în persoana bătută, clipa următoare o prognostichează atât de plăcut de cotidiană, da, normală, încât persoana căreia tocmai i se aplică bătaia şi cea care-şi aşteaptă rândul să fie bătută uită de toate precauţiile, se înduioşează de pielea pantofului curăţat cu migală şi pricepere, prin urmare, uită mai ales ceea ce aflase deja — odată cu revărsatul auster al zorilor —, că normele s-au schimbat, normal fiind tocmai ca el (ca să mă conectez din nou la firul gândirii scandalos de simple a lui Imre Kertész), cel bătut, cel căruia i se aplică bătaia, şi cel care-şi aşteaptă rândul să fie bătuţi: sunt bătuţi. Şoferul maşinii poliţiei purta pantofi, detesta sincer ce făcea, dar nu

voia să atragă atenţia asupra sa printr-o atitudinea pasivă. Şi aşa avea destule necazuri din pricina faptului că mulţi din anturajul său îşi aminteau de familia lui ca fiind una religioasă, oameni care aveau obiceiul să meargă la biserică. Fireşte, între timp îşi încheiase socotelile cu obiceiurile de odinioară, se simţea rău din cauza asta, prudent fiind, nici măcar în sinea sa nu-şi mormăia rugăciunile, totuşi, de vorbit, vorbea cu Dumnezeu, fără cuvinte, nu erau convorbiri plăcute, simţea că trebuie să fie tot timpul în defensivă, să găsească explicaţii, iar Dumnezeu tăcea. Ar fi aşteptat mai multă înţelegere din partea lui, în pizda mă-sii de viaţă! Păi, poate să vadă şi el care-i situaţia, ce brute sunt ăştia. De altfel, cine pula mea e atotputernic? Iertare. Dar chiar şi aşa. În 1956, a emigrat în Australia, juca în echipa clubului maghiar de fotbal din Sydney, un om de nădejde la mijlocul terenului; parcă ar fi o glumă, un joker, chiar dacă de nivel scăzut, o farsă comună a naturii, şi a limbii, şi a istoriei: şuta cu o tehnică de clasa întâi, fără nicio greutate, pasa mingea cu toată laba piciorului, cu precizie, în diagonală, îmbrăţişând întregul spaţiu. Pe vremea aceea, tabăra suporterilor australieni probabil că nu făcea parte din comunităţile care interpretau ceva mai sensibil lumea fotbalului, dar pasele astea puternice le gustau plini de recunoştinţă, ungurul ăsta ştie ceva, se uitau la el de parcă ar fi adus poporului australian un mesaj direct de la marele Puskás, deşi se prea poate ca pe terenul acela cu zgură din Sydney, grupul persoanelor recrutate din rândul rudelor şi cunoştinţelor, numărând cel mult patruzeci de persoane, să nu se gândească chiar atât de departe, şi probabil că, aşa cum vedem în cazul spectatorilor japonezi, mingea şutată la o înălţime foarte mare genera o bucurie debordantă, semnalată cu râsete şi ropot de aplauze — japonezii râd pe stadioane, ceea ce în Europa este inimaginabil —, la fel şi-n cazul ăsta, mărimea şutului era surprinzătoare, bătând la ochi. Ungurul, aşa-i spuneau, lucra la parohie, om bun la toate, locuia tot acolo, îngrijea grădina, rezolva ce era de făcut în jurul casei, se pricepea la tot şi la toate, începând de la streaşină şi până la robinetul de apă, mergea la piaţă, făcea cumpărături, gătea pentru preot, parohul meu, aşa-i spunea, învăţase repede engleza, pulpă, ştia şi asta, dă-mi o juma' de kil de pulpă pentru parohul meu, şi tu ce mănânci, ungurule?, ajunge şi mai şi rămâne, răspundea încet plutonierul; când era cazul, tot el conducea şi micul Ford; cei din echipă îi spuneau Tuti; nu puteau pronunţa Tyutyi, plutonierul i-a pus să repete o vreme, tiuiti-i mă-ta din Shanghai, apoi a renunţat, atunci să fiu Tuti; juca însufleţit şi cu zel; după ce mânca, niciodată după meciuri amicale,

niciodată, dar după cele de campionat întotdeauna, se îmbăta criţă, bere cu whisky, eu sunt adevăratul profesionist, fiindcă pentru mine asta-i un stres!, în asemenea situaţii, îşi împingea bicicleta acasă, iar atunci întotdeauna urma momentul, şi bicicleta începea să devină prea zglobie, şi lovea cu picioarele din spate, asemenea unui mânz indisciplinat, în faţă parcă ar fi muşcat, bine, atunci du-te singură acasă, n-aveţi decât să vă rugaţi împreună, şi-i dădea un brânci, iar el se culca pe marginea şanţului, îşi împreuna mâinile, ca pentru rugăciune, şi, întorcându-se pe o parte, le punea drept pernă sub cap (faţă); parohul era neliniştit, veghea după fiecare meci de campionat; plutonierul îi interzisese să meargă după el şi să-l conducă acasă de la meci, nu înţelegi?! îi striga pe ungureşte, băga-mi-aş… în ţeasta aia tare de australian!, nu înţelegi că puţin, măcar puţin aş vrea să rămân şi eu singur?!, iar parohul, într-adevăr, nu înţelegea, îl asculta pe plutonier cu o bucurie încurcată.

Apoi au înfipt în anusul tatălui meu o scândură. Pe măsură ce timpul trecea, obiectele aflate în încăpere şi-au găsit rolul. Parcă l-ar fi tras în ţeapă. Tatăl tău n-a putut niciodată să rostească această propoziţie, n-a putut spune ce i-au făcut atunci, aproape reuşise să spună, apoi, totuşi, nu, i s-a schimbat faţa, în jurul gurii i s-au contractat muşchii, trupul lui a început să plângă, apoi, totuşi, nu. Scândura… cu scândura, atât a reuşit să spună. N-a fost în stare să rostească nici măcar înfipt. Iar eu n-aveam curajul s-o întreb pe mama, nici astăzi n-am curajul s-o întreb, cât de groasă era scândura, cât de groasă este o asemenea scândură, şi dacă are sau nu aşchii?, sau asta nu mai contează. Dacă una cu multe aşchii poate să fie semnul relei-credinţe, iar una cu mai puţine aşchii, cea a îndurării? Salcâm sau stejar? Din ce lemn e confecţionată ţeapa folosită pentru tragerea în ţeapă? Ce e mai mare, durerea sau umilinţa? Sau e mare totul? Nimic?

S-ar fi putut întâmpla şi aşa, cum, de altfel, li s-a şi întâmplat multora, tata avea toate şansele pentru aşa ceva, „atât din punct de vedere uman, cât şi artistic“. Dar (mai degrabă) nu s-a întâmplat aşa, nu asta îi încovoiase viaţa tatălui meu.

Rana

Patru bărbaţi tineri, frumoşi şi drepţi ca brazii, ăştia eram noi în ochii mamei, parcă am fi fost o gardă de onoare lângă patul mortuar al tatălui nostru. Încă nici nu se răcise. Fiecare dintre noi, pe rând, în ordinea naşterii, l-am sărutat pe obraz. Sărutaţi-l pentru ultima dată pe tatăl vostru. Ţepii de pe faţă înţepau, ţepii lui roşcaţi ca vulpea, dar făcând abstracţie de ei, pentru că lăsau impresia că pulsează de viaţă, părea un mort reglementar, avea obrajii palizi, surpaţi de ambele părţi, conform prevederilor, bărbia îi atârna uşor, mâinile, de-o parte şi cealaltă a trupului. Încă era acoperit cu învelitoarea roşie. Am rostit Tatăl Nostru. Pe podea se târa un cărăbuş. Sunt unii cărora le e frică sau scârbă de ei, mie îmi plac cărăbuşii, îi las să-mi umble pe dosul mâinii, îmi place şi cum mă zgârie cu picioarele. Rugaţi-vă, spuneţi un Tatăl Nostru, mama se purta de parcă am fi adus de la şcoală o notă proastă, părea ofensată şi surprinsă, nu la aşa ceva se aştepta din partea noastră.

Péter, şuiera, cu vocea aceea cu care profesoarele de biologie, severe, dar cu simţul dreptăţii, se năpustesc asupra omului ca să scoată cu forţa din el simţămintele cele mai enigmatice, personale referitoare la dicotiledonate, iar eu nu puteam să-i răspund cu ceea ce citisem în ultima carte a lui Péter Balassa (care, pe măsură ce trece timpul, îmi lipseşte din ce în ce mai mult; nu pot comenta moartea lui, în neputinţa asta cumplită nu există nimic din solemnitatea pe care ar exprima-o ne-cuvintele, faptul că n-aş avea cuvinte, că n-am găsit cuvinte pentru aşa ceva — Doamne, pentru câte lucruri, deja! —, parcă am fi ajuns într-o lume de dincolo de cuvinte, printre culmile sublime, tăcute, deşi, nicio culme, nu, mai ales nimic de dincolo, tocmai că de aici, şi el de aici, şi eu de aici, numai că el a murit, i s-au sufocat plămânii, iar eu nu ştiu ce să fac cu asta, şi, fireşte, cu asta niciodată n-ai ce să faci, dar, de obicei, nu mă deranjează, acum însă mă deranjează), nu puteam să-i răspund mamei cu vorbele bătrânului Verdi: Mi se face rău chiar şi numai când mi se rosteşte numele (of, mamă).

La rostirea Tatălui Nostru acum m-am gândit prima dată că, poate, dacă tatăl nostru ar fi în ceruri, numele lui sfinţitu-i-s-ar, împărăţia lui veni-ar, voia lui face-s-ar — parcă nici n-ar fi avut voinţă, s-a întâmplat ce s-a întâmplat: castele, poliţie politică, fii, soţie, îngeri, iar el s-a lăsat târât de val, în faţa lor?, în urma lor?, în locul lor? — în cer şi pre pământ, el făcuse rost de pâinea noastră cea de toate zilele, a muncit toată viaţa, ca un dobitoc, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, şi ne iartă nouă greşalele noastre, tatăl nostru, precum şi noi le iertăm pe ale tale, şi nu ne duce pre noi în ispită, dar ne izbăveşte de cel rău. Libera nos a malo, odinioară auzeam asta: sarmalo, liberano, sarmalo. Amin, a spus mama, pentru că atunci mai trebuia spus şi aminul, acum nu mai trebuie. Apoi s-a aplecat deasupra mortului, am crezut că vrea să-l sărute, priviţi-l, şi i-a netezit pe spate părul de pe frunte. Chipul i-a devenit străin nu din cauza morţii, ci din cauza acestei descoperiri, abia atunci ne-am dat seama, cu uimire, că niciodată nu-l văzusem astfel, întotdeauna doar cu fruntea acoperită de şuviţa de păr gen Alain Delon. În niciun caz nu eram pregătiţi pentru ce vedeam; pe tâmpla stângă a tatălui meu, o rană misterioasă, înnegrită, asemenea unei vietăţi pulsând îngrozitor, răsuflând puroi. Odinioară, pe gâtul bolnav de cancer al poetului György Petri văzusem o lipsă atât de îngrozitoare, demnă de un film horror. La fel ca acolo, şi aici mi-am întors privirea, aproape în acelaşi timp cu fraţii mei (la fel ca o trupă de balet din provincie, aproape simultan). Uitaţi-vă ca lumea la el, a spus mama cu răceală. Rana nu era mare — deşi, faţă de ce? Care sunt aici dimensiunile? —, era înconjurată de o porţiune circulară, roşiatică, o uşoară inflamaţie a pielii, urma una ceva mai deschisă la culoare, plină de resturi de crustă şi pete mici de puroi, iar în interior, asemenea unui punct, un miez întunecat sau, poate, o gaură. Îndată şi-n mod mecanic, mi-am amintit ce scrie Kafka despre rană, „cine s-ar putea abţine ca văzând asta, să nu fluiere una“ — şi eu aşa am făcut. Mama a pornit spre uşă, noi mergeam după ea, unul după celălalt, ca puii de gâscă.

Lăptic, cuiul

Mama nu ştia şi nici eu nu puteam ghici din ce cauză îşi pierduse răbdarea dr. Aurél Bognár (poate falimentul băncii vieneze Credit-Anstalt sau abdicarea şi refugiul regelui Spaniei, Alfonso al XIII-lea?), dar s-ar putea să nu fi avut nevoie de un motiv special, să fi fost suficient ceea ce s-a întâmplat: puloverul negru, din caşmir („care m-a costat o groază de bani şi al cărui merit fatal este că-i croit în aşa fel, încât se potriveşte în egală măsură atât unui bărbat, cât şi unei femei“, Tomasi di Lampedusa) se agăţase, de două ori la rând, în cuiul ce fixa amatoristic sau, pur şi simplu, făcea posibilă funcţionarea — apăsarea? — clanţei de la debara. În capul cuiului. Furios, drept replică, doctorul Bognár tăiase cu un cleşte capul cuiului, jelindu-şi, între timp, caşmirul preferat. Debaraua asta a supravieţuit mult timp, o vreme noi ţineam cărbunii în ea, în fiecare dimineaţă, de aici trebuia să-i cărăm cu două găleţi, cocs, brichete, aici a avut loc renumita consfătuire (renumită, deoarece am numit-o) între mine, tata, fratele meu mai mic şi tanti Eta, femeia angajată cu ziua, pe tema unei anume pisici pe care am descoperit-o într-o dimineaţă printre mormanele de cărbuni, se vedea clar că era bolnavă sau tocmai era pe punctul să-şi dea duhul, avea nişte urdori scârboase, parcă nişte bale, nu numai în ochi şi-n jurul lor, dar se întindeau pe toată mutra. Parcă ar fi fost purtătoarea unei grave boli contagioase. Ciumă bubonică, holeră, malarie, boala somnului. Consfătuirea a fost formată din două părţi. În prima parte noi, cei trei bărbaţi, am analizat metodele privind lichidarea pisicii, să-i chemăm pe cei de la Sanepid, să-i dăm otravă, respectiv, ceea ce am decis după o dispută scurtă, dar înfocată: să-i dăm în cap cu lopata pentru cărbuni, lopata ca o inimă! Acum decizia asta pare extrem de brutală, dar atunci, îmi amintesc, părea doar o rezolvare raţională a unei probleme pragmatice. Tocmai atunci venea tanti Eta. Al cărei bărbat, de altfel, era paraşutist şi într-un an, cu ocazia sărbătorii zilei de 20 august, trebuia să sară în Dunăre — nu se ştie de ce, dar poporului maghiar îi place ca fiii săi să-i ofere bucurie sărind eroic în Dunăre cu ocazia Zilei Constituţiei, pe care o sărbătorim în cinstea Sfântului Ştefan, căruia îi spunem cu precauţie Ştefan I, dar toată lumea ştie că-i sfânt —, dar greşise săritura, sau vântul, ce bătea dinspre nord-est,

fusese prea plin de tertipuri, în tot cazul, aterizase pe cupola Parlamentului, direct în enorma stea roşie. Steaua roşie îi intrase în cur, tanti Eta povestea cu plăcere asta, fiindcă — independent de săritură — de ani de zile trăiau deja separat, paraşutistul era un beţiv notoriu. Trăia nefericit lângă mine, bietul de el, nu era vina lui. Prin urmare, tot ce-i posibil ca tanti Eta să-l mai fi iubit. Noi o dispreţuiam puţin…, păi, deja nu-mi mai amintesc motivul. Ea ni s-a alăturat în a doua parte a simpozionului pisicii, venise să întindă nişte rufe la uscat, am informat-o de tot ce se întâmplase, pentru că, totuşi, rămăsese în noi un dram de incertitudine privind situaţia creată şi cele trei variante posibile de rezolvare. În zadar ne-am tot gândit, altceva nu ne trecuse prin minte. Tanti Eta întindea hainele, ne întrebă fără să se uite la noi: da' cu lăptic aţi încercat?

Mama ne-a condus la locul unde fusese odinioară debaraua, demolată demult. Stăteam într-un gol, iar ea a început să arate cu mâna în gol. Asemenea unui pantomim, care cu gesturile sale tocmai zideşte lumea. Şi povesteşte viaţa unui om, enigma vieţii unui om. Deci, aproximativ aici e clanţa şi cuiul, deja fără cap, ascuţit, asemenea unui pumnal ucigaş, iar cuiul ăsta alunecase, încetul cu-ncetul, spre exterior, fără să fi slăbit clanţa fixată astfel, adică, nu se putea observa nimic, doar dacă s-ar fi agăţat iar un pulover de caşmir, dar nu s-a agăţat. Să continuăm. Tatăl vostru, într-una din zile — cam pe vremea când soţul lui tanti Etuka ateriza pe steaua roşie — lopăta cărbunii, era aplecat în faţă, aşa cum trebuie, iar uşa, din cauza curentului sau a vântului — vântul care sufla dinspre Parlament? —, începuse să se mişte, dar poate că tatăl vostru a şi alunecat, el spre uşă, uşa spre el, astfel că, pur şi simplu, cuiul i s-a înfipt direct în tâmplă. Aici, aşa, ceva mai în spate, arătă. Că, prin urmare, cuiul ce ieşea din clanţă îi pironise creierul, ca pe un fluture în insectar. Fluturele ăsta nu e fluturele haosului, despre care am amintit deja. Profesorul spunea că şansele să moară erau de o sută de ori mai mari decât cele să nu moară, n-a murit. Un an întreg a stat în pat, în comă. Între timp, m-am născut eu. Era dureros s-o vedem pe mama gesticulând, arătând cu mâna în aer. Vorbeşte despre debara, şi nu e nicio debara, vorbeşte despre o clanţă ucigaşă, şi nu e nicio clanţă, despre un cui ce iese din clanţă, şi nu este niciun cui, despre creierul tatii, lobul temporal înţepat, despre tata, şi nu este, nu este.

CAPITOLUL 3

Iubire, iubire, iubire

Râuleţul Tur

Nu te-ntoarce, conte, pen' că mori. Propoziţia o auzeam de aproape, de parcă mi-ar fi gâfâit cineva în ceafă, un aer rece, îmbâcsit, mucegăit, de pivniţă, şi din depărtare, dintr-un timp îndepărtat; în copilărie, îmi spuneau aşa colegii fotbalişti, nici înainte, nici după; cred că singurătatea mea de atunci pe un teren de fotbal (care, de altfel, e ceva complicat, dar, din punctul de vedere al celor sufleteşti, e un simplu pătrat) putea fi percepută doar ca o imensă fandoseală şi înfumurare —, probabil că de aici provenea: conte. Dar avea rolul unui nume de alint, Tyutyi, Bobocu', Plămân, Şobolan, Pepe, Cal. Uneori eram şi Pepe, probabil fiindcă indispoziţia izvorâtă din singurătate se schimba uneori impetuos de repede în veselie (izvorâtă din singurătate). Celui care e Pepe îi zâmbeşte continuu lumea, nu-i aşa? Propoziţia o spuneau la modul serios, cu toate că o asemenea propoziţie greu poate fi considerată ca fiind serioasă, se vede pe ea că-i inventată; totuşi, o consideram serioasă şi m-am speriat. Şi „Stai-sau-trag!" e o propoziţie inventată, şi pe urmă au murit oameni din cauza ei.

M-am întors numaidecât. Dacă omului i se spune ameninţător că nu te-ntoarce, de teamă, se întoarce numaidecât. Era ţintuită asupra mea faţa uluită a unui bărbat mai bătrân şi cea a unuia mai tânăr. A apărut — s-a format — în zilele noastre acest gen al omului de tip nou, arată ca un bodyguard, sau delincvent, sau suporter de fotbal, sau antrenor de culturism, aşa arăta cel tânăr, bustul puternic, muşchii întăriţi, fortificaţi, abia îi încăpeau în sacou, şi umerii cât pe ce să-i iasă afară, afară din haină, iar pe braţ, mâneca de la sacou îi stătea atât de întinsă, de parcă ar fi fost un tricou. Sprâncenele bătrânului mi se păreau cunoscute. Ale lui Czesław Miłosz fuseseră aşa. V-am spus să nu vă întoarceţi. Vorbeau în acelaşi timp, în cor, aşa cum îşi ridică (şi-au ridicat) picioarele surorile Kessler; acum nu mă tutuiau. Duceţi-vă mai departe, înainte, şi nu vă mai uitaţi: la noi, îmi ordonă tânărul, la mutra noastră, adăugă bătrânul.

M-am întors, am pornit. Eram pe porţiunea flancată de platani a bulevardului. Treaba cu întorsul în faţă şi-n spate, ca, de altfel, toată

povestea mi se părea ridicolă, dar asta nu mă liniştea. Încercam să ajung înapoi în lumea care-mi era cunoscută. M-am oprit brusc, ce vreţi de la mine? Au început să râdă în hohote, de data asta nu m-am întors (doar aproape). Ce-i atât de hazliu? am întrebat, cu faţa spre strada goală. Şi dumneata eşti cum sunt cei mai mulţi, sau merg, sau vorbesc. Eu stăteam, ei râdeau în hohote, apoi se făcu linişte. Atunci tânărul se răsti la mine atât de iritat şi de nepăsător, că iar nu mai ştiam unde mă aflu.

Iar mă tutuiau, dar deja nu-mi mai spuneau conte. Cuvântul conte parcă le-ar fi ieşit pe gură fără să fi vrut. Erau în spatele meu, dădeau întruna din papagal, până am ajuns cam prin dreptul poştei; parcă ar fi cântat, repetau motive, cântau solo, apoi treceau la duet, când unul — vocea întâi, iar celălalt — vocea a doua, apoi inversau, lucrau cu un material muzical modest, dar nu făceau concesii în direcţia unei interpretări anecdotice, reprezentau o concepţie severă, modernistă — n-am înţeles niciun cuvinţel. Cu toate că ar fi fost în interesul meu. Cum că eu nici măcar să nu încerc să pun întrebări, o să mi se spună ceea ce-i necesar, şi să nu-mi fie teamă, ştiu eu bine ce rost au întrebările, întrebările astea încuietoare, astea provoacă doar confuzie, nu sunt bune pentru altceva, dar ei nu pot fi atât de uşor prostiţi, degeaba am eu şcoli înalte, au auzit la radio că aş fi chiar şi academician, ceea ce ei consideră că-i puţin exagerat, concret, de râsul curului, dar iată cum se face micul mare, nu-i aşa?, prin urmare, carevasăzică, să-mi ţin gura, oricum, ei or să spună numai cât vor, adică, numai cât trebuie, adică, numai cât e de-ajuns.

Toate astea s-au întâmplat cu puţin timp înainte să ajung la spital, mama cam de multişor îmi tot spunea să-mi folosesc conştient muşchii, să am grijă de simetrie, pentru că asta, nu-i aşa?, s-a deformat, ea nu doreşte să dea mereu lecţii unui bărbat matur, nu mai sta strâmb, băieţelul meu, ba, mai mult, ar merge mai departe, nu mai şchiopăta, băieţelul meu, dar să nu-mi fac iluzii deşarte, stau strâmb, şchiopătez. Îmi propunea exerciţii simple, de exemplu, dacă stau pe un scaun sau sunt în picioare să-mi încordez muşchii feselor, mai întâi una dintre emisfere, apoi cealaltă, după care să-i încordez, să-i smucesc, încordat, ţine aşa, relaxare, respectiv, în timp ce umblu să fiu atent cum umblu, meta-umblet, băieţelul meu, rulat talpa, pornit din vârful degetelor, încordare muşchi. Era ciudat să-i aud pe cei doi colegi că vorbesc despre faptul că vorbesc. ’Mnezeii postmodernismului!; e specific cum

gândurile nu-mi sunt în sincron cu spaima, mi-e frică, şi totuşi, îmi poate trece orice prin minte. Asta am observat şi-n alte ocazii.

Carevasăzică, să termin — cu cine? —, şi să nu cumva să întreb cu cine, să nu fac pe nevinovatul, că-mi dă un pumn ca într-un ceas de taximetru. Vorbea tânărul. De mult nu se mai putea da cu pumnul în ceasul de taximetru, dar ştiam că asta nu m-ar apăra. În schimb, e interesant că bădăranul foloseşte o expresie care nu are corespondent în lumea asta. Câte abstracţii! Dacă i-aş spune toate astea, mi-ar da un pumn, cred, ca într-un ceas de taximetru. Ne-am tot învârtit în jurul acestui subiect, mai mult de atât nu înaintau în cantată, să termin, să termin cu cineva şi să-mi văd de treabă. Fiind avertizat în maghiară, limbă care nu are genuri, nici măcar nu puteam să ştiu dacă trebuie să termin cu un bărbat sau cu o femeie. Evident, cu o femeie; mai degrabă. Împuţită treabă să se profite de singurătatea cuiva. Jegoasă treabă. Singurătatea vieţii cuiva. Deoarece să nu am impresia, nici măcar un minut, că această singurătate ar fi contenit cândva. Bătrânul vorbea cu blândeţe. Ce ştiu eu despre cum e când cineva e singur de-adevăratelea. Asta-i de parcă ai trăi într-o seră, sub un clopot de sticlă, chemi oamenii, mai târziu, deja îi ademeneşti, ei vin, apoi poc, se lovesc de sticlă, se opresc surprinşi, auzi chiar şi pocnetul, după care îi vezi cum se îndepărtează clocotind. În zadar le faci semne cu mâna. După o vreme, nu le mai faci cu mâna, să crape, naibii. E ca şi cum ai fi lepros, trupul ţi-ar fi acoperit de mici ulceraţii purulente, parcă s-ar prelinge neîncetat scârboşenia gălbuie, parcă s-ar înălţa de pe tine norişori urât mirositori, a sulf, sau parcă ai avea agăţată de gât o bucată de carton pe care scrie cu litere mari: atenţie, e contagios! Sau: de calitatea a doua! Iar dacă te întâlneşti cu cineva, care la fel are agăţată de gât o asemenea bucată de carton, te porţi de parcă tu n-ai avea nimic agăţat de gât, iar el se poartă cum te porţi tu. Pe omul însingurat l-a părăsit Dumnezeu, fiul meu!

Nenea Lajos, n-avem nevoie de aşa ceva, în pizda mă-sii de viaţă, trebuie să-l speriem pe şobolanul ăsta mic, apoi, basta, ţi-am spus să nu vii, rezolv eu totul, nu vezi ce pulică mică s-a făcut, cum se cacă pe el?, uită-te la curul lui cum îşi smuceşte muşchii, iartă-mă, nenea Lajos, e domnu' academician, sigur că da, dar aici tre' să aibă ciocu' mic, academician-cu-ciocu'-mic, ăsta-i o pulă de mânz, nenea Lajos, vezi şi dumneata. Atunci a ieşit, cotind din strada unde era poşta, o Volgă de culoare închisă, şi încet, de parcă ar fi

fost o Volgă de pe vremea partidului-stat, a alunecat spre noi. Îndărătul meu, ai mei s-au oprit, m-am oprit şi eu, mi-am încordat muşchii feselor. Încordat, ţine aşa, relaxare. A venit Karesz, putem pleca, nenea Lajos, atunci eu aş recapitula tot ce-am de spus, asta o să înţeleagă, nenea Lajos, e simplu de tot, mai simplu decât atunci când te caci împrăştiat.

În momentul ăla, urechile mi-au alunecat brusc în craniu, acu' ăştia îmi sucesc gâtul, mă gândeam în sinea mea, mi-l sucesc efectiv, ca unui pui de găină, mi-l strângea cu antebraţele, de parcă ar fi fost o menghină, mâinile, ca nişte lopeţi, şi le împreună încleştat pe vârful capului, mi-l întoarse într-o parte, am rămas atât de uimit că, spre norocul meu, nu mi-am încordat muşchii gâtului (nici mama nu m-a sfătuit să fac asta), se aplecă înainte, direct în chipul meu, parcă, respectând eticheta de mahala, ar vrea să-mi dea una cu capul, mi-am închis repede ochii, strâns, apoi i-am deschis numaidecât. M-am uitat ţintă la el, respiraţia lui caldă mi s-a prelins peste faţă, mi-a curs în gură, de-a lungul gâtului, sub cămaşă. De la guma de mestecat mentolată, căldura respiraţiei avea chiar un efect răcoros. Mai bine decât atât nu se putea vedea faţa unui om, atunci ce naiba s-au tot mocăit să nu mă întorc. Nu părea să aibă nici măcar patruzeci, unuia ca ăsta îi spun, fără să mai stau pe gânduri, tânăr, dar iată, încă mai cred că-i demn de amintit aşa ceva. Faţa întunecoasă îi strălucea, parcă ar fi fost unsă cu ulei, unsă festiv, parcă opera unui designer, dar nu bogăţia peste măsură şi, fireşte, de o provenienţă neclară, nici gustul nu tocmai independent de asta se puteau vedea, ci, pur şi simplu, natura: felul cum natura comandase lângă părul strălucitor, negru ca pana corbului (orice păr negru ca pana corbului îmi aminteşte de părul negru ca pana corbului al tatălui meu), nişte ochi căprui-închis, sprâncene negre, ca trasate cu dermatograful, ţepi cu reflexe albăstrii un ten fără cusur, într-o faţă străină, generozitatea naturii, frumuseţea indiferentă atârna pe neaşteptate dinaintea mea, atât de agresiv şi de misterios de aproape, încât n-o mai puteam considera străină. Iar cel care a creat asta, imaginea, distanţele, gesturile şi bătăile inimii, avusese grijă să nu fie totul de o perfecţiune suspectă: ceea ce în corpul lui, în acel mult, părea ca fiind muşchi fără cusur, aici, ceva dolofan, neobişnuit de delicat, moleşeală sau lipsă de apărare, iar în avertismentul corpului, numaidecât o confuzie ameninţătoare, şi cu toate că pungile edematoase care începeau să i se vadă sub ochi anunţau apropierea celui de-al patrulea X, această îngrămădire nevinovată din obraji, parcă dimpotrivă, ar fi făcut

trimitere la edenul de dinaintea adolescenţei, s-ar putea spune numai că neruşinarea rozalie a buzelor să fi fost şi mai accentuată. Demult n-au mai fost nişte buze masculine atât de aproape de mine, de gura mea.

Lasă-l, spuse încet bătrânul, şi ne-a împins, împreună, pe amândoi, ca pe un grup statuar. Între timp, maşina se opri lângă noi. Spre norocul meu, asta mi-a reamintit de spaima mea, pentru că fără asta, încetul cu-ncetul m-aş fi simţit ca un erou dintr-un roman, iar sentimentul de erou dintr-un roman în afara romanului nu este lipsit de pericol, pentru că omul nu poate rezista acelei ispite înfumurate de a se crede, totodată, şi autor. Îmi amintesc, sunt cam patruzeci de ani de atunci, mergeam tocmai aici, la colţ, lângă poştă, la cumpărături, am intrat la magazin studiind obişnuita listă a mamei, o pâine de două kilograme, doi litri de lapte, o legătură de verdeţuri pentru supă, dar numai dacă-s frumoase!, dar oare când sunt frumoase verdeţurile pentru supă? mă întrebam, probabil, în sinea mea, abia sesizând liniştea nefirească din magazin, toată lumea privea într-o direcţie, inclusiv eu, un bărbat tânăr cu un cuţit în mână era lângă casieriţă. Fără să stau pe gânduri, aproape-n sincron cu verdeţurile pentru supă, i-am şutat cuţitul din mână, m-a privit uimit, a dat nemulţumit din cap şi încă înainte să se fi mişcat cineva, a fugit. Oamenii s-au dezmorţit, au început să gesticuleze, să vorbească, m-au felicitat, mi-au mulţumit. Şeful magazinului m-a şi îmbrăţişat. Am uitat să cumpăr ce era pe listă, am salutat-o pe casieriţă, dă-i-nainte, băiatule, tot aşa, mi-a răspuns neatentă, se grăbea să-i servească pe cei care se îmbulzeau în rândul format între timp, nici măcar nu şi-a ridicat ochii de pe casa de marcaj, m-am întors pe călcâie şi am ieşit, iar când am ajuns lângă primul platan, l-am îmbrăţişat plângând în hohote. Iertare, iertare, repetam.

Nu mă împinge tu pe mine, nenea Lajos, te rog foarte frumos, nu mă-mpinge; iar se făcu linişte, eu nu ştiam de-a ce ne jucăm, iar ei parcă şi-ar fi uitat, din când în când, rolul. Acum bătrânul mă privea altfel, încetul cu-ncetul, i s-au umplut ochii de lacrimi. Conte, nu face asta, ştiu că nu tu ai început, dar asta nu contează, pentru el e important, iar tu te joci doar, te joci, conte, respira moale, fără violenţă, în curva de mă-ta, şi nu mai juca.

Asta-i, în sfârşit, nenea Lajos, să se ducă în împuţita de mă-sa academiciană!

Ţine-ţi gura. Tânărul ridică din umeri, merse la maşină, deschise portiera din faţă, se aplecă spre persoana de la volan, o sărută pe ambii obraji, apoi ieşi iar şi, asemenea unui portar de hotel, deschise portiera din spate, pentru ca-n final să se urce pe locul din faţă, dar oarecum într-o parte, de parcă s-ar fi aşezat pe o bancă, picioarele îi atârnau afară. Bătrânul păşi spre mine, am făcut câţiva paşi îndărăt, mă atinse norul plăcut mirositor al parfumului lui. Nu-ţi fie frică, Petike. Nu mi-e frică, am minţit, dar atât de repede, aşa cum şutasem odinioară din mână cuţitul ăla. M-a prins de umeri, dar n-a mai putut continua gestul, m-a lăsat. Falsa concluzie trasă din această incertitudine privind propria forţă, situaţia în care eram, a făcut să vorbească în mine vocea de odinioară, din preajma terenului de fotbal.

Ce pula mea ai, bătrâne?

Tânărul încercă să se ridice, îşi lovi capul de marginea de sus a portierei, îşi înăbuşi o înjurătură, căzu înapoi, îşi mângâia vârful capului.

Pula mea e, conte, că mi-e drag, îl iubesc. Îndată ce rosti cuvântul iubesc, i se crispă faţa, deşi îi curgeau în continuare lacrimile, pe lângă nas, în şanţul acela dur al obrazului, creat drept jgheab parcă exclusiv pentru lacrimile astea rare, deşi uscat (pe vreme uscată), e concretizarea banală a virilităţii. Nu uita, conte, e vorba de un bătrân, are nostalgii, tâmpitul de el, dar e de-nţeles, nu-i aşa?!, lasă-l, te rog, împinge-l de lângă tine, spune-i du-te, spune-i să vină înapoi la nenea Lajos al lui. Păşi spre mine, apoi îndată îndărăt, de parcă ar fi încercat un pas nou. Totuşi, mă atinse, îşi puse afectuos palma enormă pe toracele meu. Aveam impresia că-mi aud bătăile inimii. Tu o să mă înţelegi, fiule.

Asta fusese deja prea mult pentru celălalt, sări din maşină, vino odată, nenea Lajos, doar n-o să-l implorăm pe puţoiul ăsta, apoi îl îmbrânci pe bătrân pe bancheta din spate, se aşeză lângă el, cu un gest caraghios al şoldului, îl împinse mai încolo, trânti portiera, mie îmi mai spuse ceva din vârful buzelor, n-am auzit ce, maşina porni încet, aşa cum venise, pe bulevard, spre drumul naţional, farul de semnalizare a rămas aprins, lumina tot mai de departe, galben, tot mai stins, asemenea unei bătrâne stele îndepărtate, necunoscută până acum.

Eternul platan

Am îmbrăţişat platanul. Nu pot să îmbrăţişez un platan hohotind neîncetat.

CAPITOLUL 4

Mamă şi fabrică

Plasarea

Aşa cum tata în camera din fund, în întuneric, cu perdelele trase, la fel mama, în fabrică; asta aş dori să povestesc mai întâi, şi abia apoi schimbările, ca-n poveste, petrecute în destinul familiei, în urma intervenţiei lui Puskás. În urma cărora mama a fost plasată la Fabrica de Filatură de pe drumul Farkasvölgyi, sau cum i se spunea în cartier, la Fofó. Nu am fost plasată, băieţelul meu, ci am ocupat fabrica. Parcă n-aş fi doar o simplă suporteră, ci eu însămi o jucătoare în toată regula, o personalitate importantă la mijlocul terenului, ce să spun, un Dodó Stefanek, care, cum toată lumea ştie, era mijlocaş la Optika. O patronează, întotdeauna aşa spuneau, niciodată că o sprijină, Fofó patrona echipa de fotbal, respectiv, întreaga asociaţie de sport, care era formată din echipa de fotbal. Apoi, am ştiut şi noi, ştiam faptul că Fofó ne patronează, dar nu ştiam ce înseamnă asta exact. Să nu vrei să te patronez, pentru că într-o zi o să regreţi de n'şpe mii de ori. Am mai auzit şi despre organ de bază. Iar realitatea se arăta a fi exact la fel de neclară ca aceste cuvinte. Marea majoritatea a jucătorilor din echipa de seniori (cred că în afară de Iván Miatoff) au primit locuri de muncă la Fofó, în general, slujbe-alibiuri, înainte de '56, trebuiau chiar să şi muncească în orele de lucru, apoi, după '56, mergeau doar să-şi ia leafa, nu întotdeauna reuşind să şi nimerească exact aşa-numita zi de leafă, de altfel, asta a şi generat controverse înflăcărate între conducerea tehnică şi cei care erau conduşi tehnic, în toiul discuţiilor fiind rostită până şi expresia de morală socialistă. Nu ne trebe gargară, şefu'. După o scurtă şi profundă pauză: Ba da, vă trebuie, şi încă cum. După o altă scurtă şi profundă pauză: Păi, dacă-i aşa, atunci trebe, şefu'. În felul lor, tocmai cugetau la natura pragmatică a dictaturii cinice, aflată în plină formare.

În dimineaţa aceea de mai, când mama, proaspăt rujată, îmbrăcată într-o fustă de stambă răsunătoare, răzbise cu anevoie, dar veselă, prin poarta de la Fofó, dând la o parte portarul, portăreasa, bunica micului Kas, deci atunci, mama nu mai era tânără. Există asemenea dimineţi (şi propoziţii) de mai. Micului Kas îi profeţeau un viitor mare, deşi, pe vremea aceea, mingea îi ajungea cel puţin până la genunchi, apoi n-a devenit nimic, doar Kas,

Ferenc Kas, tehnician, nici măcar la meciuri nu mai mergea, de ce să se fi dus?, nimeni nu-şi mai aminteşte de talentul lui evaporat. Cu toate că… întotdeauna există un martor. Prin urmare, mama nu mai era tânără, însă tocmai slăbise cinci kile, nu se ştia din ce cauză, nu luase vreo hotărâre în acest sens — se liniştea cu mici disciplinări: începând de acum, mănânc exclusiv când mănânc, nu şi între timp —, totuşi, a „dat jos“ cinci kile fără să fi dorit. Din cauza asta i s-au subţiat iar braţele — cele mai elegante braţe din lume! —, şi burta i s-a făcut mai mică, deşi, departe de a fi ideală, asta chiar şi aşa a rămas o burtă grasă, dar, drept urmare că zburaseră cele cinci kilograme, deja nimeni nu se gândea, văzând-o pe mama, că are burta grasă, deşi avea burta grasă, ci că burta i s-a făcut mai mică, adică, aproape că deja nici nu-i grasă. Şi-a schimbat şi culoarea părului, încărunţise devreme, din cauza asta a început să-şi vopsească părul, numaidecât, fără să stea pe gânduri, pe vremea aceea, femeilor, în general, le era teamă de încărunţire, şi mama doar recent a fost dispusă să încerce cum îi stă căruntă, şi este întocmai cum, de altfel, am crezut întotdeauna, parcă îi străluceşte pe cap o diademă de argint, n-o îmbătrâneşte, doar că-i conferă mai multă maiestuozitate. Deşi s-ar putea ca la o vârstă mai tânără, tocmai maiestuozitatea să dea o alură bătrânească. În tot cazul, mama şi-a vopsit numaidecât părul în castaniu (preferând culoarea părului surorii ei mai mari), culoarea asta a schimbat-o într-una mai deschisă, potrivit minusului de cinci kile. Ernõ, aşa-l chema pe frizerul care-i coafa părul, Ernõke. Ernõke, geniul decolorărilor. Distinsameadoamnăvreausăspuntovarăşă, aşa li se adresa femeilor. O, Ernõke, pe dumneata nu te poate păcăli dictatura proletară. Ba da, l-a păcălit, în ’56 trecuse peste el un tanc rusesc. La început, şi acolo părea că-l ţin de mână îngerii. Pentru că dăduse o fugă până la colţ, după cornuri proaspete cu unt, pacsni, cum li se spunea, Ernõke avea reputaţia unui adept înverşunat al pacsni-ului, un fanatic al pacsni-ului, pur şi simplu, iubea pacsni-ul, mai înfocat decât pacsni-ul, cel mult îşi iubea (poate) mama, pe tanti Rózsi, şi el aşa-i spunea mamei lui, care, de când avusese norocul să se întoarcă de la Theresienstadt, n-a mai fost dispusă să rostească nici măcar un cuvânt, la început, în zadar fiul ei o tot implora, n-o mai face pe nebuna, draga mea tanti Rózsi, ştiu că ai putea vorbi dac-ai vrea, apoi, după o scurtă perioadă plină de ţipete, s-a resemnat cu liniştea care-l aştepta în fiecare zi când ajungea acasă, şi povestea frumos şi îndelung cu mama lui, despre tot şi despre toate, probleme cotidiene, despre tertipurile punerii conservelor pentru iarnă, despre arte, politică,

dragoste. Ernõke, vorbeşte deja stimata Rózsika? De fapt, distinsameadoamnăvreausăspuntovarăşă, de fapt, aşa, aşa, ţineţi-vă drept căpşorul. Înainte să ajungă la brutărie, a observat că i se desfăcuse şiretul de la un pantof, până şi l-a legat, un tanc rusesc din spate a nimerit din plin brutăria, nici măcar un pacsni, care nu-i mult, n-a mai rămas din ea. Ajuns înapoi la coafor, tocmai se gândea cât de nuanţat o să-i povestească mamei minunata istorie a rămânerii sale în viaţă, când acelaşi tanc a apărut în vitrină, în faţa lui, n-a reuşit să ia curba, rostogolindu-se încet, cu frâna trasă, zdrobind totul în jur, direct în atelierul de coafură. În locul lui, e acum restaurantul ăsta mic. Doamne, ce mai tocăniţă de burtă face femeia aia! În clipa când Ernõke murise sub tanc, ei bine, în clipa aceea începuse să vorbească tanti Rózsi, iar de atunci, în fiecare secundă a vieţii ei l-a blestemat pe Dumnezeu, întruna, abia îşi permitea să ia aer; se străduia să doarmă chiar şi mai puţin, să nu piardă vremea cu somnul.

Mama şi sexul

Mai potolit, băieţelul meu, burta grasă a mamei, aproape că văd cum îţi tremură mâna când scrii asta, burta grasă a mamei. Şi mai jos nici n-am ajuns. Înţeleg că te străduieşti să iei la cunoştinţă cât mai puţin posibil că sunt femeie. Problema are o vastă literatură de specialitate. Sau că am fost femeie. E mai complicat decât sunt-am fost, dar nu vreau să te scandalizez. Accepţi mai uşor de la mine că trupul meu deja nu are sex, numai durere; după o anumită vârstă, fiecare zi îşi aduce în mod reglementar propria durere, aşa am citit recent în cartea unui oarecare italian. (Nu un oarecare italian, ci Tomasi di Lampedusa, ştie şi ea, ştiu şi eu.) Pentru mine, nu mai există nimic, numai moartea, îţi place să te consterneze aşa ceva. Numai moartea şi Champions League. Nu-mi plăcea când vorbea despre moarte de parcă ar fi vorbit despre un serial anemic de televiziune sau despre o banală invitaţie la cină. Dintre noi doi, eu am fost (sunt) mai pudic, ceea ce ea considera că-i ipocrizie. Oricât de plăcut am povesti mai nou, iar aceste conversaţii îmi luminează viaţa, zilele petrecute cu mama îmi sunt mai agreabile şi mai senine decât cele fără ea, totuşi, rămâne întotdeauna între noi un zid, dar eu ştiu că nu este vorba de consecinţa precauţiei, de asemenea, nu se poate vorbi de anularea ei prin sinceritate, printr-o francheţe crudă sau extinderea consecventă a acestora; de fapt, nici nu este zid, e mai rău, pentru că-i mai opac, mai imperceptibil; un voal, sau, mai degrabă, două voaluri care atârnă, iar între ele, distanţa, despre care nu se ştie ce dimensiuni are. Nu poate fi măsurată. De fapt, nici nu e distanţă, este ceaţă, parcă s-ar lăsa ceaţa între noi, între timpurile noastre. Între felul cum relatează ea şi felul cum relatez eu. Că nu prea înţeleg ce spune. Eu, băieţelul meu, fireşte că nu am nimic împotriva pudorii. Dar! Adevărata pudoare nu e tendenţioasă, menirea ei nu este să-ţi asigure comportamentul cuviincios, pudoarea nu are niciun rost, folosirea ei este interzisă, ea sau există în tine, sau nu există în tine. Părerea mea e că-n tine nu există, din cauza asta îmi ceri socoteală în privinţa ei. Desigur că ţi-ai amintit deja, ţi-o spun cu delicateţe, că ai fost deja în poala mea. Desigur. Încercam să redescoperim, cu forţe proprii, freudismul. M-am gândit până şi la faptul că am umblat pe acolo pe unde umblase şi tata. Poate că şi această ceaţă,

această neputinţă plină de dragoste, poate că şi asta, şi asta îşi are explicaţia acolo, între picioarele mamei şi ale tatălui? Nimeni (în afară de fraţii mei) nu are o relaţie de aşa natură ca mine faţă de aceste locuri dintre picioare. Şi ca relaţia acestor locuri dintre picioare faţă de mine. Şi al unuia faţă de celălalt. Şi a mea faţă de acest unuia faţă de celălalt. N-am fost mai aproape de un om, dar tot nu pot să ajung foarte aproape. Mama e de părere că atunci când m-am născut, la naşterea mea, în clipa naşterii, ea a râs. Deci, că am venit pe lume în timpul unui râs fericit. Şi că uneori are impresia, crede, uneori vede pe mine că eu — inconştient, desigur!, păi, desigur! — îmi amintesc de asta.

O vişină (cireaşă)

Pe tata l-am văzut cel mai aproape de mama — atât de tare m-am speriat de frumuseţea scenei, că şi acum îmi aud bătăile de atunci ale inimii — când tata a pus o vişină sau cireaşă în gura mamei, care gemea, scâncea, gâfâia, respira, mârâia ca un animal. Pe buze i se prelingea un firicel de salivă. Eşti singur, băieţelul meu?

Un cuvânt (digresiune-bunica)

Bunica, în fiecare clipă din viaţa ei, se ruga pentru tata, iar în restul timpului, o terfelea pe mama. Mama avea momentele ei, când se ridica subit de la masă, parcă i-ar fi sărit ţandăra. Mâncaţi liniştiţi mai departe, ţâşnea mama de pe scaun — oricând, la cină, uneori la prânz, chiar şi la micul dejun, la care bunica replica, de parcă ar fi cântat un cântec popular: Oho, fetiţo, tu nici nu-ţi imaginezi cât de liniştiţi vom mânca mai departe. Mama funcţiona ca o mamă clasică aproape exclusiv la micul dejun sau când era foarte obosită. Ţinea morţiş la micul dejun, pe care ca fenomen, goana nebună a dimineţilor europene l-a cam spulberat, dar ea nu permitea ronţăitul stând în picioare, aşa ceva e chimborazo-ul mitocăniei (îi plăcea la nebunie cuvântul ăsta, eu l-am folosit înainte să fi ştiut ce înseamnă), dar există rezolvarea, băieţelul meu, ne trezim cu o jumătate de oră mai devreme, iar în felul ăsta ne rămâne timp pentru tot şi pentru toate, dar chiar că pentru tot şi pentru toate, unei zile trebuie să i se ofere timp, trebuie să i se acorde respectul cuvenit, ziua trebuie sfinţită! Lângă mama, întotdeauna mă vedeam un bărbat tânăr, şi atunci, şi acum, şi la vârsta de cinci ani, şi la cea de cincizeci şi opt.

Dumneata să nu abuzezi de cuvântul ăsta, mai bine nici nu l-ai folosi! Bunica nu lua micul dejun cu noi, din încăperea din fund se deschidea un spaţiu, căruia nu i se putea spune cameră, dar ceva mai larg decât o nişă, care, de fapt, s-a şi umplut cu patul bunicii, lateral nu mai era loc, patul ajungea până la perete, din cauza asta se putea urca, agăţa în el numai dinspre unul din capete, tot astfel la coborâre. Ambele momente, un adevărat spectacol atractiv. Bunica se aşeza în genunchi pe pat, apoi, cu o mişcare instabilă, se străduia să-şi dirijeze punctul de greutate spre interiorul patului, dacă treaba asta se întâmpla prea repede, atunci cădea cu faţa înainte, în pat, dacă-i ieşea mişcarea, atunci se odihnea, stând în patru labe, la jumătatea acţiunii. Urmează repriza a doua, mamă, te rog. Cămaşa de noapte din pânză rămânea întinsă pe trupul ei, o, ce frumos ţi-a rămas curul, încă, mamă, te rog, apoi spune-mi, cămăşuţa asta e cămăşuţa aia celebră?; bunica, o auzeam, gemea, scâncea aproape cum i se întâmplase

mamei, când cu cireaşa în gură, o să te bată pe tine Dumnezeu. Făceau ce făceau, dar de cele mai multe ori, fie tutuindu-se, fie vorbind cu dumneavoastră, de-a valma, tot ajungeau la faza cu Dumnezeu.

Păi, din moment ce trebuie sfinţită! Şi de ce nu l-aş folosi, mamă dragă?

Ştii dumneata foarte bine.

Sper că nu te referi la Dumnezeu, mamă dragă! Mama râdea, bunica tăcea ofuscată, ca un copil. Era grasă, cărnoasă, dar carnea nu părea să-i fie bătrână, pielea nu-i era ridată. Crezi că şi Dumnezeu e aşa filistin ca dumneata?

Nu vorbi aşa.

Bine, ai dreptate, în mod excepţional, ai dreptate. Îşi trecu mâna peste fusta de un roşu coral. Sau roşu-aprins, ca macul? Mama voastră nu cunoaşte măsura. Ştii cine eşti dumneata, mamă dragă, te rog?

Bunica era incapabilă să nu răspundă la o întrebare. Fiecare întrebare trebuie să primească răspuns, chiar şi „nu ştiu“ este un răspuns; căci numai dacă există răspuns există şi întrebare, predica cu autoritate. Mai târziu, la Wittgenstein am citit ceva asemănător. Omul trebuie să se gândească serios şi cinstit la fiecare întrebare, pentru că Dumnezeu nu degeaba a creat propoziţia interogativă. Vai, mamă dragă, te rog! În schimb, la întrebările din domeniul matematicii nu era dispusă să se gândească, nici cinstit, nici necinstit. În general, dacă auzea o cifră, se decupla pe loc, parcă ar fi leşinat. Săruri volatile, urgent! Dar dacă pe neaşteptate începeam să citez cu voce tare dintr-o antologie, oh, Tankred, ce fi-va, iată, cu noi şi cu amărâta noastră ţară?!, atunci se oprea din curăţatul mazărei, mazărea o culegeam eu, din grădină, ofta profund, sau mai degrabă expira aerul, ia să vedem noi, merită să împărţim întrebarea în două, carevasăzică, a) ce va fi cu noi, fi-va, bunică, ce fi-va cu noi, şi b) ce fi-va cu ţara noastră? Care-i amărâtă, bunică. Nu mă întrerupe, şi, de fapt, cine-i Tankredul ăsta? O ascultam cu satisfacţie. Bunica îşi lovea zgomotos palmele, tu iar te gândeşti la tatăl tău! Dar n-avea dreptate, niciodată nu m-am gândit în secret la tata. Bunica spunea întotdeauna aşa: tatăl tău, fiul meu cu un destin nenorocit. Parcă am

fi într-o piesă clasică de teatru, unde încă-i important să se ştie despre fiecare cine este. Tatăl nostru, cum bine ştii, a fost negustor de grâne.

Adică, ce-aş fi eu, asta-i întrebarea? Bunica iar înghiţea cârligul, să spunem aşa: cârligul-Wittgenstein. Mama se pregătea de plecare, contrar momentelor când se ridica subit de pe scaun, aceste plecări erau încete, de regulă, mama mai degrabă se pregătea decât pleca, îşi pregătea plecarea, îşi tot aranja părul sau se ruja; în mine, imaginea asta a rămas, cum stă în faţa oglinzii şi, în timp ce mormăie în sinea ei, de parcă ar fi rostit un rozariu, şirul înaintaşilor din vreo echipă, Laci Csordás, Szûcs, Hermann, Birkás I., Birkás II., încearcă diferitele nuanţe de ruj. Mi se pare că odinioară femeile se rujau mai mult. Sau, totuşi, nu? (Gluma tatii era următoarea: Sunt atât de nesigur, sau, totuşi, nu?) Fetiţo, în mod excepţional n-am să vreau să răspund la întrebarea asta, pentru că, eventual, aş cădea în ispită şi ţi-aş spune şi ce oho ai fost, fetiţo, cât de mare oho, şi, după cum bănuiesc, asta te-ar bucura numai moderat. Tata de la ea preluase folosirea cuvântului „moderat“, iar eu, de la el; aşa merg lucrurile.

Da’ de unde, mamă dragă, şi, râzând zgomotos, îşi îmbrăţişa exagerat soacra, care nu se putea apăra nici împotriva îmbrăţişării, nici a pupăturilor ce-i acopereau faţa.

Ai grijă măcar să nu-ţi întinzi rujul, spunea, înecându-se, bunica.

Mama lăsa subit totul baltă, mai degrabă pupăturile şi îmbrăţişările decât pe bunica, dansa râzând, se zbenguia, ca o codană, se îndrepta spre uşă, afară, să iasă de aici, să dispară; de-acolo, din uşă, întorcându-se pe călcâie, se mai oprea o clipă. Nu-ţi fie frică, mamă dragă, nu-ţi fie frică să pronunţi cuvântul ăla — nu mai râdea, totuşi, era veselă. Întotdeauna era veselă când vorbea şi întotdeauna tăcea cu tristeţe. Îşi încuraja soacra, de parcă asta ar fi fost un copil, ei, dă-i drumul, rosteşte odată cuvântul ăla, mamă dragă, te rog, bunica tăcea îmbufnată, chiar că era ca un copil, cu colţurile strânse ale gurii, se străduia să-şi reprime plânsul. Să te ajut? E vorba doar de un singur cuvânt, mamă dragă, te rog… nu-ţi fie teamă… Să-ţi spun cu ce literă începe?

Ştiam despre ce cuvânt e vorba, uneori îmi venea deja să-l strig eu, ajungeau întotdeauna prea departe, amândouă intrau, neputincioase, în

vârtejurile şicanărilor. Dacă înainte mama dădea pe gât unul-două păhărele, ţoi, băieţelul meu, ţoi, totuşi, părinţii ăştia ştiau câte ceva şi-n afară de rugăciuni, atunci rostea mai repede cuvântul acela. Vezi, mamă, n-ai murit din cauza asta. Şi nici eu n-am murit, spunea încet, cu seriozitate. Bunica aştepta să se închidă uşa. Nimeni nu moare din cauza asta, astăzi nu-i la modă să mori din cauza asta, mai cu seamă să mori de ruşine. Se-ntorcea spre mine. Ea n-a murit din cauza asta, dar bietul meu băieţel, tatăl tău cu un destin nenorocit, el a murit din cauza asta. Mă privea îndelung, apoi îşi apleca încet capul, apoi începea să şi-l clatine. Să nu fim nedrepţi, nu din cauza asta a murit.

Cum adică a murit, din moment ce trăieşte?, asta n-am întrebat niciodată. Cât priveşte cuvântul acela, indiferent în ce context e folosit, chiar şi atunci când e vorba doar de un indicator de circulaţie din Italia, care atrage atenţia asupra unei curbe periculoase, întotdeauna îmi aminteşte numaidecât de mama. Aşa că relaţia mea e bună cu acest cuvânt; îl iubesc.

Mama şi progresul

Cariera mamei la fabrică progresa împreună cu socialismul. Progresam, băieţelul meu, chiar dacă ai căuta, cuvânt mai bun tot n-ai putea găsi, progresam. Când regimul ăsta numit socialist a realizat, a recunoscut, vrând-nevrând, că există bani, bani ca atare, atunci, codindu-se, a luat la cunoştinţă inclusiv faptul că există o lume şi-n afara taberei; nu s-a pronunţat dacă există sau nu viaţă acolo, preferând aceeaşi tăcere plină de subînţeles — chiar dacă nu permitea, dar tolera diferite forme ale tăcerii —, la fel ca-n cazul cercetărilor privind posibilităţile vieţii de după moarte. Complexitatea greoaie a propoziţiei oglindeşte bine atât situaţia de atunci, o anume adaptare, aşa-zis nouă, la faptele aparent fapte, cât şi tracul (ţâţâitul curului), cu nuanţe ideologice, rezultat din asta.

Şi Fofó descoperise pentru sine Occidentul, concret, Franţa, ţara asta, pentru că fratele mai mare al lui Laci Vizi, care pe vremea aceea juca extremă stângă şi, un caz deosebit, lucra pe bune drept lăcătuş la Fofó, puteţi chiar să şi râdeţi de mine, dar mie îmi place să robotesc, dacă nu robotesc, mă doare inima, of, futu-i, inima lui Laci Vizi!, deci, fratele lui Laci Vizi, Feri Vizi, despre care se spune că era mijlocaşul central binecuvântat de Dumnezeu, ceea ce-i ciudat, băieţelul meu, fiindcă-n Ungaria niciodată nu se spune despre un jucător din apărare că-i talentat, nimeni care mişcă n-o să spună despre Lóránd sau Buzánszky că-s talentaţi, că-s duri, da, sau că-s de încredere, că-s buni, indispensabili, dar că talentaţi?, în schimb, despre Feri Vizi aşa au spus, numai că din cauza unei boli la tiroidă s-a îngrăşat în aşa hal, că la treizeci de ani era mai voluminos ca un capitalist american din caricaturile epocii, şi în ’55 era cât pe ce să devină director de fabrică, fiindcă intrase în partid, linia Imre Nagy etcetera, detalii pe care ar fi plictisitor să le povestesc aici, şi era băiat deştept, se înălţa ca o săgeată pe scara ierarhică, numai că înainte ca ambiţia, capacitatea, şiretenia şi ipocrizia, dar chiar că nu peste măsură (dincolo de veleitarism, se pare că dincoace de ticăloşie), să se fi unit, în sunetele Odei bucuriei, cu ocuparea scaunului de director de fabrică,

în 1956

a izbucnit revoluţia, iar pe Feri Vizi l-a apucat beţia plăcută a libertăţii, devenind un revoluţionar cum scrie la carte, a presimţit că n-o să aibă în viaţă multe ocazii să fie revoluţionar, când nu există cenuşiul cotidian, lumina cea fără de sfârşit străluceşte pentru noi, apoi suntem, totuşi, în viaţă, dispare raţiunea deosebirilor făcute între bun şi rău, totul, lucrurile cu care avem de-a face, este bun, nu mai este nevoie de cumpătarea zilnică, detaliată, ce impune efort, ca să aflăm cum este cineva dintre noi, fiindcă noi suntem cei buni, noi suntem ţara, suntem ca Sándor Petõfi, păi, Feri e puţin mai gras, e o chestiune de fapt, o problemă de detaliu, contează strălucirea ochilor, e la fel ca într-o mare şi genială echipă de fotbal, unde-i adevărat că tu eşti tu, dar tu eşti tu numai prin intermediul nostru, tu numai prin intermediul echipei poţi fi tu, iar echipa este aşa cum este, pentru că tu eşti tu, iar în acest du-te-vino nu este niciun conflict, nu este nimic măturat sub marele covor naţional, sigur, acum naţiunea îţi cere totul, dar nu-ţi cere nimic ce tu însuţi n-ai vrea, nu te sacrifici, ci, pur şi simplu, trăieşti, te consumi — deoarece revoluţiile ungurilor, conform tradiţiilor ungureşti, sunt revoluţii învinse, aşa a fost şi asta, în cenuşiul pâclos de noiembrie, în care razele soarelui îşi implântaseră, derutant, sulițele ce promiteau speranţe, da, parcă deasupra norilor cerul ar fi întotdeauna albastru, se vedea apropiindu-se, cu obişnuita plictiseală, măsurând chintale, a faptelor, tradiţionalul viitor, patria sau referirile la patrie, între care nu se va putea face deosebire, o să ceară deja şi ceea ce Feri Vizi n-o să vrea, nici n-o să ceară, ci o să ordone, dar nici măcar n-o să ordone, n-or să existe ordine, pentru că or să existe legi, nu, or să fie numai ordine, legi n-or să fie, patria o să pretindă în mod isteric, o vreme mai poţi mormăi în sinea ta că patria eşti tu, iar ăia sunt, cel mult, statul, dar singur, în sinea ta, nu poţi fi patria, şi dacă ai trecut, cum şi-n alte ocazii, prin curtea interioară, alungită, de la Fofó, atunci nimeni nu ţi s-a mai uitat în ochi, acolo, lângă peretele halei cu maşinile de ţesut, încă mai zăcea podiumul dulgherit la repezeală din lăzi, deja numai lăzi, prinse-n cuie, nepotrivit, tâmpit, tâmpit şi indisciplinat şi atât de inutil, cel mai bine ar fi să nici nu-ţi mai aminteşti de el, să-l demontezi noaptea, pentru ca dimineaţa să nu mai fie ce să-ţi amintească de

haosul acela în care putea să pară firească — pentru anumite elemente! — folosirea lăzilor în cea mai mică măsură potrivit destinaţiei lor iniţiale, de fapt, Karesz Hazai, secretarul de partid, a şi pus pe cineva să-l demonteze, iar dacă cineva, asemenea unui copoi de vânătoare dezorientat, ar fi adulmecat tocmai acolo, în locul unde fuseseră lăzile, căutând ceea ce nu este, nu este, nu este, dar parcă ar fi fost, ar fi auzit doar ţăcănitul maşinilor de ţesut, la fel şi râsetele fetelor şi femeilor, pentru că lângă maşina de ţesut putea să râdă — de ce? — chiar şi persoana care, nevasta lui Birkás I., bănuia că peste câteva zile o să-l ducă pe soţul ei la poliţie, e adevărat, numai pentru două zile, în schimb, l-au bătut cumplit, în schimb, nu se ştie pentru ce, i-au pus întrebări, Birkás I. a răspuns cât a putut de sincer, apoi îl loveau, apoi iar o întrebare, răspunsuri adunate frumos, îl loveau, şi putea să râdă şi persoana care deja de două zile nu şi-a văzut prietenul, şi nici pe prietenul prietenului, dar prietenul ăstuia, Sasa Kertész, se vedea clar, parcă el organiza lumea asta nouă, însă avea un şut trăsnet, băieţelul meu, mai ales din poziţie fixă, lovitura liberă executată de Sasa e juma' de gol, dădeau din cap suporterii din tribune, dar bătrânul Gruber îi corecta întotdeauna, conform statisticilor concrete, tocmai actuale, purta tot timpul un sacou dintr-o pânză neagră, cum poartă azi regizorii de teatru, negrul te face mai subţirel, cu foarte multe buzunare, ar putea fi numărate, pe dinafară, patru, dar celor două de jos le-a mai fost aplicat câte unul, un soi de buzunar secret, ba, mai mult, buzunare secrete împărţite în două, în interior, partea de sus, cele obişnuite, dar şi-n partea de jos, două, iar când nenea Gruber căuta ceva, cotrobăia prin toate buzunarele, apoi îşi ridica foarte aproape de ochi petecul de hârtie, ochelarii şi-i împingea pe frunte, se apleca spre hârtie, parcă ar fi fost orb, exact cum făcea şi profesorul meu de matematică de la gimnaziu, numai că-n cazul lui nenea Gruber nu se lăsa cu fiori de spaimă, cu toate că şi aici se făcea linişte, se potolea şi tribuna mică până când bătrânul excava adevărul de pe fiţuică, domnilor, distinsă doamnă, dintre femeile care pierdeau vremea pe acolo, tipele, nevestele, surorile mai mici, surorile mai mari, mamele (!) jucătorilor, numai mama conta, folosind o expresie arhaică, oameni buni, vă anunţ cu părere de rău, deşi cu bucuria simţită dincolo de obiectivitatea faptelor şi, în ciuda corecţiei, cu sinceră consideraţie faptul că lovitura liberă executată de domnul Lajos Kertész (nimeni nu ştia cum a generat prenumele de Lajos diminutivul Sasa, dar nenea Gruber niciodată nu folosea acest nume de alint, acest lucru trezind, probabil, suspiciuni privind sincera consideraţie;

Gruber e un om curat, băieţelul meu) nu este o juma' de gol, adică, 0,5, ci 0,37, dar cât priveşte performanţa de vârf din cadrul echipei, fie-mi permis să amintesc aici, fără aşa-numita notă deranjantă, că eterna, dar neoficiala listă a golurilor, a cărei evidenţă am onoarea s-o ţin, este condusă de Ferenc Vizi, cu o medie de 0,46, Sasa le-a promis fetelor că n-o să păţească niciuna nimic, şi nici n-au prea păţit, aproape fiecare s-a dus acasă fără probleme, totuşi, râsetele au devenit tot mai rare în sala cu maşinile de ţesut, Birkás I. nu stătea de vorbă cu Birkás II., iar Feri Vizi — după ce a trecut prin curtea goală a fabricii, goală, pentru că degeaba veneau oameni din sens opus, nimeni nu se oprea să schimbe o vorbă, felul cum îi răspundeau la salut era o variantă penibilă, ce oricând putea fi negată, a mormăielii, totul e gol, e goală ţara, se gândea în sinea sa, înainte vreme, niciodată nu se gândise la ţară, se gândea mai ales la lovitura de la şaişpe metri, pentru că-n mintea sa executa tot timpul lovituri libere, ridica mereu gradul de greutate al exerciţiilor, apoi la antrenamente le încerca, băieţelul meu, din careul de şaişpe metri, din zece lovituri, Feri nimerea de zece ori bara de sus a porţii, şi cu toată forţa!, la fel cum mai târziu Görögcs, iar acu' în înregistrarea asta cu Ronaldinho, păi, nu ştiu ce să spun, cred că-i o imagine trucată — l-a căutat pe Sasa Kertész, care se învârtea, ca de obicei, printre ţesătoare, le făcea să râdă, iar ele râdeau (asta am spus deja, mai sus, că râsetele deveniseră tot mai rare), apoi Feri Vizi s-a postat în faţa lui Sasa, o întâmplare veche, dar în preajma terenurilor de fotbal se poate vorbi ceva mai liber, acolo se putea şti chiar şi despre uciderea lui Sándor Szûcs, deşi asta a fost o istorie trecută complet sub tăcere, parcă şi azi ar fi secretizată, un story à la Hollywood al fotbalistului şi cântăreţei de muzică uşoară, condimentată cu bestialitatea est-europeană de la începutul anilor '50, ceva mai târziu, Lacigál aducea vorba, în general, despre cele petrecute, iar Gruber doar clătina din cap, nu se ştia dacă dezaprobă cele întâmplate sau povestirea celor întâmplate, ce eşti dumneata, nenea Gruber, o maşină automată de clătinat din cap?, nu mai tot clătina atâta din cap, dumneata nu te mai poţi bucura de nimic?, au fost atraşi în capcană, un tip de la Ávó, poliţia politică, nu te căca pe dumneata, nenea Gruber, avem deja voie să vorbim despre Ávó, pe Rákosi îl putem înjura, posibilitatea asta încă nici n-am exploatat-o, nenea Gruber, nici nu l-am exploatat încă pe Rákosi, omul de la Ávó s-a prefăcut că-i ajută să emigreze, dar deja erau aşteptaţi la graniţă, iar întrebarea se pune, pulică mică, de ce, ce rost avusese, ce câştig să-l împuşte?, da, pe Szûcs l-au împuşcat, iar dulceaţa aia de cântăreaţă a

stat la pârnaie patru ani, n-au fost buni nici măcar de exemplu moralizator, pentru că au ţinut secret cele petrecute, sau numai aşa, ca să se distreze?, sau treaba asta-i aşa?, că funcţionează de la sine?, nici nu trebuie să vrei răul?, Laci, dragul meu, nici nu ştiam că dumneata eşti o structură filozofică, la care s-a făcut linişte, Feri Vizi s-a postat în faţa lui Sasa, în faţa prim-secretarului Uniunii Tineretului Comunist Maghiar, având simpla şi curata intenţie ca, în modul cel mai ordinar posibil, să-i tragă un pumn, apoi, totuşi, nu, respectiv, conform unei versiuni, i-a scuipat una-n faţă, dar şi această variantă se desparte în două versiuni, cea interesantă se pare că-i plină de detalii privind culoarea furios de galben-verzuie a flegmei, despre spuma albă, asemenea unei coroane, de jur-împrejurul substanţei, despre tremuratul, ca de piftie, al acesteia, sputa lăsând, astfel, impresia nu numai a unei capodopere, ci şi a unei fiinţe, a unei creaturi incalculabile, mişcătoare, care, prin vibraţiile permanente şi puterea greţoasă de exprimare, anticipase — aproape — totul despre viitorul putrezit în care apoi, totuşi, s-a putut trăi, băieţelul meu, întotdeauna se poate trăi, băieţelul meu, pentru că trebuie, conform celeilalte versiuni, Feri Vizi n-a făcut nimic, parcă ar fi intrat numai din greşeală, s-a întors îndată pe călcâie şi l-a lăsat acolo pe omul vremurilor noi, pe Sasa, curtea mai goală decât goală a fabricii, totul, familia, ţara, şi a emigrat.

Progresul, continuare

În Franţa. Iar acolo s-a căpătuit. Cât pe ce să devină fabricant, spuse Laci Vizi, prin asta înţelegând că devenise fabricant, dar lui aproape că nici nu-i vine să creadă; pralea al meu cel drag, fabricant, aşa ceva nu există. Ba, a existat.

Iar Lajos Kertész fiind cu ochii şi cu judecata-n patru la ce se întâmplă, n-a uneltit împotriva lui Károly Hazai, nu l-a săpat în funcţia de secretar de partid, ci a devenit mâna lui dreaptă, mai bine zis — asta deja face parte din glumă, poate din cea mai spirituală glumă a organizaţiei de partid din fabrică —, de-a dreptul stânga!, stânga-i mâna dreaptă, tovarăşi, doar n-o să ne pierdem prin jungla cuvintelor noi, motiv de chiote şi veselie, de altfel, Karcsi Hazai oricum fusese binecuvântat cu o fire veselă, păi, asta-i o nouă întrebare, cine îl binecuvântase?, pentru că tot ce-i posibil ca însuşi Creatorul să-l fi binecuvântat, deoarece-i adevărat, von Haus aus comuniştii nu se ocupă cu Dumnezeu, dar există exemple că Dumnezeu se ocupă cu ei, de exemplu, îi iubeşte sau (şi) îi binecuvântează cu o fire veselă, dar cu toate astea, permanenta veselie a lui Karesz era considerată de-a dreptul suspectă la nivel de sector, chicotind nu se construieşte socialismul, ar fi spus un căţel-dulău-de-partid, dar Karesz nici nu voia să facă o carieră, îi era dragă fabrica, încerca să stoarcă avantaje cât mai multe, iar pe cele obţinute astfel să le păstreze, îi cam proteja pe ai lui, deşi s-ar fi putut foarte bine ca nu rostul descoperit, ci femeia descoperită să-i fi pricinuit veselia permanentă, nemotivată, nevastă-sa era leit Brigitte Bardot, numai că Ica nu cocheta cu nimeni, ducea o viaţă liniştită şi pudică, pe mama o dispreţuia sincer şi din toată inima, sincer şi din toată inima, băieţelul meu, eu apreciez asta, datorită fustei roşii şi, să spunem, a obiceiurilor stridente de suporteră, duminica mergeau împreună la biserică, la vecernie, unde Ica mărturisea dispreţul resimţit faţă de mama, după slujbă şi personal îşi cerea de la ea iertare, fără să fi nominalizat concret motivul, amintind doar, în general, de slăbiciunile-i umane, mama, aprobând din cap, mima înţelegere, nu ne-am născut să fim perfecte, draga mea Ica, şi, rotindu-şi disperată ochii de jur-împrejur, căuta o cale de evadare, dar se şi dădea îndată de gol,

madam Hazai, nevasta lui Karesz, observa totul, astfel că până să-şi ia la revedere, iar se aduna o cantitate suficientă de dispreţ, care ajungea până la următoarea mărturisire, până la următorul campionat, băieţelul meu, la Ica totul era mediocru, în afară de trup, era o credincioasă mediocră, se străduia să-i fie pe placul lui Dumnezeu, drept care avea modesta pretenţie ca-n schimb s-o ajute în viaţa cotidiană, prin urmare, să nu se îngraşe, să găsească pulpă de vită, să nu-l tot bâzâie lumea pe Karesz etc., de fapt, se purta cu Cerul cum se purta şi bărbatul ei cu organizaţia de partid de la sector, cu singura deosebire că părerea ei despre şefu' era mai bună decât părerea lui Karesz despre ai lui, dar în zadar avea renumele de femeie ce merge în mod regulat la biserică, ba, mai mult, din cauza funcţiei avute de soţul ei, se poate spune chiar curajoasă, nu existau veşminte suficient de sobre ca-n timpul slujbei nu dealurile-văile ei să fie în centrul metafizicii, asta numeam eu, mai potolită fiind, Brigitte Bardot, lumina asta, radierea asta, apoteoza asta a cărnii, băieţelul meu, şi asta numea corul sfintelormarii din biserică drept curvaşă, în timp ce grupul sfinţiloriosifi tăceau ca marele clopot în vinerea marea, adică, mai ceva ca rahatu-n iarbă, spuneau despre ea, în modul cel mai nedrept, fără niciun motiv, că-i curvă, dar josnicia asta strigătoare la cer niciodată nu s-a clarificat, fiindcă, parcă o dovadă strălucitoare a tuturor bârfelor, într-o zi Ica şi-a părăsit bărbatul, a plecat, şi-a împachetat lucrurile şi a plecat, în drum spre biserică, tocmai mergea la slujbă, a cunoscut un inginer din Pécs, care tocmai cumpăra flori de la florăreasa Ibi, gladiole, şi când a văzut dealurile-văile ce se mlădiau spre el, această minune a geocineticii, a şi îngenuncheat numaidecât în faţa ei, acolo, în stradă, înmânându-i gladiolele destinate iniţial unei alte persoane, Ica s-a mai dus la vecernie, inginerul a tropotit în faţa bisericii, unica mea dragoste, eu nu cred în nimic, numai în tine, iar după cele petrecute, Karesz Hazai nu s-a folosit de binecunoscuta metodă cui pe cui se scoate, să-şi fi găsit îndată o nouă femeie, să fi fascinat, cu zâmbetul fără îndoială că atractiv, sau cu puterea, de care fără îndoială că dispunea, sau cu ambele, o femeie, cineva tot ar fi fost la îndemână printre ţesătoare (mai cu seamă nevasta lui Birkás I.), dar nici pe termen scurt, nici pe termen lung n-a fascinat, şi nu s-a întâmplat nici să i se fi veştejit zâmbetul de pe faţă, n-a început să bea în secret, drept urmare, nu şi-a neglijat duşul şi bărbieritul de fiecare zi, n-a provocat scandal nici la şedinţa de partid, pentru că ar fi comparat bucile lui Lenin cu cele ale lui Stalin, popou sau fund plin de păr, asta-i întrebarea, tovarăşi, deoarece uneori viaţa de asta depinde, de un cur

bun, deci, el nu din lipsă de respect îi amintea pe cei doi conducători, dimpotrivă, cu întrebarea asta îi aşeza în curentul principal al vieţii, adică, pe tovarăşul Stalin, adică, nu pe tovarăşu', dar, recunoaşte, încurcă puţin treburile, sunt atâtea curbe în mişcarea muncitorească, sunt curbe bune, curbe importante, sunt atâtea epurări, încât omul dacă nu-i suficient de atent, ajunge o clipă de neatenţie şi te pomeneşti că încă mai spune Rákosi, deşi vrea să spună Kádár sau invers, futu-i din plin mama mă-sii de viaţă împuţită, deci, nu asta s-a întâmplat, ci s-a întâmplat ca atunci când Sárika, femeia de serviciu (pe care, dacă Romanul-de-producţie n-ar fi roman, în calitatea ei de atunci — râsete la galerie — de acolo am putea-o cunoaşte), l-a găsit în lunea următoare pe Karesz Hazai spânzurat, atârnau acolo, dragii mei, toţi patru, tovarăşul Marx, tovarăşul Engels, tovarăşul Lenin şi tovarăşul Hazai, primii trei, pe perete, sfânta treime, îndărătul mesei, iar Karesz se spânzurase de clanţa ferestrei batante de sus, se pare că numai asta îi mai rămăsese, pentru că lustra din fier forjat zăcea spartă pe podea, fie că trăiesc tovarăşii, fie că mor, în final, eu trebuie să fac curat peste tot, aşa că până la urmă, totuşi, Sasa Kertész a devenit secretar de partid, dar cu condiţia să-şi agaţe-n cui încălţările cu crampoane, le-a şi agăţat pe loc, dar încă dinainte, când devenise omul bun la toate al secretarului de partid, ţucălar zelos se numeşte, băieţelul meu, atunci, încetul cu-ncetul, a început să deţină toate informaţiile, despre tot şi despre toate cele ce se întâmplau în fabrică şi prin împrejurimi, lui Sasa nu-i plăcea expresia de turnător, e lipsită de exactitate, avem un scop, destinul ţării, cu toţii muncim pentru scopul ăsta, fiecare cu alte metode şi posibilităţi, drumu-i comun, dar poteci sunt cu miile, şi aşa mai departe, şi aşa mai departe, fireşte, punea la treabă şi persoane concrete, de exemplu, pe Adibadi, dar mai cu seamă datorită siguranţei, a corectitudinii, ştiind că informaţia se deformează în mod necesar în timpul mişcării, se desfigurează, se schimbă, pentru aşa ceva nu-i nevoie de rea-credinţă, nici de voinţă, totuşi: să te caci lângă o groapă sau să îngropi un căcat nu-i acelaşi lucru, implică luarea altor măsuri.

Începutul unei beautiful friendship

Pe Tóth l-au convocat la biroul de partid. Era un comunist întârziat, intrase în partid, măcar faptul că nu intră în partid să nu-l stinghereasc㠎ţi cerem ceva, tovarăşu' Tóth, spuse distrat secretarul de partid, care era deja puţin obosit — greu de spus exact din ce cauză. Probabil că de la tropotitul pe loc. Faţă de care toate celelalte situaţii nu pot fi altfel decât mai nefavorabile. Fiindcă dacă era mai rău, ei bine, atunci era mai rău, dar dacă se mai îndreptau treburile, atunci se schimbau căile deja bătătorite, exista pericolul clătinării echilibrului atât de fragil al înţelegerilor negociate tacit, iar atunci, drept rezultat al schimbărilor pozitive — deja nici măcar în mod neaşteptat —, totul se înrăutăţeşte. Cinismul lui era simpatizat la fabrică, pentru că cinismul e raţional, se poate conta pe el. L-a rugat pe Tóth să fie cu ochii pe fotbalişti. O nimica toată, se gândea Tóth în sinea sa, dar s-a lăsat, totuşi, rugat, ce nevoie avem de aşa ceva, tovarăşu' secretar? Cum adică, ce nevoie avem? Avem nevoie de tot şi de toate. De ceea ce avem nevoie, păi, avem nevoie. Tóth era atent cum se încurcă singur. Kertész era deja puţin băut, trecuse de orele prânzului. Ţin problema sub control, îi asigurase pe tovarăşii de la sector. Şi dumneata, Tóth, ştii foarte bine că aici sunt o groază de şvabi, toată apărarea, de la cap la coadă, e formată numai din şvabi, asta nu-i o problemă, Steigerwald îi ţine grupaţi la mijloc, iar Salzmann, aşa-numitul Szõllõ, e mai ceva ca betonul, acolo nu există du-te-vino, dar atunci care-i problema, Tóth?

Ţinerea problemei sub control însemna, printre altele, tărăgăneală, câştigare de timp, fără să se ştie foarte bine în ce scop. În general, ca să găsim firul. Să aflăm unde suntem, cine suntem, de ce suntem; în mod vizibil, pe Kertész îl preocupau aceleaşi probleme majore ale omenirii care-l preocupaseră pe Kant.

Problema o reprezintă rudele din Germania de Vest, asta-i problema, Tóth, respectiv, dacă problema e sau nu problemă, asta-i problema, Tóth, deoarece ţara, pe de altă parte!, are nevoie de valută, la asta nu s-a gândit tovarăşul Lenin, dar tovarăşul Marx s-a gândit, cel puţin asta-i părerea mea,

îşi spunea în sinea sa Tóth, dar nu voia să intervină, prin urmare, avem nevoie şi de rudele-valută, în schimb, Tóth, ştii şi dumneata foarte bine că din coadă de câine nu poţi face ciucuri de mătase, sper să-ţi ajungă drept explicaţie.

E chiar prea mult, tovarăşu' secretar. Aici a cam călcat în străchini, nu şi-a dat seama sau a bagatelizat judecata subită a alcoolicilor, devin treji în momentele cele mai neaşteptate; la fel cum necredincioşii devin credincioşi şi credincioşii, necredincioşi (cu toate că mulţi nu sunt de acord cu această părere ce demonstrează simetria, atât credincioşi, cât şi necredincioşi). Ia stai puţin, măi, Tóth, şi se făcu subit linişte, iar Adalbert Tóth aştepta senin să vadă în ce se-mpotmoleşte iar Kertész, prudenţa era atât de cuibărită în el, cum, de altfel, în noi toţi, băieţelul meu, ştiinţa devenită deja rutină, salvatoare de viaţă, a lui „ce şi cum", câţi paşi sunt permişi şi în ce direcţie, încât nici măcar nu observă că-i este frică. Permanenta spaimă poate fi ignorată, informaţiile bestiale, referitoare la mediu le percepea drept libertate — în lipsă de probe contrarii. Tóth, s-ar putea ca dumneata acu' să fii obraznic? Tóth parcă ar fi lezat o nerostită înţelegere de comun acord, dar niciunul n-avea interesul s-o recunoască. Ce-ţi imaginezi dumneata? a întrebat cu vocea ridicată, în timp ce se scărpina între picioare. Punea întrebări fundamentale, sperând ca Tóth să nu le ia în serios. Crezi că dumneata n-ai ce pierde? Accentuarea separată a ameninţării nu însemna şi agravarea ameninţării, deşi nu se poate spune că n-ar fi însemnat ceva. Crezi că nu ştim totul despre dumneata?

Tóth se liniştise deja, de fapt, nu mai găsea niciun cusur în faptul că o să informeze, ajunseseră deja la procedurile ce urmau folosite. Se adâncise în studierea chipului frumos, cu trăsături regulate, al lui Kertész, deloc nu se vedeau urmele alcoolului, nici pe netezimea pielii, nici pe acurateţea trăsăturilor. Fireşte, nimeni nu poate să ştie totul, spuse amical.

Iar au reuşit să înainteze la trap în mijlocul unei linişti apăsătoare. Într-o dictatură, până şi cele mai simple lucruri pot fi complicate, iar situaţia noastră nu devine mai simplă dacă — parcă ar fi vorba de un dar al istoriei, al spiritului lumii, al conducerii de partid, dar nu este vorba de asta — lucrurile cele mai complicate se simplifică înspăimântător. Kertész trebuia să decidă dacă este vorba sau nu de o contraameninţare, poate îl înşală

formele astea durdulii, Tóth o fi răstălmăcit liniştea, crezând că, într-adevăr, greşise. Numai el ştie totul, a spus, deci, repede, arătând spre tavan, iar în sens figurat, fiindcă simţea că situaţia impune sensul figurat, spre cer. Secretarul de partid a râs uşurat, o, da, Dumnezeu şi conducerea secţiei, ei ştiu totul.

A spus Dumnezeu, ateiştilor le place mai degrabă să folosească un cuvânt mai costeliv, dumnezeu (cu d mic), dar Sasa Kertész aşa învăţase de la mama lui, iar cuvintele provenite de acasă, mai ales dacă au trecut orele prânzului, în ciuda problemei dominante şi drept urmare a acesteia, sunt mai puternice decât cele învăţate potrivit împrejurărilor. Bine, Tóth, bine, ajunge, n-o mai face atâta pe deşteptul, ştim suficient. Asta chiar c-o ştia, nemaivorbind că acum, în zilele noastre, deci în anii pe care mai târziu, când li s-a pus punct, au fost numiţi anii dictaturii, nu trebuia să se ştie nimic, căci şi asta e de parcă s-ar fi ştiut totul. Sau aproape aşa. Ştim suficient, iar în sinea lui (sau încet?) a adăugat: dragule. Apoi, mai adăugă: să ne tutuim, bine?

Cont

Auzind totul, şi, astfel, inclusiv că fratele mai mare al lui Laci Vizi cât pe ce să devină fabricant la Lyon, Sasa a şi prins firul, regimul-Kádár îl crease în mod special pentru el, dar cine?, băieţelul meu, cine?, cunoştea exact limitele care nu puteau fi cunoscute, nu era curajos, pentru că acest cuvânt nu aici îşi are locul, ci când am să scriu despre Imrus Thököly, deşi acolo mai degrabă opţiunea mai corectă este pentru cuvântul „temerar“, dar se descurca bine, ştia cele mai multe lucruri care atunci puteau fi ştiute: nu era un sperios peste măsură, astfel că firul francez sporea în siguranţă, spre fericirea tuturor, avusese noroc şi proaspătul capitalist, care slăbise, pentru că acolo reuşiseră să-i vindece boala de la tiroidă, a venit cu un costum atât de strălucitor, încât nu putea fi recunoscut, avusese noroc conducerea fabricii, turism de chefuri la Lyon, avusese noroc şi fabrica, fiindcă, chiar dacă mai încet decât excursiile, dar a demarat şi afacerea, valuta-i zero, tovarăşi!, Feri Vizi aducea maşini de ţesut (late, firma Picanol) şi cumpăra pânză de in, asta, după ce au fost învinse aspectele greu de priceput la început, pe de o parte, răspunzându-se la întrebarea: „ar putea cineva să spună, tovarăşi, oare de ce în construirea unui viitor mai luminos nu ne bazăm pe cunoştinţele tehnice şi comuniste, de toată încrederea, ale tovarăşilor sovietici?“, iar pe de altă parte, oferind răspunsuri corespunzătoare, din punct de vedere tehnic şi moral, la întrebarea: „doar n-o să vă imaginaţi că o să înghit şi eu ciurucurile astea de calitatea a treia?“. Atunci a început şi progresul mamei. La drept vorbind, şi până atunci progresase, dar nu datorită muncii ei, ci… Mama se pricepea la cărţi şi juca ulti, cum juca bridge scriitorul Géza Ottlik; problema e — din punct de vedere al reprezentării — că nu ştiu cum juca Ottlik bridge. Eu sunt un analfabet al jocului de cărţi — deşi mi-a promis cineva că o să mă înveţe, apoi m-a lăsat (temporar) cu ochii-n soare. Astfel că lipseşte scena aceea, o scenă din luna mai, când mama, dând-o la o parte pe bunica micului Kas, pe portăreasă (încă nu putea să şuiere în urma ei, între dinţi, încă nu exista cuvântul: ţară de portari, cu toate că la asta se gândea — deşi-n lipsa cuvântului e greu ca omul să se gândească tocmai la ceea ce s-ar gândi prin cuvânt (pe o voce imploratoare:), dar despre asta, acum, nu…!), grăbindu-

se să se prezinte la şeful de cadre (care, o raritate: nu făcuse rău nimănui; începând din ’57, postul fiind ocupat de tanti Rózsi, mama frizerului Ernõke, ce p… nesuferită!, căuta necazul cu lumânarea, îl şi găsea, apoi îl arunca îndată pe spinarea primei persoane care îi deschidea uşa; o muiere deşteaptă, răuvoitoare, ordinară, doamna vieţii şi a morţii — nu mai ştiu ce s-a întâmplat cu ea), dar încurcase etajele, ajungând în biroul secretarului de partid, chiar că asemenea unui vapor în ceaţa grea, fermecătoare a mării, pentru că-n încăpere se-nvălătucea un fum de ţigară atât de dens, bărbaţii jucau cărţi, patrulaterul fabricii, chiar, cine era acolo?, reprezentantul partidului, al sindicatului, al Uniunii Tineretului Comunist şi mai era cineva, că-n ceaţa cea mare nici n-au observat-o pe mama, cel mult, culoarea roşie a fustei se prelingea prin cameră, parcă ar fi apus deja soarele în toată splendoare kitsch-ului. Mama s-a aşezat îndărătul lor să chibiţeze, iar când i-a atins cu delicateţe umărul lui Karesz Hazai, nu, nu, ia mai stai dumneata cu patruzeci-sută — ulti ăla (nu asta a spus, semnalez doar, aproape că măcăi textul), bărbaţii ăştia — graşi, transpiraţi, mirosind a palincă, dezbrăcaţi la cămaşă — şi nebărbieriţi, băieţelul meu, eu pur şi simplu pizmuiesc barba; şi ţie îţi sfârâie aşa de frumos, băieţelul meu — au crezut c-a pogorât printre ei un înger. În tot ce-a urmat, mama avusese statutul acesta, în zadar a muncit, de altfel, în cel mai cenuşiu post de administraţie. Şi, pe deasupra, cu o regularitate săptămânală, îi mai şi jumulea. Fireşte, şi ea a primit acea decoraţie, singura, pe care în Ungaria, mulţi ani la rând, o putea acorda comunitatea acestor bărbaţi graşi, transpiraţi, mirosind a palincă, dezbrăcaţi la cămaşă: Lilike, dumneata consideră că ai primit drepturile unui băiat.

Şi mama consideră întocmai. Ceea ce le-a făcut pe colegele ei să fie bănuitoare, cu toate că mama, deşi nu susţin că ar fi fost o Alice Schwarzer sau o Simonica Beauvoir, era conştientă de importanţa solidarităţii feminine, depunând eforturi sincere să-şi extindă situaţia privilegiată — deşi nimeni nu era atât de pricepută la jocul de cărţi ulti cum era ea —, dar femeile i-au respins, cu suspiciune şi dispreţ, toate încercările. Fără îndoială, în iniţiativele mamei era o fermitate de principiu ce genera motive de suspiciune, în ciuda acestui fapt, îi plăcea, la modul cel mai firesc posibil, din răsputeri, băieţelul meu, din răsputeri, să se împrietenească cu bărbaţii. O unguroaică nu se împrieteneşte cu bărbaţii, fie îi dispreţuieşte, fie îi adoră, fie îi dresează, fie toate astea în acelaşi timp.

Linia franceză care demarase a scos-o şi pe mama în evidenţă. Mama vorbea franceza cum vorbea tata în romanele mele (dacă vorbea tocmai franceza), carevasăzică, la nivel de limbă maternă. Nu, băieţelul meu, în cazul francezilor nu se poate vorbi de nivel de limbă maternă, sunt atât de mofturoşi, atât de orgolioşi şi de mândri, nu neapărat pe cunoaşterea limbii, drept însuşire posibilă, care poate fi posedată, ci însăşi pe limba franceză ca atare, încât nici măcar francezii nu vorbesc franceza la nivel de limbă maternă; parcă francezii nici n-ar avea mamă. Pe vremea aceea, Sasa Kertész era deja un factotum, odată cu fotbalul s-a deteriorat numele de Sasa, lumea îi spunea Lajos, apoi, încetul cu-ncetul, a devenit nenea Lajos, la început din glumă, apoi a rămas aşa. La el fusese repartizată mama, ivindu-se, astfel, un izvor clocotitor al unor noi şi noi zvonuri. Când veneau din Lyon oamenii lui Feri Vizi, mama făcea translaţie, cam prin ea treceau negocierile, traducea contractele, însemnările, adresele, inscripţiile, telegramele, cu aia a calului să vă distraţi voi, stop, je vous prie d'agréer, Monsieur, l'expression de mes sentiments les plus respectueux, Feri, scrisorile, totul. Lilike, în sens figurat, dumneata eşti inima fabricii. Aber nenea Lajos — e neamţ la origine. De-a lungul şi de-a latul anilor '60-'70, mama a vorbit şi a tot vorbit franţuzeşte. Băieţelul meu, în franceză până şi cuvântul tovarăş sună suportabil. Intra în limba franceză ca într-un buncăr. Nu, buncărul ar fi mai degrabă german, adăpost din beton, limba e o formă mai uşoară a refugiului, la nevoie, nici nu ne-ar apăra de nimeni şi de nimic, e ascunzătoare, loc de alinare, aripă protectoare în care, însă, nu poţi intra. Dacă ieşea din franceză, intra în fotbal. Se poate spune că o viaţă întreagă mama se tot refugiase. Şi se poate spune şi că fusese tot timpul fericită.

Se termină vremea relicvelor

Persoana care intra în biroul organizaţiei de partid (nu renunţa la nicio speranţă şi nici nu era plină de speranţă — pentru asta trebuiau deschise alte intrări), dădea cu ochii de icoane care se schimbau decent de-a lungul anilor; mi se pare că Lenin s-a ţinut cel mai bine, şi mai cu seamă a fluctuat randamentul lui Engels (deşi, cum ar scrie presa specializată în fotbal, de un Engels bun ar fi mare nevoie), apoi, să nu uităm, de sprintul foarte puternic al lui Kádár, mult timp cenuşiu (pentru ca apoi să schimbe, într-un mod cenuşiu, cenuşiul pe cenuşiu), deci, în prima clipă, la ăştia se uita persoana care intra pe uşă, privirea ţintuia privirea, şi nici după aceea la cel care stătea sub ăştia (la care veneam, nu-i aşa? sau care, nu-i aşa? ne convoca), ci toată lumea, inclusiv mama, privea îndată chiorâş, spre partea dreaptă, sus, căutând legendara clanţă a ferestrei batante, iar subalternul care tocmai stătea dedesubt, actualul, scadentul, curentul, momentanul, chiar lăsa, în mod discret, timpul necesar acestei contemplări ritualice. În dictatură, clanţa ferestrei putea fi, concomitent, obiectul de cult al maliţiozităţii politice mai legitime decât legitime (toţi comuniştii vor crăpa!), precum şi al sincerei consternări, nu numai al doliului milostiv (un tip atât de cumsecade cum a fost şi Karesz Hazai ăsta şi poftim, ce sfârşit!), ci, drept urmare, al cunoaşterii de sine, privind spre clanţa fatală, tuturor li se părea că-şi văd propria soartă, puţin speriaţi inspectau chestia-aia-nefastă-din-aluminiu. Nu se ştie dacă asta a continuat, iar dacă da, în ce fel, şi după 1990; fabrica a fost privatizată de către o firmă franceză, nu firma lui Feri Vizi, dar n-a făcut nimic cu ea, a fost scoasă din circuit, producţia oprită, în timp ce toată lumea credea (cei care credeau ceva) că privatizarea franceză, tocmai datorită relaţiilor existente, nu numai că-i avantajoasă şi necesară, dar e şi o decizie de-a dreptul inteligentă, responsabilă şi norocoasă. Numai că nu cunoşteau natura bestială a capitalului. Capitalul nu cunoaşte îndurare, predica Lajos Kertész, care a participat foarte activ la privatizare (şi-a luat partea, respectiv, partea care şi-o luase s-o numim partea lui). Pentru că, mă rog frumos, în, s-o spunem pe şleau, căchatul ăsta, în socialismul ăsta de căchat mai căchat decât căchatul, întotdeauna a rămas un dram de umanism, nu drept urmare a sistemului, mai degrabă, împotriva

lui, dar nu datorită opoziţiei, ci pentru că vechea tradiţie, tot ce fusese şleampăt, aliindu-se cu elementele noi, cu cinismul epocii Kádár, n-a fost în stare să ia în serios nimic, nici pe sine, nici sistemul, iar datorită acestui fapt, prin nişele hurducăturilor de funcţionare, a mai alunecat câte un gest uman, nu pentru gestul în sine, ci, într-un fel sau altul, ca să înaintăm chiar şi atunci când nu înaintăm, adică, mă rog frumos, nu legile neînduplecate ale unui sistem aveau succes, ci regulile umane, inconsecvente şi mai ales manipulabile, ale corupţiei, laşităţii, ambiţiilor personale. Dar ce scop avusese această predică? — asta deja n-o să mai aflăm niciodată, în tot cazul, Sasa Kertész a devenit foarte bogat, cu toate că nu ştiu cum se raportează asta la vecinul milionar. Când a încetat viaţa în fabrică, iar bălăriile au inundat curtea, mai ales acolo unde demult, cu foarte mult timp în urmă, stăteau lăzile prinse-n cuie, ei bine, atunci au demolat clădirile, hala cu maşinile de ţesut, depozitele, „administraţia“, autobasculantele, asemenea furnicilor, stăteau la rând şi cărau molozul — cine ştie unde? Golul, aproape inimaginabil, creat astfel a fost împărţit în parcele, au apărut străduţe, vile, în mare parte cu turnuri, în culori stridente, şi un parc de locuinţe. Se spune că totul fusese şpăguit dinainte. Cu câtva timp în urmă, nu foarte de demult, m-am plimbat pe acolo cu mama, deşi nu-mi place să mă plimb prea des cu ea, mai exact, nu-mi place să stau cu ea la aer, în cameră pare mai viguroasă, abia se vede pe ea trecerea timpului, în lumina de afară e mai gârbovită, mai mărunţică, mai slabă, mai fragilă. Nu trebuia s-o sprijin, mergeam ţinându-ne de mână, ca întotdeauna. Nu te adânci în vise, băieţelul meu, spuse, ca de obicei, plimbă-te. Am cotit-o spre fabrică, aici fusese fabrica, spuse, dar aproape că eu am fost cel care a spus-o. Oare unde o fi fost biroul organizaţiei de partid? Din dreptul florăresei Ibi, număra paşii, aici era poarta. E greu să te orientezi. A fost singurul corp de clădire pe care l-au aruncat în aer. O parte din mobilier, ţevile din sistemul de încălzire au fost furate în timp util, dar tablourile au rămas pe perete, cu toate că, la vremea aceea, deja ar fi avut căutare, paraleii morţi sunt foarte amuzanţi, arată bine într-o discotecă, într-un dormitor. Când s-a produs explozia, au zburat bărbaţii serioşi, cu tot cu privirile lor serioase, au zburat pe fereastră, unii au fost chiar luaţi de vânt şi mai degrabă au plutit cu jovialitate, nu s-au prăbuşit, rama unui tablou a căzut şi s-a făcut ţăndări, puff, cineva, în cazul în care ar fi fost tocmai acolo, ar fi putut avea impresia că aşchiile împrăştiate peste tot sunt blestemele împrăştiate de Lenin sau Marx sau Kádár sau Engels. Apoi totul s-a potolit într-un morman

de praf de culoarea plumbului. Să mergem, băieţelul meu, nu-l găsesc. Dă-mi mâna.

O propoziţie-Péter Balassa

„«Dă-mi mâna.» Atunci e Zelina sau e Komtur?“

CAPITOLUL 5

Puskás

Vizita, 1952

Cred că aveam vârsta pe care o are acum nepotul meu cel mare, asemănarea cu Philippe Noiret ar putea fi perla pentru sursa unei drame de gelozii, dar, oricum, un vodevil francez bine scris. Astăzi nu-i antrenament, azi trebuie mers, ţipă mama, parcă tocmai atunci ar fi fost ucisă. Alteori, întotdeauna pe mine începea să mă îmbrace, repede, cu îndemânare, neatentă, potrivit momentului, de fapt, având în vedere exclusiv caracteristicile climatului temperat continental, încetăţenit şi aici, variind cu rutină ce nu prea era de variat. De data asta, însă, după ţipătul scurt, dădu îndată buzna în baie, fără ca măcar să închidă uşa în urma ei, astfel că am putut să văd întreg hocus-pocus-ul metamorfozării. Cel mai intens îmi amintesc de ţuguiatul buzelor pentru a fi rujate, am scris, chiar şi de mai multe ori, despre asta, fiindcă în asemenea momente, aveam impresia că mama ar fi venit dintr-o altă lume, poate din cea a actriţelor?; şi de sunetul plescăitului când îşi desprindea buzele una de alta, parcă s-ar fi auzit pocnetul dopului unei elegante sticle de şampanie; şi de fusta ei de un roşu-coral. Ei, şi pălăria. Nu, fără pălărie, mereu uit că trăim într-o dictatură proletară. Ba da, cu pălărie, la urma urmei, merg, totuşi, la un bărbat. Nu, fără pălărie, căci, la urma urmei, este, de fapt, este ofiţer al Republicii Ungare. Ba da, cu pălărie, n-are importanţă, o pălărie în plus sau în minus, atunci mai degrabă să fiu frumoasă. Din trecut, mai ales asta mi-a rămas din mama, frumuseţea, concret, unu: cum păşeşte plină de avânt, i se avântă fusta şi i se ivesc, strălucind, gambele creole, lungi, elegante, doi: arcuirile astea şi pălăriile misterioase, parcă ar fi fost dintr-un film. Şi acum obişnuiesc să-i privesc în secret picioarele, se preface că n-ar observa, iar eu mă prefac că n-aş observa că se preface că nu observă, încă sunt frumoase, pielea e mai uscată, mai solzoasă. Iar din tata mi-a rămas cum stă culcat, în timpul zilei, în pat, îmbrăcat în nelipsitul lui sacou Harris Tweed, parcă ar fi fost un fel de pulover; într-o parte, avea genunchiul tras sub el, asemenea unui copil, dar despre asta am scris deja de mai multe ori (e o imagine de care nu mă pot rupe, asta-i situaţia, să nu spun că ăsta-i adevărul). Moliile iubesc la nebunie tweedul, tata purta sacoul ăsta chiar şi atunci când fusese găurit mai ceva ca o sită. Era un sacou dintr-un material aproape de duritatea unei pături, dar ţesut lejer, iar

când mama, după multe vicleşuguri, aruncase, totuşi (a reuşit, în sfârşit, să-l arunce), sacoul ce nu mai putea fi purtat, tata tăiase din el o bucată, o mostră, şi o trimisese în toate ţările tweedului, a corespondat ani la rând cu ei, dar materialul ăsta de mult timp nu mai exista, lumea se schimbă, i-au răspuns politicos englezii orgolioşi, dar tata nu se schimbase. A fost îngropat într-un sacou din tweed.

Lilike, păi, dumneata eşti?! alergă s-o întâmpine Ferenc Puskás, cel mai strălucitor diamant al Echipei de Aur, nu e nicio ironie în ce spun, băieţelul meu, atunci se finalizase Echipa de Aur, nenea Guszti Sebes tocmai atunci terminase de stabilit componenţa ei, avusese curajul să facă abstracţie de Sándor, găsind locul potrivit pentru Nándi Hidegkuti, cel mai strălucitor diamant — e o chestiune de fapt, dar nu e singurul geniu!, nu susţin aşa ceva, pot dovedi şi cu nume, iar un geniu e la fel ca infinitul, acolo nu mai există deosebire, să nu intrăm în amănunte, mamă, se poate şi chiar trebuie să se facă deosebire între infinituri, am învăţat, păi, aşa, băieţelul meu, e simplu, în ziua de azi, chiar că se poate învăţa despre orice, aş putea să-ţi dau şi exemple, dar să lăsăm asta, alerga pe treptele late ale clădirii comandamentului din oraş, în timp ce-şi îmbrăca sacoul de la uniformă. Vorbea ca domnii cei mari, era atent numai la sine, aici trebuie bilete peste tot, de ieşire, de intrare, de trecere, de prezentare, făcu un gest a lehamite spre soldatul care stătea stană de piatră lângă ghereta de la poartă, deznădejde totală, Lilike, încă noroc că pot semna atâtea bilete câte vreau eu. Cei care jucau în echipa Honvéd deveneau militari, nu făceau din ei militari, mai degrabă îi considerau, pur şi simplu, astfel. Pe vremea aceea, Puskás ajunsese doar la gradul de locotenent-major, abia mai târziu a devenit, pe prima pagină a ziarelor, „maiorul cu picioare de aur“. A fost repartizat la cazarma Kilián, din cadrul Comandamentului Militar din oraş, patrulele acolo îi duceau pe soldaţii care comiteau în oraş acte de indisciplină. Öcsi ajuta acolo unde putea. Bine, e-n regulă, nu te căca pe tine, micule Kossuth, îi spuse, în treacăt, soldatului de lângă gheretă, şi-l lovi amical pe obraz. Tocmai atunci sosea Czibor, vezi, e aici şi Bolondul, Bolondule, prezintă-te frumos lu’ tanti, iertare, Lilike, nu aşa am vrut să spun, vezi, Bolondule, aşa arată o distinsă doamnă, aşa ceva nu vezi tu acolo, pe extrema stângă. Czibor părea indispus, înainte cu o zi se îmbătase la Restaurantul Emke, nu-şi mai amintea de nimic, după felul cum arăta, mai degrabă el a fost cel bătut, dar, conform reclamaţiei, tocmai el a făcut

zob tot mobilierul. Mă plictiseşti, Şvabule, îi sărută mâna mamei şi dispăru, astfel că apărarea, băieţelul meu, rămase cu buzele umflate. Czibor avea cel puţin patru dimensiuni, din când în când se ascundea în cea de a patra, iar fundaşii se învârteau şi se răsuceau, îl căutau, unde-i?, tremurând de nervi. Vezi?, chiar că-i nebun, noi îi spunem bolund, şi, pe deasupra, îi şi înnebuneşte pe toţi. Ştiu, spuse mama liniştită, ştiu, Ferenc. Puskás se făcu roşu ca racul.

De dragul lui Bozsik şi Puskás, mama îşi dă jos chiloţii, nu ciorapii

O cunoştea pe mama încă din copilărie, datorită lui nenea Şarl, care, pe vremea aceea, juca în echipa Ferencvárosi, dar mai important decât asta era că familia avea, în cartierul Kispest, o mică fabrică de sifoane, „Lehner“. Găseam atât de caracteristic faptul că nenea Şarl este vlăstarul unei familii care fabrică bulbuci! Mereu îl tot întrebam cu răutate pe unchiul nostru: ce este esenţa, miezul, măduva, substanţa unui bulbuc?, şi cum se poate face ceva din nimic?, la care nenea Şarl răspundea cu jovialitate prin descrierea cu precizie a proceselor tehnologice. Dacă râdeam, şi bineînţeles că râdeam, credea la modul sincer că fabrica lor de sifoane funcţionează cu umor. Când ne-am dat seama de asta, iar şi iar, iar şi iar, ne-am oprit, ruşinaţi, din râs. Nenea Şarl — întotdeauna asta-mi vine prima dată în minte, când mă gândesc la el — era un om pe care nu puteai să nu-l iubeşti, îl şi iubeam, dar nu mai mult (mai înfocat) decât pe un cactus, în zadar ne tot străduiam, şi chiar că ne străduiam, pentru că era un om pe care nu puteai să nu-l iubeşti. Mama era cu peste zece ani mai în vârstă decât Puskás, prima dată s-au „întâlnit“ pe un teren viran din Kispest, mama se grăbea la viitorul ei cumnat, care era la fabrica de bulbuci, situată în spatele Fabricii de Tractoare Hoffer (ulterior, Steaua Roşie), când, pur şi simplu, picioarele i-au prins rădăcini în pământ, băieţii jucau fotbal, printre ei, Puskás şi Bozsik, iar mama şi-a dat seama îndată că vede una dintre minunile lumii; deja nici pe vremea aceea nu se jucau doar, ci creau jocul. La un moment dat, Bozsik a oprit mingea cu şiretul, parcă ar fi pironit clipa, a arătat-o puţin şi celorlalţi, iată, mingea mea adorată, care-mi place la nebunie, Puskás a făcut nerăbdător câteva grimase, nu suntem la circ, mingea n-are voie să se oprească (mingea este întotdeauna mai sprintenă decât tine, o auzeam pe mama, mereu şi mereu, spunând una dintre cele mai importante învăţăminte părinteşti auzite de la ea), Bozsik a dat câteva bobârnace mingii, a prins-o în mână şi, asemenea unui erou dramatic la sfârşitul actului doi al unei opere, când totul este învăluit în întunericul cel mai profund, când toată lumea tocmai este ticăloasă, şi inclusiv biata Mimi şi-a pierdut deja vocea, a spus: Asta-i moale. Jucau fotbal cu o mingea din cârpe, mai bine zis, o minge din

ciorapi, îţi poţi imagina, băieţelul meu?, cât au mai râs cei din gaşca lui Cucu, de aici şi expresia: nu lovi mingea în pizdă, că te muşcă, seara, după câte o partidă de fotbal, mama verifica mereu dacă am sau nu urme de muşcături, esenţa rotundă, miezul, măduva, substanţa mingii era dată de bieţii ciorapi rupţi, uzaţi, pe care nu-i mai purtau surorile mai mari ale băieţilor, aici îşi continuau, mototoliţi, strânşi, înghesuiţi, viaţa pasionată, pentru minge, ciorapii erau ca bulbucii pentru sifon, pâinea, pentru trup şi aşa mai departe, băieţelul meu, şi aşa mai departe, asta ca să mă exprim elegant. Staţi puţin, domnilor, a spus mama, lui Bozsik şi celor din gaşca lui, atunci li s-a adresat prima dată-n viaţă fără să-i tutuiască, se holbau la femeia asta parfumată, dichisită, mama, în veşminte clasice creştin-domneşti-clasă-mijlocie, în unitatea indivizibilă a formei şi conţinutului, se holbau la ea amuţiţi, nu se ştie de ce, dar nu s-au obrăznicit, staţi puţin, dar mai întâi întoarceţi-vă. Ce? au chefnit în acelaşi timp Puskás şi Bozsik. Nu ce, să nu mai aud aşa ceva, ci poftim. S-au întors cu toţii. Atunci mama, ridicându-şi fusta, şi-a desfăcut clamele portjartierului şi şi-a scos ciorapii de mătase de pe picioarele lungi şi graţioase, elogiate deja, domnilor, vă rog, nu trageţi cu ochiul. Când s-au putut întoarce, s-au întors, mama i-a întins lui Bozsik ciorapii, dacă-i mai puneţi şi pe ăştia, s-ar putea să nu mai fie moale. Numaidecât, pielea de pe picioarele mamei s-a făcut ca de găină, şi-a frecat coapsele prin fustă.

De aici, de la ciorapii de mătase care au aterizat în mingea de cârpă a lui Puskás şi a celorlalţi băieţi, a început istoria mamei (una dintre istorii), nimic n-o pasiona atât de tare ca fotbalul, nici tata, nici copiii ei, nici Dumnezeu, cu care avea o relaţie tihnită, aş putea spune prenietzscheiană, aproape amicală, credea în Dumnezeu aşa cum bea apă cel însetat, nu se gândea la aspectul ăsta, nu era neîncrezătoare şi nici recunoscătoare nu era, sau poate că da, dar fără să fie atentă, înghiţea prelung din cana cu apă, apoi, cu seninătatea categorică a credinciosului, se uita în jur să vadă dacă echipa de rezervă a început deja încălzirea. Această bogăţie a lumii, pe care îi plăcea atât de mult s-o vadă şi s-o arate (fără nicio intenţie didactică ascunsă, puterea lui Dumnezeu era pentru ea atât de la îndemână, ba, mai mult, de perceptibilă, încât nu cădea în ispită să-L ajute pe Domnul, nu voia să îndrepte creaţia, s-o facă să devină coşer, era mulţumită cu totul — poate nivelarea terenului de antrenament ar trebui să se facă mai atent, cu mai multă grijă! —, şi simţea că tema de casă impusă apostolilor e exagerată sau

greoaie, adică să facă din toate neamurile lumii ucenici ai Mântuitorului, să-i boteze pe toţi în numele Tatălui şi Fiului şi al Sfântului Duh şi să-i înveţe să îndeplinească tot ce le-a poruncit Mântuitorul, pentru că atunci El este cu ei în toate zilele, până la sfârşitul veacului; mama parcă ar fi auzit numai această ultimă parte a propoziţiei, de aici îşi luase tihna şi, s-ar putea spune, lenevia să propovăduiască cuvântul Domnului: Şi iată că Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârşitul veacului), această bogăţie, abundenţă, splendoare ale lumii se adunau pentru ea în dreptunghiul terenului de fotbal. Din dreptunghiurile astea se-nchega în capul mamei lumea — din avion, de sus, Olanda se vede ca şi cum ar fi formată din terenuri de fotbal, spunea Beckenbauer, cu invidia politicoasă a învingătorilor; am citit undeva — peste tot vedea careuri de şaişpe metri şi linii de tuşă, steaguri de tuşă şi situaţii de ofsaid. Se putea vedea din privirea ei când visează. Întotdeauna. Mult timp mergeam peste tot ţinându-ne de mână, la Puskás încă nu, la liturghie, la cumpărături, la început, la şcoală. Acum iar, deşi prinsul de braţ ar fi mai sigur din punct de vedere static, mai practic. Subit, parcă i-ar fi trecut un curent slab prin dosul mâinii, tresare, parcă o adiere ar văluri oglinda apei, îşi scoate mâna din mâna mea, arată spre undeva, spre platanul din colţ, spre trunchiurile copacilor ce plutesc pe Dunăre, spre tanti Béla, care-şi trage căruciorul (de la ea cumpăram ouăle), spre capelanul cel nou, cu obrajii rumeni, care tocmai trece pe acolo cu bicicleta, vezi, băieţelul meu, dacă acum porneşti extrema, un moment ideal, fireşte, linia de tuşă este linia autobuzului, capelanul este mijlocaşul central, astfel fiind, e ultimul om, ei bine, în cazul ăsta, nu mai încape discuţie, e ofsaid, e ofsaid la nivel guvernamental, băieţelul meu, iar dacă întrebi cine-i extrema, cine-i extrema?, fireşte, e platanul, e destul de grosolan, nu-i aşa?, am putea spune că are picioarele din lemn, fără îndoială că nu-i un Garrincha, băieţelul meu, dar nici nu bea atât. Şi uite aşa, în felul ăsta puteam analiza la infinit lumea, dar dacă Dunărea face un pas înapoi, presupunând că pasarela din Nord, peste liniile de cale ferată, e mijlocaşul central, iar Piroska Rozgonyi (strada) se avântă spre breşa astfel creată, atunci e şah mat. E clar, mamă. Asemenea şahiştilor, care sunt în stare să ţină minte poziţiile şi mutările din urmă cu foarte, foarte mulţi ani, îţi aminteşti, colega, când Saliapin, în ’38, parcă ar fi fost orb, şah-orbire, a scăpat din vedere tura, nu tura şi nu Saliapin, tu, persoană nenorocită, ci Alehin, există o fotografie superbă, Saliapin şi Gorki, doi tineri fenomenali, doi zei greci, iar cu delicateţea cu care Saliapin îşi pune barba pe vârful capului lui Gorki s-ar fi putut arunca

în aer toată Uniunea Sovietică, deci, la Plymouth, Alehin împotriva lui Bruce, în 1938, pe vremea aceea, Saliapin era deja bolnav, în zadar avea plămânii cât cinci oameni la un loc, nu primea aer, plămânii lui Saliapin au anunţat că s-au plictisit, nu mai voiau aer, s-au săturat de atâta O2, asta a fost situaţia, au început partida în prima zi a anului, oamenii normali dorm încă după o noapte de beţie când ăştia au făcut deja primele mutări, o, dar nu pentru mult timp, Alehin, la mutarea a şaptea, a mişcat calul de pe E5, de asta a depins totul, Bruce nici măcar nu bănuia ceva, îşi apăra cu stângăcie nebunul, apoi, deja la mutarea a unşpea, flăcăii s-au şi dus acasă, votcă, sto grame, a comandat satisfăcut Alehin; asemenea celebrilor degustători de vinuri, care cu o exactitate, de asemenea, incredibilă, aduc la lumina zilei, din pivniţele memoriei aflate în penumbră, petrecerile cu vin, vinurile, soiul, anul de proveniență, concret, sticlele, era cu dop de plută, colega, sigur că da, cu dop de plută, şi ce potenţial!, aşa şi mama le ştia pe toate, toate rezultatele înregistrate cu mulţi ani în urmă, cum egalase în ultimul minut Bamba Deák, anticipând parcă mult discutatul gol al lui Hurst şi, deci — precum remarcă cu înţelepciune Touissant —, precum îşi imaginase Zidane, drept provocare-Hurst, inclusiv lovitura sa de la unşpe metri, cu mingea ricoşând de pe bara de sus a porţii, din capul locului îşi imaginase, de altfel, în cazul barelor la porţile făcute de gemenii Gál, niciunul dintre astea n-ar fi fost gol, băieţelul meu, sunt goluri sterile, de aluminiu, ştia pe dinafară nu numai numele cele mari, nu numai cele mici, dar legendare, începând de la Csabagyöngye până la Taxiul Cenuşiu (când Taxiul Cenuşiu…, am uitat ce s-a întâmplat cu Taxiul Cenuşiu, dar ceva îndrăzneţ, o mare surpriză, toată lumea îşi aminteşte până-n ziua de azi), nu numai pe cei din străinătate, de la sine înţeles, împreună cu cei din America de Sud, îmbătrânesc, băieţelul meu, trebuie s-o spun pe şleau, deja mă lasă rece heirupul campionatului argentinian, dar cunoştea, pe dinafară şi pe dinăuntru, şi echipele mici din împrejurimi, ştia care-i situaţia cu Kirchmaier, dacă Imi Jandász poate fi înlocuit (nu se poate; păi, şi ăla a murit atât de repede, încât nici să plâng n-am avut timp) şi cine anume posedă în zilele astea, de facto, respectiv, prin intermediul căror mahări, asociaţia de instruire cu tradiţii importante şi cu nume sonor, numele nu contează, a echipelor de rezervă. Prin urmare, totul…, păi, prin urmare, astfel trăia. Când avusese loc scena celebră — maturizată pentru operă (traducere-oglindă) — cu secretarul de partid cherchelit, atunci nu numai că, pur şi simplu, l-a făcut tâmpit, ci l-a făcut tâmpit spunându-i: asta-i egal

cu zero, păi, porumbelul meu de Galambos, domnul profesor Lakat (de la Fradi) e-n stare să bea şi cu o mână mai multe pahare de şpriţ decât bei dumneata, dar nu poate să bea atât cât să nu rămână şi de o mie de ori mai deştept decât eşti dumneata. Cu toate că ăsta-i adevărul, băieţelul meu, pe mama o preocupa, într-adevăr, jocul ca atare, joaca în sine, frumuseţea posibilităţii, estetica ascunsă în concretizare, truda comună, atât de rar vizibilă, a trupului şi spiritului (nu-i adevărat, băieţelul meu, că fotbalul e jucat cu capul, şi nu-i adevărat că-i jucat cu piciorul), pur şi simplu, acea universalitate a dreptunghiului, fotbalul, ca Marea Povestire în miniatură, carevasăzică, tot ce obişnuieşte să se plăsmuiască despre asta, totuşi, pentru că toate astea le împrejmuia cu propria viaţă, cu pragmatism, niciodată nu s-a lăsat furată şi dusă spre bolta cerească, vopsită cu metaforele sufletelor alese, era cu picioarele pe pământ, în prelungirea liniei careului de şaişpe metri, dar, ca să-mi permit, nu-ţi permite, băieţelul meu, dar, ca să-mi permit un fascicul luminos, de un kitsch perfect — stadioanele nocturne de fotbal sunt asemenea unui apus de soare: frumuseţea lor incontestabilă nu este valabilă, asemenea unui aviz medical expirat primit de la un medic sportiv: poate că nu ai cancer, nici nu eşti răcit, dar nu avem posibilitatea să ţinem seama de asta —, un fascicul luminos superb dinspre boltă cerească amintită adineaori, eşti cu picioarele pe pământ, totuşi, pluteşti puţin deasupra pământului. La o înălţime pe care o apreciez (estimez) cam de douăzeci de centimetri. Probabil că îngerii au o asemenea natură dublă. Mama mea, cred, este puţin îngrozitoare (vulgo: smintită), dar îşi camuflează bine starea asta.

Vizita, continuare

Ferenc, aş dori să cer ceva de la dumneata.

Orice, Lilike, orice!

Nici mama, nici Puskás n-au minţit atât de mult ca în dimineaţa asta uzată est-europeană. Mama îi dădea înainte în rolul de vampă, aidoma cum scrie în Dicţionarul de neologisme: femeie, mai ales actriţă, de o eleganţă excentrică şi irezistibilă, care urmăreşte să exercite o fascinaţie senzuală şi violentă, iar Puskás simula că-n afară de fotbal, într-adevăr, ar fi existat ceva la care să se fi raportat cu seriozitate (n-a existat). O ajută pe mama să împingă în sus, pe trepte, căruţul de copil, parcă ar fi inversat o parafrază-Eisenstein, îl împingeau amândoi, în loc să-l fi ridicat. În birou, mama mă scoase din căruţ, mă ţinu, pentru scurt timp, drept pavăză, la piept, apoi mă puse jos. Ştiam deja să umblu. M-am împiedicat într-un cocoloş de hârtie — de plictiseală, Puskás arunca cocoloaşe de hârtie în coş, dar piciorul îi era mai îndemânatic decât mâna —, văd că puştiul ştie să paseze, mama tăcea. Se uita uimită la pereţi, mai întâi la unul, apoi la cel din faţa ei, şi aici un tablou-Rákosi, şi dincolo un tablou-Rákosi, acelaşi tablou în două exemplare („chelia îi lucea ţâţos“). Puskás începu să râdă, Lilike, dumneata eşti prima care-l observă, am mai pus încă unul, să fie doi, faţă-n faţă, holbaţi-vă unul la celălalt, berbanţilor, păi, nu? Dumneata ai înnebunit, Ferenc, cu asta nu se poate glumi! Atunci, pe faţa lui Puskás, întotdeauna strălucitoare, luminoasă, băieţelul meu, da, pe faţa lui luminoasă a apărut un norişor, puţină oboseală. A dat a lehamite din mână, cu mingea, Lilike, cu mingea nu se poate glumi.

Caracterului pudic şi ştrengăresc al mamei i se potrivea cât se poate de bine, ba, mai mult, rezulta direct din acesta, faptul că dintre geniile Echipei de Aur, Hidegkuti era marele ei favorit, nambăr one, până şi-n cele mai neplăcute zile de toamnă, triste, ceţoase, umede, ploioase, era în stare să şoptească în aşa fel numele lui în seara pogorâtă pe malul Dunării, Ná-ándi, de parcă ar fi fost cea mai însorită zi de pe lume, la Bozsik se gândea cel mai mult, iar cu Puskás era prietenă. (Dacă poate fi sau nu o prietenie

adevărată între un bărbat şi o femeie etc.) Dincolo de aşa-numita simpatie personală, mama şi Puskás semănau mult unul cu celălalt în ceea ce priveşte relaţia fiecăruia faţă de fotbal, acest lucru formând baza solidă a prieteniei lor. Puskás, într-adevăr, numai la minge se raporta cu seriozitate, respecta numai jocul, viaţa, nu, fiindcă — da! — jocul era pentru el viaţa. Pe teren ştia ce înseamnă demnitatea, ce înseamnă infinitul, ce înseamnă moartea. În viaţă, „Ferenc Puskás, drept legendă“ avea rolul principal (în asta, semăna cu Thomas Mann, la repezeală n-am găsit o altă trăsătură înrudită), nu versiunea eroică, ci versiunea umană, prietenul nebunatic, cel care rezolvă totul şi-i ajută pe toţi, ocrotitorul orfanilor, reazemul naţiunii. Într-adevăr, Puskás discuta cu criminalii dictaturii de parc-ar fi fost doar nişte caricaturi nevinovate dintr-un film-Chaplin. În Ungaria anilor ’50, nu era om care să nu fi simţit îngrozit o gheară în stomac auzind numele lui Mihály Farkas, general-colonel, căruia Puskás îi spunea cu jovialitate Şefu’ sau Bătrâne. Bine, Şefu’, poţi să-i interzici lui Czibor să joace, dar atunci joci dumneata extrema stângă. De obicei, intra la el împreună cu Bozsik, mergeau amândoi să rezolve probleme. Mijloceau, ca-n poveste, Farkas dădea ordin să se aducă mâncare, băutură, mâncaţi, băieţi, doar aveţi nevoie de putere, nu-i aşa? Trebuie şi minte, tovarăşu’ Farkas, ei, lăsaţi asta acu’, mâncaţi, cu asta rămâneţi, Farkas avea o sursă la Békéscsaba, i se aduceau tot felul de bunătăţuri, diverse sortimente de cârnaţi, salam afumat, tobă, caltaboşi, costiţă, încât băieţii rămâneau cu gura căscată, mai ales Puskás, căruia îi plăcea carnea, băga la ghiozdan carne cu carne, Bozsik ciugulea doar cu eleganţă, de parcă ar fi fost o distinsă doamnă. Într-o dictatură, băieţelul meu, toată lumea trăieşte cu frica-n sân, fie că-l cheamă Puskás, fie Farkas, fie că-i mijlocaş stânga, fie că-i general-colonel. Şi Puskás ştia că există o lume şi dincolo de stadion, dar se prefăcea că n-ar şti. Şi mama ştia, dar şi ea, oarecum asemenea lui Puskás, încerca să creeze, să-şi imagineze (vizibil vreau să evit cuvântul să viseze) peste tot stadioane de fotbal, şi pe ea asta o stimula, nu firea ei jucăuşă, aventuroasă, ci nevoia: e nevoie să facem ceva, pentru că nu se poate trăi cu o permanentă frică-n sân.

Despre frică (tanti Emma)

Întotdeauna am văzut în minunaţii ei ochi de pisică o străfulgerare stinsă, permanentă (sau străfulgerare, sau stinsă, sau permanentă, sau străfulgerare — dar chiar şi atunci!), prezenţa necontenită a fricii. Trăia cu frica-n sân, îi era teamă că o să avem necazuri şi tremura pentru tata. Cred că nu în mod nemijlocit de dictatură îi era frică, ci lumea directă a dictaturii, da-ul şi nu-ul o făceau să-şi dea seama de natura crâncenă a lumii, o ajutau, îi întipăreau în memorie: dacă e necaz, atunci chiar că-i necaz, atunci nu ne poate ajuta nimeni, nici pe noi, nici pe tata, îi întipăreau în memorie neputinţa, supunerea. Nu spun că pe terenul de fotbal (în toată lumea) devenea alta, dar devenea alta, ştia să-şi deghizeze spaima, şi-o deghiza cu libertate. Nu se ivea o fiinţă nouă, necunoscută, fluture din omidă, deşi nu-mi cade bine să scriu asta, dar spaima, într-adevăr, îl face respingător pe om, chiar şi atunci când e vorba de mama lui, parcă cineva ar avea tot timpul palmele transpirate, mănuşi reci, din limfă; ale mamei — plan secundar —, nu, dimpotrivă, amintea mereu cu ostentaţie că nici picioarele, nu există canicula aia de august, băieţelul meu! În fotografiile vechi n-am văzut pe ea frica, prima dată am descoperit-o în fotografia cea mare, de la nuntă (mi-e teamă, vai, oare ce înţeleg greşit?!), cum priveşte spre fotograf, cu un zâmbet pregătit, dindărătul borului lat al pălăriei purtate şi la vizita-Puskás: o privire imploratoare, parcă ar spune, ca de obicei, o, clipă, mai rămâi, dar nu pentru că aici e fericirea, mai degrabă ca să nu treacă timpul, să nu înceapă istoria, fiindcă parcă ar fi bănuit ceva despre posibila ordine a istoriilor. În toate fotografiile reuşite ale unei nunţi despre asta este vorba, spaima celui care execută lovitura de la unşpe metri, nemijlocit, din clipa loviturii. În cazul loviturii de la unşpe metri, cel mai liber om este portarul. Mamei îi era frică începând din 1945, când a văzut primul (primul pentru ea) militar rus, care a intrat clătinându-se în casa bunicului, nu era beat, ceea ce-l făcea şi mai de speriat, şi a cerut de mâncare. Abia când a început să mănânce a apărut frica. Mânca băiatul ăsta, de parcă n-ar fi mâncat niciodată până atunci, se vedea clar că mănâncă să supravieţuiască — dacă atunci ar fi rostit cineva cuvântul aperitiv, băieţelul meu, pe loc ne-ar fi omorât pe toţi, claie peste grămadă —, astfel că mama şi-a dat seama

numaidecât că o să vină o altă lume, în care ea va fi o străină, ale cărei legi n-o să le înţeleagă şi-n care nici pe ea n-o va înţelege nimeni. Pe băiat îl considerau smintit, fiindcă niciodată nu reacţiona cum se aşteptau. În schimb, mama nu şi-a dat seama decât mai târziu, dar atunci, cât se poate de bine, că-n felul ăsta, în ochii noii lumi ea o să pară smintită. Băiatul mongol se uita pieziş, saşiu, într-o parte şi-n alta, la legendara supa de fasole verde, cu smântână, a bunicii. Dacă aş face-o pe filfizonul dramatic, poate ar trebui să spun că mama, începând din 12 ianuarie 1945, ora 11 şi 32 de minute, a trăit cu frica-n sân. Tocmai îşi consumau, cu o oarecare întârziere, micul dejun, împreună cu militarul mongol-sovietic, care atunci s-a trezit din acel somn superficial la care probabil că foamea îl împinsese timp de două zile, mama îl hrănea, el mânca, iar când şi-a deschis ochii, privirea i s-a oprit pe cumnata mamei, pe tanti Emma, care mai târziu a divorţat de unchiul nostru, rămânând, totuşi, prin apropiere, o vedeam cu regularitate şi o iubeam cu regularitate, era o mătuşă amabilă, veselă, întru câtva mai banală decât celelalte mătuşi, sau poate mai sinceră, mai slobodă la gură, fiind dispusă să cumpere chiar şi trei cupe de îngheţată, deşi, după cum toată lumea ştie, pofta disciplinată (europeană?, creştină?) trebuie să se oprească la două. La ora 11 şi 32 de minute, tanti Emma, pe vremea aceea, oho, doar Emma, nu se speriase de nimic, în mama, văzând privirea cu pricina, îngheţase sângele, s-a ridicat îndată de la masă, drept alibi a înşfăcat şi o farfurie, apoi, alergând, a ieşit din încăpere. Dar unde? În afara locuinţei ar fi fost şi mai periculos, tânărul ofiţer mongol îi apăra, totuşi, de ceilalţi militari care mişunau jinduind, cu privirea înceţoşată, prin imobil, dorind fie să se joace cu copiii, fie să cânte, fie femei. În final, mama s-a închis în dulapul cu haine (se poate oare închide pe dinăuntru un dulap cu haine?), despre alergia ei la naftalină, contactată atunci şi care a chinuit-o apoi toată viaţa, am scris deja, cu ajutorul fanteziei, în altă parte. De acolo a ascultat cum, aproape în acelaşi timp cu dispariţia ei, tânărul până atunci liniştit, care serile cânta la muzicuţă, politicos în felul lui, ba, mai mult, chiar pudic, străduindu-se să converseze cu bunicul, deşi, fie vorba între noi, niciunuia limba rusă nu-i era limbă maternă, aşa că nu se prea ştia despre ce vorbesc, dar vorbeau, la un moment dat, fără ca-n prealabil să fi fost vreun semn în acest sens, i-a gonit, urlând, pe toţi din jurul mesei, a înşfăcat-o de braţ pe Emma, a tras-o după el în camera în care era dulapul cu haine, apoi a violat-o. Maliţiozitatea din familie susţine că tanti Emma nu s-ar fi apărat cu vehemenţa şi spaima pe care le-ar fi impus atitudinea unei persoane cu

statutul ei social. Pe tanti Emma o durea-n cot de familie, dădea a lehamite din mână, în timp ce ne îndopam cu îngheţată, habar n-au avut ce s-a întâmplat, din cauza asta n-au fost în stare să ia în serios istoria mea, au văzut în ea doar o problemă de etichetă, m-au exclus îndată de acolo unde n-am fost niciodată, din cercul lor. Pe mine mă iubea în mod deosebit mătuşa asta a mea cam strâmbă, fiindcă mie putea să-mi povestească mult şi pe-ndelete, orice, întrucât, deşi pudic, aproape prefăcut, eram, mai presus de orice, foarte curios; cuvintele nu mă speriau nici când eram mic. Cei din familia ta sunt tâmpiţi, cred că violul e futai, ei n-au de unde să ştie că apoi, a doua zi, ne-am şi futut, a plâns tot timpul, tot timpul îi şiroiau lacrimile din superbii lui ochi de mongol, dar în prima zi, nu, atunci intrase în mine ca o secure, simţeam cum mă despic, mă împrăştiam în toate părţile, ca untura când e pusă pe foc, nu ştiam, nu simţeam unde încep şi unde mă termin, simţeam numai securea al dracu' de mare. Mama ta s-a purtat cumsecade. Când mama a îndrăznit să iasă din dulapul cu naftalină, era deja cuibărită în ea frica, până şi azi i-au rămas rezerve ce pot fi folosite. A adunat-o de pe jos pe Emma — acolo-i patul mare, din fier, şi totuşi, pe podea asta tare ca piatra! —, a spălat-o şi a culcat-o.

Cont

Respectul faţă de femei, Puskás cred că-l exersa pe mama. De altfel, în calitatea sa de bărbat ungur, nu se ocupa cu aşa ceva. N-avea posibilitatea să se ocupe de asta; potrivit tradiţiilor naţionale ungureşti, în al căror centru stă patria şi morala, bărbatul ungur, băieţelul meu, pe de o parte, se gândeşte cu eternă recunoştinţă şi respect la mama lui, de asemenea, îi este recunoscător şi o respectă şi-i mulţumeşte femeii iubite, mama fiilor şi fiicelor sale, căreia îi este fidel până la moarte, iar pe de altă parte, le fute pe toate care se lasă şi care nu se lasă, ca nu cumva mai apoi, pe lumea cealaltă, să i se tragă pe nas, aşa cum stă scris în tradiţia strămoşească, riţipiţi-urile omise (zorzoanele ce flecăresc). În tensiunea asta sinceră şi prolifică îşi trăieşte viaţa bărbatul ungur, adică, şi-a trăit-o, pentru că deja şi tradiţia asta s-a făcut ţăndări, a încetat legătura cu rădăcinile, memoria gângavă a devenit propria caricatură, nu mai există consecvenţă nici în respect, nici în futaiul pe lângă, cu alte cuvinte, în respect nu există consecvenţă, în futaiul pe lângă nu există respect. Puskás era un suflet echilibrat, iar din echilibrul ăsta făcea parte şi mama. Care acum dorea ca Puskás să rezolve să nu fim deportaţi. Încă nu primisem înştiinţare oficială, dar tunetele şi fulgerele vâjâiau deja cu putere în jurul nostru, de exemplu, mătuşa şi nenea Şarl au fost obligaţi să-şi ia tălpăşiţa, au fost duşi la Hortobágy, locuiau într-o stână, împreună cu mai multe familii, nenea Şarl raportându-se la situaţia creată cu o jovialitate înăbuşită, ca, de altfel, la tot ce se petrecea în jurul lui, în timp ce sora mai mică a mamei se tânguia, ca întotdeauna, de altfel. Mulţi se uitau chiorâş şi-l condamnau pe nenea Şarl, pentru că la doar câteva zile după deportare juca deja în mod frecvent cărţi cu poliţiştii, cu întregul comandament, dar nazurile lor s-au mai atenuat când s-a aflat că nenea Şarl nu ştie să piardă, declasat, serile venea agale spre casă, zâmbea blajin, zornăindu-şi mărunţişul din buzunare. Nenea Şarl câştiga întotdeauna, seară de seară. Însă acest lucru devenise atât de penibil, încât domnul general Galga, care, în mod tacit, era un fel de lider peste toţi, l-a vizitat într-o zi pe nenea Şarl, rugându-l să-i mai lase, din când în când, şi pe poliţişti să câştige, nu de altceva, dar tensiunea, care e-n creştere, o să explodeze, or, acest lucru nu e în interesul micii lor colectivităţi de moment. După vizita

generalului a urmat cea a căpitanului, comandantul poliţiei, exprimându-şi o rugăminte asemănătoare, pe care, datorită rolurilor existente, şi-o masca, fireşte, drept ameninţare, trişatul la cărţi se pedepseşte cu închisoare, rânji amical şi cam nătâng la despărţire comandantul, în jur oile, mieii behăiau, dar amândoi ştiau că-i vorba doar de o cacialma. În plus, nenea Şarl mai ştia şi faptul că domnul comandant are dreptate. (Mai târziu, nouă ne-a arătat câteva trucuri imposibil de învăţat. Ca să trişezi la cărţi trebuie să joci foarte bine.) Puskás se uita fascinat la mama. Ferenc, Ferenc, promite-mi numai dacă poţi să te ţii de cuvânt. Puskás îşi puse mâna la inimă, nicio problemă, Lilike, Şeful e şef şi peste cei de la Ávó, cel puţin, aşa se spune, şi, de altfel, e mort după fotbal. Asta-i adevărat, Mihály Farkas stătea în tribună la fiecare meci, era un suporter ca oricare altul. Ne ciuguleşte din palmă. Dar ai grijă, ăştia sunt mai vicleni decât par. Decât sunt eu, draga mea domnişoară, mai vicleni decât sunt eu? Sunt femeie, Ferenc, femeie. Pe vremea aceea era deja gravidă cu fratele meu mai mic, dar despre asta acolo — de ce? — n-a vorbit. Unul mai şmecher ca mine nu există, Lilike…, asta o ştie toată lumea. Se făcu o linişte apăsătoare, doar eu făceam gălăgie, Puskás îşi puse degetele în dreptul buzelor, să vorbească despre altceva, s-ar putea să fie ascultaţi. Apoi, aproape în acelaşi timp, ridică a lehamite din umeri, de parcă ar fi fost singur, las' să mă asculte, n-au decât, să-mi asculte curul! M-am repezit la coşul de hârtii, am lipăit, aveam amândoi aceeaşi înălţime, încercam să-mi ţin echilibrul, am îmbrăţişat coşul, prima dată în viaţa mea când am îmbrăţişat pe altcineva decât pe mama, şi am şi căzut îndată, cu coş cu tot, ca îndrăgostiţii în fân. Curviştinul de ştrengar! strigă Puskás. Când, după ani şi ani, s-a întors în Ungaria, iar prin intermediul fratelui meu mai mic, fotbalistul, am avut posibilitatea să-l cunosc din nou, am adus vorba de această primă întâlnire, mi-a spus, fără să fie foarte atent, între timp saluta în dreapta, saluta în stânga, strângea mâini, că şi el îşi aminteşte, dar iertat să-i fie, el mai degrabă era concentrat la mama. Concentrat… Ferenc, un domn nu vorbeşte aşa. Puskás râse zgomotos, păi, cine a spus că eu sunt un domn?! Trişor, Lilike, eu sunt un trişor, nu un domn. Făcu ghemotoc o foaie de hârtie — detesta în mod vizibil hârtiile, foile de manuscris —, cu un gest de baschetbalist aruncă ghemotocul spre coş, dar îmi nimeri vârful capului. Mingea de hârtie ţâşni de pe capul meu mai departe, păi, nici Kocka n-are o aşa lovitură cu capul, Lilike, cineva trebuie să se ocupe în mod serios de ştrengarul ăsta. Nu-ţi bate joc de mine, Ferenc, am venit să-ţi cer ceva, iar omului îi vine greu să ceară. Da' de

unde, greu! De la un prieten? Dumneata ceri şi consideră că-i rezolvat. Şi aşa a şi fost, am scăpat de deportare. Mama mă luă în braţe şi mă puse înapoi în căruţ. Ştii, Ferenc, nu suntem pe pământ ca să ne petrecem vacanţa, avem sarcini de rezolvat, dumneata, eu şi chiar şi omuleţul ăsta, n-aş vrea să te plictisesc, dar existenţa e mai misterioasă decât am vrea noi ca să scăpăm teferi din ea… Atunci să vorbesc sau să nu vorbesc cu Şefu', Lilike? Vorbeşte, Ferenc, sigur că da, doar pentru asta am venit, adineaori am făcut referiri generale, ştii, cu Dumnezeu nu poţi semna un contract de asigurare, dacă mă înţelegi. Asta-i prea complicat pentru mine, Lilike, dar sunt sigur că şi Dumnezeu e un trişor.

Încă un trişor

Ţine-ţi gura şi fii atent la mine, Purczeld, nu mi-o juca mie aici pe albăcazăpadaşiceişaptepitici, nici pe zâna cea bună, ştii dumneata ce înseamnă duşmanul poporului?, ştii dumneata ce înseamnă că poporul se ofileşte, că ţara se ofileşte, că patria se ofileşte, iar domnii benchetuiesc?, ştii dumneata pe cine vrei să ajuţi?, nu rânji, în curva de mă-ta, răspunde-mi, măi, şvab făţarnic şi nenorocit ce eşti!, ştii sau nu? Ştiu, Şefu'. Nix Şefu', sunt tovarăşu' general-colonel, şi stai ca lumea în faţa mea, ei, ce-ţi imaginezi?!, că-ţi poţi băga nasul în treburile celor mari?, întreabă-l pe tac-tu cine-s ăştia, o să-ţi spună, am impresia că-ţi merge prea bine, ai uitat deja de unde ai venit, ai uitat ce-i sărăcia, ce înseamnă să roboteşti o viaţă întreagă numai ca ăştia să-şi bea liniştiţi şampania, ce faci aici pe nebunu', cine te crezi?!, du-te pe teren şi joacă fotbal, pentru popor, pentru ţară, pentru comunism, iar pe duşmanii poporului lasă-i în seama noastră, ai înţeles?!, pe femeiuşcă poţi s-o fuţi, e treaba dumitale, democraţia populară te sprijină în asta, dar spune-mi, cum e femeia?, poate fi fututã?, răspunde, în curva de mă-ta, alteori nu ţi se opreşte clanţa!, nu înţelegi?, ţi-am spus să-mi răspunzi. Acu' la asta ce să răspund, tovarăşu' general-colonel? Cum adică, mai întrebi ce să-mi răspunzi, tovarăşu' Puskás?, adevărul, tovarăşu' Puskás, întotdeauna numai şi numai adevărul, deci, poate fi fututã sau nu poate fi fututã?, da sau nu? Da sau nu? Toate femeile pot fi futute, tovarăşu' general-colonel. Bun răspuns, acu' du-te-n pizdă, nu vreau să te văd o vreme, e clar? Raportez, e clar. Corect, dumneata eşti un trişor.

CAPITOLUL 6

A ieşit la iveală

Prânz, plan secundar: bulevard

Mamei nu-i plăcea cartea mea despre fotbal, ba, mai mult, în general nu-i plăceau cărţile despre fotbal. Asta a ieşit la iveală în felul următor. Ori de câte ori puteam, luam prânzul împreună. Lucru care aşa merge începând din 1980, cel puţin de 300 de ori pe an, deci, 27 ori 300, asta înseamnă 8 100 de ocazii, cel puţin două ore, astea sunt 16 200 de ore, păi, e deja ceva, la care se mai adaugă diverse alte împrejurări, la fel, momentele când mă gândesc la ea. În asemenea ocazii, aş putea să merg până la ea, locuieşte aproape, la niciun sfert de oră, mers agale, dar nu, îmi place mai mult să-i privesc fotografia. O imagine din 1971, făcută de prietenii noştri din redege, care apoi, în condiţii aventuroase, cuibăriţi în compartimentul secret, amenajat în acest scop, al portbagajului unei maşini, au emigrat în Bundesrepublik. Kitty, fata, cât pe ce să moară, leşinase, iar creierul n-a primit suficient oxigen, au tratat-o două săptămâni într-un spital din Hamburg, a plutit între viaţă şi moarte (întâmplarea am auzi-o povestită cu expresia asta şi, iată, la fel o transmit şi eu mai departe), acum locuiesc undeva, prin preajma Husum-ului, băiatul mi-a servit drept model pentru antrenorul de fotbal, care acasă vorbeşte numai şi numai despre mingile căzute în canal (Călătorie în adâncul celor şaişpe metri, 2006, p. 31). Dar că din cauza asta li s-ar fi paradit căsnicia este ficţiune. Nu li s-a paradit. Îşi petreceau plăcut serile povestind despre mingile căzute în canal. În fotografie, mama zâmbeşte în obiectiv cu privirea ei de ştrengăriţă, care — dacă ar exista simţ stilistic în creaţie — ar fi proprie exclusiv unei vieţi uşoare, plăcute, strălucitoare. E vară, stă rezemată cu coatele pe spătarul unui scaun din grădină, braţul îi este cărnos, aşa cum mi-l amintesc dintotdeauna. Un braţ de vară cărnos, frumos, de femeie. Lângă ea stă prima mea soţie, zâmbeşte dulce spre mama, are burta ca o farfurie plată, de argint. Pornind de la această imagine, nu există ceva la care nu m-aş putea gândi.

Mama locuieşte la capătul celălalt, cel de jos, al bulevardului, cum am mai spus, aproape de fluviu, încă nu e zonă inundabilă, dar deja cu o însemnată cantitate de ţânţari, la etajul întâi, lift nu este, ceea ce va crea probleme serioase, uneori creează chiar şi acum, în asemenea situaţii, cei doi

meteorologi, aşa-şi numeşte mama genunchii, deloc nu pot umbla pe scări, dar chiar dacă genunchii sunt ceva mai cu chef, deja numai cu ajutor sunt în stare să urce scările. Am angajat o femeie din Ardeal, acum asta-i moda, găteşte, merge la cumpărături, o spală, ar şi povesti cu ea, dacă măicuţa mea dragă ar fi dispusă, „o tanti din Ardeal“ — tanti!, e cu douăzeci de ani mai tânără decât mine. Mama a ţinut morţiş să locuiască la etaj, oricine poate intra pe fereastră, dar cine să intre?, îţi spun eu, oricine. Se uita la mine de parcă aş fi fost un matricid. De altfel, direcţia asta nu era tocmai greşită; pe vremea aceea, în urmă cu mai bine de douăzeci şi cinci de ani, ne certam din orice, mai exact, aproape orice se termina cu ceartă. Atunci începuse mama să îmbătrânească, respectiv, atunci am observat eu asta, faptul că o învăluie umbra bătrâneţii, adică nici nu umbră, mai degrabă ceaţă, o ceaţă umedă, un cenuşiu greu, bălos, în care abia o recunoşteam. Mă enerva fiecare mişcare, fiecare părticică din ea, până şi mirosul ei, fiindcă avea un miros nou, parcă dinadins şi l-ar fi schimbat. Şi durerile ei, pe care, totuşi, nu le puneam la îndoială, parcă ar fi fost numai ca să mă enerveze! Îmi pulsează, băieţelul meu, piciorul, o să vezi, până la urmă va trebui amputat. La care începeam să turbez, deşi, fără îndoială, laba piciorului îi era intens vineţie, arăta îngrozitor. Solzi albăstrii, gălbui, purpurii pe piciorul acela superb.

La piciorul meu te uiţi?

La piciorul tău, la şiret.

E frumos, nu-i aşa?

Frumos.

După ce a împlinit şaptezeci, s-a evaporat tensiunea din noi, oarecum a nimerit în bătrâneţe, şi-a găsit propria bătrâneţe, adică, şi-a regăsit viaţa. Nici eu nu mai eram atât de crispat, nu mă mai îngrozeam că iar mă tratează cu cine ştie ce noutăţi, cu o nouă versiune a ei însăşi. Pentru că asta a rămas, şi asta nu-mi plăcea, acest nou imprevizibil, care nu se poate deduce din ceea ce fusese, nu e exagerarea sau caricatura sau umbra ei palidă, nu, ci cu totul altceva. Ceva înfricoşător. A trebuit, cu precauţia de rigoare, să fac din nou cunoştinţă cu bătrâna asta, cu mama mea, iar relaţia asta nouă, întru câtva subminată (pentru că-i capricioasă), îmi plăcea la nebunie. (Cel mult,

îmi puteam regreta complexul oedipian ce se dezvolta frumos — dar asta este: dinte pentru dinte…)

Bulevardul începea cu un şir dublu de plopi, apoi, partea din mijloc, de la noi în jos, până la oficiul poştal, care, după noile obiceiuri, este jefuit lunar, de două-trei ori (la ghişeul de mandate poştale e o fostă colegă de clasă, Teri, am uitat ce fel de Teri, fusese prima din clasă căreia îi crescuseră sânii, deseori se îmbrăca în rochii cu buline mari, iar la un moment dat a trebuit să observăm că bulina-i bombată, în fiecare zi venea mama ei după ea, cu toate că după niciunul dintre noi nu mai venea nimeni, şi ea deseori îmbrăcată în rochie cu buline, şi părea doar cu puţin mai în vârstă decât Teri, la sâni semănau între ele; încă niciodată n-a fost în stare să ofere informaţii privind semnalmentele, fiindcă-n secunda în care vede pistolul şi punga de nailon, pentru că-ntotdeauna asta şi astfel se întâmplă, pistol şi pungă de nailon, bancnote cu valoare mare, fii amabilă, atunci nu-şi ridică privirea, ci şi-o lasă îndată în jos, cu teamă că dacă se uită la hoţ, el o împuşcă, poliţiştii deja nici n-o întreabă, completează şi singuri procesul-verbal, Teri stă indiferentă lângă ei; era cât pe ce să n-o recunosc când ne-am întâlnit după atâţia ani, dar, de obicei, eu merg la celălalt ghişeu, la cel cu scrisori, căci în ceea ce priveşte banii, folosesc transferul bancar), partea din mijloc revine castanilor, de aici relaţia mea înfocată, atât de potrivită pentru aducerile-aminte, cu castanii, apoi urmează şirul platanilor, porţiunea cea mai arătoasă, se iveşte pe neaşteptate infinitul, într-un fel, parcă Dunărea ar fi marea, şi pe sub grădini ar putea, oricând, să se ivească misterioasa corabie a lui Fellini. Cât timp am fost la spital, majoritatea plopilor au fost tăiaţi, cică din motive de siguranţă, iar castanii, în aşa hal mutilaţi, cică în interesul lor, încât nici mama lor nu i-ar recunoaşte. Incredibil de rece mă lasă copacii. Totuşi, îmi cade bine să mă plimb până la mama prin tunelul crengilor umbroase ce se îmbrăţişează primăvara târziu. Sunt unii care se gândesc la câte un copac ca la o vietate în toată regula — interesant mod de a gândi. Bine că nu de-a dreptul ca la un Józsi!

Aşa merg lucrurile

Consider un mare dar ceresc faptul că pot îmbătrâni împreună cu mama. Parcă ar fi recompensa lui Dumnezeu. Prin urmare, s-ar putea să fi făcut (totuşi) ceva bine. Teoria asta, poate puţin simplificată, despre lume generase o oarecare disproporţie, mama fiind cât se poate de atentă, cu un spirit critic tot mai pregnant, la chiotele mele, de natură personală, ontologică, istorică şi de istoria creaţiei, referitoare la îmbătrânirea ei, ba, mai mult, la îmbătrânirea noastră. Băieţelul meu, a spus apoi într-una din zile, cu voce foarte moale, în care încă nu am putut identifica semnele prevestitoare de furtună, o iubeam atât de mult, o iubeam din ce în ce mai mult când îmi spunea astfel, nu găseam nimic ridicol în felul cum mi se adresa, lăsam vorbele să-i treacă prin mine, ca un erou din romanele lui Krúdy cuvântul violoncel, înainte să se întâlnească în cimitir cu marea şi unica dragoste (din acea zi) a vieţii sale, am vuit prelung în mine băieţelul meu, în timp ce precaut, fără să mă aplec, disciplinat, din muşchii coapsei, fără să-mi mişc mijlocul, m-am aplecat lângă ea, în vechiul fotoliu (Biedermeier) al familiei,

Un singur lucru

în care la vremea respectivă stătea bunica, mama mamei, surprinzător de înaltă chiar şi cufundată-n bătrâneţe, un cal ciolănos de corvoadă, stătea şi croşeta, şi croşeta, şi croşeta, fiind tot mai puţin probabil să nimerească persoana cu care tocmai vorbea, spre final, eu devenind deseori Veronka, de la Dunaszerdahely, camerista de odinioară, cum că slovacii mi-au făcut mult bine, am învăţat de la ei ce-i modestia, şi că din mine lipseşte dorinţa de parvenire, şi ea ştie să aprecieze asta, numai la băieţi n-ar trebui să mă uit cu nişte ochi atât de strălucitori, pentru că ăia toţi vor doar un singur lucru, dar şi noi, femeile, adăuga râgâind-rânjind, de parcă în acelaşi timp ar fi vomitat şi ar fi mâncat, aşa râdea bunica, vrem doar un singur lucru!,

Aşa merg lucrurile, continuare

mă uluieşte, băieţelul meu, iar şi iar sincer mă uluieşte că uiţi complet, dar complet, de la o zi la alta, de la o oră la alta, parcă ai uita dinadins că sunt bătrână, că am îmbătrânit, mi-au îmbătrânit celulele, am îmbătrânit peste tot, băieţelul meu, nu numai mâinile, pe care mi le atingi cu atâta drag, nu mă întrerupe, mă prinzi atât de frumos de mână, uşor, parcă aş fi un pui de pasăre, şi-mi place când mă prinzi de mână, şi-mi place când îmi săruţi mâna, îmbătrânirea mâinilor nu mă deranjează, dimpotrivă, pielea mi s-a făcut mai mătăsoasă, chiar aşa, parcă ar fi învelite cu o mătase scumpă, străvezie, lucesc frumos, iar tu chiar că scrii frumos despre ele, nici măcar nodurile, tot mai mari, de la încheieturi nu mă deranjează, cu toate că-i dezgustător ca la bătrâneţe să crească din mine numai aşa, pur şi simplu, noduri, dar să lăsăm asta, să rămânem la frumuseţe, nu muncesc, băieţelul meu, din cauza asta mi s-au făcut mâinile frumoase, dar mi-au îmbătrânit şi celulele inimii, ale plămânilor, ale ficatului, ale rinichilor, ale intestinelor, băieţelul meu, mama ta are nişte celule intestinale nenorocite şi putrede, la fel, nişte celule cerebrale nenorocite şi putrede. Îţi spun, deci, din nou, cât mai pot: mă bucur dacă nu se mai întâmplă nimic. Dacă ziua e goală. Sentimentul ăsta e contrazis, dar abia dacă, de faptul că sunt fericită când te văd. Dar nu sunt fericită că mă trezesc. Când mă trezesc, o juma' de oră bună mă prefac c-aş dormi, ca ardeleanca asta cu un cur atât de mare, ştiu îi datorez o imensă recunoştinţă, să nu mă poată înhăţa îndată, să nu mă poată strivi cu bunăvoinţa ei, cu dorinţa ei permanentă de a mă ajuta, în jumătatea asta de oră a trândăviei libere şi iresponsabile, îmi imaginez dinainte cum o să fie ziua, văd timpul, ca pe un pârâu, băieţelul meu, pe mine Einstein ăsta mă lasă rece, iar în pârâu văd, ca o insulă sau copaci aplecaţi spre apă, întâmplările care-ar putea avea loc. Am observat şi faptul că pentru asta îmi trebuie din ce în ce mai mult timp, iar în final o să am nevoie de o întreagă zi ca să-mi imaginez dinainte întreaga zi. Poate că atunci am să te întreb, totuşi, câte ceva despre Einstein. Ei, glumeşte băbuţa, atunci în zadar te-aş mai întreba. Deja, chiar şi acum! Înţelege o dată pentru totdeauna, omul este într-o situaţie mult mai rea decât pare. Asta-i bătrâneţea, această „situaţie mult mai rea". Şi e singura realitate. Ar trebui să fac tot timpul pipi pe mine

ca să-mi înţelegi clar situaţia. De altfel, să ştii, ştiu că ştii, că uneori fac pipi pe mine. Mi-au obosit muşchii, mi-au obosit toţi muşchii. Aşa merg lucrurile, îţi aminteşti?, Kurt Vonnegut junior. Să nu-ţi ştergi balele de pe barbă, să-ţi laşi sevele trupului să se prelingă, să ţi se-ntâmple să nu-ţi recunoşti propriul copil, să faci scandal cu vorba, cu fapta şi neglijenţa, să ai brusc iniţiativa de a ieşi în pielea goală în balcon, să nu te sinchiseşti de ţânţari, păi sigur că da, comuniştii lichidau ca lumea ţânţarii, pur şi simplu sunt buni, atât, în privinţa lichidării poţi avea încredere în ei, cu toate că la aşa ceva şi necomuniştii sunt buni, suntem buni la de-astea, să aştepţi până când spectatorii îşi ocupă pe-ndelete locurile în lojele de vizavi, iar atunci să începi să urli, ca viermele ferecat în lemn, că eu sunt mama celebrului scriitor, hohotind şi cu mucii ajungând până la buze, să fie clar pentru toată lumea, deşi nu se ştie exact de ce anume, dar că tu eşti vinovat, băieţelul meu.

Intermezzo despre veşnicie

Ce bine ar fi dacă în asemenea momente nu mi-aş aminti propoziţia lui Camus din Străinul, că omul este întotdeauna puţin vinovat. Dacă aş căuta, mai degrabă, refugiul la prinţul de Lampedusa: Nu-i voie să urăşti decât veşnicia.

Prânz, plan secundar: tanti din Ardeal

Cum mă duc alene prin tunelul de crengi spre mama, spre prânzul de duminică, meniu care, în mod ceremonios, este întotdeauna acelaşi: supă de carne şi şniţel cu garnitură de cartofi cu pătrunjel, mama exprimându-şi părerea, pot să fiu tot atât de sigur de asta, pe cât de sigur sunt că soarele răsare în fiecare zi (de a doua zi), că, de fapt, s-ar potrivi o garnitură de salată de cartofi, dar duminica următoare din nou sunt cartofi cu pătrunjel, iar ea din nou îşi exprimă părerea cu ce garnitură ar trebui să fie servită într-o lume normală mâncarea asta foarte simplă, dar de foarte bună calitate, iar eu am să mor înainte să am curajul s-o întreb: de ce nu este, măcar o dată, şi la noi, concret, la ea, cu salată de cartofi, o, mamă, spune-mi, de ce e-aşa?, simt, păşind pe tabla de şah sălbăticită, neregulată a petelor de umbre şi lumini, că nu sunt nici regi, nici regine, nici ture, nici pioni, nu e nimic, sunt doar paşi, reguli fără regulă, de parcă în apropierea-îndepărtată aş fi singurul care trăieşte, mai exact — bineînţeles —, eu şi mama suntem cei care trăiesc, şi câteva păsări, a căror identificare nu numai că-i anevoioasă, dar mă şi lasă incredibil de rece, vrăbii, ciori, mai precis, rândunici, probabil, pesemne şi sturzi. Tot ce nu-i vrăbiiciorirândunici sunt sturzi. Sau chire de baltă.

Azi, mămica e bine dispusă, m-a primit femeia din Ardeal, în a cărei privire parcă de fiecare dată s-ar fi văzut că mă recunoştea mai devreme cu o străfulgerare decât s-ar fi văzut în privirea mea acelaşi lucru. Deşi eu aveam o sarcină mai uşoară, puteam lucra pe bază de excludere. Cine, ce? Urechile nu-mi rezonau la cuvântul mămică. Femeia a repetat, iar eu am dat din cap, asemenea fostului meu profesor de religie, şi, aidoma lui, nici eu nu semnalam prin asta că aş fi de acord, nici măcar în cea mai mică măsură, cu, îmi permit să spun, infatuarea involuntară, amabilitatea umilitoare a propoziţiei — dar ce tot tropotesc aici?, cum îşi permite gâsca asta cu un cur atât de mare să vorbească aşa despre mama?! —, am dat din cap, da, înţeleg ce spune. Uneori, nici măcar nu mă puteam uita la ea, mă enerva la culme, în schimb, eram la mâna ei; cele obişnuite. Femeile din Ardeal, pentru mine „tanti“, se schimbau una pe alta, respectau, după câte mi-am

putut da seama, etica protestantă a capitalismului, ţepile trase omului erau mici, păcălelile, cu care corectau contractele (verbale) echitabile, erau mărunte şi ingenioase, dar pentru că mărturia disciplinei era compensată de umanitarismul bazat pe dependenţă, treburile astea nu erau complicate, nu presupuneau o josnicie nemijlocită, nici înşelătorii de mai mare anvergură, la urma urmei, pot fi înghesuite în secularul imperativ ardelenesc privind dăinuirea, vieţuirea, adică, mai degrabă, supravieţuirea, fără să fie lezate, cât de puţin, cele zece porunci (de fapt, chiar că-i vorba de nişte petitesses cărora nu merită să li se dea importantă: administrarea mai lejeră decât se cuvine a banilor de coşniţă, imprimarea unor cadenţe noi, reinterpretarea creaţiei, convorbiri telefonice nocturne, în şoaptă, privind organizarea botezului în sânul numeroasei familii de la Cluj, regruparea, în scopuri personale, a rezervelor de hârtie igienică, deci, cam aşa ceva). Mama, mobilizându-şi însemnatele rezerve interioare, se străduia să fie nesuferită, în mod clar se ostenea, se căznea, se chinuia să fie cât mai rea cu ele, căuta greşeli şi le găsea, iar dacă nu, atunci numea drept greşeală ceea ce găsea. Fiecare se considera mai puternică decât cealaltă, dispreţuindu-se, astfel, reciproc.

Pentru moment, din mama tocmai ieşeau tuburi. Imaginea asta cu şerpuiri şi curbe, ce intrau şi ieşeau din mama, era atât de dramatică, încât de fiecare dată trebuia să mă obişnuiesc cu ea. Îşi puse peste genunchi şi piept legendarul pled galben, „pledul-cu-fluturi“. Nu i se mai vedea trupul, a dispărut, parcă ar fi rămas numai un cap ce vorbea; asta mă deranja, faptul că-i lipsea trupul. Nici mama nu mă salută, când am intrat, dorind parcă să demonstreze că ardeleanca minte, începu să mormăie indispusă, femeia asta mi-a spus, păi, iată, cât e de cumplit, nici măcar nu pot să le reţin numele, locuinţa asta e mai ceva ca Gara din Kiev, pleacă şi vin cum vor ele, manevre de triaj, toate-s Réka şi Kinga şi Kincsõ, atenţie la linia a doua, există numele de Zsuzsonna, cu „o“?, e totuna, asta de acum e Júlia, îi spun, Júlia dragă, dumneata faci mizerie exact în timpul curăţeniei, pentru că, ştii, are obiceiul să ducă la tomberon gunoiul, sacul cu praf de la aspirator şi ce-o mai fi, şi aduce din grădină mizeria, i se lipesc de talpa pantofilor bucăţi de pământ, bucăţi întregi de pământ sau naiba ştie ce, sac cu praf, jos, bucăţi de pământ, sus, or, asta pe mine, băieţelul meu, mă enervează din punct de vedere logic, sper să înţelegi la ce mă gândesc, şi ce crezi că se întâmplă?, se uită la mine, ridică din umeri, îmi zâmbeşte dulce, eu văd asta

şi ştiu să apreciez, deşi, nu uita, la mine n-are trecere curul ei mare, carevasăzică, îmi rânjeşte ca o grămadă de cartofi noi, cum se obişnuieşte să se spună în domeniu, parcă ar fi o fătucă atotştiutoare, deci, femeia asta mi-a spus, păi, Lilike, în sfârşit a învăţat, n-a fost simplu, dar deja nu-mi mai spune tanti, păi, Lilike, that's fucking life, pârâul acela cristalin din Ardeal, ce murmură cuvinte de aur, ei, ce spui de asta?, numai din izvor curat, m-am uitat la ea uluită, iar ea aduna cu indiferenţă bucăţile de pământ căzute de pe talpa pantofilor, dumneata ştii engleză?, nu, distinsă cucoană, dar acasă mă uit mult la televizor, ei, ce spui de asta? Ce să spun, asta-i fucking life, mamă.

Dădu a lehamite din mână, spune, la ce lucrezi, văd, nu vrei să răspunzi. Asta-i una, adică, una bucată propoziţie, cap-coadă, fără semn de întrebare, rostită dintr-o suflare, spune-la-ce-lucrezi-văd-nu-vrei-să-răspunzi. După bunul ei obicei, a închis îndată ceea ce nici nu deschisese, şi să-mi imaginez, până m-a aşteptat a vrut să se gândească la mine — asta-i demn şi salutar, nu-i aşa, băieţelul meu? —, dar tot timpul îi apărea în faţă o pereche de şosete, în loc să-şi amintească de mine îşi amintea, iar şi iar, de o pereche de şosete, şosete trei sferturi, din lână, cu model Prince Gall, le primise pe vremea când avea în jur de zece ani — epoca mea dolofană! —, atunci când pe Wall Street izbucnise panica, oamenii săreau de la ferestre, mama îşi trase şosetele, dar nu pentru asta le-a primit, ci pentru schiat, şi în amintirile ei oare şosetele astea îmi vor ocupa deja definitiv locul?, aceste obiecte, fără îndoială, de calitate, dar mai ales călduroase?, dar orişicât, nu-i aşa de simplu!, şi mă privea iscoditor. Şi că, totuşi, oare n-ar trebui să mă lupt împotriva acestor şosete? Să faci pe viteazul, băieţelul meu, să te încaieri. În jurul ochilor i se vede cel mai tare bătrâneţea, e zona cea mai străină pentru mine din trupul ei.

Prânzurile se desfăşurau deopotrivă, în timp ce aşteptam să ni se aducă supa, mama întotdeauna, şi acum, îmi povestea şoptind — iată, cât e de cumplită şi situaţia asta, băieţelul meu, sunt nevoită să şuşotesc în propria locuinţă, de parcă aş fi o servitoare! — despre grozăviile petrecute în săptămâna care tocmai se termina, despre tot felul de umilinţe şi trădări, adică, despre felul cum se purta tanti din Ardeal, care era tocmai la rând. Greu mi-am dat seama că mama tratează realitatea, cum o să şi spun, destul de jucăuş. Se uită cu ochii ei, de un albastru-cenuşiu superb, într-ai mei, sau

fuseseră deja căprui odată?, atunci, să fie căprui, se uită cu ochii ei, de un căprui superb, într-ai mei, încrederea se îngemănează ca o străfulgerare, iar în lumina asta orbitoare, mama minte de îngheaţă apele. Dacă o contrazic, dă a lehamite din mână, mă aprobă, sigur că da, sigur că da, de data asta ai dreptate, dar, de fapt, este aşa cum spun eu, şi spune mai departe; dacă o ascult fără să protestez, se repede la mine triumfătoare, eşti băiatul mamei, băieţelul meu, păi, nu de-aia ai devenit scriitor, ca din faptele rigide şi de neînţeles şi inacceptabile ale realităţii să fabrici faptele misterioase şi suportabile ale realităţii? Greşesc dacă, drept urmare, o întreb despre cărţile mele, supa soseşte întotdeauna încă înainte să mă simt ofensat.

Am împins fotoliul mamei la masă, am scos de sub ea una dintre perne, e bine la înălţimea asta?, ce tot întrebi?, ştii că-i bine, cu două perne nu-i bine, cu una-i bine, la îmbrăţişare trebuie deja să am grijă să n-o zdrobesc, păsăruică, încă în prima clipă cât pe ce să mă împiedic de omoplat, parcă nici n-ar mai avea carne, parcă s-ar fi împuţinat, s-ar fi uscat, numai oase. Din cauza asta există mult pomenitul proiect-mână. Mai degrabă îi ţineam mâinile; şi-n cazul ăstora au apărut tot felul de schimbări, deformări, noduri, dar mâinile i-au rămas aceleaşi apariţii elegante, umflăturile, în mod vizibil, nici măcar nu le aparţineau. Îmi cade bine să spun asta, îmi cade bine s-o răsfăţ pe mama, astea nici nu aparţin mâinilor tale, se poate face abstracţie de ele. Poate că oasele îi sunt slabe, dar ea, nici vorbă, se răsti la mine cu atâta fermitate, încât mai bine mi-am închis ochii, cum adică să nu le aparţină?, ce mai cochetărie, şi, mă rog frumos, atunci să fac bine şi să-i spun, în cazul în care nodurile nu aparţin mâinilor, atunci cui aparţin?, şi, mai ales, cui aparţine durerea, durerea s-a consolidat deja, o înjunghie în fundalul ăsta durabil când, de pildă, îşi mişcă degetele, abia mai poate să ţină până şi tacâmul în mână, ar prefera s-o hrănească cineva, numai că ştie, eu, de exemplu, aş suporta greu să văd aşa ceva, ar avea de suferit exigenţa mea pentru armonie, celebra mea seninătate ontologică, băieţelul meu, tu eşti la fel de îngrozitor cum e şi Goethe ăsta, numai că nu eşti un scriitor atât de mare, aşa că-i posibil ca nodurile să nu le aparţină mâinilor, dar nodurile sunt dureroase, iar durerea îi aparţine ei, şi, de altfel, de ce mă prefac că m-aş pricepe la fotbal?

Of. Întrebarea răsuna cu vocea aia obosită, resemnată şi de luare la rost, pe care părinţii vorbesc când aşteaptă ca rodul pântecelor lor să enumere, fără

greşeală, bogăţiile naturale ale ţării — bauxită, ’mnezeii mă-tii, bauxită, nu aluminiu! —, fiind întru câtva şi o ameninţare, de parcă omisiunea privind minele de sare ar fi nu numai zenitul prostiei şi al inculturii, ba, mai mult, promontoriul lor stâncos, ci şi o vină morală, nevrednicie şi rebeliune. (Să-mi văd copiii adulţi e una dintre cele mai mari eliberări: deja niciodată n-o să trebuiască să fac investigaţii, ca un paznic suspicios al moralei, te întreb pentru ultima dată!, în Ucraina, creşterea caprelor are sau nu o pondere însemnată; ce bine!) Asta se întâmpla pe 23 iunie, 2006, îmi amintesc, fusese ziua cea mare a lui Zidane. M-a uimit remarca. Mama îmi trata cărţile binişor (un cuvânt care, aşa cum am amintit deja, îi aparţinuse tatălui meu, iată, deja fiecare cuvânt aparţine cuiva, aş putea spune cu tristeţe, simţind teascul Zeitgeist-ului) de arogant, se bucura, în cazul în care se bucura, de succesul lor, dacă aveau. Altfel, vorbea despre scrierile mele asemenea unui secretar, cu gândire constructivă, al Uniunii Tineretului Comunist, care n-ar vrea să măture sub preş problemele ce nu se doresc definite mai îndeaproape — copii, au trecut deja vremurile alea! —, ba mai mult, invită la o gândire comună privind căutarea sinceră a rezolvărilor. Nici asta nu i-am spus-o niciodată. În schimb, într-adevăr, ştia pe dinafară recenziile laudative — aici, în cazul ei, câteodată cantitatea trecea în calitate, „indiferent ce, dar să fie mult“ (vorba celebrei actriţe-cântăreţe Hanna Honthy), făcându-i o plăcere aparte când numele îmi era tipărit cu majuscule şi cu/ sau aldine, pe deasupra mai apărea şi o fotografie; era conştientă de primitivismul ei, şi-l asuma cu combativitate —, despre cele proaste demonstra, nu cu puţină inventivitate, dar semnalând, totuşi, parcă drept digresiune, că-i vorba de o bagatelă, că sunt superficiale, texte scrise de mântuială, un fel de gândire nechibzuită, simplă, un fel de, băieţelul meu!, multe un fel de-uri expuse neglijent şi cu lipsă de talent în băltirea malevolenţiei provinciale personale, n-am contrazis-o, mai exact, înainte de ’90, un „mercenar moscovit“ grăbit, fără să dorească dovezi, la nimereală, analizase orizontul critic înnorat. Dacă vreuna dintre cărţile mele ajungea pe vreo listă, decupa ştirea din ziar şi o lipea pe uşa de la bucătărie, arătând-o tuturor. Uşa scârţâia, scotea un sunet dureros, asemenea unei fiinţe vii. În sinea ei, traducea succesele în limbaj fotbalistic, să simtă cât valorează. În mod neaşteptat, egalitate la Dorog; iar într-o zi mi-a spus: asta-i ca şi cum ai fi jucat pe Maracana, în faţa a o sută douăzeci de spectatori, cu Edson Arantes do Nascimento. Apoi, după o mică pauză, adăugă: în spatele lui Edson Arantes do Nascimento. Nu pe mine mă plasa mai în spate, ci îşi

imagina subit în faţa ei o structură, o echipă, să spunem că una de genul celei cu Gilmar — Djalma Santos, şi-mi căuta locul înăuntrul ei, ar fi fost ridicol ca Tostao să fie luxat şi aşa mai departe, iar în cele ce urma îşi ţesea tot felul de vise grandioase despre această echipă, nicidecum despre grandioasele mele romane. În ochii ei, am ajuns pe culmile literaturii când Academia de Fotbal din Germania mi-a înmânat, pentru carte, elogiile sale de gradul doi, ocazie cu care, la seara de gală de la Nürnberg, am avut ocazia să dau mâna cu marele Beckenbauer. Fiul meu a dat mâna cu Beckenbauer, cântărea situaţia, prin urmare, eu sunt mama celui care a dat mâna cu Beckenbauer. Mama nicidecum nu era snoabă, dar cunoştea ordinea din lumea fotbalului, ierarhia, la astea se referea consternarea ei. Franz şi fiul meu, suspină fericită, eroul meu!, asemenea cuiva care chiar că nu poate aştepta mai mult de la viaţă.

Ofensată, Júlia a luat de pe masă oala cu supă, ofensa ei n-avea un motiv explicit, doar dacă nu faptul că ştia — ştia —, în asemenea ocazii mama întotdeauna chefneşte acelaşi lucru: oala n-o punem pe masă; în veci n-am s-o fac să înţeleagă treaba asta. Dar, propriu-zis, o aţâţa exclusiv un aspect: curul mare al femeii. Cum e asta? Parcă femeia care o îngrijea ar fi avut curul mare în mod special ca s-o irite pe ea personal — spune-mi, băieţelul meu, o ardeleancă n-are mai degrabă buci?, la urma urmei, tu eşti marele stilist! —, parcă ani, decenii la rând ar fi stat la umbra brădetului, acolo, în dulcele Ardeal, şi şi-ar fi îngrăşat, şi-ar fi tot îngrăşat bucile, şi tot timpul, sub dictatura lui Ceaşcă, şi-ar fi îndopat capul, cu o conştiinciozitate perfidă, cu toate giuvaerele şi rozetele tradiţionalei bucătării ardeleneşti!, băieţelul meu, apoi, în continuare, în libertatea asta nouă, ciudată, est-europeană, deja cu chipsuri, cola, diferite sortimente de hamburgher (despre care, de altfel, spune că sunt din carne de satană), toate astea, numai şi numai ca să-şi îngraşe bucile, pentru ca, apoi, cu astea s-o şicaneze pe mama mea dragă.

Mama îmi spune verde-n faţă (arie)

Problema nu constă în faptul că nu te pricepi, asta-i o chestiune de fapt, dar deja nu mă mai doare, o vreme m-a durut, dar acum nu mă mai doare, ci că vorbeşti despre fotbal. E altceva să te uiţi la joc, şi cu totul altceva să vorbeşti despre el. Problema e cuvântul, băieţelul meu, şi nu urla şi nu fi ironic — păi, sigur că da, o să mor prost dacă nu-mi spune mămica —, pentru că am dreptate. Fireşte că şi privitului îi aparţine cuvântul, sporovăiala, dar asta-i cu totul altceva, stai pe marginea terenului şi între timp merge gargara, acolo nu tu vorbeşti, ci se vorbeşte, există vorbirea, tu ai spune că vorbeşte terenul. Asta îmi place, ţi-o cumpăr. Eu toată viaţa mea asta am făcut, am stat pe marginea terenului, acolo poţi fi ştie-tot, informat, părtinitor, ţicnit, tot ce vrei sau totul la un loc. Nu eşti mulţime, dar nici nu eşti tu însuţi. Aparţii jocului. Un astfel de om este liber, nu numai cel care joacă, dar şi cel care se uită. Toate astea plutesc în aer, drăguţule, le absorbi, şi când te învăluie sub forma unui linţoliu umed de ceaţă, abia vezi barele porţilor, sunt tot mai îndepărtate, arbitrul se gândeşte în fiecare clipă să fluiere sfârşitul meciului, dar şi când întreaga vale scoate scântei în lumina soarelui, nu mai ştii nici măcar unde se termină terenul, nicăieri, băieţelul meu, poţi vedea cu ochii infinitul, adineaori, barele din ceaţă ale porţilor, acum, clipitul des în lumina soarelui. Dar astea sunt scrieri! Aduceri-aminte, articolaşe, nuvele! Cicluri de nuvele! Sonete! Cărţi întregi! Văzând chiar şi numai copertele tematice, mă şi apucă o plictiseală atât de intensă, la care Pascal nici măcar nu putea visa. Mă uit la o astfel de copertă verde, fiindcă, teribil de ingenios, ele sunt, în general, verzi, verde, asemenea gazonului ce semnifică întreaga lume, deprimant de original, nu-i aşa?, şi pe loc trebuie să casc. Mă apucă o criză de căscat, un tsunami al căscatului, băieţelul meu. La asta să te gândeşti. Subit, toată lumea a devenit fotbalist, dar în mod categoric are măcar amintiri, aceste tirade despre antrenamentele severe, dar juste (un nenea Imre), apoi o echipă, de care este nevoie, dar, of, nu este, un eldorado de categoria a treia, plin de praf şi de pir, epoca de aur dispărută a mahalalei, accentuat, spiritualitatea distinsă într-un mediu degradat, vezi să nu mor!, ce să zic?! Alifia gerozan drept ambrozie, nu te amesteca în asta, băieţelul meu. Mituri mărunte, trişori îmbătrâniţi, care printr-un hazard fatal

n-au făcut o carieră strălucită („mi s-a paradit glezna, deşi Öcsi mi-a spus clar, verde-n faţă: fârtate, tu eşti asul“), toată această încălzire greţoasă la minciunile amintirilor de limonadă, la focul de tabără fermecător, lasciv al minciunilor, asta este!, iar marile mituri, naţiunea fotbalistică, Echipa de Aur, ca pisc al istoriei ungureşti, regele Mátyás şi băieţii… Bern, 1954, astea nu sunt răni naţionale, ci mocirla-nostalgiei, smârcuri-sentimentale, băieţelul meu, parodia-morţii naţiunii, bâlbe, kitsch! Şi dezmierdările astea familiare, băşica, şi Flóri, şi Öcsi, şi Didi, şi Dodó, intensitatea asta clocită, stătută, ca atunci când mă aşez în fotoliu după cineva străin şi simt încă, scârbită, căldura, toată această ruşinoasă evlavie suplimentară! Nu poţi să-ţi pui piciorul în locul lui Dumnezeu, e o rezolvare doar pe jumătate, ridicolă, sau, mă rog frumos, atunci înşfacă frumuşel Cerul şi mardeşte-L, un meci dur, teren cu gazon excelent, a arbitrat Bircsák, sau, mă rog frumos, ca un agnostic cinstit, bucură-te de o tuşă. De altfel, şi cunoaşterea completă a unui teren de fotbal are limite teoretice! Ceea ce nu exclude, băieţelul meu, să ne rugăm, să ne închinăm înaintea unei lovituri de unşpe metri, trebuie să implori mingea, poate să spună oricine, orice, trebuie să te închini în faţa ei, să te rogi să intre în plasă… Acu’ am pierdut şirul… Din cărţile astea, dacă omul n-are grijă, până la urmă află ce este realmente esenţa fotbalului. Viziune, şiretlic intelectual, oameni care fac pe deştepţii. E îngrozitor, sunt plini de artă! Bărbaţi pe cale de îmbătrânire, n-ai observat?, toate astea sunt scrise de bărbaţi pe cale de îmbătrânire, iată cauza miorlăielii, a nostalgiei după vestiarele cu miros de transpiraţie, ca să mă opresc aici. Băieţelul meu, şi tu eşti un bărbat pe cale de îmbătrânire. Lasă repede totul baltă. Bărbatul pe cale de îmbătrânire nu-i o categorie, n-are şvung. În cazul bărbatului pe cale de îmbătrânire e vorba numai şi numai de îmbătrânire, asta-i veştejire curată, nimic altceva. Isterie veştejită. În femeia pe cale de îmbătrânire cel puţin pulsează drama, are miză. Bărbatul pe cale de încărunţire, mda, mai e ceva. N-am vrut să te supăr.

Cont

Asta-i adevărat, nu vrea să mă supere, dar n-o interesează dacă mă supără. O interesează să se exprime cât mai exact. Pe măsură ce trece timpul, toată lumea se înăspreşte întru câtva. Şi mama a devenit mai aspră. Mă iubeşte, în privinţa asta nu e nicio schimbare, şi, ăsta-i cel mai important aspect, dar deja nu mă mai dezmierdă (cum l-a dezmierdat pe tata până-n ultima clipă), nu mă protejează. În timp ce mă menţine-n permanenţă la statutul de copil, din cauza asta asprul este aspru. Deja nu-mi spune (sau dacă da, nu aşa) să-mi pun fular şi să mă îmbrac în straturi. Rezolvă-ţi singur problema, sugerează chipul ei încremenit. Nu sunt dădaca ta. Am încredere în tine, dar nu aştepta de la mine puterea de care ai nevoie. Îţi pot da numai atâta siguranţă cât pot să-mi dau şi mie. Astfel îi vorbea chipul. Ne-am cufundat în mâncatul şniţelului. Acoperi cu şerveţel de hârtie şniţelul, te aşezi peste el, îmbrăcat cu pantaloni de un alb fin, ca porţelanul, iar dacă respectivul şniţel este bine pregătit, musteşte pe dinăuntru, dar nu-i unsuros, atunci nu ţi se pătează pantalonii. Oho, de câte ori am auzit asta! Apoi, întotdeauna: Desigur, voi nu mai ştiţi ce-s ăia pantaloni de un alb fin, ca porţelanul. Nu mă răstesc la nimeni, dar, de altfel, de ce trebuie să te rog în fiecare duminică, băieţelul meu, să-mi tai carnea? Asta numeşti tu delicateţe? Asta nu-i delicateţe, e bădărănie. Ştii bine, pentru că ştiu că ştii, că nu pot s-o tai, îmi tremură mâinile, dar şi dacă nu mi-ar tremura, tot n-aş avea putere, şi chiar dacă aş avea, tot n-aş putea, fiindcă namila aia de floricică din Ardeal niciodată nu ascute ca lumea cuţitele. Menţionez, nici tu nu tai carnea, ci o ciopârţeşti. Crezi că nu ştiu că nu ştiu. Că nu ştiu că sunt slabă? Dar când să fiu slabă dacă nu acum? Îşi aplecă încet capul şi privi, tot privi pledul galben cu fluturi. Tenul îşi păstra vechea nuanţă de un creol seducător. O prinţesă arabă — mama putea fi văzută şi astfel. Să mergem în salonul verde, adică, să-i împing înapoi fotoliul şi să pun şi a doua pernă sub ea, cafeaua s-o bem acolo. Şi că Júlia asta ar şti să facă, dar aşa, ca lumea, fireşte, numai cafea turcească, ehei, băieţelul meu, mare doamnă-i istoria. (De altfel, în secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, Ardealul avea zilnic relaţii de serviciu cu Imperiul Otoman — fac remarca asta, cu oarecare repulsie, întru câtva ofticat, pentru că-n zilele astea am citit undeva că cititorul are

dreptul să înţeleagă trimiterile etc. dintr-un text literar. Păi…) În altă ordine de idei, află de la mine că sunt mai tânără cu doi ani decât Gyuri Tábori! În timp ce-i împingeam perna sub şezutul numai piele şi os, mi-am imaginat cum îşi petrece mama, împreună cu Gyuri Tábori, copilăria, cum cresc împreună. Nu se tutuiesc, nu se tutuiesc niciodată. Şi toată lumea e îndrăgostită lulea de toată lumea. Aşa a fost întotdeauna şi-n cazul mamei, şi-n cazul lui Gyuri Tábori, oriunde se întâlneau, pe loc exploda această îndrăgostire lulea. Apoi începeau să scrie împreună scenarii de film pentru Hitchcock.

CAPITOLUL 7

Iubire, iubire, iubire

Sună Adalbert Tóth, 2007

Mi-am încordat muşchii fesei, încordat, ţine aşa, relaxare, Volga de culoare închisă a dispărut la capătul dinspre nord al bulevardului, precum vapoarele la orizontul mării, cred că datorită rotunjimii Pământului, numai că alea n-o cotesc pe drumul Szentendrei. Nu voiam să ştiu, nu, nu-i vorba de voinţă, pentru aşa ceva memoria mi se unduia cu mai multă indiferenţă, n-aveam chef să ştiu, dar ştiam despre cine a vorbit nenea Lajos ăsta, cu sprâncene-Czesław Miłos. Nu chiar aşa de demult, de câteva luni (sau săptămâni?, lângă masa de scris îmi pierd simţul timpului sau iau asupra mea atâta simţ al timpului, încât la o asemenea întrebare — dacă asta ar avea importanţă la tribunal, dacă investigaţiile ar impune aşa ceva —, n-aş putea răspunde, chiar dacă aş vrea) sunase la mine, la uşă, apoi mi-a telefonat de câteva ori. Cred că nu-i fusese foarte uşor să se decidă la aşa ceva, pentru că probabil el a fost cel care, chiar de mai multe ori, a şi închis după primul apel. O senzaţie neplăcută. Telefoanele est-europene, apelurile, vechile aparatele pocite, negre, zbârnâitul lor, zgomotul permanent, şi pocnetele, şi liniştea, şi ecoul în receptor, legendarele aparate surde, toate astea au însemnat întotdeauna mai mult decât telefonul în sine, o reală ameninţare, o reală manie a persecuţiei. E greu să te dezobişnuieşti de asta. Probabil că telefoanele mobile sunt deja „neprihănite“, şi-au recâştigat statutul tehnic virgin. Un astfel de apel, un singur zbârnâit, e ca un semnal. Dar nu se ştie cine, cui, de ce. Şi-n zadar nu mai sună, omul ridică involuntar receptorul şi spune, tot spune alo-alo; ridicolul e inevitabil. Nici furia nu poate fi evitată. La celelalte încercări, după primul apel deja nu mai punea îndată receptorul în furcă, dar nici nu scotea vreun cuvânt. Se putea simţi că este cineva la celălalt capăt al firului, din când în când am mai primit şi primesc asemenea telefoane anonime (mai rar în dictatură), în asemenea situaţii sunt de o amabilitate infinită, fiind vorba, de fapt, de vanitate şi îngâmfare, în loc să-i trimit, în mod firesc, la plimbare sau să trântesc receptorul în furcă. Nu mi se întâmplă des, dar se mai întâmplă. Nu-i bine. Apoi, a îndrăznit şi să vorbească, prima dată mi-am negat brusc prezenţa, nu, nu sunt acasă, am şuierat spre persoana care ţinea receptorul (persoana care ţinea receptorul?!, ce exprimare absurdă!, cine l-a ridicat?, o întrebare la care există răspuns —

bucătăreasa de la birt —, dar ăsta-i subiectul unei alte întâmplări; cândva), la următoarea ocazie, eu am ridicat receptorul, iar la întrebarea de o politeţe formală, dacă mă deranjează sau nu, i-am răspuns râzând: păi, de ce să mă ascund după deget?!, iertare, îmi spuse, închizând îndată. Dezamăgit, am mai ţinut un timp receptorul în mână. Şi a mai telefonat încă o dată, atunci am vorbit ultima oară în viaţa mea cu el, deşi tocmai simulam că — of! — eu nu sunt eu, îi spuneam, cu voce schimbată, că-i greşeală. Greşeală? Da, domnule, greşeală. Fiule, nu eşti tu ăla? Pardon? Nu simţeam ruşine, doar nerăbdare. Trag numai de timp, pentru ce? Păi, dacă nu eşti tu ăla, fiule, atunci îmi cer scuze, domnule, dacă tu eşti ăla, Petike, de mult nu mi s-a mai spus aşa, atunci…, inspiră aer, suspinând, iar eu am trântit receptorul. Receptoarele astea noi nu pot fi trântite ca lumea, mai degrabă doar împinse, dar nu cu elan, cu nervi, cu forţă. Am ridicat din umeri, oare plânge sau mă înjură? Prudent, am ridicat din nou receptorul. Încă vorbea. Îl ascultam iritat, toată viaţa îi plăcuse să vorbească, şi întotdeauna spunea de dinainte de ce şi despre ce ar dori să vorbească. Vreau să vorbesc, fiule, ca părintele Pirrone, în Ghepardul, Il gattopardo, al marelui Tomasi di Lampedusa, ca să fixez pe bolta propoziţiilor gândurile ce se învolburează înceţoşate în interiorul meu.

Vorbeşte Adalbert Tóth (arie)

O vreme m-am luptat împotriva trecerii de orice fel, am hohotit, de parcă mi-ar fi murit mama, când mi s-a prăpădit primul câine, am purtat doliu după buchetul de flori ce s-a ofilit, am mângâiat cu melancolie coaja de pâine uscată, nu mă puteam despărţi de nimeni şi de nimic, nu din dorinţa de posesiune, sau nu numai din dorinţa de posesiune, fiule, mai degrabă, din fidelitate, n-aş fi vrut să pierd pe nimeni şi nimic cu care avusesem, cât de cât, de-a face, oare nu în asta s-ar regăsi, în primul rând, sentimentul de familiaritate?, oare nu din urzeala asta a relaţiilor neînsemnate, sau cel puţin secundare, se conturează acel ambient în care apoi…, ce se întâmplă apoi? În care apoi trăim în siguranţă? Exagerare. Dar în care, totuşi, ne putem orienta într-o oarecare măsură, unde ştiu ce pericole mă aşteaptă, ştiu când şi de ce trebuie să-mi fie sau nu frică, identific referirile cifrate şi înţeleg tâmpeniile evidente. Îmi doream, fiule, Doamne, cât de mult îmi doream această tihnă, să am o viaţă echilibrată, armonioasă, dar n-am fost în stare să am grijă de aceste relaţii, nici măcar de cele mai importante, am lăsat să se destrame prietenii şi iubiri, fiindcă, parcă, accentuez asta, parcă, parcă şi ele ar fi vrut să se destrame. M-am luptat întru câtva pentru ele, dar întru câtva nu te poţi lupta. Tu eşti o excepţie, patruzeci de ani nu contează, dintre noi lipsesc patruzeci de ani, fiule, chiar mai mult decât patruzeci, şi totuşi, te cunosc de parcă te-aş fi văzut în fiecare zi. Dar nu e vorba de o fotografie, nici de un film. Avem două fotografii comune, una dintre ele e mai degrabă deranjantă, aia când echipa de copii câştigase campionatul, Foto Hanula, o imagine foarte regizată, se vede clar că maestrul v-a cerut să zâmbiţi, dar asta nu prea v-a reuşit, poate doar Miki Görög are o mutră firească, el e singurul care nu zâmbeşte, doar ochii îi zâmbesc, în cealaltă fotografie nici tu nu zâmbeşti, este o imagine reală, tocmai ieşi de pe teren, se vede pe tine, pe tot ce-ţi aparţine, că aţi pierdut, eu păşesc spre tine, sunt foarte opărit, da, nu ştiu cum se face, dar eu mai tot timpul sunt opărit, dar acolo numai eu sunt cel care ştiu că sunt eu, şi tu ştiai, pentru că tu ştiai!, atunci, de data aia, publicul s-a întors împotriva voastră, nu numai că aţi jucat prost, dar aţi fost şi îngâmfaţi, pur şi simplu, n-aţi observat cât de prost jucaţi, fiindcă ştiaţi că sunteţi buni, din când în când, treaba asta se-ntâmplă

inevitabil cu echipele bune, iar ele, dacă sunt, într-adevăr, bune, reţin asta, astfel că mult timp nu li se mai întâmplă, dar apoi, iar. Te păstrez în sufletul meu, nu e vorba de o fotografie, nici de un film, un film proiectat pe peretele igrasios al memoriei, ai?, e mişto, fiule, nu-i aşa?, mi-am găsit şi eu cui să vorbesc despre cuvinte, ţi-am citit cărţile, dar despre ele nu vreau să vorbesc acum. Ar fi trebuit înainte să le fi scris, erai un băieţel liniştit şi trist, politicos ca un matur, salutai cu bună ziua, nu cu săru' mâna, erai prea retras în tine ca să poţi fi drăguţ, erai crispat, cel puţin o vreme, dar nu şi-n mişcări, deşi când alergai îţi ţineai ţeapăn trunchiul, îţi plăcea să crezi că aşa şi-l ţinea şi Albert, şi tu îţi ridicai mâinile şi coatele, la fel ca puii de găină, pe vremea aia asta era moda, alergarea albertină, voinţa de alergare, parcă s-ar putea alerga albertin fără Albert, păi, sigur că da, se putea, chiar dacă era de tot râsul, dar se putea supravieţui, şi tu ai supravieţuit acestei poziţii a mâinilor, până şi mama lui Miki Görög aşa-şi ţinea mâinile, cea mai frumoasă era singurătatea ta, şi oasele, pe astea le păstrez în sufletul meu, sub formă de hologramă, e important să existe numărul dimensiunilor, să ai posibilitate de desfăşurare, ştiu, nu-ţi place dacă-ţi spun, să ai trup.

Nu voiam să ascult mai departe, am pus jos receptorul. Ştia că l-am pus, la fel, ştia şi că am auzit totul. Nu mă interesa. Mă străduiam să nu mă gândesc dezamăgit la mine. Să stau şi să tot stau lângă propria noastră viaţă, sau cum a fost?

Sună, continuare

Poate doar la fabrică, dar şi acolo, numai la biroul organizaţiei de partid, i se spunea Adalbert Tóth, nu, acolo mai curând era tovarăşul Tóth; nenea Ádi, nea Ádi, Ádibadi, Ádidi, dar mai ales Vrăjitorul, noi, mai cu seamă, aşa-i spuneam: Vrăjitorul. Sau mai târziu: Vrăjitorul meu. Nici nu ştiu exact ce statut, ce titulatură avea în cadrul echipei, la FC Farkasvölgy, echipa-mea-mamă, cum se spune. Deşi se obişnuieşte să se spună astfel numai când omul joacă deja în altă parte, dar dacă rămâne, de la început până la sfârşit, acolo, în acelaşi loc, atunci nu mai este mamă. Astea sunt aspecte delicate, băieţelul meu. Da, mamă. Conducător de secţie. Sau administrator. Mâinile, care se desenau una pe cealaltă, aş putea spune (glumind!) că-n spiritul desenelor lui Escher, au sunat prelung, lucram, tocmai ajunsesem acolo că tocmai ajunsesem acolo, sunatul a tulburat, asemenea fluierului criminal al unui arbitru mituit, crângul atrăgător al creaţiei.

Mama, suportera

Un arbitru care trişează bine (talentat) nu stârneşte atenţia, niciodată nu fluieră pe neaşteptate, dimpotrivă, omul are impresia că el fluieră exact atunci când trebuie, deciziile lui nu scandalizează deloc, cel mult, sunt interesante, ingenioase, discutabile; n-ar fi nicio problemă, dacă nu ni s-ar îngreuna, din ce în ce mai tare, inima, în torace ni se pogoară o mâhnire îngrozitoare, simţim că undeva, în lumea cea mare, deja s-a declanşat ceva rău şi că soseşte numaidecât, e deja aici, ştim că-i aici, dar nu vrem să ne gândim la el, e aici, dar nu ştim exact ce este, or, asta conferă situaţiei o şi mai mare lipsă de perspectivă, aşa este un arbitru care trişează bine, totul e-n regulă, numai inima ţi s-a îngreunat (cum e lexiconul Gaffiot, am scris mai demult — dar acolo situaţia inimii era de altă natură). Şi, desigur, şi meciul s-a dus dracu'.

Mama are un simţ extraordinar să vadă pierzania metafizică pogorâtă asupra terenului, asupra echipei, asupra echipei noastre. Delicata mea mamă era o suporteră atât de înflăcărată, încât acolo nu mai creştea iarba. Delicateţea mamei înseamnă simţul formei, iar dacă forma necesita brutalitate, ce s-ar fi putut opune brutalităţii? Şi, mai ales de ce, băieţelul meu? S-a întâmplat de mai multe ori să fie scoasă de pe stadion, în asemenea situaţii pleca furioasă foc, la limita înjurăturilor, dar încă-şi mai repeta tezele, în locul unei analize generale, deja se concentra asupra arbitrului, inclusiv asupra dimensiunilor sale umane, asupra situaţiei familiale, iar în cadrul acesteia, caracterul nefericit privind viaţa mondenă a mamei lui primea accente noi. În general, era în stare să înjure arbitrul şi adversarii cu o inventivitate incredibilă. Genialitatea ei consta în faptul că se certa cu ei de parcă ar fi fost nişte cunoştinţe vechi, care acum, subit, ar fi dezamăgit-o, iar acest lucru, într-adevăr, genera un oarecare haos, unul din apărare se oprea brusc sau îşi ridica doar privirea, rămânea câteva clipe dus pe gânduri, îşi analiza repede conştiinţa — acest lucru fiind deja suficient pentru ai noştri. Mama ieşea de pe stadion într-o furtună de aplauze. Îi răsplăteau nu numai curajul, faptul că era foarte mişto, nu numai scandalul, dar urletele smintite, răguşite ale mamei — pentru că vocea ei, unitatea

dintre formă şi conţinut!, se adapta textului — răsunau şi-n locul lor, ba, mai mult, lua asupra ei inclusiv povara înfrângerii şi a lipsei de talent a echipei, reuşind să concretizeze toate astea în aşa fel, încât toată tribuna răsufla uşurată, firește, nu credeau c-am câştigat, fiindcă pierdusem, dar mama le reamintea tuturor marea şi eterna calitate a suporterilor, nevoia de speranţă, carevasăzică, săptămâna viitoare… Mama, asemenea tuturor suporterilor chiar că mari, era oarbă şi părtinitoare, dar argumentele ei pline de demagogie se bazau întotdeauna pe nişte considerente strict profesionale. O ţineam de mână, astfel ieşeam de pe stadion, auzind aplauzele prelungite.

Cont

Sunatul în timpul unei dimineţi, în timpul muncii, în timpul muncii mele, înconjoară îndată inima, de jur împrejur, cu un edem, construiam, cu mare ingeniozitate, turnuleţul autoparodistic al ethosului muncii, dar acum „perseverenţa“ m-a făcut neatent şi generos, am tras cu ochiul spre poartă fără să fiu contrariat. Nu l-am recunoscut pe bătrân, nu-l mai văzusem de decenii întregi, iar de atunci, niciodată nu mi-am amintit de el, nici măcar n-am bănuit că l-aş putea vedea, nu figura pe lista celor care ar fi avut şansa să-i recunosc. Strălucea soarele, ca într-o icoană, un soare moale, tomnatic, care nu străfulgeră, mai degrabă curge, înoată ca aur în aur. În asemenea momente, statul în cameră este o îndeletnicire discutabilă, parcă viaţa ar fi afară, iar înăuntru…, păi, înăuntru nu este nimic, doar eu, eu şi munca mea, iar asta e chiar nimic faţă de frenezia tăcută, aproape obosită, a ceea ce este lumina; efectul Tonio Kröger, la nivelul cel mai de jos posibil. În timp ce coboram, mă preocupa, totuşi, cine poate fi persoana neobrăzată care, într-o dimineaţă (!), poate răsturna în halul ăsta, cu ţârâitul soneriei, ordinea probată a lumii create. Sunt în stare să povestesc foarte expresiv şi sfâşietor despre natura muncii unui scriitor, despre măreţia birocratică a porţiei zilnice de scris, despre inviolabilitatea timpului rezervat muncii. N-aveam la mine cheia de la poartă, doar stiloul, pe care îl ţineam, conform obiceiului, îndreptat în faţă, ca o suliţă; cum se spune, de obicei, greu îmi cădea vălul de pe ochi.

Poftiţi, am spus cu ostilitate. Nu ştiu de ce cred că reuşesc să-mi maschez bine ostilitatea, dar anumite semne îmi arată că n-o maschez bine.

Păi, fiule, sunt aici. Fiule a fost vălul căzut, mama întotdeauna, până-n ziua de azi, îmi spune băieţelul meu, Vrăjitorul, întotdeauna, iar acum a ieşit la iveală că până-n ziua de azi, fiule. Mama niciodată nu-mi spune fiule, el niciodată nu-mi spune băieţelul meu. Ne uitam unul la celălalt prin poarta din fier forjat, o bară de fier arcuită era tocmai la înălţimea ochilor, astfel că mai tot timpul mă îndoiam fie într-o parte, în funcţie de înclinarea barei, fie mă ridicam în vârful picioarelor sau mă aplecam, ca să-i pot vedea ochii. Cu

ani în urmă, am mai stat tot aşa o dată cu cineva, ţinându-mi la fel de eroic stiloul iritat, cu fratele meu mai mic, care cât pe ce să îmbrăţişeze poarta, se lăsase peste ea, era zguduit de hohote, a murit, repeta, a murit micuţul meu, atunci — de o jumătate de oră — le murise copilul, se înecase cu propria salivă; privirea fratelui meu nu era nevoie s-o caut, pe de o parte, nu se putea, fiindcă nu ştiu cum se face, dar nu exista, parcă nu s-ar fi uitat nicăieri sau se uita în sinea sa, sau de-a dreptul la Dumnezeu, cerându-i socoteala, pe de altă parte, era mai înalt decât gardul, îl depăşise în înălţime, de acolo, de sus, se uita la nimic, la mine. Niciodată n-am mai vorbit, n-am rostit nici măcar un cuvânt, despre copilul mort; n-aş îndrăzni să-i scriu acum numele. Vrăjitorul abia dacă se schimbase; parcă s-ar fi rostogolit tot timpul, totul îi este rotund, parcă ar fi asamblat din emisfere (şi sfere), nu spun încropit, dar pe părţile componente se vede clar că sunt componente, iar pe întreg se vede mai ales că-l acoperă componentele; burta îi este infantilă, un burdihan jovial, ca formă seamănă cu cea a scriitorului Kálmán Mikszáth (vezi Roman-de-producţie, 1979, p. 321), dar în burta lui Mikszáth există greutate, miză, risc, înfrângere impusă de trecerea timpului, din toate astea, aici, nimic, exclusiv avântul nevinovat al emisferei, curul îi este o fiinţă separată, două fiinţe, gemene, craniul, aproape o sferă regulată, la fel şi faţa, dar nu lasă impresia c-ar fi buhăită, nasul îi este „curbat“, chiar şi de două ori, mai întâi o scobitură, o sferă negativă, mai degrabă un cerc, un inel, apoi o proeminenţă; inclusiv picioarele strâmbe la modul clasic, s-ar putea spune, sunt aşezate pe câte un arc, în acord cu interesul meu de începător într-ale matematicii, consideram interesant să meditez asupra locului unde ar putea fi centrul acestui cerc. Am trasat, deci — s-a întâmplat demult —, între genunchi şi rădăcina coapsei, respectiv, între genunchi şi gleznă, o coardă şi mă uitam, mă tot uitam la perpendicularele mediatoare. Într-o zi, după antrenament, i-am şi povestit. Îngere, îngere, repeta întruna. Fiindcă, uneori, în loc de fiule îmi spunea îngere. Sfera, îngere, este forma perfectă. Vrăjitorul are forme, chicoteam, iar noi n-avem, suntem diformi.

Păi, fiule, sunt aici.

Da, am dat din cap, ca de obicei (în cazul în care înţeleg ceva), parcă n-aş fi ştiut cu cine vorbesc, dar deja ştiam. Abia se schimbase, parcă totul i se rotunjise şi mai accentuat; doar ochii i-au îmbătrânit, cu toate că şi acum străluceau ca întotdeauna, parc-ar fi lăcrimat. Parc-ar fi început îndată să

lăcrimeze, ceea ce, de altfel, s-a şi întâmplat, chiar şi de mai multe ori. Unui copil îi este greu să înţeleagă asta; mai degrabă e înfricoşător decât ridicol. Am să mor, îmi spuse brusc, parcă ne-am fi duelat, iar el ar fi descoperit, pe neaşteptate, un soi de înţepătură secretă (chiar aşa: mortală) cu spada (lovitura lui Nevers!), nu mă întrerupe. Nu mă întrerupe — era şi asta una dintre expresiile lui preferate. O pot considera ca fiind prima noastră propoziţie „comună“. Când am câştigat campionatul pentru copii, în 1964, ultimul an când am jucat (mama nu mai venea la meciurile mele, ştia ceea ce eu încă nu voiam: n-o să iasă din mine fotbalist, de niciun fel, nici selecţionat în echipa mondială, nici într-o echipă de categoria a patra, nimic), echipa ne-a fost onorată, aşa spunea nenea Vili, antrenorul echipei, domnilor, echipa ne-a fost onorată de faptul că nea Ádi, de la seniori, este cu noi, respiră adânc (n-am înţeles nici c-a fost onorată, nici că este cu noi), ne-au remarcat realizările, iar nenea Ádi o să raporteze celor de sus, dacă am înţeles bine. Bine, dragul meu Vili, este informal ce-ţi spun, dar voi sunteţi viitorul, consideră că nici n-aş fi aici, fiţi cum aţi fost şi până acum, să nu faci schimbări în echipa câştigătoare! Îl iubeam pe nenea Vili, făcea ce făcea, dar ne lăsa impresia că facem ce vrem noi. Făceam tot ce ne cerea, convinşi că noi vrem aşa. În schimb, nu prea eram atenţi când vorbea. Sau trăncăneam aiurea. Domnilor, lătraţi pe rând. Iar atunci, nenea Ádi, de parcă ar fi fost glasul Domnului: Nu mă întrerupe, fiule. Nenea Ádi era „pe nerăsuflate“ amabil şi adult. Nenea Vili era nenea Vili, înainte cu un an ieşise, pe motive de bătrâneţe, din echipa principală, aveam printre noi un om bătrân. Şchiopăta, îşi trăgea piciorul, cum făceam şi eu înainte de operaţie, dar bănuiesc că trăgea la măsea mai mult decât mine.

Îi căutam privirea printre lujerii din fier forjat; parcă aş fi dansat — Doamne, de câţi ani n-am mai dansat! —, mă înclinam, păşeam în dreapta, păşeam în stânga, mă întindeam. Ce-i asta, poarta morţii? Aici toată lumea aduce morţi?, bombăneam în sinea mea, ridicând din umeri. Nu vreau să intru, trebuie să plec deja, nu deranjez. Dar stătea într-un loc şi privea. Ochii-i înotau în lacrimi, îi era îmbibat întreg obrazul. Transpiraţie amestecată cu lacrimi; totuşi, îmbătrânise. N-aş fi putut spune ce anume mă enerva sau, mai degrabă, ce mă scotea din sărite, dar ceva mă scotea. Mă străduiam să am o expresie amicală, simţeam oarecum cei patruzeci de ani ca fiind o realizare, să nu vezi timp de patruzeci de ani pe cineva, păi, nu-i de colea. Tăceam. Ţi-am adus, fiule, legitimaţia. Am ridicat din sprâncene,

îndreptându-mi în sus stiloul-suliţă. Legitimaţia de fotbalist. Nu înţelegeam. Cea veche, prima. Păi, eu te-am legitimat, fiule. Nu-mi aminteam. Să fie de-acu' la tine, îmi spuse, motivul fiind cele auzite adineaori. Merge, rând pe rând, la toţi băieţii, ducându-i fiecărui legitimaţia, ăsta-i turul lui de adio. Îmi întinse, printre vergelele de fier, cărticica învelită cu o învelitoare dintr-un material plastic albastru. Era lipicioasă. Involuntar, am deschis-o pe loc, mă uitam cum băieţelul abia cunoscut mă privea cu un zâmbet timid. Tu eşti ăsta, numai că pe vremea aia încă nu erai celebru, nu mă întrerupe. Nu voiam să-l întrerup. Stăteam amândoi încremeniţi.

Aş avea o rugăminte. Spune-mi, Vrăjitorul meu. Acum îmi auzeam clar politeţea vicleană. În pragul morţii, aş avea o rugăminte, nu mă întrerupe, eu deja spun numai ceea ce vreau. Cred că se vede pe mine moartea, tu ce crezi, fiule?, nu mă întrerupe. Medicii nu spun că-i o boală mortală, dar nu spui nici că nu-i mortală, în schimb, asistenta mi-a spus că-i fatală, cât mai am?, am întrebat-o, trei luni, mi-a zis, înţeleg, i-am răspuns. Asistenta e rudă cu Béla Vosnyik, Vosnyik fusese un portar binecuvântat de Dumnezeu pe vremea doctorului Mike, care, de altfel, devenise medicul de casă al regelui din Abisinia, voi nu l-aţi mai cunoscut pe Béla, cei doi fraţi mai mari pe care-i avea serveau la Ávó, iar el a emigrat în '56, dar gunoaiele astea s-au dus după el şi l-au lichidat în Austria. Cei doi fraţi? Da' de unde, cei de la Ávó, aveau mână lungă. Cât pe ce să izbucnesc în râs, fiindcă, în timp ce rostea propoziţia asta, se străduia să-şi întindă mâna printre lianele gardului din fier forjat, parcă mâna lui n-ar fi fost atât de lungă cum fusese mâna celor de la Ávó. Potrivit concepţiei sferice, are nişte mânuţe dolofane, ca ale unui episcop lenevit. Sau, mai degrabă, un îngeraş, un putto. Frigea când i-am strâns-o. Îmi pipăia, îmi strângea mâna, o ţinea într-a lui, n-o lăsa. Iar m-am ridicat în vârful picioarelor, tocmai pecetluiam ceva. Aş dori, fiule, să vorbeşti la înmormântarea mea, nu mă întrerupe, până atunci rezolv toate detaliile, totul o să fie achitat fix und fertig, n-o să fie preot, dar îţi atrag atenţia, fără preot, e grea înmormântarea, nu mă întrerupe, fără preot, gândul se îndreaptă îndată spre bulgării de pământ şi viermii care-mi devorează cadavrul, nu trupul, cadavrul, iar atunci tu rosteşti un discurs. Promite-mi. Las pe seama ta ce-o să spui. Tot ce vrei. Accentuezi ce consideri tu că merită din viaţa mea. Îngeraşule. Mi-am smuls mâna din mâna lui. Nu pleca încă, mai rămâi la bătrânul Adalbert. Promite-mi. Promite-mi, 'mnezeii fulgerelor mă-sii! Poţi să spui orice, nu trebuie să

lustruieşti cuvintele, poate zece minute? Sau, mai degrabă, cinci? Mai degrabă cinci, am mormăit fără să stau pe gânduri, şi iar l-am prins de mână, acum de încheietură. Inclusiv încheietura mi s-a părut că-i grasă, nişte oase grase. Cinci, ai dreptate, e-n regulă, cinci o să fie suficient. Am vrut ca vocea ta să fie ultima pe care o aud, abia după aceea mi-am dat seama că acolo eu nu mai aud nimic. Dar dacă aş auzi, asta ar fi ultima, e o senzaţie plăcută pentru mine. Cui altcuiva i-aş fi putut încredinţa aşa ceva? În nici într-un caz lui Józsi Kaszás, nu-i aşa, fiule?, şi-mi strânse mâna.

Kaszás junior examinează solul terenului

Încântat, József Kaszás junior, aşa se prezenta chiar şi pe vremea când era doar un copil, iar noi credeam că, de fapt, glumeşte, dar niciodată nu glumea, juca fundaş dreapta, şi, conform unei expresii curente, era prost ca noaptea, dar atât de prost, încât intrasem deja la bănuieli, poate că îndărătul prostiei e viclenie, poate o deşteptăciune rafinată, pe care Kaszás junior le ascunde (eu, de exemplu, ascundeam multe lucruri), iar noi, nefiind suficient de deştepţi, n-o să aflăm niciodată. Dar nu ascundea nimic. Aceeaşi prostie îl caracteriza atât pe teren, cât şi în afara terenului, ceea ce rar se întâmplă. Fiule, Kaszás junior ăsta într-atât n-are nicio legatură cu fotbalul, într-atât nu înţelege despre ce-i vorba, încât dacă n-aş şti că toată lumea contează, aş spune că nu contează, nu se vede dacă e sau nu pe teren. Poate din cauza asta strâmba atât din nas înainte de câte un meci, mereu căuta nod în papură, era nemulţumit cu terenul, cu solul terenului; îl studia, îl cerceta, îl examina; încă îmbrăcat în haine civile, ieşea numaidecât pe teren, se plimba pe linia de centru, încet, cu precauţie, de parcă ar fi umblat pe o pojghiţă subţire de gheaţă, pipăind solul cu pantofii, cu şalupele cu scârţ, cum le spunea. Voia să ştie în ce stare este solul în ziua respectivă, ce dispoziţie are. Kaszás senior nu era un pantofar obişnuit, ci un maestru care confecţiona pantofi, tatăl meu este un maestru, ne trântea verde-n faţă Kaszás junior, holbându-se vehement la noi. („Nu ne putem târgui. Timpul înseamnă bani. Nu există credit. Balázs Unyi e pantofar“, am citit la scriitorul Balassa.) Oho, cum să nu, maestru, dădeam cu tristeţe din cap, Kasza, futu-i, n-ai observat că taţii tuturor sunt maeştri?! Râdeam cu poftă, iată motivul pentru care îl toleram pe Kaszás junior, puteam râde de el. Adevărul e că purta nişte pantofi de o frumuseţe nemaivăzută. La fiecare antrenament venea cu alţi pantofi şi întotdeauna ne explica din ce cauză sunt frumoşi sau deosebiţi pantofii lui. Ia numa’ prinde pantoful ăsta, e uşor ca fulgul. Probabil că expresia uşor ca fulgul o auzise de la tatăl lui. Dădeam pantoful din mână-n mână, spunând fiecare: oho, cum să nu, uşor ca fulgul, Kasza, futu-i, într-adevăr, e uşor, oho, spuneam şi tot spuneam, până când izbucneam cu toţii în râs. Dar pantofii erau, într-adevăr, altfel decât cei pe care-i cunoşteam noi, noţiunea de frumos n-o puteam folosi

pentru pantofi, dar oricum, obiectele astea uşoare ca fulgul erau vizibil în contrast cu urâţenia izbitoare a lui Kaszás junior. Poate urâţenia îi devenise atât de frapantă din cauza pielii, pe faţă avea urme de vărsat, iar pe gât, în spate, se înşirau dezolant pete de o roşeaţă mai mult mai sau puţin intensă, aproape că pulsau, iar dosul mâinii îi era uscat, lamelele epidermice luminau coliliu, mai ceva ca soda caustică; înflorise, ca soda în pusta ungară. În secolul al XIX-lea, praful de sodă caustică era necesar pentru obţinerea leşiei, folosită la spălatul rufelor, era transportată în căruţe, practicându-se trocul; părerea scriitorului Mór Jókai este că soda caustică îi atrage pe cei de confesiune reformată. În cazul în care cuiva îi era totuna solul, calitatea lui, tare, moale, prăfuit, afânat, argilos, acoperit cu iarbă, cu pir, cu gazon, păi, atunci acest cineva era tocmai el, Kaszás junior. Deoarece creştea mai repede decât noi, l-au transferat la juniori, apoi, pentru că tot mai creştea, sau prindea puteri — în ciuda condiţiilor vitrege ale solului! —, a intrat la echipa de seniori. Parcă el ar fi fost cel mai bun. Nu el era cel mai rău, dar el era cel mai puţin fotbalist. Mama lui trăia cu nenea Vili. Nenea Vili şchiopăta pentru că la unul dintre antrenamente Kasza intrase atât de puternic în el, încât puţin lipsise să nu fie chemată salvarea. Nu părea o mare neregularitate, parcă şi pe el l-ar fi învăţat cineva cum trebuie faultat fin, invizibil, josnic, cum mă învăţase în romanele mele Gabi Tóth. Bătrânul Kaszás îşi îneca singurătatea în pantofi. Într-una din zile, căzuse din geanta lui Kaszás o pereche de pantofi roşii, de damă. Gura, spusese îndată, şi, într-adevăr, am tăcut, până şi noi ne-am dat seama de minunăţia sclipitoare a pantofilor respectivi, îi duc mamei. În fiecare lună îi făcea o pereche de pantofi soţiei sale, ea accepta pantofii, dar niciodată nu s-a întors la maestrul pantofar.

Cont

Înţelegând că vine după dumneata omul cu coasa? Poate n-ar fi bine ca discursul să fie amuzant, dar cum crezi tu, fiule. De altfel, nici n-ar fi o idee de lepădat, staţi în jurul mormântului şi râdeţi. Deşi ar fi mai bine să plângeţi, asta parcă ar fi mai simplu. Vezi, şi eu plâng, te ţin de mână şi plâng. (Mulţumesc, Vrăjitorul meu, la revedere. Niciodată nu l-am mai văzut.)

CAPITOLUL 8

Vrei, băieţelul meu, să devii un mare fotbalist?

Vreau

„Toată viaţa am detestat fotbalul“, propoziţia asta nu-i atât de falsă cum pare la prima vedere; zilele astea am citit un interviu cu un pescuitor de perle, care spune că numai în cazul unei perle false nu există dubii că ar fi adevărată, în cazul aprecierii celei de-adevăratelea adevărată, incertitudinea este atitudinea autentică. (Aş scrie cu dragă inimă, dar nu se mai poate: E al dracu’ de greu să pescuiască omul dacă n-are ştiinţă de adevăr.) Sunt greu de apreciat toate astea, şi n-aş vrea nici să psihologizez, mai cu seamă că tot calabalâcul ăsta fotbalistic apare, şi a şi apărut, inclusiv în anii primei copilării, trecut prin strecurătoarea-mamă. Mai târziu, am susţinut despre limba maghiară că suntem în relaţii amicale, că e generoasă cu mine, că-mi permite multe, că ne tutuim, că-i făcută anume pentru mâinile mele. Iar mingea, pentru picioarele mele. Asta s-a văzut relativ devreme, să scriu încă nu ştiam, dar de săltat mingea de gumă, cât încape! Eram mic şi firav (am uitat deja motivul, dar asta mă umplea de mândrie), din cauza asta păream şi mai îndemânatic. Ceea ce, însă, pe mama n-o inducea în eroare, ştia că îndemânarea nu e aidoma cu jocul. Deşi eu, băieţelul meu, eu am făcut totul pentru dezvoltarea ta profesională. Cine s-ar fi gândit că-n clasa întâi eu am o dezvoltare profesională? Uneori mă gândesc, şi nici măcar nu mă deranjează, c-ar fi posibil ca mama să fi iubit în mine fotbalul? Ceea ce nici nu există în mine, doar prin ea? Mama se purta ca un antrenor sau un manager secret; tot timpul mă urmărea cu atenţie, nu ştiu cum făcea, dar când jucam fotbal, întotdeauna mă spiona. Dacă jucam în faţa casei şi ieşea şi ea, toată lumea credea, în mod logic, că vrea să mă cheme în casă, prin urmare, începeam îndată s-o implor, dădea din mână, ia să vă văd, jucaţi mai departe. Stupefiaţi, colegii de clasă se uitau când la mine, când la mama, o aşa mamă nu mai văzuseră.

Antrenorii, nu se ştie din ce cauză, ţin morţiş la înţelepciunile fotbalistice (banalităţi), parcă ei le-ar fi inventat. Încă n-am văzut un antrenor (l-am întrebat şi pe fratele meu, nici el), care să nu spună că meciul ăsta trebuie câştigat pe margini. Sau că se poate juca mizerabil, dar fără suflet, niciodată. Asta în mod special, nu, dar cam aşa ceva spunea şi mama. Se

poate juca mizerabil, dar tâmpit, nu. Trebuie să ştii să joci oricând inteligent de mizerabil. Pe teren, învăţatul este simplu: să exersezi, să exersezi… Să şutezi cu ambele picioare, cinstit (!), să loveşti cu capul, să fii sprinten, să fii puternic. De fapt, trebuie să înveţi jocul. Cu o expresie mai la îndemână: să faci cunoştinţă cu el. Trebuie să cunoşti cât mai multe feţe ale jocului. Trebuie să sesizezi când se schimbă această faţă, jocul se desfăşoară, apoi, la un moment dat, i se schimbă faţa. Dintr-un torent ce susură vioi, un râu puternic, mare, leneş. Din tigru, pisică. Din coadă de câine, ciucuri de mătase. Dar nu trebuie atâta filozofie. Ieşi în teren, băieţelul meu, loveşti cu capul, atunci nu trebuie să fii deştept, ci masiv, să te debarasezi de fundaşi. Corner, fundaşi, ofsaid — aşa vorbea mama. Când ieşi de pe teren, nu trebuie să fii tot timpul puternic, aşa ceva nu-i normal. Uneori eşti puternic, alteori, slab, aşa-i normal să fie. Iar slăbiciunea o poţi folosi foarte bine şi-n afara terenului, acu' n-aş vrea să fac referiri la tatăl tău. Se poate învăţa şi din înfrângeri. Dar nu pe teren, acolo slăbiciunea n-are valoare. Pe teren să nu înveţi din înfrângeri, acolo să înveţi din victorii, eventual, dintr-un scor la egalitate, în lipsă de altceva mai bun. Să joci mizerabil e posibil, dar nu-i posibil să nu vrei să câştigi. Să mori pe teren.

Când mi-a şoptit prima dată asta, m-au trecut toţi fiorii, suna destul de înspăimântător. Sau, mai degrabă, tâmpit. Acu' să mor, când tocmai înviem? Jucam în curtea şcolii, în pauza mare, nici nu mă gândeam că-i vorba de un teren. Şi, de altfel, în sfârşit reuşisem să execut, jucând până la faza de gol, celebra fentă gen-Puskás, înclinat pe spate, driblare îndărăt, din meciul 6:3, de la Londra — poate-i cel mai obraznic gest, băieţelul meu, din istoria fotbalului, felul cum îl trimite de pe linia de cinci metri, cu mişcarea asta uşuratică, destrăbălată, gest pe care omul şi-l poate permite cel mult în curtea şcolii, dar şi acolo este o iresponsabilitate, pe atacantul Billy Wright direct în răchitiş, all right, Mister Wright, şuierau ingenioşii comentatori unguri —, când cei dintr-a treia mi-au spus că pot intra în echipa lor. A trebuit să mai treacă un an ca mama să mă ducă pe teren. Eram mai mic, mai slab, mai plăpând, mai încet decât băieţii dintr-a treia, dar mai îndemânatic decât cei mai mulţi dintre ei. Obişnuieşte-te cu tăvăleala, se răstea la mine mama dacă începeam să miorlăi, cu faptul că, de exemplu, eşti îmbrâncit, dar nu-mi spunea niciodată să îmbrâncesc şi eu. Îmbrâncelile tale sunt cam mediocre, aşa că nu te baza prea mult pe asta. Fii puternic, nu îmbrânci. (Mai târziu, de fratele meu mai mic, fotbalistul, mama aproape că

nici nu s-a sinchisit. Ăsta creştea şi tot creştea, ca o buruiană, la început mai încet, apoi, repede, într-un mod miraculos. Iar mama a cumpărat un caiet în care-şi nota toate meciurile pe care le avea fratele meu, iar peste ani, decupa până şi cea mai scurtă ştire din ziar în care era pomenit şi o lipea în caiet. Se liniştise deja: avea un fiu fotbalist.)

Testul-Gyetvás

Înaintam derutant pe calea pe care mă pusese mama, dar în luncă, la Gyetvás, încă n-aveam voie să merg. Îmi era frică de fraţii Gyetvás, pentru că tuturor le era frică de ei. Locuiau cu cinci case mai încolo, mai în spate, trei băieţi şi o superbă soră mai mare. (Într-una din zile am stat îndelung cu ea pe un morman de cărbuni. E interesant să stai pe cărbuni: diamant negru şi, totodată, jeg. Nu făceam nimic, stăteam doar. Respectiv, eu nu numai că stăteam, dar mă gândeam foarte intens dacă are sau nu chiloţi. Şi azi mă gândesc la asta, deşi ea a murit, a căzut din cireş şi şi-a frânt gâtul. Am mâncat de multe ori la ei, cireşe şi pâine cu untură.) Nimeni nu susţinea c-ar fi ţigani, nu se spunea aşa ceva despre ei, bănuielile mele se bazau numai pe faptul că băiatul mijlociu, Fecó, şi fata erau ţigănos de bruneţi, başca, locuiau la fel ca ţiganii (cum îşi imaginează neţiganii că locuiesc ţiganii), nu într-o tradiţională casă la curte, pe bulevard, ci într-un fel de cocioabă ca vai de ea, pentru toată lumea fiind o enigmă cum puteau încăpea atât de mulţi la un loc.

Jucau, în fiecare zi, pe lunca situată în apropierea gării, umblau de la o şcoală la alta (de ce?), de acolo veneau şi ceilalţi, cinci-cinci, jucau la poartă mică, fără portar. Erau meciuri dure, dar mai cu seamă „tenace“, alergau mult mai mult decât noi, în curtea şcolii. Când i-am comunicat prima dată mamei că aş merge şi eu în luncă, mi se părea cât se poate de firesc s-o înştiinţez, încă nu, îmi spuse, iar începând de atunci mă punea să alerg în fiecare după-amiază pe malul Dunării, cu o neîndurare ce părea inevitabilă, pe care apoi o practicau antrenorii adevăraţi. Nu se putea să nu detest asta — să nu fi detestat, dacă nu văd cât de frumos radiază chipul mamei. Inclusiv mai târziu m-am gândit la asta, chiar de mai multe ori; chiar şi acum.

Ce-i, conte, ai intra şi tu-n echipă? Vorbea purtătorul de cuvânt, fratele cel mare dintre fraţii Gyetvás, ceilalţi doi stând rânjind lângă el, de parcă şi ei m-ar fi întrebat, aşteptând, astfel, şi răspunsul. Ei foloseau apelativul conte altfel decât toţi ceilalţi. Aş putea spune că vorbeau cu mine ca metalurgiştii

organizaţi în sindicate, prin anii ’30. Carevasăzică, mă dispreţuiau întru câtva. Era ceva nou pentru mine; mă înfuria, dar, spre marea mea surprindere, nu mă gândeam că sunt nedrepţi cu mine, dimpotrivă, parcă ar fi existat un adevăr ascuns, care acum, datorită fraţilor Gyetvás, ar fi ieşit la lumina zilei.

Aş.

Se uitau unul la celălalt, parcă ar fi fost în schubertiana casă cu trei fete, şi au început să facă tot felul de drăcovenii, să se distreze, ceea ce n-aş fi crezut defel că sunt în stare, îi ştiam altfel, întotdeauna erau serioşi, de o fermitate amărâtă; niciodată nu făceau ceva despre care să nu fi gândit că-i important. De exemplu, nu învăţau. Să-l luăm sau să ne-o ia el? Ciripeşte, conte, să te luăm sau ne-o iei tu? Văd, într-o fotografie veche, că pe vremea aceea aveam o privire de hârciog îndărătnic, aşa m-am uitat la ei, mai mult n-am îndrăznit, aveau faimă de băieţi bătăuşi, cunoşteam şi eu pe cineva pe care îl caftiseră. Cel mic, un băiat cu cap rotund, ochi rotunzi, scund, îndesat, se numea Bogyó, avea chiar şi un box metalic. Suntem fără soţ, poate veni, ridică din umeri Fecó, căruia, în timp ce vorbea, gura i se lăţea neîncetat într-un fel de zâmbet, de parcă mereu ar fi râs de toată lumea, subit, poate chiar şi de sine însuşi.

Am intrat în ceva îngrozitor, aici altfel era jocul, mai intens, mai periculos, da, parcă am fi fost adulţi. N-am văzut bună dispoziţie (stare care îmi plăcea nespus de mult în cadrul jocului), doar o alergare nebună, care ne mătura pe toţi din cale, dar mai ales pe mine. Când cineva râdea, nu era vorba niciodată de exprimarea bucuriei, ci de superioritate, putere. Aproape că nu ştiam nici măcar încotro jucăm, când adversarii treceau în goană prin mine, când „noi“. Mai ceva ca o inundaţie sau o furtună. Mă deranja şi faptul că nu ştiam cum îi cheamă. Nu ştiu cum se face, dar mai tot timpul tocmai mă străduiam să mă ridic de jos, ce-i, măi, conte, ai obosit? Dar nu se prea ocupau de mine, de altfel, mă luau permanent în râs. Încetul cu-ncetul, au observat, totuşi, că sunt şi eu acolo. Aveau multe pase lungi, arcuite, ceea ce-n jocul la poartă mică fie că-i o mare prostie, fie trebuie să ştii să joci foarte bine. Am „intervenit“ într-o fază din asta, am şutat din mers, cu pieptul, direct în poartă, Bogyó, pe care întotdeauna îl lăsau în spate, a

rămas încremenit. Se holba, ca la film. Începând de atunci, nu mă mai răsturnau doar întâmplător, ci numai când trebuia.

Stătea mama acolo, în colţul luncii, încă dincoace de şanţ, dar nu chiar pe trotuar. Au observat-o şi fraţii Gyetvás. Când Janó Gyetvás mi-a dat un brânci de m-am trezit pe jos, a avut grijă să mă calce pe mână. Eşti tâmpit, ce faci? Până acum n-am mai văzut aşa ceva. N-a văzut arbitrul, rânji. Nici n-avem arbitru! Păi, tocma' ăsta-i şpilu', maiestate! Până acum, eu ştiam că-i taman invers, se poate trişa numai când e prezent arbitrul, dacă nu-i, atunci e obligatoriu jocul cinstit, n-avem pe cine înşela, numai pe noi înşine. Cu timpul, m-am antrenat după ritmul fraţilor Gyetvás. Ceva am schimbat şi în ceea ce priveşte specificul meciurilor: a rămas roboteala exagerată — pentru ei, numai asta exista, roboteala, truda, viaţa-i grea, nu există nicio portiţă de scăpare, trebuie, totuşi, trăită —, dar a intrat şi tihna, ba, mai mult, plăcerea. Practic, de exemplu, numărul golurilor s-a mărit şi ne-am făcut timp (n-am spus nimănui, dar mă gândeam că eu îl creasem!) să ne bucurăm de goluri, cu noua expresie obtuză, ne-am făcut timp pentru bucuria golului.

Seara, aşteptam ca mama să mă laude cât de bine m-am acomodat după incertitudinile de la început şi cu câtă îndrăzneală i-am dat riposta cuvenită lui Janó, care căzuse ca un bolovan, de au râs până şi ai lui, dar n-am mai avut curajul să-l calc şi pe mână, deşi am vrut să fac şi asta. Spanac, moşule. Atunci încă n-am văzut-o pe mama în acţiune, urlând ca ieşită din minţi din tribună, subit, nici nu ştiam cine vorbeşte. Spanac, cu frica-n sân nu poţi juca, se poate juca numai de dragul jocului, să-l îmbrânceşti pe Janó Gyetvás e curajul laşităţii, un om serios nu face aşa ceva. Om serios, expresia asta a fost, apoi, baza învăţăturii. Un om serios, dacă poate, pasează cu interiorul. În general: un serios, dacă poate, pur şi simplu pasează. Un om serios nu-i pus pe tuşă. Prozaismul acestei propoziţii, ce nu se potrivea deloc cu mama mea delicată, era de parcă aş fi descoperit un secret. Un om serios n-are secrete. Da' de unde, băieţelul meu, numai un om serios are secrete. Iar de tăinuit, toată lumea are câte ceva.

Terenul

Încă aproximativ un an, mama tot venea să mă vadă, apoi, într-o duminică, m-a dus în „bastion“. M-a prins de mână şi am urcat, păşind festiv, scările de fier. Mă trăgea ceremonios după ea, faţa ajungându-mi cam în dreptul curului ei. În fiecare zi, urc aceste scări spre camera mea de lucru, nu este în faţa mea niciun cur, nici nimeni, cu capul plecat, uitându-mă la pantofi, atent exclusiv la paşii pe care-i fac. Nu spun că n-ar exista în mine, în fiecare dimineaţă, aşteptare, emoţie, angoasă, speranţă, teamă (puţină). Pe vremea aceea, meciurile de campionat încă se jucau duminică dimineaţa, duminicile dimineaţa mama dispărea, cel târziu la ora nouă, dar dacă echipa juca în deplasare, ceva mai departe, să spunem că la Rákoskeresztúr, atunci, deja la ora opt. Gătea încă de sâmbătă, iar la ora prânzului ajungea acasă (când ajungea acasă, atunci era ora prânzului). În timpul ăsta, noi eram la biserică, la slujba pentru elevi. Dar în ziua aceea nu aşa s-a întâmplat. A însemnat pentru mine că mama voia să-mi dăruiască întreaga lume, astfel am păstrat ziua aceea. Lumea întruchipată într-un teren de fotbal. Stăteam pe acoperiş, obuzierele nicăieri. Dacă atacă lobonţii, draga noastră patrie ajunge la necaz, o s-o păţim. Atunci încă nu ştiam că-n familia noastră sunt mai cu seamă lobonţi, prin urmare, în cazul ăsta nu puteam bănui că fie nu atacă lobonţii, fie că din cauza asta draga noastră patrie n-ajunge la necaz. Asta pe mama o lăsa rece. Păi…, şi pe mine. În mă-ta curge sânge de lobonţ. (Vezi încă, în mă-ta curge sânge de conte!) Cimitirul se întindea spre sud-vest, mai târziu, a urmat o perioadă când, în calitate de ministrant, mergeam de multe ori acolo; îmi plăcea „de-a cimitirul“, fiindcă-n cimitir e uşor să te gândeşti la Dumnezeu, e mai uşor decât la biserică, chiar dacă nu mă linişteam, dar îmi pica bine (ei, îmi plăcea!) dacă-mi reuşea, dacă reuşeam să mă rog; dar îmi plăcea să-mi asum aici calitatea de ministrant şi pentru că existau serioase speranţe în privinţa unui mic bacşiş, de la femei, cumpătare, mai puţin, de la bărbaţi, compătimire de sine, mai mult; în altă parte, am vorbit deja despre acel sistem de apreciere stochastică, bazat pe experienţă, pe sensibilitate şi pe cunoştinţe de psihologie provenite din copilărie, care semnala, cu o precizie acceptabilă, valoarea şpăgii (de la doi forinţi, un forint — niciodată, până la o sută, mai mult de o sută —

niciodată, media aş estimat-o la cinşpe, cinşpe forinţei). La nord, se înşirau a brădet brazii (plantaţi!) de pe Farkasvölgy, ceva mai încolo, pietrarul făcuse o rană galbenă în coasta dealului (să nu comitem eroare: Farkasvölgy e un deal!, luându-mă după nume, în copilărie credeam că-i vorba de vale, de Valea Lupilor), care se ridica, incert, luându-şi de mai multe ori avânt, formând un şir de dâmburi ce creşteau treptat — nu prea înalt. În faţa primului dâmbuşor din şir, care, încetul cu-ncetul, fusese acoperit de casele noi, înconjurate de curţi, ale noilor îmbogăţiţi care „se-nmulţeau ca ciupercile“, iar pe margini, stâlpii de electricitate mărşăluiau, ca nişte uriaşi, spre coama dealului, deci, în faţa primului dâmb: terenul de fotbal, terenul echipei FC Farkasvölgy. Mama, cu patosul lui Alexandru cel Mare pentru posesia lumii, cu optimismul şi seninătatea lui Mátyás Rákosi de pe afişele ce îndemnau la secerat, arătă cu mâna într-acolo. Vrei să devii un mare fotbalist? m-a întrebat între timp. Ştiam care-i răspunsul bun, dar nu înţelegeam ce vrea. Eu nu voiam să devin nimic, nu-mi imaginam nimic în privinţa viitorului, ba, mai mult, nici nu gândeam c-ar trebui. Mă bucuram că exist, iar această însuşire dubioasă, uneori iritantă, mi-am păstrat-o până-n ziua de azi.

E bine să exişti, i-am spus, deci, mamei, la limita plânsului.

Terenul era acoperit de ceaţa dimineţii, de o solemnitate primăvăratică. Atunci când mama mi-a spus: acolo vei juca, asta a sunat de parcă mi-ar fi spus: aia-i casa ta. Sau: aici va trebui să trăieşti şi să mori. Sau, mai degrabă, cum e chiar la începutul filmului Timpul stă pe loc, când o mamă, în ’56, priveşte pe fereastră, lângă ea, fiii ei, tatăl a plecat deja, iar ruşii au sosit, şi spune, cu o fermitate disperată: Bine. Atunci vom trăi aici (Péter Gothár — Géza Bereményi). Mama, pornind din propria viaţă, îmi oferea trasee de refugiu, dar eu nu voiam să mă refugiez, fiindcă nu ştiam că trebuie (ar trebui) să mă refugiez. Stăteam, ţinându-ne de mână, în bastion. Ceaţa (sau aburul?) se ridica domol de parcă s-ar fi ridicat de pe oglinda unui lac. Dar în depărtare nu lebedele s-au ivit (obligatoriu, lebedele, băieţelul meu, dar ce înseamnă obligatoriu?), ci barele porţilor, apoi, la un moment dat, în monocromia asta totală, subit, gazonul verde. Deasupra, aburul (sau ceaţa) plutea deja numai în pâlcuri, de parcă ar fi fost respiraţia unui uriaş. Lumina soarelui matinal se prelingea portocalie. Parcă n-ar exista nimic altceva pe lume decât terenul ăsta, la poalele dealului de la

Farkasvölgy. Parcă totul ar fi aşa cum obişnuia să povestească mama. O clipă de neatenţie, soarele s-a retras, a pogorât o perdea cenuşie, compactă, potrivită cu situaţia sociopolitică. Să pornim, a spus indispusă mama şi şi-a pus mâna pe umărul meu, asemenea unui înger de pază. Cu mâna pe umărul meu, are grijă de mine.

Furca de tors

Întotdeauna am jinduit, noi, fraţii, patru, băieţi destul de lipsiţi de sensibilitate la aşa-numitele suferinţe ale mamei, sau poate tocmai din cauza asta, drept echilibru, jinduiam după o viaţă mai uşoară pentru mama. Ei, aşa cum îl copleşeşte, din când în când, pe un băiat interesul lipsit de atenţie faţă de viaţa părinţilor săi. Fireşte, viaţa ei era grea şi din cauza noastră, de aspectul ăsta nu ne stătea în putinţă să ne sinchisim. Dar nu e simplu (ci dificil, încurcat, complicat, sinuos, anevoios, întortocheat, sucit, confuz, complex, multilateral, ramificat, neclar, nefiresc, bombastic, nedesluşit (arh.), rămuros, perfid (fam.), momitor (arh.), îmbârligat (arh.), subtil (neolog.) să inventezi o viaţă mai uşoară. La fel ca-n toată lumea, şi-n noi, şi-n mine a încolţit ideea că poate ar fi suficientă o altă viaţă, pentru că o alta ar fi, din capul locului, mai uşoară. Întrebarea care revine mereu e dacă, în principiu, se ştie sau nu că învârtim deja fuiorul celeilalte vieţi, dacă, pur şi simplu, fuiorul poate fi învârtit. Să fie furcă de tors. Învârt furca de tors a vieţii mamei — întotdeauna mi-ar fi plăcut să fac asta (dar fără îndoială că începând din 14 august 1980).

CAPITOLUL 9

Frumosul timp trecător al mamei

Vremea trecea. Înainte să moară — fiindcă toţi oamenii sunt muritori —, Bozsik a vrut s-o mai întâlnească pe mama, aş intra la Lilike, cu Şvabul şi cu Nándi, să bem o cafea, în cazul în care nu deranjăm.

Voi niciodată nu mă deranjaţi, Cucule drag.

Dar e sigur?

Sigură e doar moartea, băiete. Fireşte că-i sigur, ştii şi dumneata că-i sigur, dumneata ştii totul, inclusiv asta. Şi prietenul dumitale, Ferenc, ştie totul, numai că nu ştie despre tot că ştie.

Şi domnul Hidegkúti? Bozsik îşi păstrase maliţiozitatea din copilărie.

Ei, Nándi e Nándi, spuse mama, mulţumită, în receptor.

Grădina de stâncă o construise, împreună cu casa, încă de la vremea respectivă, dr. Aurél Bognár, tatăl milionarului, poate ăsta-i motivul pentru care şi el încropise una, în vecini, copiind-o fidel pe a noastră — pe a tatălui său —, ceea ce o înfuria la culme pe mama. Considera că-i vorba de un atac personal. Drept urmare a lucrărilor ingenioase de fasonare, de terasări pe mai multe niveluri, s-au format diverse „spaţii“, cu ferigă, cu flori, cu plante folosite ca mirodenii, ba, mai mult, cu brădet, întrucât mama plantase un brad Douglas în mijlocul acestei grădini. Era cât mine atunci, dar între timp m-a depăşit în înălţime, deşi, dacă stau cu mama în faţa lui, ea întotdeauna spune, parcă voind să împiedice posibilul meu sentimentalism, privindu-mă, măsurându-mă din cap până-n picioare, apoi uitându-se la brad, Doamne, cum aţi crescut, accentuându-şi spusele în aşa fel, încât fie eu, fie Douglas-ul ar trebui să ne gândim dacă e bine sau nu că am făcut aşa ceva. Bradul îl aduseseră gemenii, maeştri în barele porţilor, există chiar o fotografie-pereche, într-una, bradul între cei doi gemeni, în cealaltă, mama. Iar eu am început să bocesc, protestând că aşa ceva nu există, cineva nu poate fi aidoma cu celălalt, dar gemenii n-au fost surprinşi de tărăboiul meu, aşteptau răbdători. La fel cum şi mama aştepta, şi pe ea o interesa urmarea.

Mă uitam la Néró, mă uitam la Hektor, mi s-au terminat lacrimile, parcă ar fi prevăzut, Hektor Gál a venit la mine, vezi asta?, mi-a arătat o aluniţă pe lobul urechii, după asta ne poţi oricând deosebi.

Partea cea mai importantă a grădinii, agora, inima, este acel intrând ca un golf, unde mama aşezase o masă rotundă şi câteva fotolii împletite din răchită, parcă le-ar fi lăsat întâmplător, pentru ca acolo să se poată sta de vorbă „cu oricine, oricând, despre orice“, un golf al conversaţiilor. M-am ascuns sus, în bastion, pe locul obuzierelor, îi urmăream printr-un crenel pe cei de jos, aţinteam asupra fiecăruia, pe rând, din joacă, propriul meu Smith and Wesson. Sau, mai degrabă, o armă de vânătoare ceva mai serioasă. Cu lunetă. Se bucurau de după-amiaza plină de raze. Bozsik nu ştia că-n curând o să moară, Puskás ştia că niciodată, iar pe Hidegkuti nu-l preocupa respectivul eveniment. O curtau frumos pe mama, care, zâmbind, se întorcea când încoace, când încolo.

Acum, la începutul verii — şi mama unde-i?, unde?, unde?, păi, la capătul celălalt al bulevardului —, degeaba m-am ascuns oriunde, în bastion, în grădină, în adâncul încăperilor, numai să n-o aud pe Bogi, să nu aud suferinţa vecinei, într-o zi îi murise băieţelul, nici una, nici alta, iar femeia s-a îmbolnăvit de cancer de piele, apoi şi la plămâni, urla, o chinuiau nişte dureri cumplite, se auzeau din vecini ţipetele oftate, gemetele împleticite pătrundeau peste tot, treceau prin perete, prin cărămizi, prin plapumă, parcă Bogi ar fi fost culcată alături de noi, motiv pentru care parcă am fi responsabili pentru suferinţa ei, datorită numelui ei de alint, pare că am fi cunoştinţe apropiate, dar nu, soţul ei, Bognár, nepotul, e un bărbat tăcut, calm, un milionar tăcut, ceea ce nu-i o contradicţie, calmul lui e mai cu seamă disciplină, un milionar indisciplinat nu există, doar dacă nu-i vorba de moştenire, de moştenit, se poate oricum, chiar şi indisciplinat, vecina chelălăia de durere, de parcă am fi dormit cu ea într-un pat, parcă ne-ar fi şoptit la ureche viitorul ei îngrozitor, mai de-aproape, mai de-aproape, o auzeam tot mai aproape, tot mai speriaţi, şi tot mai rar o vedeam în spaţiile ei obişnuite, n-o mai vedeam la magazin, unde se gudura pe lângă măcelar, dar cine nu se gudură?, băieţelul meu, la poştă, unde mereu avea program de ceartă cu Terike, se aveau ca şoarecele cu pisica, şi n-o vedeam nici în grădina de stâncă hărnicindu-se, înainte stătuse de multe ori în genunchi în grădină, parcă s-ar fi rugat, avea mâinile, picioarele pline de pământ, în

schimb, în paralel cu asta, milionarul putea fi văzut tot mai des prin împrejurimi, de obicei se plimba cu pisica, iar dacă ieşea în grădină, atunci pisica era la o juma' de metru în urma lui, parc-ar fi fost un câine, cu fidelitate, deşi pisica nu ştie ce-i fidelitatea, pe stradă o lua în braţe, o căra ca pe un prunc, cu toată responsabilitatea, era serios, întru câtva speriat, devenise mai moale, mai scund, mai gras, parcă l-ar fi părăsit oarecum puterea, deşi toţi milionarii sunt puternici, şi — de asemenea, oarecum — nu puteam intra cu el în vorbă, bună ziua, vec'ne, în ultima vreme, astfel muşcam din cuvânt, ne uitam unul la celălalt, nu-şi pleca privirea, vec'ne, dar nu asociam cu asta vocile morţii lui Bogi, nu le asociam cu nimic, nici măcar cu Bogi, milionarul a devenit tot mai simpatic, eram tot mai convins că din cauza pisicii, cum o cheamă? l-am întrebat într-o zi, cu ceva vreme în urmă, a ridicat din umeri, nu ştiu, n-are nume?, ţi-am spus deja, nu ştiu, şi atunci Bogi n-a mai suportat suferinţa care o poseda cu o sălbăticie tot mai mare, astfel că pur şi simplu a pornit într-o plimbare spre mijlocul lacului de mină, înainta, înăuntru, tot mai înăuntru, ţinând în mână o bucată mică de stâncă.

Inima (esenţa, miezul, măduva, substanţa) Echipei de Aur conversa cu mama, care radia de bucurie servind oaspeţii cu specialitatea ei, o variantă din legendara franzelă umplută. Dacă se împotmolea pălăvrăgeala — fiindcă se mai împotmolea din când în când, celor trei bărbaţi arătoşi le-ar fi plăcut mai degrabă doar s-o privească, în tăcere, pe mama, chiar şi lui Puskás, marele flecar —, mama îi amuza povestindu-le diverse anecdote, pe Matyi Cseh îl întreabă vameşii ce are în valiză, hrană pentru păsări, vameşii o deschid, valiza-i plină cu cafea, păi, asta nu-i hrană pentru păsări, Matyi Cseh priveşte prelung spre boabele de cafea, apoi spre vameşi, în final ridică din umeri, ei, le place, nu le place, altceva tot nu primesc, sau îi examina pe maeştrii sportului cu situaţii-farsă de ofsaid, sunt sau nu în situaţie de ofsaid sânii atacantului, în cazul în care-i femeie?, nu-mi răspundeţi, băieţi. Hidegkuti povestea despre Fiorentina, Bozsik tăcea cu demnitate, iar Puskás încerca să convingă asistenţa că într-o zi au jucat cu Barcelona pe un frig atât de cumplit, încât atunci când Gento a ridicat mingea la poartă, atât de fin, doar o mângâiere pe bara de sus, dar e suficient şi atât, ea a rămas lipită acolo, a îngheţat, Lilike, cineva a adus un uscător de păr, am început s-o dezgheţăm, bascii nu erau atenţi, mingea a căzut, i-am dat un bobârnac, arbitrul a validat golul, bascii erau înnebuniţi,

ce nume şi ăsta, nu-i aşa?, basc, noroc că nu vorbesc ungureşte, li s-ar duce naibii mândria naţională, de care, însă, sunt al dracu' de mândri, dar le-am spus, ei, dragii mei basci, ia benoclaţi-vă numai la tabela de marcaj…

Ferenc, Ferenc!

Mama se sucea, se învârtea — băieţelul meu, băieţelul meu! —, a servit cafeaua în preţioasele ceşti cu model (!), din porţelan de Herendi. Degetele mici ale celor trei genii ale fotbalului erau încovoiate la fel, ca trei suliţe mititele. În alte ocazii, asta o scandaliza pe mama sau se prefăcea, cu dispreţ, că nu observă, ca-n felul ăsta să fie şi mai clar dispreţul ei. Acum, privirea ei peregrina senină de la un deget mic la celălalt deget mic. Măi, ce băieţi drăguţi sunteţi voi! Printre plopi, soarele se retrăgea încet spre dealuri. Umbrele barelor de la porţi s-au lungit pe Pământ. Domnilor, spuse atunci mama, cu o nouă nerăbdare în glas, la muncă, hai! Puskás, Bozsik, Hidegkuti au dat cu mâhnire din cap, ştiau că urmează vremuri grele. Dintr-un buzunar secret al rochiei, mama a scos pachetul de cărţi şi a început să împartă. Ca-ntotdeauna, jucau aşa-numitul ulti „dintr-o mână". Atunci, eu mă duc, Puskás încremeni speriat, folosea cuvântul exclusiv în prezenţa mamei, altfel niciodată în viaţa asta împuţită, atunci, eu mă duc să mă piş. Pentru că ulti „dintr-o mână" se joacă în trei, în cazul în care sunt patru jucători, unul rămâne întotdeauna pe dinafară, ăla merge să se pişe. Cei care se pişă, băieţelul meu, sunt de prisos, sau, cum se mai obişnuieşte, sunt paiele lui Csáki, aşa spun cei cu adevărat pasionaţi de ulti.

Trece frumosul timp.

CAPITOLUL 10

Iubire, iubire, iubire

Cinci secunde

Ştiu la centimetru când te-am văzut prima dată. Aşa, ca lumea. Se spune că omul, Homo sapiens, decide în cinci secunde dacă-l vrea sau nu pe celălalt, totul se decide în cinci secunde, decid celulele, apoi, se poate, desigur, protesta, se poate demara o altă poveste, se poate trage de timp chiar şi până la infinit — îţi spun doar în paranteză, fiule, şi, ca un bun matematician ce eşti, o să înţelegi, că omul, da, Homo sapiens, în general, numeşte infinit tot ce este foarte, foarte mare, ceea ce nici pe departe nu este acelaşi lucru —, adică, se poate să nici nu-ţi începi povestea, dar după cinci secunde, că vrei, că nu vrei, timpul poveştii începe să ticăie. Mama ta, într-o zi, te-a cărat la fabrică, dar asta nu contează. Crezuse că o să rezolve ceva prin mine, acu' e totuna ce anume. N-am rezolvat. Mama ta are impresia că toată lumea e ca ea; ea, în cazul în care credea despre ceva că-i bine, trecea la concretizarea acestui ceva. Probabil că nu ştia cât e de periculos.

Asta chiar că nu-i adevărat, băieţelul meu

Stăteam în sufrageria de la Fofó, mama ta, cu drepturile unui băiat, printre noi, tensiune la cub, control economic şi politic, concomitent, din cauza francezilor, tovarăşii, în mod evident, la o masă separată, lângă noi. Nu le prea plăcea pilaful sârbesc cu carne, făcut de Bözsike. Pe vremea aceea, se mai putea fuma oriunde, mama ta pufăia, ca un horn, dar pe masa noastră nu era scrumieră, astfel că a cerut-o pe cea de la masa cealaltă. Lilike, i-am şoptit, dar nu se poate să intri aşa, pur şi simplu, în vorbă cu cineva. Ádi dragă, tovarăşu' Tóth, aşa-mi spunea, Ádi dragă, tovarăşu' Tóth, cel care are pulă nu-i un străin. Scrumiera a rămas în aer şi se vedea clar că o să plutească acolo, totdeauna. Adică, foarte, foarte mult timp.

Prima întâlnire, plan secundar: Doktor Gruber

Parcă mama ar fi avut emoţii când m-a dus prima oară pe teren. Parcă ar fi vrut să scape de o marfă cu o valoare întru câtva incertă, din cauza asta-i important felul în care o etalează. Lumina anemică a dimineţii era aplecată oblic peste teren, pe care îl învăluia, astfel, un voal de ceaţă, când rozaliu, când mov, acoperind obiectivele, oportunitatea terenului, ceea ce avea mai important terenul, deci, inclusiv concreteţea şi limitarea lui, această incertitudine de acuarelă conferind o neverosimilitate celor văzute — aşa cum aproape că şi prevede „prima vizită“ imaginată la modul sentimental. Asta-i valabil numai în cazul celui cu iarbă, băieţelul meu, în cazul terenului care bocăne de tare ce e, nu ajută nici lumina, nici lirismul, nici ceaţa, nici îngerul — mai demult în cărţile tale nu era atâta ceaţă, nu erau atâţia îngeri! —, ăla care bocăne este atât de ordinar, atât de banal, încât nu poate fi ridicat nicăieri de acolo, dar tocmai aspectul ăsta-i bun, faptul că te poţi baza pe el. E bine să te poţi baza pe ceva, băieţelul meu.

Echipa de copii juca mereu în spate, pe terenul de rezervă, pe cel cu pământ (în realitate, argilos, nu întâmplător e-n apropiere fabrica de cărămizi, şi, nu întâmplător, dar deja independent de argilă, că în ’44 aici i-au târât pe evrei, la muncă, apoi, de aici, mai departe; e foarte neplăcut să joci pe un teren argilos, sau e atât de tare, că bulgării nu pot fi nivelaţi nici cu grapa, nici cu tăvălugul, sau e atât de alunecător că…, deci, e foarte alunecător), ani la rând am tot tras cu ochiul la cel cu iarbă, dar deja şi asta era prea mult pentru eternul magazioner, nenea Gruber, nix nenea Gruper, octor Gruper, pentru voi, domnilor, eu sunt octor Gruper, şi dacă vă mai uitaţi spre terenul cu iarbă, chiar şi o singură dată, vă rup picioarele, am înţeles, nenea doctor Gruber, la care el dădea a lehamite din mână, în veci n-o să iasă din voi nişte domni, voi, mă rog frumos, sunteţi nişte bădărani de mahala, mă rog frumos.

Ne bucuram că suntem nişte bădărani de mahala, tocmai de aceea — de-a lungul timpului —, când am avut curajul să facem, în secret, câţiva paşi pe iarbă, gazon, băieţelul meu, nu pe iarbă, pe gazon, simţeam că am umbla pe

mătase, nişte prinţese, nici nu îndrăzneam să păşim pe călcâie, involuntar, doar pe vârful picioarelor, făcând pe mofturoşii, de parcă, într-adevăr, am fi fost nişte prinţese. Sau nişte hoţi. La început, nici măcar atât nu riscam, doar din exterior, dincoace de linia de tuşă, parcă într-un bazin, ne legănam picioarele. Nu ne era frică de doctor Gruber, dar îl ascultam. Vorbea blând, nu comanda, nici nu cerea nimic — comunica, iar noi nu mai văzuserăm până atunci aşa ceva: ne comunica, iar noi făceam întocmai. Aşa vorbea şi cu jucătorii seniori, şi cu toată lumea, respectuos, mai exact, proporţional cu ştiinţa fotbalistică a fiecăruia. Cu cel mai mare respect, deci, cu Lacikagál, care iar s-a legitimat la noi, s-a întors de la Videoton doi. Educaţie personală, auzeam mereu, Lacikagál, educaţie personală, iar acum s-a întors la rădăcini. În schimb, el nu vorbea respectuos cu doctor Gruber, aşa picioare strâmbe încă n-am văzut, doctore, curat Garrincha, ce ai jucat dumneata? extrema dreaptă?, ălora li se fac aşa picioarele, păi, să pariem, doctore, pe acolo ar putea zbura până şi o gâscă, chiar şi un gânsac îndopat de ziua Sfântului Martin, dottore. Care, în asemenea situaţii, zâmbea în sinea lui, aranja echipamentul, îl aranja în permanenţă, deşi, la el, în magazie, domnea întotdeauna ordinea, făcea ordine în ordine, aranja, eu nu ştiu să fac altceva decât să umflu mingea, Lacika, mă rog frumos, de lovit, nu! Păi, asta sună foarte evreieşte, doctore, ia spune-mi, dumneata eşti evreu sau şvab?, pentru că nu-i totuna. Păi, chiar că nu-i totuna, Lacika, mă rog frumos. Aş spune că-n documente toţi strămoşii mei sunt şvabi, şi mâinile, care se mişcau continuu, i s-au oprit pentru o clipă, dar dumneata, Lacika, poţi considera că sunt evreu. E-n regulă, bătrâne, nu-i cazul să te ofensezi atât de repede, te-am întrebat doar, sau n-am voie nici măcar să întreb?, ei, dă-mi mingea. La echipa de categoria întâi, fiecare îşi avea mingea lui.

Îndată ce-am ajuns pe teren, parcă într-un salon, pe mama au chemat-o deoparte diverşi bărbaţi sau au venit la ea, la noi. Privindu-mă, toată lumea spunea acelaşi lucru, oho, rezerva viitorului, foarte bine, foarte bine. Eram palid, toată lumea se uită la mine, mă gândeam, având aproximativ aceeaşi bază, la fel ca ultima oară, când se întâmplase să stau între fratele meu mai mic, fotbalistul, şi Puskás, în faţa tribunei de pe terenul TTVE, din sectorul III, Puskás îl iubea foarte tare pe fratele meu (îi iubea pe toţi, iar pe fratele meu toţi îl iubeau; s-ar putea ca-n cazul ăsta să nu fie potrivit cuvântul iubire?), cei doi bărbaţi povesteau deasupra capului meu, se tachinau, se

agasau ingenios din punct de vedere lingvistic, şi, uitându-mă spre tribună, am putut vedea — glumă! — că toată lumea se uită la mine. Pe vremea aceea, acolo, lângă mama mea, încă aveam părul blond şi mai lung ca de obicei, probabil că Thomas Mann ar spune că aveam chipul palid şi uşor rezervat, de jur împrejur, cârlionţii părului de culoarea mierii, amintind, fireşte, şi de arcuirea nasului, de gingăşia buzelor, în general de expresia ingenuă şi gravă a feţei. Nu mă simţeam bine, mama se simţea bine.

Un bărbat mai scund decât mama se rostogoli până la ea, nu era gras, dar rotund peste tot, Lilike dragă, spuse, în loc de salut, în timp ce şi el mă privi prelung şi, cu un gest grotesc, deloc departe de ridicol, îşi pipăi genunchii, aş vrea să ştii că suntem datori cu un punct celor de la Mezõgép, ştii ce înseamnă asta. În bâzdâcul ei de viaţă, dădu din cap mama, care nu era dispusă acum să spună futu-i. Şi nea Ádi îşi rosti propoziţia cu rezerva viitorului, adăugând şi că vom patrona copilul. Cuvântul patrona m-a umplut de spaimă şi scârbă. Scosesem deja mai devreme mâna din cea a mamei.

O propoziţie-Péter Balassa (repetare)

„«Dă-mi mâna.» Atunci e Zelina sau e Komtur?“

Trupul

Ştiu la centimetru, fiule, jucam cu echipa Mezõgép, un meci de onoare, rezultat la egalitate, atunci te-am văzut prima dată. Erai o prezenţă distinctă în peisaj, un băieţel firav, subţirel. Erai mai puternic, întotdeauna ţi-am simţit puterea asupra mea, pe care, de altfel, ai şi făcut-o simţită. Începând din prima clipă. Ştiam că mie mi se adresează singurătatea ta, stinghereala ta, felul cum îţi mişti mâna şi faptul că nu are cine s-o prindă. Niciodată n-am avut curajul să-ţi prind mâna, doar acum, înainte să mor. Începând de atunci, tot timpul îţi căutam compania. Ar trebui să mă opresc aici, se poate vorbi numai cu indecenţă, dar nu pot să mă opresc şi nici nu vreau. Ştiam când mergi la şcoală, când te întorci acasă, când ai ore de religie şi când ai antrenament. Întotdeauna te-ai prefăcut că n-ai observa nimic. Şi acum. Te-am pândit de mii de ori, eram fericit chiar şi numai când te puteam privi. Fericit şi nefericit. Dar cea mai mare fericire şi cea mai mare nefericire am simţit-o în prima clipă, mă inundase fierbinţeala şi mi s-a prelins puterea din genunchi, despre asta se spune că-ţi tremură genunchii, dar mie nu-mi tremurau, ci parcă mi s-ar fi înmuiat oasele, a trebuit să le prind, să le pipăi, să simt că am genunchi. De acum încolo, niciodată n-am să mai fiu singur, ştiam asta, şi mai ştiam şi… interdicţia, ştiam şi interdicţiile, că nu pot vorbi despre asta cu tine, că niciodată nu pot ajunge aproape de tine. Că tu eşti dragostea mea lipsită de speranţă, astfel mă amăgeam. Cu Miki Görög era altceva. Bietul Miki Görög. Noroc că acum nu te văd. Nu mi-a făcut bine când te-am văzut, deşi m-am bucurat atât de mult că te văd, cum stăteai acolo, la poartă, cu stiloul în mână, abia cu câţiva ani mai tânăr decât mine! E adevărat, asta n-a contat niciodată. Niciodată nu te-am putut considera un copil. Şi ăsta a fost un motiv pentru care încercam să mă răstesc la tine, nu ca să te domin, ci ca să fie vizibilă această egalitate în drepturi, firește, scandaloasă. Trupurile sunt egale în drepturi. Acasă umblu în fustă, nu mă întrerupe, ştiu că tragi cu urechea, în fustă, fără chiloţi, fiindcă uneori trebuie să merg foarte repede la veceu, toată locuinţa miroase a pişat. Ăsta-i mirosul morţii. Chiar şi aşa, se mai întâmplă ca între timp să fac pe mine, spăl murdăria cafenie de pe coapse, de pe picioare, e parcă m-aş spăla pe

mine de pe mine, căcatul parcă ar fi propriul eu prelins din mine, şi, drept căcat, e vestitorul morţii. Căci omul e propriul vestitor, fiule.

Nu i-am vorbit nimănui despre tine, nici lui Lajos. Dar nenea Lajos ştie întotdeauna mai mult decât lasă să se vadă. E-n sângele lui de secretar al Uniunii Tineretului Comunist. Deja e totuna, nu contează. Şi tu eşti aşa. Întotdeauna am căutat ocazia să te pot vedea. O preafrumoasă dragoste fără trup. Sublim de sublim. Cu asta mă hrăneam. Dar eu numai la trup mă pot gândi. Eu, fiule, nu am dimensiune spirituală. După părerea mea, trupul este cel ce are un caracter personal, nu memoria. Să trăieşti în trup e moartea în sine, am citit. Eu trăiesc exclusiv în trup, asta a fost viaţa mea. Tot în trup am să şi mor. Mă gândesc la trup, la al meu, la al tău, la al lui nenea Lajos, la trupul mort al lui Miki Görög, la trupul mamei tale, de parcă m-aş gândi la natură. Pânda mea atrăgea cel mai puţin atenţia la antrenamente. Mă aşezam pe marginea terenului, pe un scaun, luam unul de la magazia clubului, Gruber cam mârâia, nu suntem pe malul mării, şi priveam în tăcere cum vă antrenaţi. Nenea Vili al vostru mă scruta cu suspiciune. Stăteai singur, departe de-ai tăi, aproape de mine, ţi-ai împreunat mâinile pe ceafă, îţi ţineai spatele drept, te legănai încet pe glezne, te uitai în zare, melancolic, parcă, într-adevăr, înaintea noastră s-ar întinde marea, leneşă, într-o tihnă de temut, iar între timp, în saltul lor, valuri mărunte ţi-ar linge tălpile. Cârlionţii părului de culoarea mierii îţi împodobeau tâmplele şi gâtul, puful fin de pe coloana vertebrală îţi strălucea în razele soarelui ce lumina bolta, conturul fin al coastelor, simetria toracelui răzbăteau diafan prin învelişul ce-ţi acoperea întins corpul, pielea de la subsuori o aveai încă netedă, ca a statuilor, curbura genunchilor îţi scânteia, iar datorită reţelelor fine, albăstrii, ale vaselor de sânge, trupul parcă ţi-ar fi fost dintr-o materie transparentă. Nu frumuseţea ta a fost cea de care m-am îndrăgostit, pentru asta nu erai îndeajuns de frumos, tu, nu îndeajuns de Tadzio, eu, nu îndeajuns de Aschenbach, nu mă întrerupe; când, pe marginea aparent pustie a terenului gălbui-cenuşiu, ţi-am îmbrăţişat cu privirea forma, dacă vrei, forma ta nobiliară, nici măcar strălucirea deliciului n-a reuşit să mă convingă că am cuprins însăşi frumuseţea, ideea divină a Formei, unica şi pura Desăvârşire care trăiesc în suflet şi ale căror întruchipare şi copie umane, demne de venerat, s-ar înălţa în uşurătatea candorii, acolo, în faţa mea, nu. În schimb, asta fusese fascinaţia: am întâmpinat-o fără să stau pe gânduri, ba, mai mult, cu o bucurie lacomă.

Despre memorie

Văduva superbă a unui renumit şi important sculptor, al cărei cur imens, renumit, important şi superb, locuitorii interesaţi ai Budapestei îl pot admira, zi de zi, pe statuile maestrului, amplasate în spaţiile publice, şi care până în ultimul minut al vieţii a rămas femeie, vezi-ţi de treabă, băieţelul meu, încă bin' că nu spui că-i din femeie, ptiu!, care până în ultimul minut al vieţii a rămas obiectul dorinţelor erotice (plus sexuale, însemnări autobiografice), a povestit că vechiul prieten al familiei, un pictor de asemenea renumit şi important, care la bătrâneţe avea obiceiul ca-n fiecare vineri după-amiază să-şi bea ceaiul în salonul văduvei, într-una din zile a întrebat, cu vocea susurândă, acu', sincer, draga mea Erzsike, am avut noi de-a face, aşa? Bătrân prost! Din răzbunare, am minţit că nu, n-am avut. Am văzut pe mutra lui dezamăgită că nu i-a picat bine. M-am bucurat, cred.

Preafrumoasa tihnă

Încerc să evoc amintirile despre Vrăjitor, dar nu am ce. Nu prea am ce. Dacă mă uit în oglindă — nu mă uit! —, văd pe mutra mea dezamăgită că nu-mi pică bine. Eram copil, un inocent. Puteam să simt ce este permis şi ce nu-i permis. Treaba asta nu-i chiar acelaşi lucru cu ce-i spun mamei şi ce nu-i spun. De pildă, cu Ica Gyetvás, pe un morman de cărbuni, e permis, dar nu-i de povestit. Dar, de când mă ştiu, există în mine un observator, nu spun că altcineva, un altcineva, care, fireşte, sunt eu — m-aş putea delecta cu literatura de specialitate, de la Sartre până la Imre Kertész. Eul meu observator — glumă: nomen est omen! —, care stătea la pândă, era atent, mereu atent, percepând şi acceptând din lume exclusiv ceea ce observase deja. Adică, dorea să recreeze lumea. Voia să ia de la început istoria lumii. Adică, inocenţa. Din cauza asta, prin inocenţă nu înţelegea zona ce porneşte de la pudoare şi ajunge, trecând prin neprihănire, până la castitate, ci, pur şi simplu, libertatea. Nu mi-a fost frică de singurătatea din copilărie, dar sufeream din cauza ei, nu foarte tare, însă tot timpul. Parcă mereu ar ploua mărunt şi des, iar umezeala şi-ar fi găsit deja căile prin care să ajungă peste tot, nu numai în articulaţii — nu cred că un copil se gândeşte la articulaţii; poate când îşi luxează (paradeşte!) prima dată glezna —, ţi s-a infiltrat în plămâni, în burtă şi chiar şi-n creier. N-o poţi evita. Umiditatea poate fi pipăită, dar nu poate fi prinsă. E acolo, dar unde? Cu adulţii nu se poate vorbi, nu pentru aşa ceva sunt făcuţi, cu Vrăjitorul se putea, pentru că ştia să povestească despre tot şi despre toate, era abonat la revista despre viaţă şi ştiinţă, Élet és Tudomány, din cauza asta. De exemplu, faptul că de 180 000 000 de ani rechinul nu s-a schimbat, 180 000 000 de ani!, respectiv, că rechinul, în felul său, e perfect, stă destul de bine, respectiv, până şi acest lucru ne arată că n-avem voie să dispreţuim pe nimeni, pe nimeni, fiule. Ceaţa lacrimilor îi plutea în ochi. Stăteam pe băncuţă, parcă am fi mâncat pâinea amară a celor din rezervă, dar numai eu mâncam, Vrăjitorul îmi aducea de la cantina fabricii, în ultima vreme, de la şcoală mergeam direct pe teren, pâine şi chiftele sau şniţel şi chifle, cam aşa ceva. Promite-mi că niciodată nu vei dispreţui pe nimeni. Nu înţelegeam despre ce-i vorba, i-am promis. Şi… şi nici n-o să se mai schimbe… rechinul? O să mă interesez,

fiule, cu siguranţă că o să cercetez şi-ţi raportez, mă rog frumos. Raportez e la fel cu a patrona. Vrăjitorului îi plăcea să cerceteze totul. Palmele lui calde uscau umezeala. Îmi amintesc de palmele lui, de degetele puţin umflate, de proeminenţele pulsând roşiatic. Atingerea unui trup străin, până acum nu m-am gândit la asta. Şi pe al meu îl consideram astfel, străin; asta s-a schimbat atunci. Îmi bălăbăneam picioarele, parcă aş fi fost un copil mic de tot. Cine era atent, vedea bine asta. Departe, aproape la orizont, nenea doctor Gruber monta plasa pe barele porţilor. Tihna pe care o simţeam stând lângă Vrăjitor, o tihnă care în acelaşi timp e şi emoţie, şi frică, n-am mai simţit-o niciodată de atunci încoace. Niciodată. Mă uitam la iarba verde de parcă m-aş fi uitat la o promisiune generoasă legată de viaţa mea. Tendonul dintre degetul gros şi arătător tremura din când în când. Parcă tihna era dată de poziţia comună a infinităţii verdelui şi fineţea tremurului. Ar fi fost bine dacă s-ar fi amânat antrenamentul, dar niciodată nu s-a amânat. (De la o vreme, aş dori oricum să evit următoarea expresie: opac, prin ajutorul oglinzii.)

Trup, continuare

Dacă mă gândesc la tine, fiule, mă gândesc la trupul tău şi nu mă ruşinez. Aşa cum stăteai acolo, lângă mama ta, pe chipul tău, aceeaşi glacialitate mascată drept politeţe, la fel ca data trecută, în poarta grădinii, despre care crezi că-i, într-adevăr, politeţe, primul lucru pe care-l văzusem pe tine a fost această distanţare, şi deja între noi a şi început povestea, ticăiau cele cinci secunde. Nu te-ai învrednicit să-mi acorzi atenţie, cum, de altfel, nimănui, în faptul ăsta vedeam, cât de cât, o speranţă. La fel, vedeam şi deznădejdea, dar nu m-a interesat, şi am avut dreptate. Toată viaţa m-am gândit la tine. Dacă există în tine puţină omenie, ceea ce nu prea cred, atunci nu-i deloc plăcut să auzi vorbele astea de căcat. Dar nu pentru asta-ţi spun, fiule, îţi sunt recunoscător. Nu vreau nimic, am să mor. Ştiu şi când mi-ai zâmbit prima dată. Cred că perioada cea mai frumoasă a fost jumătatea aceea de an când am preluat de la bătrânul Paták sarcinile de administrator, mergeam cu voi la fiecare meci, vă număram, cu o mândrie obosită, de parcă aş fi fost mama voastră, vă cumpăram bilete de tramvai şi lămâi. Ţineam morţiş la lămâie, în pauză, că vă plăcea sau nu, tot lingeaţi câte o lămâie. Într-una din zile, pe terenul Goli, din mutrele astea acrite cu lămâie s-a născut rânjetul acela dulce şi drăgălaş, din care lipsea orice fel de glacialitate. Şi drăgălăşenia asta face parte din tine. De obicei, Miki Görög rostea şi-n locul vostru ceva legat de lins, ei, atunci să lingem pân' la os, sau gura, acu' ling înaintaşii. Tu ai comentat o singură dată, linge, cine ştie până când poţi să lingi, dar numai eu am râs. Întotdeauna m-am străduit să nu mă port cu ambiguitate, dar eu însumi sunt ambiguu. Văd pe tine că am îmbătrânit. Andor Földes, când a împlinit şaizeci, a spus că de-acu' încolo vrea să trăiască fără îngrădiri. Eu întotdeauna am trăit fără îngrădiri şi mereu am căutat, îngrozit, îngrădirile. Ştiu, trupul nu mai e la modă. Ţie îţi face plăcere să vorbeşti despre Dumnezeu, în dicţionarul meu acolo este gaură. A trecut şi epoca adorării trupului, când trupul îl puneau în locul lui Dumnezeu, despre a cărui neexistenţă precis că ştiau, dar eu, nu, eu îl puneam în locul găurii. Iertare, a fost întâmplător, dar astfel poate că-i mai adevărat. Trivialitatea drept singura cale ce conduce spre adevăr, o prostie. Păcat, iertare, îndurare sunt cuvinte care pentru mine nu există. Trupul meu

este natura. În virtutea acestui fapt s-a întâmplat că timp de un an întreg, primăvara, vara, toamna, iarna, în fiecare zi, mi-am fotografiat coada. Din cauza asta am învăţat să fotografiez, să-mi pot developa coada de 365 de ori. După un timp, nu mai vezi despre ce-i vorba, doar că-i o fiinţă, are zile bune, are zile proaste. Şi ziua cui o vedem în imagine? Coada împreună cu cel care o priveşte, iată fiinţa hibridă despre care-i vorba în fotografiile astea. Ţie n-am avut curajul să ţi le arăt, numai lui Miki Görög. Se întâmplă ca fiinţa pe care o vedem să fie puternică, alteori e nenorocită, apoi sigură de sine, oho, freamătă de viaţă, apoi e jalnică, zgribulită. Deja nu mai văd că-i a mea. Vezi imagini care avertizează în privinţa vieţii, a existenţei. Sau, mai degrabă, care îţi aduc aminte. Trăieşte şi nu te pierde în detalii şi nu uita de detalii! Păi, fiule, iar am ajuns aici, aici termin, o vreme, mai pot trage de timp, apoi ideile antropomorfe, iată, îşi croiesc drum, iar eu iar ajung într-un spaţiu pozitiv privind existenţa. Parcă să fii o pulă ar fi ceva mai mult decât să nu fii o pulă. Parcă ceea ce vedem în fotografii ar fi din capul locului ceva bun, ar fi un om bun, înţelept, cumpănit, gata să ofere ajutor. Temă de casă: caută în obiectul pe care-l vezi în imagine ticăloşia, trădarea, atitudinea abjectă. Termin. N-am ce spune sau permanent ar trebui să vorbesc. Lui Vili nu-i plăcea dacă mergeam şi eu la antrenamente. În asemenea situaţii, făceam duş cu voi. Mereu credeam că mor, atât de bine îmi era. Şi suferinţa era bună. Stăteam chiar la margine, acolo făceam duş, ca să mă pot înveli cât mai repede cu prosopul. Eu eram cel mai pudic, pentru că aveam cele mai jegoase gânduri. Jegoase, aşa se spune, dar nu sunt astfel. Îmi îmbrăcam repede izmenele şi intram în veceul din scânduri, care era afară, şi trupul îmi era scuturat… de resemnare. Apropo de înmormântarea mea, acum am citit că nu numai libelulele sunt atrase de pietrele negre de mormânt, ci şi tăunii. Sunt atraşi de lumina polarizată orizontal, aşa scrie acolo. Din cauza asta se şi aşază pe capota maşinilor negre şi roşii. Şi că pe baza asta o să se pună capcane pentru tăuni, aşa cum îţi spun. Ce crezi, cât sânge pierde într-o zi un cal sau o vacă din cauza înţepăturilor de tăuni? Oricum nu vei ghici, e posibil chiar şi 200-300 cm^3. Am mai vrut să spun ceva despre mama ta, dar am uitat.

CAPITOLUL 11

Adio de la personaje şi de la alte unităţi lingvistice

Propoziţii

Ultima propoziţie: Ce fel de lumini? Ale serii, băieţelul meu, ale serii.

*

Monologul burţii. Să capitulezi, domnilor, când vezi o burtă, o mâncărică acrişoară de plămâni, un sote de creier şi rinichi, pentru că asta-i capitulare, chiar dacă nu-i o dramă! În materie de burtă, Ulrik Vencel era cel mai bun, absolut totul putea fi pus la îndoială, dacă e bine sau nu să jucăm cu doi înaintaşi, din moment ce Jandász şi Bobocu' sunt stângaci, dacă-i adevărat sau nu, aşa cum susţine Contele, înnebunind toată echipa de copii, că suma unghiurilor interioare ale unui triunghi este de 180 de grade, başca a tuturor triunghiurilor, absolut a tuturor, triunghiul din Cegléd, triunghiul din Peru, secko jedno, ganz egal, nu contează, 180, cel puţin, aşa spune Contele, totul putea fi pus sub semnul întrebării, dar faptul că Ulrik Vencel e cel mai perseverent în mâncatul burţii, cel mai isteţ în căutatul burţii şi că-i cel mai pasionat în burtă.

*

Să presupunem că un teren de fotbal are forma unui triunghi etc.

*

Niciodată, niciodată (niciodată) n-am rămas numai în doi. O dată.

*

În noul şi grandiosul roman al lui Nádas chiar că sunt destui morţi. Trăit-au (!) şi murit-au. (Din când în când, simt clar o satisfacţie dacă am impresia că e complet lipsit de speranţă să-mi fie transpus ceva într-o altă limbă. Că acestui ceva îi este imposibil să iasă din limba maghiară. E un sentiment mai puţin patriotic, mai degrabă, o simplă vanitate, o vanitate hangerien.)

*

Nu-i deranjant că atât pe asistenta de la spital, cât şi pe mătuşa cu mongolu' le cheamă Emma? Păi, din moment ce aşa le cheamă!

*

Dumneata ai sentimente modeste. (Tu ai sentimente modeste.) Eu? (Eu?)

*

M-am obişnuit devreme cu trupurile bărbaţilor, să privesc goliciunea. S-o găsesc frumoasă.

*

Titlul: Intrigă, iubire şi legea ofsaidului

*

În sezonul din toamna anului 1947, începătorii de la Szürke Taxi se antrenau pe terenul BVSC, de pe drumul Szõnyi, dar acesta nefiind corespunzător pentru meciuri de categoria întâi, cele pentru campionate le jucau, precum cei de la Budai 11, a se pronunţa budaiunşpe, când ici, când

colo. Culoarea lor tradiţională, cenuşiu-brun, a devenit albastru-gălbui. Deşi la primul meci i-au bătut cu 6:1 pe cei de la Törekvés, la al treilea, echipa Hungaria a trecut peste ei cu un tăvălug de 7:0. Matyi Cseh a înscris în catastif trei goluri. Dar aş putea continua: tanti Mari, respectiv, Géza Takács a optat pentru Szürketaxi etc.

*

N-am să mor niciodată? Parcă ar întreba: nu mă laşi în pace niciodată? Niciodată. Sau invers: promite-mi că nu mai scrii despre mine. Aşa ceva nu pot să promit. Dar nu pot trăi la nesfârşit. Asta-i adevărat, dar mă doare-n cot.

*

Soare, soare, soare drag,

Nu-mi mai străluci opac.

*

Supozitor cu glicerină, băieţelul meu (fiule), pentru că mi s-a înţepenit scaunul.

*

Trebuia să mă întâlnesc cu Pelé, i-am promis, na. Era terminat că toată lumea îl sâcâia cât de lung îi este numele adevărat. Dar eu i-am spus: dragule, numele tău adevărat e Pelé, fiindcă tu eşti ceea ce eşti pe teren, iar pe teren tu eşti Pelé. Am înţeles, răspunse Edson Arantes do Nascimento.

*

Adalbert Tóth e cu cincisprezece ani mai tânăr decât mama. Nu roşi, măicuţă. Şi, băieţelul meu, e cu douăzeci de ani mai bătrân decât eşti tu. Fără etc.

*

Acu' nu-i timp pentru asta, ascunde-te îndată după uşă. Cine-i eroul principal?

*

Mama nu-i suficientă împotriva singurătăţii, o mamă niciodată nu-i suficientă, fiule. Măcar de-ar fi suficientă. Un copil nu-i suficient etc.

*

Scârbă, spaimă şi curiozitate; dor. Îmi era dor să-mi fie aproape. Doar să vorbească. Sau altfel: Aş fi aşteptat de la viaţă, de la tine, dezmierdare, legănat.

*

Spune-mi, tu, femeie sfântă, spune-mi de ce nu-i cu salată de cartofi? Şi: cât de groasă era (scândura)? Şi: cum adică a murit (tata), din moment ce trăieşte? Şi: vorbeşti despre scrierile mele…, e totuna, vorbeşte cum îţi cade bine.

*

Eşti un om de căcat.

*

Mama era îndrăgostită de tata, tata era îndrăgostit de cer. Sau: mamei i-ar fi plăcut nespus de mult dacă ar fi fost fericită cu tata, dar etc.

*

Din cauza mea s-a întrerupt meciul. Şi: asta o spun mai cu seamă celor din linia de atac: vă rog să nu cădeţi de partea cealaltă a celuilalt cal.

*

În germană, Streifenmaus, pe spate are o dungă neagră, iar de-o parte şi de cealaltă, două, de culoare deschisă, denumirea oficială: şoarece vărgat de pădure, sicista subtilis trizona (conform amabilei comunicări a lui Antal Festetics), dar şoarece săltător e o denumire mai bună. Îmi pot pune capul pe umărul tău, fiule?

*

La cuvântul ăsta, de acum încolo, am să aud toată viaţa accentele greţoase ale primei mele neveste: fooot-bal.

*

„Fii atent la mine, băieţelul meu, îi spun.“

„Niciodată n-o să-şi dea seama cât mă dezgustă cuvântul băieţelul meu. De ce nu vede cât e de ridicol să-i spui băieţelul meu unui om de aproape şaizeci de ani? Crede că-mi cade atât de bine, încât nu mă interesează ridicolul? Nu-mi cade bine, fiindcă nu sună firesc. Rol, mama o joacă pe mama.“

„Întotdeauna a fost un orgolios. Sau nici măcar orgolios, ci mândru. Sau între cele două. Încrezut. Vanitos. Totuşi, mai degrabă semeţ. Sensibil. Dichisit. Ei, da. De ce trebuie să comenteze totul? De ce nu poate considera că-i frumos şi accepta cu sentimentalism, da, cu sentimentalism, că o bătrână îi spune unui bătrân, abia cu câţiva ani mai tânăr, că dragul meu băieţel. Iar acu’ scânceşte… Nicio ţinută!“

*

Avea faţa parcă un teren gol de fotbal. După antrenament. După un meci puternic, tenace (pierdut).

*

Şi, în sinea ei, îmi spuse astfel: —

Şi, în sinea mea, am răspuns astfel: —

*

A înviat vechea cruzime.

*

Despre vecini: umblau la şcoala confesională — trăiau ca fraţii. S-au cam mirat că au trei copii.

*

Peste tot te conduce mama dumitale? Niciodată nu eşti singur? Aş vrea să schimb cu dumneata câteva cuvinte în tihnă. Şi: Mor toţi cei menţionaţi.

*

N-am ştiut şi nu ştiu nici până-n ziua de azi, că ea de mine era îndrăgostită.

*

O să te patronez eu. Asta m-a speriat, dar m-am prefăcut că înţeleg: Şi cine-i organul de bază? La care ea: Vrei să spui care, nu-i aşa?! Acasă m-am uitat în oglindă: obiectul enigmatic al dorului — aşa ceva nu puteam crede la modul serios. Cu toate că astfel credeam. Aşa a şi fost.

*

Mamă, ţi-am mai spus, n-am nevoie de sinceritatea ta. Şi: te rog să ieşi din camera mea. Păi, băieţelul meu, asta-i camera mea. Înţeleg, da, într-adevăr, aşa-i, e-n regulă, atunci, însă, pe mine mă rog să ies, dar urgent!

*

Se-nvârte căldarea, nu tocana. Ficatul, doar la sfârşit, pentru că altfel se face sfărâmicios. Lipsa iluziilor, tristeţe, frumuseţea disperării, ironie.

*

Fie ce-o fi, n-am să ţin spasmodic la propria lipsă de spasme.

*

Deasupra patului, s-a aplecat un mic-nimic sub forma înfăţişării unei mame, apoi m-a sărutat pe frunte (aidoma bunicii). Există o prăjitură portugheză, băieţelul meu, se numeşte bărbia dublă a îngerilor, Papos de Anjo de Mirandella.

*

Variaţiune-Netzer: În profunzimea spaţiului, dispare deja pentru totdeauna eroul de roman care poartă numele mamei.

*

Imagine: Julia Roberts îl mângâie pe bărbatul care doarme lângă ea, apoi se întoarce şi, punându-şi capul pe pernă, priveşte în întuneric (cât pe ce direct în camera de filmat) cu ultima speranţă a celor fără de speranţă. (Variante: Roberts: eu, bărbatul: Ádi; Roberts: mama, bărbatul: eu, tata, Ádi, nenea Lajos; Roberts: Ádi, bărbatul: nenea Lajos; Roberts: nenea Lajos, bărbatul: celălalt, bărbatul mai tânăr (Bombi)).

Vizita lui nenea Lajos

Spasmul din pulpă şi din coapsă devenea tot mai violent, intensificarea nu părea să se termine, dar nu putea fi considerată nici infinită, ba, mai mult, nici foarte, foarte lungă, neverosimilităţile confereau verosimilitate acelei senzaţii că tensiunea crescândă se va termina cu o explozie, o să-mi explodeze trupul, pulpa, coapsa, ferfeniţă, bucăţi de muşchi or să atârne de pe pereţii salonului, deoarece, din moment ce nu se mai poate suporta ceva, atunci nu se mai poate rezista, atunci nu poate exista cineva care să suporte asta, atunci se termină şi cu acel cineva, deşi, în mod normal, nu puteam să cred că o să mă sting în spasme musculare, că pe crucea mea lipsită de ornamente ar sta scris că am decedat în spasme musculare; la Beethoven sunt, băieţelul meu, asemenea momente, insuportabilitatea intensificării, apoi, până la urmă, tot finalizează. Am ameţit în durerea convulsivă şi-n incertitudine, nu ştiam cum se va termina. Cu ochii întredeschişi, gâfâiam, în uşă, cele două contururi.

Nenea Lajos, rezolv eu, nenea Lajos să nu-i murdărească mâinile lui nenea Lajos.

Bine, Bombi Mic. Eşti ca tatăl tău, Bombi, Bombăitul, tot timpul bombănea, din cauza asta i se spunea Bombăitul, înţelegi?, în permanenţă se auzea dinspre el un vuiet, un zumzet, un susur, că de ce plouă, că de ce bate vântul, că de ce joacă extremă, şi de ce pe partea dreaptă, şi de ce antrenamentele se ţin pe terenul care bocăne, şi de ce antrenamentele nu se ţin pe terenul care bocăne, şi de ce jucăm în tricoul roşu cu dungi, iar dacă în ăsta, de ce cu jambierele verzi.

Să-l lăsăm pe babacu', nenea Lajos, a murit, s-a terminat cu susurul. Cine a murit, acela nu mai este.

Mare dobitoc mai eşti, băiete. Dar un băiat drăguţ. Şi grămada asta de muşchi! Odinioară nu exista aşa ceva, o asemenea musculatură. Şi tu eşti ca Schwarzenegger.

Mulţumesc frumos, nenea Lajos. Dumneata, nenea Lajos, vorbeşti atât de frumos cu oamenii. În ce mă priveşte, toată lumea strigă la mine sau le ţâţâie curul atât de tare, încât tac mâlc. Cuvintele dumitale, nenea Lajos, parcă m-ar mângâia.

Cei doi bărbaţi au pornit spre patul meu. Ar fi fost bine să mă pot trezi. Bombi, închide uşa. Calm, nenea Lajos, calm, aşa cum impune demnitatea lui nenea Lajos, aşa. Noroc că încă de la început mi-am dat seama (am pus condiţii?) că Eul Narator nu poate fi împuşcat. Am sosit, măi, şobolan mic, ciripi tânărul; probabil c-a bănuit că vreau să strig după ajutor — încă niciodată n-am strigat după ajutor, acum însă mi se oferea prima ocazie —, aşa că pe loc îşi puse mâna peste gura mea, palma lui îmi acoperea întreaga faţă, iar am avut o surpriză, ce frumos miroase, deşi cât pe ce să-mi înghesuie nasul în gură. Spune-i, nenea Lajos, acu' spune-i. Bătrânul se aşează moale pe marginea patului, direct lângă coapsa mea, Vai, mi s-au mişcat buzele sub palmă, parcă aş fi sărutat din partea cealaltă pernele palmei, ciocu' mic, chefni Bombi Mic, şi-şi răsuci palma, parcă ar fi închis un robinet de apă, ţine-ţi gura, fii atent.

Fă-mi loc. Îi vedeam doar spatele, greoi, m-am tras mai încolo în pat, Bombi Mic mă împingea, mai ceva ca o lopată de curăţat zăpadă. Nenea Lajos se întinse în adâncitura de forma unei coveţi, săpată de trupul meu. Celălalt, într-o poziţie destul de incomodă, întinzându-se peste el, îmi ţinea, pur şi simplu, mutra în palmă. Nenea Lajos se uita la tavan, a murit, spuse, după o linişte profundă. Se-ntoarse pe o parte, picioarele îi atârnau, dar deja pantofii plini de noroi murdăriseră cearşaful. Îmi înşfăcă pijamaua, l-am iubit, iar el a suportat, spuse, apoi mi-o lăsă. Ce puţoi mic mai eşti tu, şopti spre tavan. În secunda asta, cu o sprinteneală inimaginabilă, de parcă s-ar fi jucat „de-a friptelea", Bombăitul Mic mă plesni dur peste faţă, plesnitura alunecă pe ureche, începu să-mi ţiuie, cum scrie la carte, Ádi precis c-ar şti explicaţia, ecoul din trompa lui Eustachio?, apoi palma, urgent înapoi pe gură. A fost bine aşa, nenea Lajos? Nu se auzea niciun zgomot, din apropiere, doar respiraţia Bombăitului Mic, iar de la o foarte mare depărtare, prin trompa lui Eustachio, Il silenzio. Mă foiam, palma mă apăsa, era grea. Nu te mişca, rana, spuse, pe neaşteptate, nenea Lajos. Iar am început, muşcând, să-i sărut palma, ciocu' mic, ia te uită la el, ăsta iar are ceva de spus, puff, o plesnitură zdravănă, dar atât de fulgerător, încât nici

măcar n-am putut să crâcnesc, crede că mereu ne poate duce cu vorba. Bătrânul, parcă ar fi pândit dindărătul unui stâlp, mă privea cu atenţie de lângă braţul ce mă ţinea imobilizat.

A murit Vrăjitorul şi l-au şi înmormântat deja, şi eu unde în aia mamei mele am fost atunci. Şi el ştie, eu ar fi trebuit să spun acolo cuvântarea de adio, dar eu m-am căcat împrăştiat pe ultima dorinţa a bietului nostru prieten. El ştie foarte bine asta, pentru că fusese ultimul care a vorbit cu el, păi, cine altcineva?, măi, conte, cine altcineva? Să nu crezi că ultimele-i cuvinte ar fi fost despre tine! Să nu crezi. Păi, cine eşti tu?! Ba da, despre tine a vorbit, tâmpenii. Că tu eşti ca Piatra Cerului pentru chinezi. Sau împăratul. Care, în veşminte de un albastru cobalt, se aşază noaptea pe piatră ca să afle voinţa Cerului, şi, potrivit ăsteia, să rânduiască lumea. Cu alte cuvinte, e datoria împăratului să garanteze relaţia dintre armonia cerului şi pământului, dacă asta nu funcţionează, împăratul poate fi ucis. Asta ca să ştii. Despre tâmpeniile astea am vorbit în ultimele clipe.

Eram întinşi pe pat.

Din cauza faptului că mult timp nu se mişcase, Vrăjitorului i s-a îngroşat sângele, dar, în ultima clipă, au reuşit să-i bombardeze cheagul de sânge cu ajutorul unui anticoagulant puternic, i-au diluat sângele, numai că i s-a interzis să stea aşezat într-un loc şi nu era indicat nici să stea în picioare şi nu era recomandat nici să stea culcat, nu se aşeza, nu stătea în picioare, nu se culca, ci se plimba alene până la teren, la terenul de fotbal din Farkasvölgy, acolo unde l-au umilit, de unde l-au gonit, şi că eu ştiu foarte bine toată povestea, dar am tăcut şi eu, ca un căcat în iarbă, deşi, dacă se gândeşte bine, atunci încă nu eram academician — ciocu' mic, fii atent! —, îi plăcea să se plimbe în jurul terenului, erau cele mai frumoase plimbări ale lor, îl prindea de braţ, arătau ca o pereche normală, un cuplu trecut de prima tinereţe, o plimbare tihnită în timpul unei după-amiezi, ce altceva-i normal, dacă nu asta?, dar cel mai mult îi plăcea să se plimbe pe acolo unde nu ajunsese niciodată, pe teren, el rămânea afară, pe marginea terenului, iar Ádi intra pe-ndelete, în paşi de plimbare, înconjura terenul, se apăra, conducea un atac, semnala loviturile la poartă, din când în când, arunca o privire spre locul de unde aştepta să i se dea indicaţii tactice şi aşa mai departe, jucam, conte, jucam, dacă înţelegi despre ce vorbesc, dar asta era

posibil numai dacă noul îngrijitor al terenului, un copil tâmpit, nu era acolo, generaţie nouă, venea la minut, pleca la minut, respecta absolut toate indicaţiile, pentru el, terenul e loc de muncă; în ziua aceea, Ádi s-a dus singur să se plimbe, a sărit gardul terenului gol, probabil că se rănise la cap, în dreptul tâmplei, cu un cui ce ieşea dintr-o scândură — la fel ca tata!, ciocu' mic, nu gâdilăm palma! —, s-a plimbat pe linia de mijloc până în centrul terenului, acu' ies, alergând, băieţii pe gazonul verde, spunea, în asemenea momente, în sinea sa, s-a întors în cercul din mijloc, n-a făcut semne cu mâna, a dat doar discret din cap în direcţia tribunei, apoi a pornit spre linia de şaişpe metri, pe locul mijlocaşului dreapta, astăzi nici nu există mijlocaş dreapta, a încetat să existe până şi cuvântul, fireşte, la asta eu m-am gândit deja, dacă poate sau nu exista ceva care să n-aibă nume, şi invers, dacă un cuvânt generează ceva, cât timp trăia Vrăjitorul, exista mijlocaş dreapta, pentru că-n timpul acestor plimbări, el mergea pe locul mijlocaşului dreapta, în faţa liniei de şaişpe metri, s-a culcat pe iarbă, fiindcă se simţea obosit, din tâmplă îi curgea sângele, dar el n-a observat nimic, acol' l-a găsit copilul ăsta tâmpit, tot el era cel ofensat, a văzut deja de la distanţă că-i cineva străin pe teren, a văzut haina în carouri, roşu cu negru, care era pe Ádi, el, nenea Lajos i-o cumpărase, caşmir, nu contează, îi plăceau materialele moi, fine, puloverele, fularele din mătase, aici nu există o cultură în acest sens, în ţara asta, dacă un bărbat se îmbracă mai elegant, dacă are simţul culorilor, dacă-l doare lipsa de gust, lumea îl şi face poponar, de parcă tătânele nostru Árpád nu s-ar fi înzorzonat cu tot felul de piei de tigru sau cu ce pula mea, cel care era culcat pe teren părea, din ţinuta lui neglijentă, tihnită, că-i cuprins de toropeală, că picoteşte, că-i înţepenit în seninătate, astfel că abia după ce a ajuns îngrijitorul lângă el, tunând şi fulgerând şi înjurându-l pe intrusul ăsta necunoscut, pe cel care pângărise terenul, s-a dovedit adevărată ultima variantă, iar când a observat şi pata de sânge, închisă la culoare, întinsă, ca o umbră, pe iarbă, şi-a dat seama că necazu-i mare, dar, după cum a spus apoi, nu la necaz se gândise, ci la iarbă, dacă iarba se prăpădeşte sau nu din cauza sângelui, despre asta n-avea informaţii, nu ştia ce efect are asupra gazonului o baltă de sânge, pentru că din Ádi cursese foarte mult sânge, atunci, nenea Lajos, cu o mişcare rapidă, o tumbă vioaie, sări din pat, de sub braţul ce se boltea deasupra lui, iar celălalt, de parcă ar fi exersat totul dinainte, mă răsuci violent, mă trânti la pământ, am căzut gemând, cu arşicul, Bombicule, dar numai capul, să nu rămână şchiop, dar nu capul mi-l loveau, ci coastele, de ambele părţi, mă

rostogoleau într-o parte, apoi în cealaltă, încoace, încolo, sângele face bine ierbii, acolo, pe locul mijlocaşului dreapta, o să fie o insuliţă de un verde miraculos, pata-Adalbert, aşa o să se numească, înaintaşii mai cu moţ or să se străduiască să fie faultaţi tocmai acolo, fiindcă acolo e bun unghiul pentru lovitura liberă, iar golul şutat de acolo o să se numească Ádi, numele lui o să rămână întru veşnicie, întru veşnicie, până când o să fie gol, o să fie şi el, cred c-o să fie destul deja, nenea Lajos, şi nu mai lovi cu şpiţul, nenea Lajos, şi nu mai plânge, nenea Lajos, să nu te vadă puţoiul ăsta mic.

Încoace, încolo.

Harta montană şi hidrografică a Ungariei

În general, bărbaţii sunt de părere că puţine lucrurile există în lume care să fie mai frumoase (mai emoţionante) — poate doar spaţiul sacral de la Machu Picchu! —, ca triunghiul chiloţilor văzut prin halatul alb, transparent (fireşte, în vorbirea curentă: diafan) al asistentelor medicale. Să presupunem că un teren de fotbal are forma unui triunghi etc. Începând de azi, se apropie asistenta Emma de patul meu, dumneata îţi faci seara injecţia. Dar ce faci acolo, jos, cum arăţi, te-ai caftit singur? Mă străduiam să fiu atent la triunghi, dar mă lăsa rece, trupul mi-a ieşit din trup. Şi, împreună cu el, inclusiv pudoarea; cum i-am cuprins gâtul asistentei, iar ea îşi vârî braţele sub mine, ca să mă ridice şi să mă pună-n pat — profesia de asistentă medicală presupune şi muncă fizică —, din şliţul pantalonilor de la pijama îşi făcu apariţia — mai demult aş fi spus că pula, sau aş fi căutat un sinonim care să fi îngrozit într-o măsură mai mică societatea maghiară, cu toate că şi ăsta tot pulă ar fi însemnat, acum însă se ivi un organ, mai degrabă un orgănel, cum ar fi intestinul gros sau ficatul, dar — cât pe ce — nici nu l-am observat. (Cât pe ce: am observat că nu-l observ.) Eu, în burta mea? În propria burtă? De ce întrebi, ai şi altă burtă? Şi nu te mai văicări atât, domnule profesor, toţi oamenii de cultură sunt în stare să facă asta. Nu sunt multe fiinţe în lume asupra cărora propoziţia asta să aibă vreun efect, pe mine însă, m-a cuprins îndată conştiinţa europeană. Asistenta Emma nu era agreabilă, dar nici dezagreabilă, gesturile, cuvintele ei erau dirijate de iminenţa momentului, făcea tot ce trebuia să facă, iar faptul că există un asemenea „trebuie“ era cât se poate de liniştitor pentru mine. Am aflat că o să-mi administrez Heparină, heparină cu masă moleculară mică, e suficientă o singură injecţie pe zi, asta va împiedica tromboza. Cum ar fi, coagularea patologică a sângelui. Păi, în cazul ăsta, pot să am o hemoragie fatală! Numai dacă o să ai ghinion, domnule profesor. O să-ţi apară pe burtă pete verzi-vineţii, potrivit experţilor în domeniu, dacă te înţepi reglementar, aceste pete verzi şi vineţii or să contureze harta montană şi hidrografică a Ungariei. Potrivit aceloraşi experţi, cel mai bun remediu pentru asta e saliva femeii. Cel mai simplu, saliva femeii se poate procura prin intermediul sărutului. Acu’ te las singur. Domnule profesor.

Mai târziu, am ajuns şi pe Machu Picchu. După reparaţia capitală de la şold, am sărit pe pietrele sfinte mai ceva ca o capră de munte — e adevărat, cu un temperament mai potolit. Nu prea aveam aer la înălţimea aia. Mi se încurcau gâfâielile.

Vise-mamă

De mult n-am mai visat-o pe ea — mamă, visele nu mint; când am visat-o, am visat că încearcă, în condiţii din ce în ce mai penibile, să îndruge verzi şi uscate până mă vâră cu forţa în echipă, dar într-o progresie de aşa natură a penibilului, pe care, de altfel, numai taţii sunt în stare s-o realizeze, atunci când fac ochi dulci educatoarei de la cămin (babetei ăleia de treizeci de ani), sau spun o glumă colegilor de clasă în timp ce ăştia fac mutre. Dacă, roşu ca para focului, îmi aplecam capul, mama îşi întrerupea expozeul, pentru că, de obicei, ţinea câte un mic expozeu, pe un ton ce pornea de la implorarea neruşinată ajungând, după ce trecea prin umilinţa jenantă, la ameninţarea directă, nea Vili, ascultă la mine, ia-mi copilul ăsta-n echipă, n-o să-ţi pară rău, dacă ţi-e drag Dumnezeu, mi-l iei, pentru că acolo-i locul lui, mamei îi plăcea până şi să pună condiţii pe ce post să joc, în visul cu echipa clasei, s-a dus la Miculhusar (ăla despre care am inventat povestea cu castanele, în Harmonia, respectiv, inclusiv pe el, fireşte), tu eşti Miculhusar, nu-i aşa?, nu-i nevoie să-mi răspunzi, văd de la o poştă, e clar, aici tu eşti responsabil cu doxa, păi, asta-i franco, când aud asta, roşu ca para focului, îmi las capul, nu mai roşi ca para focului şi nu-ţi mai lăsa tu capul, băieţelul meu, pentru că mai ai timp până să fii modest, şi mai ai timp şi până să fii conştient, conştient, cunoaşteţi cuvântul ăsta, băieţi?, un cuvânt frumos, unguresc, iar voi sunteţi unguri, cu atât mai mult o să cunoaşteţi lumea, franco, ăsta-i deja un cuvânt ceva mai complicat, dacă aveam noroc, la faza asta mă trezeam, ei, cum expediem noi o scrisoare scutită de taxe?, franco tutto, domnii mei, şi de ce tocmai franco?, cine ştie?, ei?, o echipă bună de fotbal le ştie pe toate, nimeni?, nicio problemă, de asta sunt eu aici, ei, sensul de „liber“ al cuvântului s-a conturat în franceza veche, având la bază faptul că, pe vremea aceea, cuceritorii franci erau scutiţi de prestaţii, de taxe, ei, băieţi, vedeţi voi, asta-i situaţia cu franco, deci, dragul meu Husi, atunci am clarificat asta, voi doi, tu şi fiul meu, sunteţi în faţă, restul vine de la sine, c’est franc, ca să folosesc o glumă.

Celălalt vis, ce revenea mereu, era mult mai jenant, şi, faţă de cel precedent, după un timp, am cam ştiut că-i vorba de vis, aici, însă, nu încăpea îndoială în ceea ce priveşte autenticitatea, realitatea, nici măcar atunci dacă ştiam dinainte ce se întâmplă, stau în vestiarul echipei de seniori, deja am comis greşeala şi m-am dus la magazie, după echipament, pentru că la noi, la „cei mici“, aşa era, însă aici, nenea Gruber i-l aducea fiecăruia, „nominal“, ce te-ai mai obişnuit să faci pe servitorul, conte, remarcă Lacigál, sunt complet echipat, mi-am legat până şi şireturile, stau ţeapăn pe bancă, nu cunosc obiceiurile vestiarului, trag cu ochii la ceilalţi, lângă mine stă Kaszás, prostul de Kaszás, care le ştie pe toate, nu-ţi lega încă şireturile, măi, pulică mică, or să-ţi strângă laba piciorului, şopteşte, ca nu cumva să-l audă ceilalţi, acum urmează intrarea mamei, o aştept cu îngrijorare, maestrul stă lângă tabla cu magnet şi ne explică preocupat ceva, sindicatul de la Fofó ne-a dat trei table cu magnet, ăsta fusese patronajul, dă-i-nainte, atac cu magnet!, ne prosteam, dar subit, antrenorii considerau ca fiind cât se poate de serios acest „ajutor tehnic clasa-ntâi“, parcă datorită tablei ar fi fost certificată, în mod nemijlocit, solida lor pricepere profesională, în mâna maestrului, o foaie de hârtie, citeşte componenţa echipei, ştiu că nu sunt începător, e-n regulă, trebuie să te obişnuieşti, Pepe, cu atmosfera vestiarului, te aşezi frumuşel pe bancă şi eşti atent, şi eu sunt atent la tine, OK?, OK, atunci intră valvârtej mama pe uşa vestiarului, ca un agent FBI care s-a aliat cu KGB-ul şi cu un taifun, într-o fustă strâmtă, roşie, în pantofi roşii, Kaszás nu-şi poate lua ochii de la pantofi, poşetă roşie, păr roşu, roşu coral, roşu ca macul, bună ziua, băieţi, bună ziua, maestre, servus, băieţelul meu, uneori, o întâmpina un ropot de aplauze, mama nu scoate niciun cuvânt, se roteşte-nvârteşte, fusta-i flutură, ca fusta lui Marilyn Monroe, deşi adineaori era încă strâmtă!, zâmbind, maestrul corectează ceva pe hârtia cu componenţa echipei, gnädige Frau, şi face o reverenţă în faţa mamei, cu îndemânare, băieţelul meu, îmi trage o mângâiere peste faţă, potrivit cu banalitatea momentului, se-ntoarce pe călcâie şi iese evaporându-se, zâmbetele se topesc îndată de pe chipuri, cu îndemânare, băieţelul meu, şuieră cu dispreţ Lacigál, maestrul îşi scoate iar cu meticulozitate creionul chimic şi iar corectează ceva pe foaia de hârtie; dar alteori intrusa era întâmpinată cu furie, conte, cine mădularu’ e fofoloanca asta?, la care trebuia să răspund întotdeauna că mama, la care şirul înaintaşilor, în cor, răspundem cu o propoziţie completă!, dar eu niciodată nu ştiu dacă „mădularu’ ăsta-i mama“ sau „fofoloanca asta-i

mama“ o să fie răspunsul bun, taci, băieţelul meu, îmi aruncă ea peste umăr, greşesc tovarăşii dacă au impresia că nu ştiu să vorbesc şi pe alt ton, atunci se ridică Zoli Sulz, care făcea culturism, are un trup superb, proporţional, are părul pubian roşcat, parcă şi l-ar vopsi, şi cred că dintre toţi el avea şi coada cea mai mare, ei, cordacilor, asta-i doar coada pentru baie, se ridică-n pielea goală în faţa mamei, care-l măsoară cu interes, din cap până-n picioare, m-aş mişca, nu, îmi şopteşte matahala de Kaszás, nu te amesteca, mama, vizibil, uită de mine, o, da’ ce pectorali ai dumneata, Zolika, nişte pectorali care ţi-au luat-o înaintea vârstei, Zolika, nu mai vreau să povestesc ce urmează, privirea îmi atârnă acolo, pe puful moale, roşcat, dintre coapsele lui Sulz — se potriveşte cu lucrurile roşcate ale mamei —, şi şoptesc, ruşinându-mă, că lumea nu are, nu are, nu are rost. La faza asta mă trezesc, dacă mă trezesc, la faza cu nu are.

Alineate

În timpul deportării, lui nenea Şarl îi plăcea să joace cărţi nu numai cu poliţiştii şi cu alte organe ale puterii de oprimare democratică, dar şi cu ţăranii. Şi nu numai pe unii îi bătea de le suna apa-n cap (îi jumulea), dar şi pe ceilalţi. Şi nu numai în cazul unora trişa, ci şi-n cazul celorlalţi. La vremea respectivă, am uitat să amintesc asta.

*

Dacă omul priveşte în sinea sa, şi, băieţelul meu, asta-i o activitate plăcută pentru tine, trebuie să constate, fără supărare şi furie, că articulaţia şoldului său, dar se presupune că-n general articulaţia şoldului, este o aşa-numită articulaţie tip nucă. Forma pe care o are capul osului corespunde unei părţi care reprezintă două treimi dintr-o sferă, în timp ce acetabulumul, ce înglobează în sine capul, corespunde unei felii dintr-o sferă, a cărei rază ţine de unghiul central ce are 170-175 de grade. De aceea, de ce-ţi este cunoscut, nu ţi-e frică, doar dacă trebuie să-ţi fie frică. După ce-mplineşte cincizeci de ani, omul începe să mediteze, să se gândească la acetabulumul său, se uită şi se tot uită, cu neîncredere şi mândrie, ba, mai mult, cu mândrie şi prejudecată la felia sa de sferă, bombăne cu incertitudine, întrebându-se dacă cele 170 şi ceva de grade sunt multe sau puţine sau tocmai cât trebuie, în timp ce, cu toate forţele de care dispune, se străduieşte să-şi amintească de celebra teoremă a unghiurilor centrale, degeaba.

*

Ştii ce-i ramolismentul?, dacă ţi se termină timusul. Asta nu-i glumă, băieţelul meu, mi-am amintit de la momiţele de viţel. Sunt nişte organe foarte deştepte, probabil că nu le mănânc şi pentru că le respect prea mult, burtă, da, momiţe, nu, momiţe de viţel, drept discernământ. De exemplu,

limfocitele T, care descoperă în organism infecţiile sau materialele străine, poliţiştii organismului, după ce se nasc în măduva osoasă şi ajung în fluxul sanguin, se duc îndată în timus, la „şcoală“, acolo învaţă ce-i propriu şi ce-i străin, nici vorbă de multiculti, apoi se întorc înapoi în fluxul sanguin să patruleze. Îţi spun doar aşa, în treacăt, că aceste limfocite T se prăpădesc în caz de SIDA, astfel că nu te mai poţi apăra în faţa infecţiilor. Cu alte cuvinte, îngrijeşte-ţi, micuţul meu, limfocitele T.

*

Mama deseori vorbea cu mine, mai ales în probleme de fotbal, cum vorbea mama lui Bridget Jones, tătânele nostru, cum bine ştii, a fost negustor de grâne, nu asta a spus, Shilton, ci că portarul englez, Shilton. Uneori merită să faci aşa ceva în traduceri, aşa devine Pázmány cardinalul Pázmány, mult nu ajută, tocmai complicitatea familiarităţii nu poate fi reconstituită, dar uneori dă avânt lecturii, şi n-am să cred — în calitate de cititor peruan, de la poalele Machu Pichu — că Shilton e un important cardinal baroc din Ucraina. Te-ai gândit vreodată, băieţelul meu, ce-o fi simţit portarul englez Shilton la Campionatul Mondial din 1986, când El Pibe de Oro, Copilul de Aur, adică Maradona, adică Mâna lui Dumnezeu, a trimis balonul în poartă încă înainte ca el, Shilton, să-l poată atinge? Stătea mama pe margine patului, mă ţinea de mână, aşa cum obişnuiam s-o ţin eu pe a ei. Gândeşte-te la asta şi aminteşte-ţi de Shilton, lumea îl păstrează în memorie pe Maradona. Remarc şi eu, asta-i o problemă profesională, dar tu…, e totuna, să lăsăm, voiam doar să-ţi spun că tu să fii cuminte. În tot cazul, bookmakerii englezi n-au recunoscut golul, au plătit ca atare. Ăsta-i fairplay-ul, băieţelul meu, costă cât costă.

*

A murit Vrăjitorul, spuse mama, în loc de salut, şi se trânti pe marginea patului, nu există nici măcar un scaun ca lumea pe care să se aşeze omul. Ai grijă de picior, sunt proaspăt operat. (Am avut o mătuşă sexy, nemţoaică, austriacă?, rudă îndepărtată, odinioară, încă înainte de îngeri, parcă fusese

îndrăgostită de tata, pe vocea ei aud propoziţia asta, bin frisch operiert, ceea ce explica de ce nu-i dispusă să care niciun fel de valiză, de ce eu şi fratele meu mai mic trebuie să facem asta.) Am grijă, răspunse fără să fie atentă, şi nu mai spune mereu să am grijă.

*

Matyi Cseh — anii ’30, László Cseh II, echipa MTK — nu s-a abţinut de la nimic, el organizase până şi primul streaptease neaoş unguresc, pentru ochi de unguri, ţâţe ungureşti, ceva Bella, Bellácska, un program cultural cât pe ce antigerman. Când i s-a atras atenţia asupra modului de viaţă numit iresponsabil, a răspuns rânjind: scrieţi-mi pe cruce — a trăit treizeci de ani, dar pe ăia, bine. Şi pe-a mea, tot asta să-mi scrieţi, băieţelul meu. Dar dumneata ai trecut binişor de treizeci. Mai cu seamă.

*

Spune asistenta c-a trecut pe aici Sasa Kertész, şi ce bărbat freş, îngrijit e. Şi ce bogat, să mai adaug. Şi el jucase la două capete, ca Ádi. Te prefaci că nici nu ţi-ai aminti de el. Deşi, în copilărie, sau cum îţi place să spui, dar să nu mai spui asta, în epoca ta de fotbal, e greu să minţi, câine, dacă eu cunosc adevărul, iar eu pe asta n-am s-o mai spun, toată lumea spune aşa şi rânjeşte cu-nsufleţire la mine, în timp ce eu dau din cap, carevasăzică, într-o vreme, vă întâlneaţi des. Nu spui nimic? Păi, dacă nu, atunci, nu, tu ştii.

*

L-am întrebat pe fratele meu mai mic (de la care auzisem istoria lui Matyi Cseh), dacă-i lipseşte sau nu mama, la care i s-au umplut ochii de lacrimi şi m-a trimis — manierat, nu-i aşa?, cel puţin în limba maghiară — în mama. De ce? Pentru că atât de blazat (şi ăsta-i cuvântul mamei mele, respectiv, al mamei noastre!) m-ai întrebat, de parcă doar despre marca mea preferată de ceas. Şi care-i marca ta preferată de ceas?

*

Ca să înţelegi, ofsaidul seamănă, oarecum, cu celebra axiomă a paralelelor. Nu intru în detalii, tu chiar că trebuie să ştii câţi au cărat apa cu ciurul. Marele Gauss nici măcar n-a observat că n-are ciur, aşa o căra. Ţi-am descris totul, băieţelul meu, într-o propoziţie, reţine-o, despre asta deja nu mai vreau să scriu. (Ofsaid este atunci când decide arbitrul.)

Încă un vis

Am visat că Dumnezeu s-a culcat lângă mine, în patul de la spital, mirosea ca nenea Lajos, un miros plăcut, din străinătate. Din cauza piciorului, n-am îndrăznit să mă întorc ca lumea spre El, l-am îmbrăţişat, aproape aplecându-mă peste mine. Îl îmbrăţişam şi hohoteam spasmodic, Doamne, lasă-mă să încep din nou, lasă-mă să încep din nou. Chipul nu I-L vedeam, răspuns nu auzeam, îmbrăţişare, e bine, lasă-mă să încep din nou, Doamne.

Prin geam străluminau copacii plini de promoroacă. Erau de o frumuseţe atât de suspectă, de impresionantă, ca un film american cu mare audienţă. Îmi plac acele rezolvări dramaturgice când se apropie finalul liniştitor, eroul principal — monolog interior — îşi face planuri despre răzbunare sau cele necesare unei vieţi fericite, când noi, spectatorii, putem vedea că un reticul se caţără încet pe cel pe care adineaori, îmbătaţi de triumf, îl numeam eroul principal.

În reticul

Eu înţeleg, băieţelul meu, că tu nu vrei să vorbim despre asta, dar eu vreau să vorbim despre asta, pentru că, printre altele, nu am încredere în gusturile voastre şi, printre altele, nu am încredere în respectul vostru pentru tradiţie, dar eu nu vorbesc de ferpar, ăla, într-adevăr, e de mărimea unei ilustrate, ci de o foaie comemorativă, dacă mor, neapărat aş dori o foaie comemorativă, şi e puţin probabil c-am să trăiesc o veşnicie, nu face mutre, sau ăsta-i râs?, e de mărimea icoanelor, asta-i forma, şi vreau să-ţi vorbesc despre formă, pentru că voi deja nu mai ştiţi ce-i asta, şi nu mi-ar plăcea să se omită ceva, sau să iasă prea bombastic, sau să fie exagerat de personal, ceva anecdotic, de altfel, de la tine m-aş aştepta să scrii propoziţia lui Matyi Cseh, bună idee, ar fi bine, dar nu se poate, foaia asta trebuie să fie aşa, personală, că păstrează datina, deci, în partea dreaptă, sus, este o cruce, cea mai simplă posibil, două drepte, respectiv, secţiuni, se intersectează perpendicular, fără zorzoane, două linii, sub ea, cu italice, începutul propoziţiei: Să ne amintim în rugăciunile noastre, da, aşa cum îţi spun, rugaţi-vă pentru mine, nu mă interesează obiecţiile voastre, dacă nu ştiţi, atunci învăţaţi din nou, învăţaţi pe mine să vă rugaţi din nou, nu trebuie să-mi răspunzi acum nimic, nimic! Şi se termină sub fotografie, că, aşadar, de mine, de mine să ne amintim în rugăciunile noastre, poate că numele nu-i cazul să ţi-l dictez, dar atenţie, Lilike, cu un singur l şi nu cu y, iar Bodoni să fie cules cu semibold, e o antiqua cu picior, asta, ca să ştii, fireşte, azi nu mai există zeţărie, numai computer există, s-a terminat, nu mai este care dintre zeţari m-a cules sau care dintre zeţari a cules-o pe mama, că sunt lucrarea de diplomă a unui tânăr cu faţa plină de coşuri, din industria poligrafică; în complementaritatea dreptunghiului virtual al textului de mai sus şi al crucii, să fie fotografia, icoana, iniţial, am vrut o fotografie cu turban, ca ăsta pe care-l port acum, pe care mi l-a creat Cucu, dar în fotografia alb-negru galbenul nu iese în evidenţă, iar voi sunteţi atât de conservatori, am patru băieţi bătuţi în cap, că nu vreau să vă şicanez cu asta, carevasăzică, nu-i nevoie de turban, dar să fie taiorul ăsta cu guler de blană. În dreapta, sub numele meu, centrat, că s-a născut pe 5 octombrie 1916, a murit, aici scrieţi ce trebuie, eu, de pildă, aş scrie că a murit pe 14 august 1980, dar cel mai

important e să fie punct la capătul propoziţiei, adică, e propoziţie, nu titlu sau aşa ceva. De multe ori e omis, asta mă enervează teribil. Iar jos de tot, pe toată lăţimea, închizând spaţiu, din Cartea Psalmilor: Fii milostiv cu mine, Doamne, căci nu mai am putere! Semnul exclamării, nu mai am putere, semnul exclamării. Asta să fie forma, băieţelul meu.

CAPITOLUL 12

Miki Görög. Epilog, sau o altă mamă

Pascal

Am comis clasica greşeală când, în urmă cu câteva zile, după ce am adus de la restaurantul din apropiere (bucătăreasa are nişte buci, mai ceva ca fotbaliştii), câteva porţii de mâncare de cartofi cu foi de dafin, am îndemnat-o cu însufleţire pe mama să mănânce, spunându-i că-i ca şi cum ar fi făcut-o ea. Înţeleg, dădu din cap, apoi, cât a durat prânzul, n-a mai scos niciun cuvânt. Împingea cu scârbă foile de dafin pe marginea farfuriei, de parcă ar fi fost nişte hoituri ce, de la o distanţă atât de mică, nu puteau fi identificate cu precizie, să spunem că ploşniţe-broaşte-mătasea-broaştei, în triunghi. Dacă ar fi copilul meu, mă gândeam, acu' s-ar deschide capacul cutiei cu palme. Atunci am folosit prima dată expresia asta. Evident, cu jovialitatea asta voiam să-mi temperez şi involuntar spaima incontestabilă că, pur şi simplu, mi-am putut imagina c-aş putea-o lovi pe mama. Brusc, mi se pare de neînţeles că cineva şi-ar putea lovi mama. Este adevărat, sunt diferite tipuri de mamă. Diferitele tipuri de mame au diferite tipuri de copii. Miki Görög, de pildă, îi dăduse mamei sale o palmă, i-am tras bătrânei o scatoalcă. Juca mijlocaş stânga, cu 10-le, ca Edson Arantes do Nascimento. Dacă intra pe teren, meci, antrenament, indiferent ce, strălucea soarele. A murit de-o juma' de an, şi-a băut sănătatea, dar încă înainte să fi terminat băutura cu el, l-a călcat trenul interzonal. Trenul interzonal — în interesul cui ar fi fost asta?

În mod excepţional, nici măcar nu era beat, conform obiceiului, nu voia să treacă prin pasajul subteran (în afară de mine, nu cred să mai fie un fiu al omului care să treacă pe acolo, deşi mirosul penetrant de urină, care pluteşte permanent, cu încredere, în tunelul întunecos, relativizează afirmaţia), ci, la fel ca toată lumea, se grăbea spre staţie traversând şinele, dar balonzaidul verde i s-a agăţat în gardul de sârmă, care avea rolul să împiedice trecerea şi fusese desfăcut ca s-o uşureze, parcă tot timpul în haina asta verde l-aş fi văzut, un aşa verde numai socialismul putea să producă (e culoarea cravatei lui Bohumil Hrabal!, băieţelul meu, ăsta-i un termen de referinţă!), se auzea că vine trenul, şinele au început să pulseze, ca o inimă sălbăticită, Miki a început să tragă de balonzaid, ăsta s-a agăţat şi mai tare, se spune că varecul

este aşa, cu cât vrei să te descotoroseşti de el, cu atât te reţine cu o şi mai mare putere, mult timp crezusem că varecul e o boală, variolă, varicelă, varec, un monstru al apelor, pe care nu-i voie să-l înfuriem, pentru că atunci ne trage în împărăţia eternă a apelor, trenul s-a ivit în curbă, destul de departe ca să frâneze, a claxonat doar, atunci Miki Görög a ieşit cu îndemânare din haină — odată, mi s-a întâmplat şi mie ceva asemănător, m-am speriat teribil, subit totul devenise înfricoşător, indiferent încotro mă uitam, vedem doar trenul care se apropia, asemenea unei jivine, pentru o secundă, şinele şi răsucirea şinelor păreau în faţa mea simboluri ale sinuciderii, apoi fireşte c-am ajuns fără nicio problemă în partea cealaltă, omul nu moare chiar atât de banal, cel mult, în romane, băieţelul meu, nu-i aşa?!, înainte să cobor, la Podul Margareta, m-am grăbit în faţă, la vatman, sau cum îi spune, şi i-am cerut iertare, m-a privit nepăsător, a ridicat a lehamite din umăr, dumneata ai fi crăpat, nu eu, apoi nici nu s-a mai uitat la mine, ştii dumneata câte hârtii trebuie completate în asemenea situaţii?, asta chiar că-i o treabă, apoi a pornit mai departe —, a ieşit cu îndemânare din haină pentru că era îndemânatic, îndemânarea în persoană, celulele, respiraţia, plămânii, totul îndemânatic, nu ca în cazul meu, doar ceva tehnic, o dispoziţie, o aptitudine, despre care încă nu se ştie în ce direcţie o va lua, din îndemânarea lui Miki Görög nu lipsea nimic, reflecta caracterul talentului său, concret, relaţia sa cu mingea, văzându-se clar că-i vorba de o danie divină, cum e, să spunem, şi-n cazul lui Ronaldinho, adică, fără îndoială că există şi un element de spectaculozitate, băieţelul meu, dar aş putea să spun că tipii ăştia sunt geniali chiar şi împotriva spectaculozităţii, amintind exemple ungureşti, Zoli Varga fusese aşa, apoi, mai târziu, Törõcsik, această legătură animalică, băieţelul meu, cu mingea, sau grădinarul nostru, despre care ai scris atât de frumos, cum se plimba jonglând cu mingea prin grădină, e îndrăgostit de mama, dar asta doar cochetează cu el, vino, György, să bem o bere — mama şi halba de bere!, şi mustăţile din spuma berii; nu insist, fiindcă despre asta s-a scris deja sub forma unor capricii dintr-o fabrică de bere —, cu mare plăcere, Lilike, îmi pică bine după o zi de muncă, iar cu dumneata în mod deosebit, György, ar fi posibil ca dumneata să-mi faci curte?, trebuie să plec, Lilike, mulţumesc pentru bere, eu, mă rog frumos, nici măcar nu le văd pe femeile tinere, dacă mă înţelegi dumneata pe mine, Lilike, un bărbat plin de demnitate, trupul îi este aşa, un trup semeţ, a ieşit cu îndemânare din haină (Miki Görög), apoi, cu o mişcare îndemânatică, a desprins-o de pe gard, parcă de pe un cuier,

atunci trenul deja claxona şi a şi frânat ţiuind, ar fi sărit dintre şine, ar fi vrut să ajungă pe porţiunea de refugiu, dar a căzut înapoi, genunchiul paradit n-a rezistat efortului, mai tot timpul îi apărea câte un edem, i se umfla, s-a scurs din el puterea, ar fi trebuit operat, la ce bun?, n-am probleme cu el, doar că mă doare, spunea deseori la cârciumă, a sărit din nou, de data asta a reuşit ceva mai bine, teoretic, în ultima clipă, dar cineva numărase greşit, în clipa de după ultima clipă trenul a înşfăcat balonzaidul, care l-a tras înapoi, aşa că trenul l-a nimerit din plin, de parcă l-ar fi luat între coarne, l-a aruncat, l-a azvârlit cât colo, cu capul în piciorul de fier al unui lampadar stradal, moment fatal, era întins într-o baltă de sânge, parcă i-ar fi intrat un plug în tâmplă (ca la tata?), nimeni n-avusese curajul să se atingă de el, l-a acordat?, a întrebat iar şi iar, şi-i gâlgâia sângele în gură, l-a acordat?, nimeni nu înţelegea ce-nseamnă asta, doar când a sosit Salvarea, cu Kaszás junior, cel mai prost fundaş ungur, băieţelul meu, el a ştiut îndată despre ce-i vorba, l-a acordat, dragul meu Miki, sigur că l-a acordat, gunoiu' dracu', nu-ţi fie teamă de nimic, văzuse că nu se mai poate face nimic, l-au pus încet şi cu grijă pe targă, apoi în maşină, iar Kaszás junior i-a vorbit tot timpul, ţinându-şi mâna pe fruntea lui plină de sânge, da, bătrâne, l-a acordat, a fost fault clar, în interiorul celor şaişpe metri, Miki Görög de mult timp nu mai mergea la meciuri, nu-l interesa nimeni şi nimic, dar murise cu sentimentul, chiar dacă nu al fericirii, totuşi, cel puţin al satisfacţiei că-n ultima clipă a vieţii sale reuşise, într-o situaţie crezută pierdută, să obţină o lovitură de la unşpe metri, o foarte importantă lovitură de la unşpe metri, totul e-n regulă, bătrâne, în împuţita ei curvă de viaţă, spuse cu voce tremurândă Kaszás junior, căruia îi falimentase atelierul de pantofi, iar de atunci lucrează la Salvare, un lucrător de la Salvare care umblă în cei mai frumoşi pantofi din ţară.

Cât a trăit, Miki Görög a fost dovada vie a faptului că mintea de civil şi mintea de fotbalist, inteligenţa, sensibilitatea nu înseamnă acelaşi lucru, ne opream în timpul câte unui meci şi ne holbam la ce face, el nu ne vedea, el vedea doar mingea, pătrundea în joc, băieţelul meu, la antrenamente se vedea şi mai bine ştiinţa lui specială, acu', tu ce crezi, e sau nu-i legată?, cu întrebări de genul ăsta ne prosteam, fiindcă mingea nu se rostogolea niciodată mai departe de două palme de piciorul lui, ceea ce-i posibil doar dacă mingea-i legată de gleznă, asemenea ghiulelei de la piciorul contelui de Monte Cristo, niciodată nu se uita la minge, băieţelul meu, părea că

există între ei o înţelegere, parcă s-ar fi înţeles cu mingea, nici la colegii lui nu se uita, habar n-avea unde sunt, unde vor fi, ce au în cap, era atent doar la joc, la jocul în sine, dar chiar dacă aş repeta neîncetat şi tot n-ar fi suficient, băieţelul meu, era atent numai la joc, voia să ştie ce vrea jocul, ce-i permite, vorbesc despre el de parcă aş vorbi despre cei cu adevărat mari, cu toate că ştiu că n-a fost mare, deja în echipa de juniori i s-au văzut limitele, încă o vreme, cel mai bun, dar a rămas mic de statură, era slab, de exemplu, putea fi îmbrâncit, înainte cu câţiva ani, încă nu, atunci până şi Kaszás junior se desprindea de pe el, parcă ar fi fost înconjurat de o membrană protectoare, oastea îngerilor, băieţelul meu, oastea îngerilor campioni la karate, apoi, îngerii au dispărut, a rămas singur, cu aptitudinile lui deosebite, bietul om, fotbalul, băieţelul meu, trebuie jucat pentru gloria lui Dumnezeu, pentru preamărirea patriei şi pentru propria plăcere, asta-i ordinea, astea sunt condiţiile calităţii, la repezeală, nici n-aş putea să spun ceva când aşa ceva n-ar fi valabil, chiar şi atunci dacă nu există Dumnezeu şi ne doare-n cot de patrie, prostia lui în afara terenului nu era bătătoare la ochi, fiindcă era un băiat (băieţel) foarte drăguţ, din cauza asta profesorii nu prea credeau că-n capul lui e chiar atât de întuneric, voiau să scoată din el comoara ascunsă, dădea din cap şi zâmbea, nu-mi mai şoptiţi, păcat să stricaţi orzul pe gâşte, şi mai era şi un chitarist talentat, de la el auzisem prima dată despre Beatleşi, she loves you, yeah, yeah, yeah, a avut şi o formaţie, trei chitarişti şi unul la tobe, cu mine voia să vorbească exclusiv despre Dumnezeu, despre faptul că nu există.

Nu există.

Pe vremea aceea, citeam despre teoria probabilităţilor a lui Pascal, un text de-a dreptul revoltător, ca să nu spun strigător la cer, străduindu-mă să-l determin pe Miki să-l înghită în spiritul poruncilor propovăduite de Evanghelie, mergeam la antrenament, drumul, care în prezent duce spre restaurant, făcând legătura între bulevardul mare şi cel mic, atunci nu era încă asfaltat, din când în când, trecea alene o maşină de stropit ce împrăştia ulei, bănuiesc ca să nu fie praf, mergeam la antrenament, până să ajungem pe teren părea că-i suficient timp pentru clarificarea aparentelor (!) incertitudini din jurul lui Dumnezeu, nu existenţa lui Dumnezeu, în spiritul lui Pascal, aşa cum îl înţelesesem eu atunci, trebuia să i-o dovedesc lui Miklós Görög, elev la şcoala generală, ci doar să-l fac să înţeleagă de ce

este o afacere mai bună să crezi decât să nu crezi, oricum n-ar fi înţeles ce înseamnă să dovedeşti ceva, nici n-ar fi avut cum să înţeleagă, el ştia despre este şi nu este, respectiv, totul se învârtea în jurul a nu este, nu este acasă, la şcoală, nu este în capul lui, doar pe teren era-este, iar atunci a fost-este şi-n interiorul lui, şi-n capul lui, şi-n picioarele lui, dintr-odată ştia totul, chiar că totul, băieţelul meu, totul e foarte mult, ştia până şi faptul că nu el trebuie să joace bine, ci echipa, pentru că numai aşa poate juca bine, vedea mai bine decât oricine altcineva unitatea echipei, şi era distins şi discret, ca un lord englez, lui nenea Vili nu în faţa celorlalţi îi spunea ce şi cum ar trebui să facă, nici măcar nu-i propunea ceva, întreba doar, maestrul nu s-a gândit că nu pe Tomi ar trebui să-l pună să ţină oameni?, pentru aşa ceva e suficient Kisbéka, cel mult va trebui doar să se coroieze ceva mai spre dreapta, era emoţionant cât de mult îl iubea nenea Vili pe Miki Görög, până când a văzut că nu va ieşi din el un mare jucător, pe de o parte, din cauza constituţiei fizice, pe de altă parte, fiindcă era în el prea mult nu este, prea mult nu, viaţa lui era formată din mult prea multe nu-uri, era un bun antrenor, înţelegea îndată despre ce vorbeşte un jucător, bănuia şi care-i treaba cu coroiatul, dar pricepea şi faptul că Miki ştie foarte exact care-i consecinţa, consecinţa universală dacă Tomi nu-i pus să ţină oameni.

Vorbea despre ne-existenţa lui Dumnezeu de parcă ar fi spus doi ori doi fac patru, dacă aş şti despre el (spunea aş şti cu doi i, iar eu tresăream mofturos, de parcă aş fi călcat într-un căcat), nu-i aşa?, dar nu ştiu despre existenţa lui, nu pot vorbi cu el, nici el nu vorbeşte cu mine, şi nu cunosc pe nimeni care să fi vorbit cu el, atunci aduceam vorba despre Pascal, dar în aşa fel, de parcă atunci aş fi inventat totul, bătrâne, eu, pur şi simplu, ies în câştig faţă de el, pentru că, dacă, să presupunem, nu există Dumnezeu, în cazul ăsta, eu am luat plasă cu slujbele de duminică, în loc să mă duc la biserică, aş fi putut dormi până la prânz, dar dacă, totuşi, există Dumnezeu, atunci el e cel care iese tare prost, căci nimeni nu-i poate ierta asta, nimeni nu iartă lipsa de credinţă, omului îi pică rău, pur şi simplu, dacă pe celălalt îl doare-n cot de el, chiar dacă el e Dumnezeu, toate astea ar trebui să-i dea de gândit, pentru că, la urma urmei, el îşi riscă doar timpul cât merge la slujbă, eventual cel dedicat orelor de religie, dar, în schimb, nici n-aş mai aminti câte cele, viaţă eternă!, strigă brusc Miki Görög, şi începu să alerge, să plutească, la fel cum o făcea după golurile lui, pe stadion, viaţă eternă, futu-i, asta chiar că nu-i de colea!, şi-şi ridică braţul spre cer, se opri, mă aşteptă,

asta de unde o ştii?, l-am întrebat, mi-a spus mama; mama lui, ca un dulap masiv şi vechi (cu miros de naftalină?), nu le semăna niciun oscior, doar în felul cum umblau, ba, mai mult, şi cum alergau, pentru că într-o zi am văzut cum alerga după fiul ei, îl aşteptase în faţa şcolii, când Miki a observat-o, a şi ţâşnit spre stânga, aşa, aproximativ în direcţia dintre poziţia fundaşului dreapta, băieţelul meu, şi a clasicului jucător din spatele apărării, concret, spre Pădurea Mică, mama lui după el, alergau amândoi, aveau o ţinută asemănătoare cu cea a lui Flórián Albert, cu trunchiul puţin ţeapăn, coatele ridicate, băţos, mai ceva ca un bâtlan, Băţosul Bâtlan Baltazar, în timp ce mâinile parcă le-ar fi zburat şi separat, şi, cu toate că era o scenă de urmărire, parcă tot n-ar fi alergat cu întreaga forţă, totuşi, venise la o oră de religie, la una singură, ei, cum a fost? l-am întrebat mai târziu, a ridicat a lehamite din umăr, mirosea a săpun, cine?, deşi ştiam că se referă la capelan, pudră şi miros de săpun, n-a mai venit, nici eu nu l-am mai chemat, mirosul ăsta de săpun atârna între noi, ca o explicaţie care, chiar dacă nu dezminte, pare că este în contradicţie, întru câtva în contradicţie, cu existenţa lui Dumnezeu, sau-sau, nu există nimic, doar mirosul vostru de săpun.

Bal

Deja trecuseră toate poveştile cu fotbalul, am îmbătrânit, când, după foarte, foarte mulţi ani, ne-am întâlnit într-o zi pe bulevard. L-am îmbrăţişat cu înflăcărare, realmente cu o mare bucurie, apoi iar l-am îmbrăţişat, apoi abia am putut să-i spun ceva. Pentru mine, rămăsese acea veche minune, îi puteam evoca, fără greutate, figura de odinioară, în esenţă, nu s-a schimbat, chiar dacă pe faţă se vedeau brazdele timpului ce trecuse, pielea îi era lipită pe pometii obrajilor, întregu-i trup lăsând impresia de uscat, parcă secat. Bălteam în sentimentalismul meu bucuros, în amintirile nostalgice, abia am reuşit să mă abţin să nu-i spun cât sunt de fericit că am ocazia să-l cunosc, că Dumnezeul ăsta al meu, cu miros de săpun, crease o lume în care e posibil să existe un om ca el, iar l-am îmbrăţişat, am simţit, eronat, că nu greşesc, îmi surâde tocmai valoarea lăudată a creaţiei, indiferent ce fac, ce spun, dar întâlnirea asta cuprinde în sine universul, sau chiar dacă pe ăsta nu, dar, minimo calculo, trecutul, prezentul şi viitorul, pe care, iată, nu ni l-am ispăşit, ci îl sărbătorim jubilând.

După gol, sprinta pentru o secundă, îşi ridica braţul, apoi, rânjind, cu faţa plină de strălucire, se retrăgea, ne privea prelung şi ne mulţumea, întotdeauna, mulţumesc, băieţi, abia acum îmi aduc aminte de momentele astea, pe vremea aceea, nici măcar nu-l auzeam, nu-i puteam atribui vreun rost, nu faţa asta ar fi trebuit să i-o văd, ci pe-aia cu pielea uscată, ca o mumie, în cazul ăsta, n-aş fi fost nesocotit să-l învălui cu bucuria mea. Mi-am amintit de scatoalcă, bătrâne, când i-ai tras o scatoalcă mamei tale?, voiam doar să spun ceva, indiferent ce, cuvinte, piaţa doliului înroşită de sângele eroilor, Miki, dragul meu, te salut, şi asta ar fi fost nimerit, s-a descotorosit din îmbrăţişarea mea, aş fi putut să văd, dacă aş fi văzut ceva, că nu se simţea bine în braţele mele, în braţele unui străin, a murit bătrâna.

Sincerele mele condoleanţe.

Ce pulă mare mai eşti şi tu, conte, acu' şi el îmi spunea conte, aşa ca odinioară fraţii Gyetvás, m-au trecut fiorii, vocea lui suna a indiferenţă, sincerele mele, ce?, ce rost a avut să înveţi atâta dacă vorbeşti ca-n filme?,

nici măcar nu-nţeleg ce-s alea condoleanţe, de ce tre' să spui aşa ceva?, dădu a lehamite din mână. În loc de ruşine, am simţit orgoliu, nu victoria contează, ci participarea la durerea cuiva, dar asta, totuşi, nu i-am spus-o, poate că mi-ar fi tras şi mie o scatoalcă, şi nu i-am spus nici că tu eşti o pulă mică, şi că habar n-ai cum funcţionează limba, la ce sunt bune clişeele, să lăsăm asta, n-am ştiut ce să ne spunem, ce să facem unul cu celălalt, ehei, băieţelul meu, dacă lumea ar fi un teren de fotbal, iar eternitatea cele nouăzeci de minute şi cele pe care le mai acordă arbitrul, drept prelungire, atunci n-aţi mai mârâi unul la altul, ca doi nenorociţi, împiedicându-vă de cuvinte, ţi s-ar coroia şi ţie viaţa, ai juca în trei pe jumătatea terenului, cu Emilke Paták, Şobolanul, cu cel mai neînsemnat fotbalist din lume, pentru el, o partidă însemna cam un cerc cu o rază de un metru jumate', dar avea aptitudini tehnice bune, iar cu mingea primită de la el, l-ai putea aduce într-o situaţie de gol pe Miki ăsta, pe terenul ăsta cât lumea, băieţelul meu, nu s-ar strecura noţiuni între senzaţie şi impresie, văzul ar fi noţional, misticii vorbesc astfel despre lume şi fundaşii stânga, cu inima sensibilă, dar bădărani. Stăteam fiecare în propria linişte, parcă am fi urinat pe noi, a murit tâmpita de maică-mea, nu chiar aşa de demult, i-am spus Şobolanului, care-i boss la cimitir, boss-de-cimitir, am fi putut bănui, să i-o facă gratis, nu-mi tre' mie nimic, nici popă, nici spectatori, doar nu suntem la film, în bâzdâcul ei de viaţă, tre' doar înghesuită în pământ, s-o roadă ca lumea viermii, costă bani şi incinerarea, dar mi-a spus că nu se poate, şi el tre' să-şi plătească muncitorii, săpatul gropii, păi, atunci, mai bine o sap eu, ce, tocmai pentru tâmpita de maică-mea să n-o sap?, tocmai pentru sacul ăla de căcat să n-o sap?, ştii, conte, cât se cacă o mamă?, sigur, a şi fost trupeşă, era atât de multă, că aş fi încăput în ea, stând în picioare, ca într-o sală de bal, ei, da' ioc sală de bal, un munte de râgâituri şi de băşini, de unde parastasu' mă-sii iese atât de mult aer băşinos?, şi cum se face aerul băşină?, ai?, ce spui?, conte, tu întotdeauna ai obiceiul să filozofezi cu aşa ceva, nu-i aşa?, o şură, nu sală de bal, ştii ce-nseamnă şură?, ştiu, şi i-am şi săpat-o, un pământ al dracu' de pietros, deasupra argilă, apoi, totuşi, plin cu pietre, mă pricep la săpături, am pus pe mormântul de alături trei sticle de vin şi o sticlă mică de spirtoasă, să mă însoţească, drept ispită, o certam pe tâmpita de bătrână, fiindcă dacă n-ar fi fost atâta, şi şmotru ar fi fost mai puţin, înţelegi?, dacă nu-i şură, ci cocină, înţelegi?, trupul ăla al naibii de mare, deşi pe atunci era doar jumătate, au tot tăiat din mama, la început, laba de la piciorul stâng, ei, bătrâno, tu nu mai ai ce căuta într-o echipă, n-a

gustat gluma, cu toate c-aş fi vrut să fie glumă, apoi, laba de la piciorul drept, apoi tot dreptul, de la genunchi, da' mai terminaţi odată, ce tot tăiaţi din ea, felii-felii, ca dintr-o bucată de cârnat popular, nici măcar nu mai ştiţi ce-s ăia cârnaţii populari, înţelege-mă, domnul meu, pentru că mi se adresau cu domnul meu, ăştia-s şi mai tâmpiţi decât eşti tu, conte, deci, să înţeleg, eu, domnul, că-n caz contrar, aşa mi-au spus, o să moară mama dumitale, păi, iată, o altă faţă a problemei, e futută rău viaţa asta, când începe să tragă de moarte, din bătrână îndată devine mamă, ea, mamă, eu, domn, bine că nu tre' să-i şi sărut mâna pentru simplul fapt că m-a căcat pe lumea asta.

Toţi trebuie să murim, i-am spus doctorului doctor Bráner, se holba la mine ca la un animal, Miki Görög rânji, la fel ca-n copilărie, conte, am văzut acelaşi lucru ca odinioară în ochii fundaşilor, era speriat, îţi aminteşti?, când încă nu ştiau ce vom face, pentru o clipă, redevenise micul fotbalist mare de demult, la care nu se putea să nu te uiţi cu respiraţia reţinută, să nu-l admiri, noi ne uitam la el, iar el ridica doar din umeri, ce atâta tura-vura, toată lumea e-n stare să facă asta, şi rânjea ca Ronaldinho, deşi ăla pe vremea aia nici nu se născuse încă, biata maică-sa braziliancă nu-l căcase încă pe nisipul răcoros al dimineţilor de la Copacabana. Dar bătrâna avea încredere în pula asta de doctor, i-au amputat şi piciorul stâng, tot de la de la genunchi, a primit, în sfârşit, un cărucior cu rotile, de la Asociaţia de Asigurări Sindicale, ai împins tu vreodată o mamă, sus-jos, într-o încăpere de treij' de metri pătraţi?, la început, răstorni totul, căruţul-mamă se întoarce încet, la fel ca navele maritime, căruţul-mamă are nevoie de loc, apoi rearanjezi încăperea, faci drum printre mobile, la fel, şi un mic spaţiu pentru întoarcere, ca la staţia de autobuz de la cap de linie, dar căruţului-mamă nimic nu-i convine, bombăne întruna, se ceartă, nu-şi pune lacăt la gura aia spartă, ca să n-o mai auzi, o duci, în final, pe stradă, afară străluceşte soarele, în bâzdâcul ei de viaţă, sub copaci e umbră, ce-i tre' mai mult?, dar curva bătrână începe să ţipe, până acu' a bombănit, iar acu' ţipă, da' mai termină odată!, pentru că-ţi trag o scatoalcă, dar căruţul-mamă scânceşte, nu se poate opri, oamenii se holbează la ea, care-i problema?, n-aţi văzut încă un om alb?, accelerezi, apoi începi să alergi, parcă ai fi la antrenament, conte, exerciţii de sprint cu o mamă fără picioare, de asta ce mai zici?, şi, între timp, rânjeşti, las' să creadă că de bucurie alerg chicotind pe sub platani, îi era ruşine, din cauza asta ţipa, iar eu gâfâiam horcăind, inhalam aerul prin cur, nu mai sunt în formă, nu mai este nimic, mai zilele trecute

abia a treia oară am reuşit să şutez mingea înapoi, în curtea şcolii, nenea, vă rog, încercaţi cu mâna!, în pizda mamii voastre!, s-au speriat copiii, just, apoi i-au amputat picioarele din rădăcină, rana s-a infectat, nu mai puteam folosi căruţul-mamă, găteam pentru ea, mai ales cartofi, cartofii ne plac la amândoi, apoi şi supă de carne, crenvurşti, şi cârnaţi cu orez, orezul tare nu-i mai plăcea, mănâncă, futu-ţi, nu mai face mofturi, ştii ce plăcut e, conte, să dai înapoi ce-ai primit în copilărie?, îi cântam, diseară nu primeşti ştrudel, nici n-a primit ştrudel, ci cremşnit franţuzesc!, pentru că la cofetăria cea nouă l-au pus de şef pe micul Lajos, îţi aminteşti, fusese un copil tare neîndemânatic, nici nu era fotbalist, ci portar, dar al dracu' de sufletist, un antitalent înnăscut, băieţelul meu, crezuse că tre' să fie în relaţii bune cu poarta, ca atare, a şi vopsit-o, cunosc toate nodurile lemnului, obişnuia să spună cu mândrie, iar eu nu puteam să şutez la poartă şi să nu fie gol, seara, dacă intram la cofetărie, îmi dădea ce-i rămânea din cremşnitul franţuzesc, primul lucru e calitatea, dragul meu Miki, tot ăsta era principiul meu şi când apăram în poartă!, ştiu, dragul meu Lajos, iar principiul meu a devenit s-o îndop pe bătrână cu cremşnit franţuzesc, mănâncă, altfel nu creşti mare, mai întâi ronţăia doar glazura de deasupra, ca un şoarece, un şorecuţ, atât a şi rămas din ea, cât un şorecuţ, şi nu numai pentru că i-au amputat picioarele, pe care apoi le-au aruncat la tomberon, se făcuse mică de tot, intrase la apă, ronţăia căcatul ăla uscat de ciocolată, până şi la micul dejun asta mâncam, mi se lipea mutra de atâta cremşnit, dacă era dispusă, pur şi simplu, să mănânce împuţita dracu', fiindcă nu mânca, asta numai ca să mă enerveze, trebuia s-o hrănesc, să-i dau în gură, stăteam pe marginea patului, era loc destul, un pat e, totuşi, dimensionat pentru picioare, aşa, aproximativ, pentru două bucăţi, dimineaţa, înmuiam în lapte bucăţile de cremşnit, ca să se umfle, o hrăneam ca pe un animal, m-am şi gândit la un moment dat că într-o zi o să mă muşte, rănile s-au cicatrizat, dar miroseau, niciodată nu i-am spus că pute, i-am spus că ai un miros aparte, bătrâno, dar atunci nu mai vorbea, mă lăsa s-o hrănesc, mă lăsa să-i vorbesc, păi, nu se poate să stai tot timpul în linişte, mare porcărie mai e şi liniştea, eu vorbesc cu voce tare chiar şi când sunt singur, eu cred că motivul pentru care voi vă rugaţi e ca să nu fie linişte, când e linişte, mă năpădesc amintirile, toate, am auzit că din România au adus ciungi, ca bătrâna, automate-de-cerşit, i-am şi spus că ar trebui s-o instalez la colţul străzii, curva bătrână încă nu-i babă, ar primi o groază de bani, mărunţiş, dar chiar şi aşa, m-am şi gândit care colţ ar fi cel mai bun, la sfârşit de săptămână, probabil că pe malul Dunării, ceva mai

încolo de berărie, să nu deranjeze distracţia, dar s-o văd, totuşi, şi de la distanţă, iar în timpul săptămânii, în staţia de autobuz, acolo-i circulaţie, să vezi cum or să curgă din tine forinţii, seara. O să fim bogaţi, bătrânica mea dragă, în ultima clipă!, pentru că, între timp, doctorul doctor Bráner ne-a spus că până şi ştiinţa medicală îşi are limitele ei, da' pe cine pula mea îl interesează ştiinţa medicală?, noi la el am venit, nu la ştiinţa medicală, începe şi mi-o tranşează pe mama, dar oare mama nu-şi are limitele ei, numai ştiinţa medicală?, atunci deja eu vorbeam în locul bătrânei, vocea actorului József Láng, dublată la postsincron, vă rog, domnule, nu strigaţi, da' de ce să nu strig?, măi, deşteptule, dumneata ai picioare, iar mama mea nu are picioare, domnule, asta nu-i fair, feer, aşa a spus, a crezut că nu ştiu ce înseamnă fer, fer înseamnă, în primul rând, aşa cum jucau odinioară englezii, nu se tăvălesc, nu există teatru, nămol din lacul lebedelor, se ridică şi la următoarea fază dau replica, le dau un futai ca lumea, asta înseamnă fer, iar dumneata inventează ceva, lămureşte-o pe curva aia de ştiinţă medicală, faceţi ceva, tranşaţi mai departe sau ce ştiu eu, atunci bătrâna şi-a deschis gura, asta a fost ultima propoziţie pe care a rostit-o, zambilica nu mi-o dau, măi, poponar mic.

Mehr Licht sau zambilica nu mi-o dau, măi, poponar mic este acelaşi lucru.

Am putut să-ncep săpatul numai după ce s-a lăsat întunericul, după ce s-a terminat deja programul de lucru al celorlalţi, s-a terminat şi încă n-a început, Şobolanul a ţinut morţiş la asta, apoi, după a doua sticlă de vin, nici măcar nu mă mai grăbeam, am văzut că o să fiu gata, ei, de data asta, n-o să mă mai împiedici, curvă bătrână, o să fie o treabă făcută ca lumea, aşa cum tre', asta nu va trebui făcută încă o dată şi mai bine, în asta poţi crăpa liniştită împreună cu toţi viermii, şură-mamă, e bal în şură, mă gândeam la viermi de parcă ar fi fost amicii mamei, am întrerupt truda, m-am uitat în groapă, mi-am imaginat-o pe bătrână acolo, cu plapuma ei albastră, întotdeauna fusese singură, asta de la ea am moştenit-o, chiar şi la cârciumă, chiar şi la fabrică, iubea fabrica, ea confecţiona aşa-zişii blugii Trapper, îmbibaţi cu un soi de vopsea indigo, dintr-un material ce nu intra la apă, mereu spunea, modificarea dimensiunilor sub trei la sută!, pe cine interesează!, îi plăcea să lucreze, pentru că muncea bine, stăteam pe movila de pământ, conte, tu ştiai că există îngeri?, curva împuţită de maică-mea, care avusese neruşinarea să moară, da, ea a ştiut, toată lumea dormea în

oraş, numai eu nu, mă uitam la cer, futu-i, parcă şi acolo ar fi bal, în mama, viermii, în noapte stelele dănţuiesc, bal în toată regula, am băut şi palinca, muşchii parcă mi-ar fi un terci, nu pot să şed, nici să stau în picioare, să mă culc lângă mama, nici asta nu pot, conte, te-ai gândit tu la asta?, în fiecare seară e bal, două baluri, Şobolanul a adus-o pe mama încă înaintea celorlalţi, a adus-o cu furgoneta, a adus şi o cruce de lemn, a venit îmbrăcat în costum, unui mort trebuie să-i acordăm respectul cuvenit, dragul meu Miki, sigur, Şobolanule, sigur, a mai adus şi o sticlă de palincă, drept supliment, cu efecte tămăduitoare, nici n-aş fi bănuit să fie atât de mobilat, e-adevărat, întotdeauna jucase mai bine decât ştia să joace, nici azi nu înţeleg de ce, probabil pentru că alerga tot timpul, avea bojocii buni, am aruncat împreună cu lopeţile pământul peste sicriu, asta-i cea mai de căcat treabă, să auzi cum pocnesc bulgării de pământ, mi-a spus Şobolanul, sunt unii care pun o plapumă peste sicriu, dar atunci bufnesc, nici asta nu-i mai plăcut, lucra mai repede, mai bine decât mine, am băut aproape singur sticla de palincă, pe mine nu mă interesează pocnetele, dacă pocneşte, păi, pocneşte, bietul bulgăre, ce bâzdâcul ei de viaţă ar putea să facă, decât să pocnească, eventual să bufnească, nivelam cu lopata pământul, dragul meu Miki, a ridicat crucea, n-am scris nimic pe ea, nici nu ştiu cum o cheamă pe mama ta dragă, mamă dragă, costum, condoleanţe, ce pula mea speraţi de la toate astea, conte?, nu-mi tre' cruce, păi, cum să nu-ţi trebuiască, dragul meu Miki, până şi Ronaldinho îşi face cruce când şutează câte un gol, i-am spus din nou că-i mulţumesc şi că eu de foarte mult timp n-am mai şutat într-o minge, că nici nu mai ştiu ce-nseamnă gol, păi, dragul meu Miki, cum adică ce?, păi, atunci când mingea trece, în toată amploarea ei, peste linia de gol, conte, carevasăzică, bătrâna a fost înmormântată ca lumea, în toată amploarea ei, acu' negociază cu ăla care miroase a săpun, bine spun?

Table of Contents

Cover Page
Nicio arta
Nota traducătorului
Capitolul 1. Poezie şi realitate
În spital
Mama ca jertfă a literaturii
Mama în faţa arbitrului ceresc (ficţiune)
„Mă bucur că te-am putut ajuta.“
Cum sunt mamele?
Capitolul 2. Casă şi tată
Tresărire
Orientare
Lumea în opinia mamei
Îngerii tatălui
Studiu Ávó
Rana
Lăptic, cuiul
Capitolul 3. Iubire, iubire, iubire
Râuleţul Tur
Eternul platan
Capitolul 4. Mamă şi fabrică
Plasarea
Mama şi sexul
O vişină (cireaşă)
Un cuvânt (digresiune-bunica)
Mama şi progresul
în 1956
Progresul, continuare
Începutul unei beautiful friendship
Cont
Se termină vremea relicvelor
O propoziţie-Péter Balassa
Capitolul 5. Puskás
Vizita, 1952

De dragul lui Bozsik şi Puskás, mama îşi dă jos chiloţii, nu ciorapii
Vizita, continuare
Despre frică (tanti Emma)
Cont
Încă un trişor
Capitolul 6. A ieşit la iveală
Prânz, plan secundar: bulevard
Aşa merg lucrurile
Un singur lucru
Aşa merg lucrurile, continuare
Intermezzo despre veşnicie
Prânz, plan secundar: tanti din Ardeal
Mama îmi spune verde-n faţă (arie)
Cont
Capitolul 7. Iubire, iubire, iubire
Sună Adalbert Tóth, 2007
Vorbeşte Adalbert Tóth (arie)
Sună, continuare
Mama, suportera
Cont
Kaszás junior examinează solul terenului
Cont
Capitolul 8. Vrei, băieţelul meu, să devii un mare fotbalist?
Vreau
Testul-Gyetvás
Terenul
Furca de tors
Capitolul 9. Frumosul timp trecător al mamei
Capitolul 10. Iubire, iubire, iubire
Cinci secunde
Asta chiar că nu-i adevărat, băieţelul meu
Prima întâlnire, plan secundar: Doktor Gruber
O propoziţie-Péter Balassa (repetare)
Trupul
Despre memorie
Preafrumoasa tihnă
Trup, continuare

Capitolul 11. Adio de la personaje și de la alte unități lingvistice
Propoziții
Vizita lui nenea Lajos
Harta montană și hidrografică a Ungariei
Vise-mamă
Alineate
Încă un vis
În reticul
Capitolul 12. Miki Görög. Epilog, sau o altă mamă
Pascal
Bal